

Archives et bibliothèque diocésaine de Quimper et Léon

Document numérisé

Source : <http://catholique-quimper.cef.fr/diocese/bibliotheque-et-archives.html>

2011

FEIZ HA BIREIZ

Renner : Y. V. PERROT

DONEDIGEZ HOR SALVER

« Er penn kenta edo ar Ger...

« Bez e oa ar sklerder wirion a sklera kement den a deu er bed-man.

Er bed e oa hag ar bed a zo bet graet gantan hag ar bed n'en deus ket e anavezet ; en e beadra e teuas hag e dud n'hen degemerjont ket ; d'ar re hen degemeraz avat, e roas ar c'halloud da veza mibien da Zoue !... (St. Yann I.9-12)

Setu petra 'skriv an abostol sant Yann diwarbenn ginivelez ar C'hrist er c'hraou breman ez eus naontek kant vloaz.

Hor Zalver a gendalc'h atao da ober e ziskenn e touez an dud, met, p'en em gav gant tiez e grouadurien, daoust ma 'z eo an tiez-se d'ezan, e chom a zav, e sko war an nor hag e c'hortoz ken na vezo lavaret d'ezan : « **Deuit en ti !** »

Ma ne leverer netra e kendalc'ho e hent met ma leverer : « Deuit tre ! » ez ay en ti ha neuze e splander a skleray kement korn a zo en ti-se, ha da heul ar sklerijenn e vezo urz ha da heul an urz, peoc'h !

E ti e grouadurien n'her pedont ket, Jezuz ne laka ket e dreid hag eno n'eus nemet tenvalijenn ha da heul an denvalijenn, an dizurz ha da heul an dizurz, ar brezel.

Gant a raomp diouallomp na dremenfe Hor Zalver ebicou d'eomp heb ober e ziskenn en hor c'her ?

Piou a oar ha dizrei a ray ken ?

N. 1060

PIUS XII

PENAOS KAOUT PEOC'H ?

Pennadou tennet eus al lizer-meur Summi Pontificatus.

En amez eo e vezo gortozet gwelet eur wellaenn vras o tont warlerc'h trouz ar brezel ha trec'h eur gostezenn, rak ar skiant-prena a zo aze evit diskouez n'eo ket evelse eo tegaser gwellaenn er bed.

— 2 —

Silvidigez ar poblou ne deu ket diwar an harpou a gaver en diavêz ; ar c'hleze a c'hell skriva an doareou d'en em gemeret evit kaout ar peoc'h, met ne grou ket ar peoc'h. An nerzou a dle nevezi an douar a dle dont eus an diabarz, eus ar spered ; urz nevez ar bed, ar broadou hag an emglecious etre broadou kerkent ha ma vezo kouezet ar stourmadou breman, arabad e vezo e ziazeza war drêz rinklus reolennoù bresk dispennet dillo gant froudennou direiz eur bobl pe eun den ; reolennoù an urz-se, ret e vezo o diazeza war roc'h divrall ar gwir naturel ha war gelennadurez an Aotrou Doue.

...Ar pezh a glask an Iliz a zo bet diskleriet splan gant an Elez war gayell Mab Doue en em c'hrdet den, pa ganent : **Gloar da Zoue e barr an nenv ha peoc'h, war an douar d'an dud a youl vat.** (Luc., II, 14). Ar peoc'h-se ne c'hell ket ar bed rei a zo bet lezet evel eun tenzor d'e ziskibien gant Hor Zalver e-unan pa lavare : **Me lez ganec'h va feoc'h, me 'ro d'eoc'h va feoc'h.** (Yann, XIV, 27) hag oc'h heulia lezenn gaer ar C'hrist, emañ an diverra anezi en daou c'hourc'hemenn diwarbenn kaset Doue ha kaset an nesa, eo ez eus bet eneoù a vilionou, hag o deus kavet ar peoc'h her c'hav atao hag her c'havo bepred.

An Istor, leshanvet ken dres, gant eur prezeger romad, daou vil bloaz a vezo dizale, **Magistra vitas, Mestrez ar Vuhez** (Cic. Orat. I, II, IX), a ziskleri peger gwir eo komz ar Skritur ne vezo peoc'h ebet mor-se evit an hini a stourm ouz Doue (Job. IX, 4) rak ar C'hrist hag Hen hepken eo « ar maen korn » (Eph. II, 20) e c'hell an den hag ar broiou kaout warnan haro ha silvidigez.

...Kement tra avat a vo klasket sevel ma n'hen diazezer ket war gelennadurez ar C'hrist a vezo savet war drêz ha a zisvalo ha e kouezo, hep dale en e boull. (Cl. Matth. VII, 26, 27).

PIUS PP. XII.

— 3 —

Gizioù koz

Gizioù kaer

nedeleg

Hol lennerien a gavo aman warlerc'h pennadou diwarbenn Nedeleg e Breiz-Izel, e Breiz-Veur, en Elzas, e Bro-Flandrez hag et Pologn.

Choant hon divije bet da gomz eus muloù-ha vroioù eget ne reomp, met gant an amzer-brezel-man, n'eo ket aes kaout kenlabourerien e pell-bro.

Nedeleg e Breiz-Izel

Kanerien noz diweza ar bloaz

gant Mari RIVOALLAN, renevez Kelc'h Keltiek Sant-Nicolas ar Pelem.

E Kerne-Uhel, gwechall, epad amzer Nedeleg ha dreist-holl epad an noz tre an 31 a viz kerzu ha Deiz kenta ar Bloaz, strolladou kanerien a rae tro ar c'herriadennou; chom a raent a-zav dirak an norioù da c'houlenn da genta, digant mestr an ti, an aotre da gana :

Mar d'oc'h kontant, ni a gano
Ha mar n'oc'h ket, ni a davo !

Evel just, e veze roet d'ezo a galon vat an aotre
a c'houlennent, ha neuze e roent tro da c'houzout da
ober petra e oant deuet :

Ni a zo daou baourkez kaner,
Deuet heneoz da bourmen,
Vit enori 'r Mabig Jezuz,
Herve al lezenn ansien !
Ar Mabig Jezuz zo ganet,
En eur c'hraou e Bethleom,
Tre eun ejen hag eun azen,
• War eun dornadig plouz ha foenn.

Hag e kendalc'hent gant o gwerz, leun a spered
kristen :

Jezuz e kerver an noz-ma,
A gomansas da skuilh e wad,
Evit rei d'an holl gristenien,
Holl a-unan o derou mat !

Echu ganto ar werz-se, ar ganerien hag a oc'ho-
met betek neuze e toull an nor, a c'houlenn beza di-
gemeret en ti :

Deuit da zigeri d'imp an nor !

...Ha dal ma vezent ebarz, arak mont da azeza e
korn an caled, e kanent a bouez-penn koublajou o
hetou mat :

Eur bloavez mat a hotomp d'eoc'h
Eur bloavez mat digant Doue
Ar Baradoz fin ho puhez,
Mar deo-se bolontez Doue !

Ar c'hiz-se, hag a blije koulskoude d'an holl, war ar
mêziou, a oa o vont da goll ; eur wech aet ar gane-
rien goz d'ar bed all, ne chome den ebët ken evit ka-
na war o lerc'h !

Ha setu m'en deus sonjet Kelc'h Keltiek ar Pelem
adsevel ar c'hiz-Nedeleg-se, ken karet gant o zud
koz.

Ha tud Sant-Nicolas ar Pelem o deus gallet klevet
epad an noz etre an 31 a viz kerzu 1938 ha Deiz ken-

ta ar Bloaz 1939, moueziou yaouank, lirzin, o kana dre wenojennou ar Pelem, gwerziou Nedeleg hag ar Bloavez mat.

An holl a zo bet laouen bras ouz o gwelet, ha grêt o deus d'ezo eun digemer ken karantezus ha gwechall goz... En eur digeri an nor, ar re goz a deue an dour en o daoulagad o welet ar re yaouank o la-kaat da adveva gizioù kaer amzer o yaouankiz !...

Ar c'houignou-ler

gant M. KERBRIEG.

E Leon hag e Kerne, eteo Nedeleg a zo anavezet gant an holl; ar pezh a veze devet gwechall goz en enor d'an heol, a vez devet breman en enor d'ar Mabig Jezuz,

**An heol ne vez morse mantellet gant an noz,
Hag a skleray, dalc'h-mat, liorzou ar baradoz !**

Gouel Nedeleg eo ivez gouel ar gwestell e Kerne ha gouel ar c'houignou e Leon.

E meur a barrez e goueled Leon, gwechall da c'hortoz oferenn an hanter-noz e veze gwelet an dud o c'hoari terri kouignou, gant kouignou leshanvet kouignou-ler, ker gwenn ha ma'z oant hag an hini e koueze gantan ar bizenn kuzet er gouignenn, en devoa ar gouignenn da bae; ar re a veze ket er pellgent ne zistroent morse eus an oferenn hanter-noz, hep prena kouign da zegas da dud gêr, hag ar vugale vihan, pa zihunent o c'have en o gweleou !

Nedeleg e Breiz-Veur

gant MEIRION.

AN UHELVAR, AR C'HELENN HAG AR PUDDING.

E Breiz Veur, gouel Nedeleg a vez lidet bep bloaz gant kals a don gand ar Vretoned kouls ha gand ar Zaozon.

Eur gouel filiz hag eur gouel tiegez eo eus ar c'hen-

oip ue p' d'ed e : d' d'ar zal-debri e stigner ilio, uhelvar ha kelenn ha da c'houel Nedeleg, da goan, eur wech ma vez debret ar c'hilhog-indez, e vez degaset war an daol, an tan enni, ar gouign vrudet a c'hallvont **pudding**.

Da c'houel sant Stephan ema ganto dervez an Derou mat.

PETRA DA GAOUT EVIT OBER EUR « PUDDING ».

Eul lur hanter blokadou rezin sec'h; eun hanter lur rezin Korinth; eun hanter lur kroc'hen avalou oranjez pe avalou sitrons laket d'en em viret er sukr; tri gartouron minvig bara; tri gartouroun soa-leue; eiz vi; eur werennad gognag.

PENAOB OBER EUR « PUDDING »

Trouc'hit ar rezin dre an hanter da denna ar greun amezo; gwalc'hit ha sec'hit ar rezin Korinth; drailh hit munut, munut, ar soa-leue; munudit ivez ar c'hre-c'hin oranjez ha sitrons; bruzunit bihanna ma c'helloc'h ar bara; peho peus graet kement-se toueziit an holl draou-se ha lakit ganto an eiz vi hag ar werennad gognag; toueziit mat adarre ha lakit ho kouignenn da boazat epad eiz eur, en eur moull pe en eun tamm lien goloet a vleud.

A-raok servicha ar gouignenn, da seiz Nedeleg, sankit en he c'hreiz eur skourrig kelenn; skuilh hit warni hag en dro d'ez e-ur werennad all a gognag ha lakit an tan ennan ma ne vezo gwelet nemet tan, war ho plad, p'hel lakeoc'h war an daol !

Alies, dreist holl war ar mêz, e vez laket er gouignenn eur walenn cour, eur pezh arc'hant hag eur veskenn zir; an hini a dap ar walenn a dle dimezi er bloaz warlerc'h; an hini a dap ar pezh-arc'hant a vezo pinvidik bras hag an hini o gouez ar veskenn gantan a jomo da blac'h pe da baotr yaouank koz !

Gwasa pezh a zo ar brezel, a laka tristidigez war ar gouelioù laouena !

Nedeleg e Bro Elzas

gant A. Streit.

An Itron A. STREIT, deuet da glask repu e Breiz a zo bet eurus o rei da anaout da Vreiziz penaoz e lid Elzasiz Nedeleg.

AR C'HRAOU, AR WEZENN SAPR HAG AR BUGEL NEDELEG.

En Elzas, kouls hag e broiou all an Hanter-noz, Nedeleg a zo eur gouel eus ar re vrasa; epad peder zizun an Asvent emañ an dud, dre holl, o teski kana kanaouennou en enor d'ar Mabig bihan; derc'hent ar gouel, ar wazed, war ar mêz a ro an dourn d'o beleien da gempenn o iliz hag a ya gant ar c'harr da gerc'hat sapr da gaerac kraou ar C'hinivelez.

Epad amzer Nedeleg, e vez salud ar Zakramant, bemdez, diouz an noz, hag ar c'hraou, a vez neuze sklerijennet, en eun doare didius. Personachou ar c'hraou o devez ment an dud, e eleiz a ilizou.

E kement ti a zo en Elzas, e kêr kouls ha war ar mêz, e kaver gwezenn Nedeleg hag e vez staget outi kouignou, kraon ha madigou, gant eur c'houlouenn e beg pep skourr.

Dindan ar wezenn emañ ar c'hraou, e kaver ennan ar Mabig Jezuz, e dud, e bastored hag e rouaned, kizellet holl, gant daouarn ijinus gwazed an ti, epad nozveziou hira ar goanv.

Ar vugale, na petra 'ta, o devez difenn da vont er zal m'ema enni ar c'hraou ken na en em gav Noz Nedeleg. Neuze, goude koan, an holl, tad, mamm ha bugale a en em vod en dro d'ar wezenn sapr, sklerijennet gant ar goulou a zo e beg he skourrou hag e kaner, holl a-unan, kanaouennou Nedeleg, desket en deiziou a-raok.

Ar bugel Nedeleg, (da lavaret eo eur plac'hig vihan gwisket gant dilhad gwenn he fask kenta hag a oa e kuz epad ar ganaouenn) a en em ziskouez neuze hag a rann, etre ar vugaligou, ar madigou a zo a-spilh ouz ar wezenn.

A-raok an oferenn hanter-noz, e vez laketa, e pep ti, gwezenn Nedeleg harp ouz ar prenestir, gant he goulou war enaou, ha setu ma teu he sklerijenn da ziskouez sklêr an hent d'an dud a vez o vont d'ar pellgent.

Eun dudi e vez neuze, er c'heriou, dreist-holl, bale ouz ar sklerder a strink diouto gwez Nedeleg, a-bep tu d'an hent.

Ra viro Bro-Elzas da virviken he gizioù koz, ker koant ha ker kristen.

Nedeleg e Bro-Flandrez

gant J. M. GANTOIS, penn-rener Kelc'hiou yaouankizou Bro-Flandrez.

Daoust d'ezan da veza breman dindan an armou, an A. GANTOIS en deus bet ar vadelez da skriva a ratoz-kaer evit Feiz ha Breiz penaos e vez lidet gouelioù Nedeleg en e vro hag e broiou an hanter-noz.

Plijadurus e vo da bep Breizad her gouzout.

MAMMENN GOUEL NEDELEG

Gouel Nedeleg a zo ar vammenn anezan e broiou an hanter-noz.

Gant ar C'hermaned edo ar c'hiz, kent Hor Salver, da lida eur gouel bep bloaz, d'ar 25 a viz Kerzu, en enor d'an heol, hag ar gouel pe gentoc'h ar gouelioù-se, a bade gante betek trizek dervez.

Ken boazet e oa an dud outo, ha ken karet e oant ganto, ma n'he deus ket klasket, an Iliz, o distruja. Eus ar gouelioù pagan-se avat, he deus graet gouelioù kristen. Evelse ez eus bet graet evit meur a c'houel all, e penn kenta an Iliz, er broiou keltiek koulz hag er broiou germanek: an tantajou a reomp breman bep bloaz en enor da sant Yann Vadezour a zo graet war skouer an tantajou a c'houeze ar Gelted koz, d'an hevelep deiz, da enori an heol, ar pezh a oa evito Nedeleg an Hanv, evel ma 'z oa ar 25 a viz Kerzu Nedeleg ar Goanv.

Ar reolenn-se, da gristena ar gouelioù hag ar gizioù pagan a zo bet skrivet, ha roet lusk d'ezhi gant ar Pab Sant Gregor, pa skrivas en eul lizer, brudet bras, d'an abad a Ger Gaint (Cantorbery): « Arabat eo distruja nag ar gouelioù, nag ar gizioù, nag an templou pagan. Ret eo avat ober anezo gouelioù, gizioù ha templou kristen. »

Setu perak he deus an Iliz, e broioù an hanter-noz, dibabet ar 25 a viz kerzu evit lida giniwelez Her Salver Jezuz-Krist, ha graet eus an deiz-se, unan eus brasa gouelioù kristen a zo er bloaz. Diwezatac'h, ar c'his santel-se a en em skignas e Rom hag er broioù kristen all eus ar bed.

Ouz sklerijenn an evezadennoù-se, e komprenimp breman perak o deus gouelioù Nedeleg kement a lusk e broioù an hanter-noz, azalek an Elzas betek an Tyrol.

Sotuzus eo gwelout penaoz eo deuet ar wezenn sapt da weza, evel pa lavarfed, arouez Nedeleg. Ar wezenn-man a vez kavet hag a zo bet atao, ar wezenn ar muia skignet e broioù Germania; hag e buhez ar C'hermaned koz, he deus bet edoug ar wech eur plas frank-frank.

Goulskoude, mar deo **Gwezenn Nedeleg (ar wezenn sapt)** skignet ha brudet kenan e-touez an Alamanned hag ar Zaazon, ar voezamant-se, n'eus ket anezi e Bro-Flandrez nag er Broioù-Izel (Pays-Bas). Ma c'h en em skign hirio, eo dre ma teu eus an dia-vêz.

GOUEL KRISTEN. GOUEL AR GER

E Bro-Flandrez, Nedeleg a zo dreist-holl eur gouel kristen: oferenn, alies oferenn hanter-noz, a zo eun dudi gant he c'hantikou hag ar gizioù kaer a vez ouz he heul, dreist-holl war ar mêz. Bez eo ivez eur gouel ar gêr. Ar vuhez a familh eo ar pezh a gaver a gæra e Bro-Flandrez. Ouspenn dre-holl c'houi gavo kraou Nedeleg.

GIZ AR C'HOUGNOU REZIN

E Bro-Flandrez eman ar c'hiz, da Nedeleg da ober kouignoù, d'ezo furn eur c'hrouadurig mailhuret, eur groaz engravet war o c'hreiz, da zigas da sonj eus ar Mabig Jezuz. Er c'houignoù-se, e vez laket peurvuia e-leiz a rezin a zeu eus ar Grès ha kement a implij, a vez graet eus ar rezin-se er broioù a zo ahied mor an hanter-noz, m'he deus ar vro-man, eur strolladig-istri, savet a-ratoz evit kas ar frouez-se d'ar Beljik, d'ar Holland ha da Vro-Flandrez.

N'eus ket eur bugel ha ne resevfe ket eur gouignenn. Reseo a ra unan pe veur a hini, digant e gerent, e baeron, e vaeronez... Er c'hevredigezioù eman ar c'hiz zoken, d'o c'hinnig da izili ar gevredigez ha d'ar vignoned, hag ar parrezioù a zalc'h start d'ar c'hiz koz-se.

SANT NIKOLAS, MARCHADOUR C'HOARIELLOU

Ar vugale avat ne resevont, da Nedeleg, netra all ebet ouspenn ar gouignenn-se. Ano ebet ganto da lakaat o bouteier er siminal: ar Mabig Jezuz, marchadour braoigou, c'hoarielloù ha madigou n'eo ket anavezet ganto. Sant Nikolas eo a zalc'h al labour-se evitan; setu petra 'ra d'ezan beza ker brudet er vro-man, ha d'e c'houel beza ker bras. En deiz-se eo e vez laket ar bouteier er siminal ha staget al loereier a ispill ouz treid ar gwele.

Ar c'hiz-se a zo gwell-aze evit ar Mabig Jezuz. E-velse, da vihana, pa zeu ar vugale da c'houzout n'eo nemet eur sorc'henn ar gredenn-se, n'int ket techet da gredi eo sorc'hennou ivez ar pennadoù all eus buhez ar Maria-Deue. Hag e vefe Sant Nikolas diskredet, an droug n'eo ket gwall vras, ha ne gredar ket e vefe re feuket gant kemend-all.

Ganimp, evel a-meoc'h, eman ar c'hiz da lakaat en oaled eteo Nedeleg da noz ar pellgent.

Kalz a vefe c'hoaz da lavarout war ar c'hanouennou flamankek diwarbenn Nedeleg, ken kaer ha ker pinvidik.

GIZ SOUEZUS AR ROUANED

C'hoaz eur c'hiz souezus, e Bro-Flandrez da lida Nedeleg: padout a ra ar goueliou ganeomp betek gouel ar Rouaned. D'an deiz-se ivez, 6 a viz genver, eo e kloze gant ar C'hermaned koz-gouel Nedeleg ar goanv, en enor d'an heol hag aze eo eman an abeg en deus graet d'an Iliz lakaat gouel ar Rouaned d'an deiz-se.

Gouel ar Rouaned en deus kalz a vrud e Bro-Flandrez. Setu aman eur c'hiz farsus a gaver aman da genver an deiz-se: tud ar bobl, tri ha tri, a laka gwis-kamanchou ar Rouaned Maj, hag ez eont dre ar c'hèriadennou, a zor da zor en eur ganan kamaouennou koz:

**Daar waren drie Kouigen
Die Kwamen met een ster...**

Bez ez oa tri Roue

A zeus da heul eur steredenn

E-keit-se, unan anezo a laka tro en eur steredenn baper arc'hantet perlezennet, spog ouz penn eur vaz. Ar c'hiz-se, bet aet kuit, e lec'hioù a oa, a zo bet deuet endro goude ar brezel all.

Er c'hanaouennou koz-noe-se, diwarbenn an tri Roue, ez eus ano eus eun « trizekvet dervez. Hennes eo dervez diweza goueliou an Heol da amzer hor c'hentadou pell.

Gouel ar Rouaned er Pologn

Gant Gouel ar Rouaned, ema ar c'hiz er Pologn, da venniga pakadennou bihan goloet gant paper alacouret a zo enno tammou kleiz (craie) ha greun all, da verka an aour, an escans hag ar myrrh.

En eur zistrei d'ar gêr, pe a-wechou goude beza arêr eur weladenn d'eur beleg, an dud a skriv war dor o zi, gant unan eus an tammou kleiz benniget-se, al lizerennou-man: G. M. B. da lavaret eo lizerennou kenta hanoù an Tri Roue, Gaspar, Melchior ha Balthazar, a deuas da saludi ar Mabig Jezuz...

Mister Nedeleg

diskleriet e c'hoariva koz ar Vretoned

**gant E. ROPARZ, renevez Misaerien Poullaouenn
hag Herri CAOUISSIN.**

Bet omp o welet Jann Riou, an hini a zo karget eus ar **C'hinivilez** a c'hoarier e Poullaouen bep pemp bloaz. Setu aman an diviz a zo bet etrezomp:

— Dont a reomp, Jann, d'ho kwelet a berz rener **Feiz ha Breiz**. — a deuas aman tri bloaz zo, gant eun den gouiziek (1), da c'houlenn eus ho kelou?

— Sonj mat am eus. Lavaret d'ezan e ya an hini goz en dro bpred, ha ma ne vije ket deut ar brezel mezus-se, e vije c'hoarier er bloaz-man c'hoaz ar **Pastorale**. Neuze, marteze, e vije deut an den-se da welet ar pezh-c'hoari.

— yaouank oc'h c'hoaz, Jann, emedomp ha pa vezo echuet ar brezel, c'houi a c'hella mont adarre en dro gant ho pezh-c'hoari!

— Tremenet eo va zri bloaz ha tri-ugent. N'oun ket ken yaouank. Breman zo tregont vloaz em boa c'hoarier barz ar pezh, roll an arc'hael Gabriel. Diou wech em eus bet ar roll-se, hag eur wech, hini ar Werc'hez.

Pemzek vloaz a zo abaoe ma 'z oun kroget da zeski ar re yaouank da c'hoari ar **Pastorale**.

— Daoust ha pe hano brezonek en deus ar **Pastorale**-se?

— N'em eus ket bet klevet hano all ebet nemed hennez.

— Petra sonj, Jann, eus ar pezh-c'hoari-se?

— Petra, va merc'h? An dra-se a zo eun dra gaer, (1) an doktor Chotzen, eus an Holland, mirour Leordi ar Peoc'h, e La Haye, a rae d'ar mare-se, eun enklask war c'hoariva koz ar Vretoned.

eun dra relijion.

ria jann Riou a zistage ar gerioù diweza man gant karaniez ! Karout a ra ya, « he » **Pastorale**, ha mi-rout a ra evel eun tenzor skrid ar pezh-c'hoari-se.

Jann Riou n'eus ganti, nemet eun adskrid grêt ganti he-unan. Ar skrid gwirion a oa bet moulet e Montroulez, pell amzer 'zo ; roet e oa bet d'ezhi gant eur vaouez, a zo mara abaoe. Houman he devoa bet al leor digant eur voereb, he hano Perrin Kere, aet d'ar bed all ivez siouaz, rak hi a ouie kalz a draoù diwar-benn ar pezh c'hoari, evel hano an oberour, ar wech kenta m'eo bet diskleriet hag all !

Ar pezh a ouezomp, da vihana, eo ez eo bet diskleriet gant ar re a oa o labourat er min aman, kant vloaz bennak a zo. Lavaret e vez ivez, eo bet savet ar pezh gant unan pe meur a hini eus micherourien ar Min.

Tregont vloaz zo, eo bet diskleriet bras kenan, war a leverer, **Pastorale** Poullaouen, gant 60 kaner ha kanerez dispar.

Dibabet hon eus lodennoù eus ar pezh-c'hoari, a vo lennet gant plijadur :

Pa zav ar gouel, al leur-c'hoari a zo goullô. Klevet a raer an **Tad Eternel** koz o kana :

Deus aman Gabriel

Depech da 'n 'omb brepar

Evit ma tiskenni

Breman war an douar.

Etouez va eled out bet choazet

Evit annonsi

Mister Redempcion ar Bed.

An Arc'hael Gabriel a ziskenn war an douar evit rei da anaout da Vari eo bet dibabet evit beza Mamm da Zalver ar Bed. Mari a zo estlammet hag a c'houlenn :

Piou oc'h c'houi, na pe lec'h ?

Estonet oun meurbet

O klevet ho langaj,

Ne doue bepred kusturnet

Da glevet seurt tud,

Na beza abordet gant hevelep sclud.

GABRIEL

Me zo Gabriel diskennet eus an nenv
Evit annonsi d'eoc'h hoc'h bet choazet

Da veza Mamm Zalver ar Bed.

MARI

Pe aos va ober mamm ? Me am eus prometet

Da Zoue Eternel, va c'horf ha va guerc'hded
An dra-se zo pell 'zo, arretet em c'halon
Gant konje va fried hag e hermision.

...Ar Mabig Jezuz a zo ganet. An aeled a gan ar Gloria in Excelsis Deo.

Ar veserien, tra war dro a gousk er maeziou.
Eun ael a zko war skoaz unan anezo evit e zihuna :

Sao, dihun, va mignon, jomez ket kousket,

Deus da welet Jezuz zo nevez ganet,

Ebarz e Bethleem en eul laouer zister,

War eun dournadig foen, ema da Grouer.

Ar Mesajer a ra ar maro-bihan : **O ! c'hoant am eus da gousket ha chom a rankan !**

Eur pennad goude e sent ouz an Ael, hag e sav da c'hervel e vignoned. Holl int estlammet gant ar sklerijenn o skedi en noz ha kanaouennoù an Aeled.

Laouen, e krogont da sansal, o bizier ganto :

Dre holl e klevan muzikou

Dre holl e klevan muzikou !

Selaou ! Collin, kaera muzik

A zo dre holl dre ar maeziou

Eun dra bennak zo dreist ordinal

Biskoaz den na welas kement all.

Eur mesajer all a zigouez hag e kanont a-nevez :

Setu Olier bras aman

Setu Olier bras aman !

Hen ar brasa hag ar sota

Ha vit komans ne oar netra

Kapabl ez eo d'en em instrui

Koulz eo e aviz hag hon hini.

En em gavet dirak ar c'hraou e kinnigont d'ar Mabig Jezuz o denved evel profou en eur gana ha dan-

sal bepred : D'o heul ar birc'hirined a deu, en eur
zansai na kana ivez, eur poz harner- c'hallek, han-
ter-vrezonek :

Voici le jour de la Naisance
Eus Mab Doue
En signe de reconnaissance
Barz ar c'hontre
Chantons d'un air mélodieux
Kantikou neve !

...Ha prestig goude, e reont ar c'horoll-se amavezet
mat er goueliou brezonek : hini Pastored Poullaouen:

Pa voe ganet Mab Jezuz
Ar Roue glorius
An deiz-se oa solanel
Nag a joa oa ive
Na oa bihan bihan na oa bras.
Eur bresant na zigasas,
Evit rei, evit rei, evit rei, rei, rei, rei,
Evit rei da Jezuz
Ar Roue glorius

Ha setu ar gwragez a-ziwar-dro, dilhad ha boued
ganto, evit o c'hinnig da Vari, gant pep a gomz ka-
rantezus.

Eus an tu dehou d'al leur-c'hoari, an Tri Roue a-zi-
gouez d'o zro, gant o frofou. Eun ael a lavar d'ezo
kemeret eun hent all evit dizrei d'ar ger, hep mont
da welet Herodez ! Neuze, ez eont er mez diouz an...
tu kleiz !

Diwezatic'h eun ael a bed Josef da dec'hout d'an
Egypt gant Mari hag ar Mabig Jezuz. O zri ez eont
kuit.

Herodez, roue ar Jude, en deus gourc'hemennet
d'e zoudarded laza holl bugaligoù Bethleem. En o
zouez emañ e vab ; magerez hemañ a bed Herodez
da lezel ar vuhez gantan. Met ar roue fallakr a zo
didruez hag e vab a vo lazec'h evel ar re all !

... C'houi a vo daonet ! a youc'h d'ezan ar vagerez ;
hag e weler Paol Gornok gant e ziaoulou, kuzet en
eur c'horn, prest da lammat war Herodez.

D'un traon gourvezet war c'hiñh. Paol Gornok hag e ziaoulou ; war ar renk kenta
e kreiz, sant Josef gant e venviou- kdl vez ; ar merched gwisket e Kemevodazed a deu da
zañdi ar Mabig Jezuz merket gant eur groc'h : Yann Riou, renerer ar pezh-c'hoari a
boe 15 vloaz.

STROLLAD C'HOARIERIEN MISTER NEDELEG POULLAOUENN.

Heman, pa wel an Ankou o tont, a youc'h gant an dizesper :

Me a zo daonet evit an eternite !

...An diaoulou a lamm warnan ; chadennet eo, hag ar Roue villiget a zo stlapet ganto d'an Ifern !
...Goude maro Herodez, ar Familh Santel a zistro da Vethleem.

An holl c'hoarierien a deu neuze war al leurenn e- vit kana eur c'hantik en enor d'ar Mabig Jezuz, da gloza ar c'hoariadeg.

**

Setu aze eun diverra eus Ginivelez Poullaouenn, a zo, anêt eo, dre an danvez, an doare-c'hoari, ar gwiskamantou zoken, unan eus peziou c'hoariva koz Breiz, an hini diweza moarvat, rak hini Plouyann, gant **Buhez sant Gwenole**, a zo maro pell 'zo.

En deiz a hirio ne glaskomp ket mirout hor c'hoariva breizek, evel ma oa gwechall. Nevezet ha gwel-laet eo muioc'h-mui (Er Bleun-Brugou diweza hon eus gellet her gwelout).

Met, kalz a draou a zo en hor c'hoariva koz hag o deus talvoudegez, ha dâ eo d'eomp kemeret skouer warno.

Ha sur oun, e c'hellfe Jann Riou rei d'eomp meur a gentel. Evelse : ha n'eo ket brao gwelet ar merc'hed, gwisket ganto dilhad kernevodezed, o vont da zaludi ar Mabig Jezuz ? hag ar vesaerien-se o tan-sal evit diskouez o levenez ? Hag an doare-se da-lakat ar Rouaned, deuet war al leurenn eus an tu dehou, da vont kuit dre an tu kleiz, evit diskouez mat ne gemeront ket an hevelep hent da vont d'ar ger ?

An dra-se a zo **c'hoariva gwirion** na petra 'ta !

It ivez da glask diaoulou spontusoc'h eget re Boul-laouen ! ha nag a draou all souezus a vefe da ober hano anezo.

En hano ar brezoneg hag hor c'hoariva, e tleomp kas hor c'houeka gourc'hemennou d'hor c'henvreac'hed Jann Riou a zo chomet start epad 30 vloaz da c'hoariva he zud koz.

Ra blijo gant Doue e c'hellfe adarre kendelc'her gant he Mister Nedeleg, dal ma vezo deuet ar peoc'h en dro !

Poullaouenn miz Kerzu 1939.

MERC'HED BREIZ

Tud a galon

Dre hir amzer, hag alies dre galz poan, eo bet digaset ar boued chatal d'ar gêr, ha goulouet ar parkeler da lakaat ed.

Gant sizunveziou an asvent eo deuet mare ar c'ho-nidegez. Eus an hoil labourou a zo da gas en-dro war ar mêz, hini n'ez eo ken bras, ha ken talvou-dus, eget hennez, rak eus an Douar, evel eus an traou all, eo dies tenna, pa ne laker netra ennan. Abarz kaout ar joa da eosti eo da kemeret ar boan da hada...

Hada ? Met e amzer all ebet, kement eget e amzer ar brezel, n'ez eus ker bras ezomm d'hen ober.

Daoust hag an trec'h ne chomo ket gant ar goz-tezenn grenva er bevans, koulz hag en armou ?

Ar wirionez-se eo a gompene mat kenan ar merc'hed kalonek-se, mammou, priedou, c'hoarezed sou-darded aet d'ar brezel hag a welen, en deziou-man, oc'h arat, hag o taoler, en irvi gleb, ar greun alaouret a die beza, gant bennoz an nenv, an eost da zont.

O dremm dic'hoarz ha sioul a verke sklaer edont oc'h ober eul labour a-bouez bras, hag ouz o gwelet, o vont hag o tont dre an dachenn, e vije bet lavaret edont o pedi.

Pebez kentel gaer a reont en-dro d'ezo! Pebez kentel a fizians!

Epad m'eman ar gwazed, du-hont, er penn all, war harzou ar vro, o tifenn he douarou, ar merc'hed-man a labour, en o flas, ar parkeier, hag a strink enno a zournadou an had priziüs a dle rei bara ha nerz da c'hounit ar viktor.

Leun a fizians en douar-se, atao leal, atao yaou-ank, daoust d'e gozni, merc'hed Breiz-Izel, din eus o c'hoarezed ar brezel all, a labour gant aked ha karantez, hep kila na dirak poan, na dirak samm.

Ma ne vez ket hadet an douar ha savet loened, penaos e vezo kaset ar brezel war aracak ha diazezet eur peoc'h padus? Hag ez eont eus an ti d'ar parkeier, dindan an avel hag ar glao, hep sonjal en o skuizder, o sonjal hepken en o dever penn da benn. O na bras ha kalonek eo ar merc'hed-se, ha daoust m'emaint, er gêr, a zo, e gwirionez ivez, war al linenn genta.

Evit lavaret mat, n'ouzon ket piou a zo din da vezo meulet ar muia, pe i, pe ar soudarded a zo war dalbenn an emgann!

Dleet e vije, da fin ar brezel, spilhenna war o bruched ar **groaz a enor**, evel war bruched ar soudarded wella.

Evit ma chomint start en o sav, na mat e vezo d'ezo kaout eur feiz birvidik, gouzout, er boan hag en anken, sellet alies ouz ar groaz, tostaat alies ouz an daol Zantel, dont da zebri ar bara burzudus-se, a ra an dud krenv ha laouen.

Ra zalc'hint sonj ouspenn eo nebeut a dra beza gwelet gant an dud. Beza gwelet gant Doue, an dra-se hepken eo a dalv.

L. B.

WAR HENTCHOU AR BREIZEL

C. n. 17.666 Kl. O.C.P.I.

EUS BREIZ-IZEL D'AL LINENN-DAN

Kuitaet an eus va mignoned, e-kreiz ar vouilhenn, en eur gar a Vreiz-Izel, eur sadornvez, da zek eur noz, ar mousc'hoarz, marteze, war va muzellou, va ene, avat, beuzet en eur mor a distridigez.

Hag en eur gimiada diouz va Breiz e sonjen c'hoaz ennoun va-unan, ne vije ar veaj-man, marteze, nemet eur bourmenadenn. Siouaz, avat!!!

Wardro Pariz, a gave d'eomp, edomp o vont da gampi, ha padal, ar marc'h-du, dre forz termal, en eur c'haloupadenn a hanter-kant eurvez, a dreuzas Bro-C'hall en he-fez, hag hon diskennas, d'an trede deiz, da deir eur goude lein, e-kreiz ar mêziou, nepell diouz an enebour.

Tri dervez en tren! e bagoniou-kezeg! sklerijen-
net en noz gant tammou leterniou, a-istribilh a-zloc'h

hor pennou ouz an nec'h d'ar vagon, gant eur gwiskad kolo dindanomp, a serviche d'eomp e-giz gwele p'hon deveze c'hoant kousket, hag e-giz taol da boent ar prejou! Bara, kig « marmouz » ha douar sklêr, setu hor c'heusteurenn.

Daoust da-se, n'oa ket re fall hon doare.

Eun eur diskuiz hepken, ha yao en hent adarre, pep a choukad mat a draou war hor c'hein, ken na blegemp dindan ar bec'h. Va faourkêz diskoaz, nag e koustas ker d'ezo en nozvez-se! lavaret ez oa bet d'eomp: — Pemp kilometr hoc'h eus da ober — hag e rejomp ousspenn seiz.

Ac'haoup! setu digouezet ar baotred a-benn ar fin. Eur geriadennig a vro Alzas, el lec'h omp lojet e grignollou. Pebez kemm, etre ar geriadenn-se hag hor bourkou a Vreiz-Izel! Tiez louz, eur bloumenn goz-noe dirazo, ha kirri a beder rod aman hag a-hont.

Eun ugent bennak a geriadennou evel hounnez, hon eus treuzet, kent digouezout en Alamagn, rak arabat d'eoc'h kredi e vefemp chomet eno da rani: Daou pe dri dervez ehan hepken ha, dao adarre! atao war droad hag e-kreiz an noz, sec'hier war hor c'hein, ha fuzuilh war hor skoaz.

Ober a rejomp endro-man, wordro pemzek kilometr, n'eo ket dre ar méziou, met a dreuz koajou.

TAOLIT EVEZ RAK AR MINOU

Eun abardaez e voe lavaret d'eomp:

— En nozvez a zeu, ez cimp en Alamagn.

Eur skrijadenn a reas an holl soudarded, o klevout ar c'helouse.

— Taolit evez mat ouz ar **minou**.

Bez ez eus anezo dre holl; chomit e-kreiz an hent, n'it ket en tiez, arabat da zen kregi e netra. An distera tra: eun taol troad en eur voest sardined, eur geuneudenn o frigasa dindan ho seul..., a zo a-walc'h evit lakaat minou da darza.

Ha ni, neuze, a dreuzas ar pont etre vroadell, a ra an disparti etre Bro-C'hall hag an Alamagn.

A-hed an hent e kavomp toullou, douar duet en-

no: aze ez eus bet tarzet minou hag o deus bet lazet meur a soudard.

Kampi a rejomp en eur gêrig, tost a-walc'h ouz harzou ar Frans, d'ezi eun ano, hag a lavarfe d'eoc'h nebeudig a dra.

Eno, a-drugare Doue, e c'helljomp digeri an doriou war an tiez, ha kregi en traou, hep aon rak ar minou.

EVEL ER GER... FRIKO D'AR BAOTRED !

Mont a rejomp, me hag eun toulladig kamaraded, en eun ti, chomet kempenn a-walc'h — rak, e c'hellloc'h kredi, e meur a hini, ez oa dija gwall-droet an traou war an tu-eneb... — hag en em lakaat evel er gêr, ha traou endro !

Darn a oa karget da ober ar gegin, ha darn all da lakaat urz e-barz an ti. Pebez lorc'h er baotred, o sonjal e c'hellint, en noz a zeu, kousket e gweleou tomm ha blod, e krampeier brao !

Neuze ivez, e savas bec'h war ar c'hudou yér. Paour kêz yér! Paourkêz kilheien! Didruet, evel gant lern, e voent taget, lazet ha kempennet, ha taolet er pod da virvi.

Diwar o c'houst, e veze ganeomp eur geusteurenn ken lipous, hag a lakafe; meur a Varijanig beg-fin da c'hlaourenna. Klevit kentoc'h :

Da goania: « Souben dispar, saladenn, kig-yer rostet gant patatez kreienet, avalou, konfitur, kraon, gwin-gwenn ha gwin ruz hag eur beradig « lip-e-bao », d'o c'has d'an traon.

Hag evelse bemdez. Breman, evelato, ez eus ganeomp kig-moc'h, e-lec'h kig-yer, evit chench, hag ivez, o veza m'eo deuet gwall-rouez ar seurt loened-se: dre forz lipat diwarno hor mourrou.

D'ar mare-man zoken, e welan soudarded, o kar-rigellat eur porc'hell bihan war-zu ar gigerez.

Dek dervez penn-da-benn, eo bet padet ganeomp, ar yuhez aotrou-se.

RE GAER EVIT PADOUT !

Eur seurt buhez a oa re gaer evit padout. Prestig e weljomp soudarded keiz o tistrei eus an trancheou, eun druez o gwelout gant o baro hir, o dreimou skuizet, o daoulagad beuzet hanter varo gant ar c'hoant kousket hag ar poaniou diwasket, o dilhad diskramailh ha leun a bri hag a bep seurt loustoni. Kousket o deus renket e toullou en douar, hanter-leun a vouilhenn hag a bri, ha chom eno n'ouzoun ket pegeit, e-pad ma kroze ar c'hanoliou ha ma strake ar min-drailherezed, o strinka spont ar maro tro-war-dro...

A-hed an deiz e klevomp kurun ar c'hanoliou-pounner o tisonka tan; strakadennou ar c'hanoliou-krenn, hanter kant metr diouzomp, o tenna war an Alamaned, hag o defe torret kement gwerenn an ti, ma ne vijent ket bet torret dija... cholori ha storlok an tankou o tremen diwar-herr, hag erfin, an tankou min, hag a lavar d'eomp, ez eus adarre meur a soudard o vont dirak Doue.

O! ar minou-se hag a gaver ken stank dre ar vro-man, nag a zroug o deus graet!

EUN DRUEZ !

Bet oun, va-unan, en deiz all, o kerc'hat korf eur paour kêz soudard lazet gant eur min.

E zremm a oa mac'hagnet en eun doare euzus, e zivesker diframmet dioutan ha strinket n'ouzoun ket pegeit, e zilhad freuzet, e gorf dispennet hag hanter-noaz. Eun druez !

Renket hon eus, dougenn ar c'horf mac'hagnet-se, e lakaat war ar c'hravaz, ha dastum an tammou anezan strinket aman hag a-hont.

Evel just e oa nijet e ene eus e gorf, d'ar mare, end-eün ma voe strinket en êr gant ar min.

An dra souezusa avât, eo n'o defe bet droug e-bet, ar c'houec'h den all hag a oa gantan er memes tank, rak bez ez oa hen, eur bleiner tankou.

Eun nebeut euriou goude, eur vioc'h a voe stlapet en êr, e mil dammou, war al lec'h hon doa breset hon unan evit dastum korf ar paourkêz soudard !

Eur chans e oa bet evidomp beza gellet en em chacha, ac'hano dibistik.

RISK!... HA FIZIANS !

Ano a zo d'eomp da chom aman eur pennadig mat. It da welout, avât, betek pegeit eo gwir ar c'he-lou-se, kemend tall a geleier toull, a red e-touez ar soudarded, ha m'arvat, e-touez an dud chomet en a-dre.

Da c'hortoz e vez toulllet trancheou betek daouvedounder ha stegnet eun druillhad orjal dreinok dirazo, ha den ne loc'h.

Evidon-me a zo dienkrez-kaer, ha prest oun zoken da c'houzantv ar maro gant ar poaniou a zo ouz e heul, mar deo bolontez Doue. Fiziants vras am eus evelato, da veza diwallet gant Santez Teresa 'r Mabig Jezuz; warnoun eman he metalenn.

Ar pez a ranker da gaout, dreist holl, eo pasianted. A-drugare Doue, kalz a sonj e vo berr ar brezel. Ha gwir eo? Martezel!...

GWASOCH-GWASA !

Hon tro a zeuas da bignat el linenn genta. Vra c'hompagnunez d'in, evelato, a chomas eun tam-mig en a-dre.

Emaomp e-kreiz eur c'hoad, pevar kilometr diouz an Alamaned. Ar boledou a c'hell koueza warnomp ês, ha setu perak e reomp toullou en douar ha warno e lakeomp tri pe bevar gwiskad korfou gwez a a bilomp hag a droc'homp hon-unan e treujennou berr, ha war c'horre e taolomp, evit e-chui, eun deoder vat a zouar.

Eno, n'eus aon ebet da gaout rak ar glao, na rak ar boledou kennebeut, da vihana pa gouezont e-kichen. Gwaz-a-ze evidomp, ma kouezont war c'horre !

Al logod, avat, a zo gwall gasatus en toullou daonet-man. Pa gouskit, ar c'hoz-friou moan-se ne gouskont ket, hag a ra hillig d'eoc'h, pa net reont ket gwasoc'h.

Ni, n'emaomp ket re-fall en hon dougenn. War diou c'holc'hed, mar plij e kouskomp enni; galc'hejou kavet ganimp en eur verouri dilezet, e-kichen aman.

Eur wech, evelato, ez eus bet enk warnomp. E-domp o tougen eur soudard klanv gant ar remm, war eur c'hravaz, pa glevjomp eur c'houtelladenn skiltr, evel trouz an avel en orjal : z z z !!! Eun obuz o tont warnomp diwar-herr !... Ha ni kerkent war hor c'hrabanou e-kreiz ar vouilhenn, hag ar c'hlanvour da ober ruilhaig diwar e c'hravaz, en hor c'hichen.

Ar boled a nijas dreistomp. Met setu eun all... hag eun all... hag eun all c'hoaz ! — Va Doue, eman graet ganeomp !... Nann, eur wech c'hoaz hon devoe an eurvad da c'hellout chacha brao hor skasou ganeomp eus an toull fall-se : Eun obuz a oa deut da grenvi, war-hed eur c'hant paz diouzomp...

Kitez e oamp bet gant pep a zaead aon hag eur gwiskad druz a bri ouz hor c'hov.

Me lavar d'eoc'h, ni a oa paotred hag a skampe ac'hano pa baouezas ar barrad glao-dir-se, da glask goudor en eul lec'h suroc'h !

KENAVO D'AN TRANCHEOU

Hon tro a zeuas ivez da vont da ziskuiza. Ober a reomp 15, 34 ha 18 kilometr evit mont war hor c'hiz e-pad teir nozvez diouz renk. En eil nozvez hon devoe baleet eus dek eur da c'houec'h eur diouz ar mintin.

Ken skuiz e oamp breman ma voe renket rei d'eomp kirri dre-dan evit an tri-ugent kilometr a chome ganeomp c'hoaz da ober a-barz tizout al lec'h ma tliemp diskuiza : setu petra eo beza renet gant mistri hag o deus kalon vat. Bennoz Doue d'ezo !

EVEL E BREIZ

Teir sizun hanter omp chomet da ziskuiza tostig da gêr Nancy .

Nebeut a feiz a zo er vro-man hag eur souezenn eo evito gwelout o iliz leun-tenn da sul evit oferenn ar soudarded, ha souezetoc'h e voent c'hoaz o klevout kana en eur yez dianav evito.

Ar soudarded a zo amañ a zo Bretoned koulz lavaret holl, setu ma vez kanet kantikou brezonek e-pad an oferenn : Adoromp holl ; evit beva gant le-venez — hag evit echui evel e Breiz, e kanomp atao an **Angelus** e brezoneg.

Bez ez eus bet ivez ganeomp eun tammig gouel : kanaouennoù ha rimadelloù a bep seurt, hag evit kloza eun abadenn ken plijadurus hon eus kanet **Bro Goz Ma Zadou**.

O Breiz, ma Bro, me gar ma Bro!...

Mar deo bet trec'het Breiz er brezelioù bras ;

He yez a zo bepred ken beo ha biskoaz ;

He c'halon virvidik a lamm c'hoaz 'n he c'hreiz :

Dihunet out breman ma Breiz!

Kenavo ar c'henta tro ha Bennoz Doue war lennerien **Feiz ha Breiz**.

EUR SOUDARD BREIZAD.

HOR C'HENVROIZ ER BREZEL

Kalon Breiz a drid en o c'hreiz

GOUELIOU BREZONEK EN ARME

Edoug miziou du ha kerzu ez eus deuet d'eomp kelou eus pep korn eus an armeou, emañ hor c'henvroiz oc'h aoza gouelioù brezonek.

Eus ar Sektour ... hor mignon Kerlann a gemenn d'eomp :

Disul ez eus bet eun tammig abadenn etre soudarded, ha kanet em eus war goulenn ar c'homandant : ar **Pilhaouer**. Ha dimerc'her da noz, abadenn kanitl brezonek ganeomp adarre : eur paotr eus Plouhineg-Kallag a gane dreist, evel ma oar kana Gwenedou-rien. Goudeze, ar re all a oa lamset ! Kanet em eus adarre, war-lerc'h **Kousk** ha traou all, ar **Bro goz ma**

Zadou ; goulennet eo bet diganin skriva ar c'homzou. Eur paotr mat eus Skrignag, Jozef Lagadec, en deus kanet ivez — dre ar fri — **mod ar mene**. Ha breman emacomp o sevel eur gouel brezonek, pæroniet gant ar C'homandant. Eur Breizad penn-kil-ha troad eo, ha brezoneger a-zoare...

Warlerc'h eur gaozeadenn hir am eus bet gantan en deus laket lenn e «**rapport**» holl gompagnuneziou ar vatailhon eun notenn da glask ar ganerien, ar c'hoacrierien hag ar c'hourinerien barrek da rei o narp da sevel eur gouel brezonek eus ar c'henta, war-dro gouelioù Nedeleg.

Ar **Bleun-Brug**, na petra 'ta, en deus roet raktal e skoazell evit ar gouel-se, koulz hag evit hini **L. Chapel** a zegaso d'eomp, goude Nedeleg, eur renta-kont evit hor mignoned.

Yvon Lucia, breur Tinaig Lucia, eus Kelc'h Keltiek ar Pelem a zo bet pedet ivez gant e gamaraded, da gana e brezoneg, ar pezh en deus grêt kalz a blijadur d'ezo holl ; hag an ofiserien, o welet pegenudius e oa soniou Breiz-Izel, a bedas eun nebeut deiziou goude hor c'haner da rei evito eun abadenn all.

Eur soudard all, eus Kelc'h ar Pelem atao, a lavar e klevet **Bro Goz Ma Zadou** o tregerni bemdez en eun tu pe du eus ar vro elec'h m'ema.

Ar **brigadier Gautier**, — eur beleg yaouank — en deus laket war zav eur gouel brezonek a zo bet kaer kenan : 1200 lur a zo kouezet e kef ar gompagnunez.

Louis Berrehar, eus Skrignag, c'hoacrier ar Bleun-Brug, a zo krog ivez da sevel eur gouel all en e «**sec-teur**». Pedet eo bet da glask korollerien. Ar gouel-se a vo graet evit rei sikour d'ar soudarded paour da vont e permission.

BRFIZ E KEMENT LEC'H MA VEZ BRETONED !

...Aman emacomp pell diouz Breiz-Izel, ha koulskoude etre Bretoned e talc'homp da gomz ha zoken da gana e brezoneg. Ma lavare unan : — « Fei, aman,

ema, ar Bretagne ! — ya, em eus me respontet, Breiz a vez e kement lec'h ma vez Bretoned ! »

SKOL VREZONEK EN ARME

Hor soudarded, hag o ofiserien zoken, a zo troet muioc'h mui da zeski ar brezoneg. Lod, evel re an Naoned, a heul skol vrezonek dre lizer **Ober**.

War harzou Bro-C'hall, ar re o oa arak ar brezel e penn ar skolioù brezonek savet e Breiz a gendalc'h gand o labour. Unan anezo a lavar d'eomp e ro kentelioù da baotred Breiz-Uhel. Ar re-man, aketus, a verk war o c'haerigou, gerioù ha bommoù brezoneg, ha tamm ha tamm e teuont da gomz braoik a-walc'h yez Breiz.

AR BREZONEG N'EO KET TOST DA VERVEL !...

...a lavar d'eomp hor c'henlabourer **J. Fichoux**, mobilizet ivez, ha person, war an hevelep tro, en eur barrez vihan eus al Lorren. — Aman emezan, en diou gompagnunez ne 'z eus koulz lavaret nemet Bretoned koajou al Lorren a dregern hiviziken gant komzoù brezonek. D'ar zul, e kanomp e brezoneg epad an oferennou.

Yez Breiz n'eo ket tost da vervel : hor c'henvroiz a zo laouen ha lorc'hus ouz he c'homz hag hen ober a reont gant kalz a garantez, zoken re Paris !

N'EUS KET BET EUR VRO ALL KEN GWASKET HAG HON HINI !

Hizio eo bet liat Oferenn ar re varo er brezel. An aluzenner en deus diskleriet n'eus ket bet eur vro all ker gwasket hag hon hini er brezel diweza. Lavaret en deus bet en doa roet sakramant an nouenn d'eur Breizad gwall-dizet. Henman ne gave ket d'ezan e vije bet marvet eun nebeut eurveziou warlerc'h er c'hontrol, lavarout a rae :

— « Laouen oun o sonjal n'oun ket gwall-dizet, eun druez e vije ket, sonjit, aotrou aluzenner, du-man, o konta va breudeur ha va breudeur-kaer me a vije bet an **dekvet** da veza lazet er brezel-man. »

Pebez kalvar evit hor c'henvroiz. Gounezet o deus
ouspenn ar Baradoz, ar gwir striz da virout o breiza-
delez evit ar rummadou da zont war o lerc'h.

EVEL AR VRENNIGEN OUZ AR ROC'H...

Rener **Feiz ha Breiz** en deus bet er miz tremen ar
gartenn-man digant eur strollad Bretoned eus Skol ar
Zoudarded e Paris :

Eun tolpad Breiziz a sonj en o Bro, a gas holl war
eun dro o gourc'hemeñnou karantezus d'ar beleg
gredus en deus labouret kement ha kement evit la-
var hon tud koz.

A. Le Marouille, Rimpot, Jorj ar Mee, Yann Fouéré,
Mauger, Yann ar Beg, Korantin ar Pap, Kere, Koant,
J. ar Bihan, A. Hamon, G. de Baecker, hag all...

Rener **Feiz ha Breiz** a drugarekaat ar Vretoned-se a
jom start ouz yez o bro evel ar vrennigenn ouz ar
roc'h. Nann, hor brezoneg n'eo ket maro c'hoaz !

Eur frealzidigez eo gwelét hor c'henvroiz dindan an
armou o terc'hel spered Breiz ken beo en o c'hreiz.

Notennoù

FEIZ HA BREIZ A ZO RE VIHAN C'HOAZ

Eleiz a liziri hag a skridou all a zo digouezet ga-
neomp, leun a dalvoudegez, eun dudi d'o lenn evel
re : Yann-Thomas ar Ravalleg, Pichon, P. Loyan, F.
Ollivier...

Evit gellout o lakat holl e vije bet red kaout eur
Feiz ha Breiz eun hanter brasoc'h, eget henman.

War hon niverenn a zeu, hag en devezo 32 bajenn
c'hoaz, ma 'z omp skoazellet mat gant holl lennerien,
e lennoc'h :

Kalon, gant Yann Gorrigan . . Neuze e komprenis e
oa diank d'in an dra reta da gaout evit beza eur gwir
Vreizad, gant Yann Thomas ar Ravalleg — **Gwer-**
c'hez Czestochowa, Folgoat ar Pologn — **Ar Ger**, gant
Tintin Anna — Eur pennad digant ar skrivagner yaou-

ank Divi Kenan Kongar, h. a...
Met eur wech c'hoaz, hor skoazellit !

GOLO AN NIVERENN-MAN °

Ar Mabig Jezuz a weler warni a zo tennet eus
taolenn an Tiegez santel, livet gant an arzour breizat
Xavier de Langlais, e chapel keltiek sant Josef La-
nuon !

Penn ar Mabig Jezuz-se a zo, hep gaout unan eus
ar re gaera a weler dre taolennou ar bed. Eun enor
bras eo evidomp-ni, Bretoned, kaout eun arzour ken
dournet hag hor c'henvroad **X. de Langlais**.

EUR SKOUER VAT

D'an 23 a viz du, en deus an A. Omnes, mestr-skol
e Plougoustan, digoret e skol vrezonek ; da yaou eo
e vez graet ar skel-se, da 9 eur nesmet kart evid an
merched ha da 10 eur evid ar baotred.

Padout a ray ar skel-se betek mezeven hag er miz-
se a vezo barnet ar vucale war an deskadurez o
devez tapet edoug ar bloaz ha roet d'ezo eun tes-
tent studi.

Eur skouer vat da heulia e pep parrez.

BÉCASSINE ADARRE !

Souezet bras omp o lenn war eur gazetenn c'hallek :
Le Jour-Echo de Paris (2-12-39) eun embann evit eul
leor nevez : *Bécassine en roulotte* !

Mantrus eo evelato e lezfed tud a zo da ober goap
eus ar Vretonezed, p'ema o bugale, o frijoui, hag o
breudeur erbrezel !

Evit gounit arc'hant e saotrer enor merched **Breiz**,
tud a galon, evel ma lavar ker brao hor c'henlabourer
L. B. en niverenn-man. Ar poltred a ra anezo eo an
hini gwirion ha nann an hini a vez grêt gant tud Paris.

Pa ouezint an dra-se, hon deputed a vezo dleet
d'ezo goulenñ ouz ar c'houarnamant enebi ouz ar re a
gandaleh en amzer ar brezel-man da zismesansi mam-
mou prijoui ha c'hoarezed a re a zo war linenn an tan.

N'eo ket *Bécassine en roulotte* eo a dleomp gwelout,
ni Bretoned, met... *Bécassine en prison* !

HAG E ROOC'H 2 WENNEG BEMDEZ

Eur wech c'hoaz, evit diskouez d'eoc'h 'lennerien ger, e fell d'eomp, kousto pe gousto derc'hel FEIZ HA BREIZ en he zav, hon eus grêt eun niverenn Nedeleg a 32 bajenn. Red mat e vezo d'ar re ac'hanoc'h chomet er ger rei d'eomp eur skoazell gwirion, rak ar bloaz-man a vezo tennoc'h c'hoaz evit ar c'helaouennou brezonek, evit daou abeg :

I. Kresk bras a zo war ar paper dreist-holl : 40%.

II. Diesoc'h eo d'eomp ober embann evit hor c'helaouenn en amzer-brezel-man.

Darn a lavaro marteze : Neuze, chomit a-zav, ken na deui en dro eun amzer welloc'h.

Nann ! n'omp ket evit ober an dra-se ! Magadurez ar spered a zo ken ret hag hini ar c'horf. Hag cus-penn, hirio, muioc'h eget dec'h ar Vretoned a dle derc'hel start da yez o zud koz. Hon Tad Santel ar Pab her goulenn ouzomp, rak n'eo ket o tec'het diwar roudou hon Tadou eo e vezimp gwelloc'h kristenien ; evit kement-se e rankomp lenn ha lenn brezoneg !

Hor c'henvroiz dindan an armou, a ziskouez d'eomp e pep doare koulz an ofiserien evel ar zoudarded hag ar vartoloded e rank ar brezoneg beza miret, rak ar yez eo ar pep gwella eus ar pezh a ra ar buenn ; ar yez eo ene ar vro.

Daoust, ha ne vezimp ket gouest da ober eveldo ?
Eo, pe mezus e vefe d'eomp ! Hiviziken, priz niverenn FEIZ HA BREIZ a zo 6 real hag hini ar goumanant-bloaz : 18 lur. Pa gemerer 5 niverenn a-gevred d'an nebeuta : 15 lur pep koumanant.

Fizians hon eus e talc'ho pep hini d'e goumanant rak klevit mat :

Evit gellout beza sur da badout, FEIZ HA BREIZ a dle kaout 500 lenner all edoua miz genver.

An dra-se a zo rei a leveroc'h ? Nann. Petra eo 18 lur e gwirionez pa 'z eus hono eus yez eur vro, hag eur yez ken kaer hag ar brezoneg !

Eur goumanant-bloaz : 18 lur, pe 6 real ar miz, pe 1 gweneg bemdez !

...EVIT AR BREZONEG ?

Daou goumanant : Eur skoed ar miz pe 2 wenneg bemdez !

Kevit mat : pe seurt bamedigez a zougo warnoc'h an Istor diwezataoc'h pa vezo gwelet n'eus ket bet kavet er bloaz 1940, 1000 Breizad, 500 zoken, war 2 VILLION, gouest da harpa ar brezoneg, en eur rei eur gweneg pe 2 bemdez epad eur bloaz ?..

Daoust ha ne vezo ket peadra da ruza gant ar vez ? 2 wenneg bemdez, evit yez ar vro ! Daoust d'an amzeriou kalet-man, e tispigner, hep gaou, ouspenn 2 wenneg e traou ha n'int ket tost da gaout talvoudegez eur yez !

Kenvroiz karet chomet er ger, c'houi a glevo hor galvademn. Evit ma vezo aesoc'h d'eoc'h hon harpa, e kavoc'h en niverenn-man eur gartenn-bost da zistrei d'eomp, ha fizians hon eus, e tigouezo gameomp, nann 10, pe 20 kartenn evelse, met 500 — pe FEIZ HA BREIZ a gouezo .. gant unan pe zaou koumanant warno. Gouest oc'h da ober an dra-se gant : eun tamm karantez ha doujans evit yez ho Tadou, a dle chom beo koulz hag hini Poloniz, Tchekiz hag holl poblou bihan all ar bed.

Ha neuze en amzer da zont, koulz hag er pempvet kantved e vezo gellet lavaret gant ar barz Taliesin

Hon Doue a Garomp

Hor yez a viomp

Y. V. PERROT Renner FEIZ HA BREIZ

Lenn ha studia :

LA LANGUE BRETONNE en 40 leçons, gant F. VALLÉE (Prudhomme, Sant-Brieg)	15 fr.
GERIADURIG BREZONEK GALLEK, gant ERNAULT (Prudhomme)	18 fr.
GRAND DICTIONNAIRE FRANÇAIS-BRETON, gant VALLÉE (Imprimerie Commerciale, Roazon)	75 fr.
LES MOTS FRANÇAIS ET BRETONS CLASSÉS D'APRÈS LE SENS, gant VALLÉE (levr I)	10 fr.
JAFRENNOU, T ^h (An Oaled), Kerhaez (levr II)	12 fr.
NOTENNOU-DIWAR-BENN AR GELTELD (e ti VALLÉE, 37, rue St-Benoit, St-Brieg) hep gériadur Pep levrenn gant gériadur	3 fr.
SKELTA SEGOBRANI (e ti VALLÉE), pep levrenn	8 fr.

Eur c'hrouadurig war ar plouz.
En eur c'hraou fall;
Skedus e dal a gousk didrouz.
En noz du-dall.

Fulennou erc'h a gouez, a nij
Gant an avel;
Er c'hraouig yen, Jezuz a skrij
En e gavel.

Eun azen rotuz, eun ejenn briz
Warnañ a c'houez,
Er-mêz e yud eun avel griz
E beg ar gwez.

Elez e-leiz, a gan, a red
Dre an oabl glas:
« Enor ha gloar da Vestr ar bed,
« En noz yen-skilas.

« Pastored paour: na spontit ket,
« Du-hon, dihrud;
« En nozvez-mañ ganet eo bet
« Salver: an dud.

« Selaouit-ta; kerzit buan,
« Jezuz ho kalv.
« It, adorit r Mabig-Bian:
« Heñ eo ho salv. »...

Mabig-Jezuz, klevit ervat
Bugale Vreiz.
Skuilhit bennoz war hor bro vat,
Harpit he Feiz.

LAOUENANIG BREIZ

TI KOZ L'OLIEROU

L'HOSTIS & JORDES, Successeurs

18 - 27 Rue Louis Pasteur BREST

... Pa ho pezo eun dra bennak da brema, dalc'hit-señj eo an
HON TI eo e kavoc'h ato ar muia da zibab hag an desinou
nevosa e mouchouerou ha tavancherou brodet.

SEIZ MEZER, HA DANVEZ A BEP SEURT

Dioc'h ar galite an ti-man a werz gwelloc'h-marc'had eget neus
forz pehini all.

Eun eskamp a UGENT REAL DRE GANT a vez roet e mar-
c'hadourez, ha DEK DRE GANT d'ar familhou niverus diwar
diskouez e c'harten.

Mouleroz Bro-Leon, ru Lafayette, Landerno. — Ar Merour.: H. Caouiss

FEIZ HA BREIZ

Rener: Y. V. PERROT

BLOAVEZ MAT EUR ZOUDARD
DA RENER • FEIZ HA BREIZ

Ra blijio gant ar Mabig Jezuz rei d'ec'h ve-
c'hed krenv evit ma c'helloc'h epad pell am-
zer c'hoaz, sturia bag ar Vretoned ha delc'her
plomm en he sav hor c'helaouenn ger. **Feiz**
ha Breiz.

NOLITE TERRERI:

N'it ket da gaout aon!

Keit ha ma c'hellomp sellout eun ouz Doue
c'hellomp beza dienkreiz ha sellout a c'hellomp ou-
tan eun keit ha ma n'hon eus graet pec'hed ebet.

Keit ha ma chomomp dibec'h, n'eus koumoulen-
ebet ouz hon dispartia diouz Doue hag hon ene a
zo er sklerijenn, en urz hag e peoc'h.

En eul levr savet e Anvers gant an Tad Alphons
Sarasa, er bloaz 1664, e kavomp komzou gouest
d'hor sederaat ha d'hol laouenacat, e kreiz tristidigez
an amzer vremen ha setu perak e lakomp eun di-
veira anezo aman warlerc'h.

Perak kaout eur spered debret o klask gouzout
dalc'h mat piou a zo peñn abeg eus an dra-man hag
eus an dra-honi? Eur freuz difreuz a zo dre ar bed;
perak terri va fenn o klask unani ar pez a zo dispart-
iet?

Doue n'en deus ket roet e zilez, na ne roio ket ha
ne zigouez netra er bed, nemet dre ma fell d'ezan pe
dre ma lez ober.

Trubuilhou, brezelou, dismantrou a zo, piou a zigor hent d'ezo?

Pennadureziou ar bed? pec'hejou an dud?

Eun dra a zo, da vichana, hag a zo re wir; an Aotrou Doue eo an hini o lez d'en em astenn dre ar bed. Hen eo Mestr bras an dud hag ar rouanteleziou.

Bresk eo ar pezh a zav an den er bed-man ha ne vez ket peurzavet, mat a walc'h, ma vez diskaret.

Ar rouanteleziou brasa ha pinvidika a weler dismantr'et an eil goude eben hag ar re vrasa, marteze, eo a vez diskaret da genta :

An Aotrou Doue a laka heb ehan, pinvidigez eur vro da dec'het d'eun all hag ar broiou a zo dalc'h mat, darn o vont da baour, darn o tont da binvidik ha Doue eo an hini a ren kement-se holl, evel ma 'z eo an Hini a laka koummou ar mor da vont ha da zont, heb ehan, evit mirout outan da veza eun eienenn a vrenadurez hag a gontamm e-vid ar bed a-bez.

Arabad eo d'in mont d'en em jala kement-se, war zigarez ma klevan trouz ar brezel ha trouz ar zoudarded o tremen; o tiloja danvez eur vro emañ hag an enebourien a zamm an danvez-se war o diskoaz hag her c'has pelloc'h.

N'eus penn kristen ebet gouest da ziloja heb ober trouz; penaoz neuze gortoz e vefe gallet dilloja danvez eur rouantelez a-bez d'her c'has en eur rouantelez all, heb ober trouz ebet?

Doue eo an hini a laka danvez eur bobl da vont gand eur bobl all ha pa ziframm he madou digant eur bobl n'her gra nemet evit he c'hastiza da veza graet implij fall eus ar pezh a oa bet laketa gantan e-tre he daouarn.

Hor pec'hejou eo a laka hon enebourien da veza krenv hag ar brezelioù a zo evel gwial etre daouarn Doue ha p'hon sko, n'hor sko nemet evit hor brasa mad ha n'hon eus nemed eun dra da ober: plega hor penn ha pokat, heb en em glemm, da zourn hon Tad eus an nenv a zo ouz hor c'hastiza.

O! na pegen gwir eo komzou sant Augustin :
« Doue en deus doare da veza drougennan p'hor sko,

evel-se, met n'en deus nemet doare, né sko két evit ober droug d'eomp! Pa vevomp er pec'hed ha pa dro pep tra da vat ganeomp, neuze eo hon eus lec'h da gaout enkrez hag e tiskouez ar muia e gasoni ouzomp; met an trubuilhou a gouez warnomp n'int nemet gwial eun Tad o lakat reiz annomp evit ma n'en devezo ket a ezomm goudeze da zougen eur varnedigez kalet en hon eneb ! »

Lavarou-diazez

KOMZOU PIUS AN XII^{ve}
DI'WARBENN

GWIRIOU AR BROADELEZIOU

En e lizer-meur kenta *Summi Pontificatus*, Eus kador ar velegtez uhela, embannet an 20 a viz here 1939, en eur rei da gristenien ar bed holl evel eun dastumadur eus ar pezh o deus diskleriet ar Pabed, diweza diwarbenn menozioù faoz an amzer-vremañ, e lavare Pius an XII^{ve}, kement-mañ diwar benn gwirioù ar broadeleziou hag a vez ret o lakat da dalvezout evit ma reno ar peoc'h en Europa.

Evit ma c'hello beza emgleo padus ha darempredou frouezus ez eo ret d'ar poblou anzav ha mirout pennreolennou ar gwir naturel etrevroadel diwarbenn o c'hresk hag o buhez reiz. Ar pennreolennou-se a c'houlenn ma vezo miret gwirioù pep pobl d'ar frankiz, d'ar vuhez, da c'hellout mont war raok tamma ha tamm gant hentou ar sevenadurez; goulenn a reont ouspenn fealded d'ar c'hontradou divizet ha gwirieketa hervez reolennou gwir ar poblou.

Evit diskouez d'an holl ar c'hoant en deus e vefe selaouet e vouez, ez eo distroet hon Tad Santel ar Pab war an hevelep sonjou er brezegenn en deus graet d'erc'hent Nedeleg, 24 a viz Kerdu, da izili ar c'hevredadou sakr deuet da ginnia d'ezañ e heiz mat.

Goude beza kondaonet politikerezh ar taot-nerzh, hag ar gredadeg a-enep ar Finland gant Unvaniezh ar Sovieded, goude beza komzet eus e striva e den-
nou evit ar peoc'h ha diskleriet en deus c'houitet en
abeg d'an distizians o deus ar poblou an eil eus e-
ben, an Tad Santel a glask lakaat a-wel d'an holl
ar-pennreolennou a vefe diazez eur peoc'h just etre
ar brolou.

Rei da bep bro, emezañ, bras pe vihan, eur gwir
start d'ar vuhez ha d'ar frankiz a zo eun diazez ret
evit eur peoc'h just hog onest. Bolontez-veva eur vro
ne dle mont gwech ebet gant eur varn d'ar maro
evit eur vro all. Mar bez diskaret pe lakaet e brall
kempouez ar gwirioù, e vezo gouennet gant an urz
hag ar reiz eun digoll a vo divizet e gementad n'eo
ket gant ar c'hleze met hervez reolennou ar justis
hag al lealded.

Eun dra hag e tlefed teurel dreist holl evez outañ,
ma venner kaout en Europa eur stummaer gwel-
loc'h, eo ar pezh a sell ouz ezommou ha gouennou
reiz ar broiou hag ar poblou, kouls hag an dud a
onenn estren a c'hell beza en eur stad; an ezom-
mou-se, daoust ha n'int ket awalc'h bepred evit dia-
zeza eur gwir striz pa vez o talvezout a-enep d'ezo,
kontradou anavezet ha gwiriekaet, e tleer koulskou-
de sellout outo gant bolontez-vat evit klask an tu da
rei d'ezo o gwalc'h, er peoc'h, ha ma 'z eo ret zoken
gant addivizout an emglevioù er justis hag er fur-
nez.

D'eo c'h bremañ, da veza poellek a-walc'h evit
gwelout e talv ar c'homzou-se evit broiou 'zo e
Kreiz-Europa,

Difennet embann
(6 linenn)

; me-
leudi da Bius XII, da veza gant e gelennadurezh ker
splann, digoret hent d'ar peoc'h!

Maodez GLANDOUR

ar ger

gant TINTIN ANNA

War an douar ez eus eun dra
C'houekoc'h eged n'eus fors petra
A lak levezeg war an tal
Hag a ra d'ar galon tridal.

Ar pôtr koz hag ar c'hrouadur
A zonj ennan gant plijadur
Warzu ennan hor soudarded
A dro alies o spered !

Hennez eo al lec'h benniget
Al lec'h santel, ês da garet
Lec'h dudius, pa ve-dister,
Havvet gant pep hini : « ar gêr »

Ar gêr, zo eur rouantelezh
Enni urz-vat ha karantez
Eno, an tad, a-berz Doue,
En deus ar c'halloud a roue.

Ar vamm, evel eur rouevez,
A ren war bep tra, gant furnez;
Poc'hañ 'ra gant holl dud an ti
An holl, laouen a zent outi.

An tad-koz, e kichen an ton
A-raok mont da gousket, a gam
Soniou kaër, diouanet e Breiz
Bro ar varzed, start en o Feiz.

Kanit, tad-koz, gwerzioù ho pro
Ho pugale vihan d'o zro,
O c'hanoz d'eur rummad tud all
Hag hor Breiz a jomo divrall.

Chom a ray beo, er c'halonou,
Mennoziou kristen hon tadou
Ha d'an douar troet ganto
Ni a vezo feal ato.

Karit ho kêr, chomit « er gêr »
Lec'h m'hoc'h eus desket ho « Pater »
Eurus an neb a c'hell mervel
En ti, lec'h m'eman e gavell !

Pa vo deut an distro !

gant EVNIG PENN-AR-C'HOAD

Mignon, pa vo deut an distro, en hor Bro, ez in da vale, dre an ed, lec'h ma red ar c'had rous ; gant an trouz, dirazoun 'savo klujiri ha mouilc'hi. Er stêr, pa vo tomm an amzer, dibreder, ez in adarre 'vel gwechall da neuial ; ha da heul an ebeul, me 'yelo da bevarlammat 'barz ar prad. Kuzet dreg eun tor-kad ozilh, gant va skrilh, me 'raio d'an dluzed sail-hat leun a stad ; hag eno, me welo ar goulm o klask eun. melezour, war an dour. Me yelo gant tad ha gant mamm, da endramm ar gwiniz melen evel aour ; hag ar paour gant e verc'h, war va lerc'h, tafivoezed a c'hello kutuilh, didrubuilh, Me yelo dre an hent teñval da rimal : ma tosta ar gannerez-noz, d'he gortoz me chomo ha mar sko, me daolo d'ez i he golvaz, kreiz ar waz. Me 'yelo da greiz ar c'hoad doun, dispouroun, da selaou klemmou an aezenn o tremen mesk ar gwez ; hag ivez da glevout mouez an anjelus dudius !

Karantez o virvi eleiz, doun em c'hreiz, ez in, pa savo ar stered, d'hen laret goustadig d'am dousig. Mignon, pegen kaer e vezo an **Distro** !

ALIOU EVIT AN AMZER BREZEL

gant Loeiz HERRIEU.

Soudarded, skrivit ho liziri e brezoneg, ha komzit ivez brezoneg etrezoc'h, mar demaoc'h etre Breiziz.

Bremañ emañ ar mare, muioc'h eget biskoaz da ziskouez ez oc'h **Bretoned da genta**.

C'houi hag a zo er gêr, skrivit ivez e brezoneg d'ar soudarded. Plijadur a reot d'ezo.

Goulennet ez eus bet diganen ha gallout a ra ar soudarded skriva d'ar gêr, hag o zud respont d'e zo e brezoneg. Sur a-walc'h !

Epad ar brezel bras, em eus me, skrivet e brezoneg, ha den ebet biskoaz n'en deus lavaret ger d'in.

Gant ar brezel e teuo da Vreiz eur bern diavezi-di da glask repu. Eun dever eo evidomp begemer an dud-se a zo bet ret d'ezo kuitaat o zi ; met eun dever all hon eus da ober hag eo diouall da rei an tu d'ezo da chom e Breiz, goude ar Brezel.

DIFENNET EMBANN

Evelse e vez lazeta ar brezoneg en tiegeziou.

Ra vezo gwelet ar Vretoned oc'h en em voara etrezo.

Ra zlouallint dreist-holl da veva ha da ober netra hag a vefe eur bec'h evit o c'houstians. Beza hon devezo labour d'ober evit adrenka hor bro. Mat eo e vefe neuze tud yac'h, tud fur ha tud a enor d'hen ober. Hor brud vat hon eus ivez da virout ; ret eo eta, ma vefe soudarded hor bro eur skouer evit ar re all, dre ar vuhez vat a renint ha dre o fealded da spered o bro ha d'o Feiz. («Dihunamb Here 1939».)

Eur gontadenn koant eus ANDERSEN (1)

ANDERSEN

hennod na
sistad eus

an EL

Bep gwech ma teu eur bugel fur da vervel, unan eus êlez an Aotrou, a ziskenn war an douar; keme-
rout a ra etre e zivrec'h ar c'hrouadur, hag en eur
astenn e ziouaskell hir-gwenn, e nij warzu kement
lec'h a garg ar bugel-se; kutuill a ra eun dornad
bleuniou d'o c'has d'an neñv evit ma lakint eno
muitoc'h a luf hag a c'houez vat eget war an douar.
An Aotrou Doue a start ar bleuniou-se war e galon,
ha d'an hini a blij ar muit d'Ezan, e ro eur pok;
nevez ar vleunvenn-se he deus eur vouez hag e ke-
mer berz er c'hancouennou a dregern hep ehan •
kreiz an Eurusted peurbadus!

Setu aze ar pezh a gonte unan eus êled an Aotrou,
en eur zougenn d'an neñv eur bugel nevez maro, hag
ar c'hrouadurig kêz a gleve, evel en eun hunvre ar
pezh a lavared.

Tremen a rejont o draou a-zioc'h al lec'hioù ma ka-
re ar bugel c'hoari enno, hag e tigouezjont en eul
liorz leun a vleuniou koant.

— Pere a gomerimp evit kas gameomp d'an neñv,
a c'houennas an EL?

Bez e oa eno eur bod-roz, eus ar re vras; met eul
lampon fall en devoa torret d'ezan e gurunenn, hag
ar bod-roz bet ker bras a oa breman truezus e stad,
mac'hagnet holl ha krignet!

— Ar paourkêz bod-roz, eme ar bugel; kas heñ ga-
nez war El mat, evit ma c'hello bleunia a-nevez e
Liorz an Aotrou Doue.

An EL a gemeras ar bod hag e pokas d'ar c'hroua-
dur evit er son vat en devoa bet; an hini bihan a
zigoras leun tammig e zaoulagad hag e vourc'hoar-
zas. Kutuill a rejont bleuniou kaer o liouloù, met i-
vez ar re zister, ha vleun tro-heol ar gwennoennou.

— Ar paourkêz bod-roz, eme ar bugel; kas heñ ga-
nez war El mat, evit ma c'hello bleunia a-nevez e
Liorz an Aotrou Doue.

(1) Andersen, barz ha skrivagner eus an Danemark, ganet e
Odense e 1805 ha maro d'1875.

— Breman hon eus hor boked, eme ar bugel. An
El a lavaras ya gant e beñn; met ne nijas ket c'hoaz
warzu an neñvou. Noz e oa: ar sioulder a rene e
pep lec'h!

Distrei a rejont warzu kêr, hag en em gavjont en
eur straed vihan, leun a ludu, a blouz, a wer torret,
a druilhou hag a bep-seurt traou koz talet a stal
gostez.

Anet e oa e oa bet grêt eun diloadeg bennak eno
en deiz-se. E kreiz ar bern traou didalvez-se, an EL
a gavas eur pod bleuniou hanter dorret; an douar
a oa ebarz a oa dalc'het gant gwizziou eur vleun-
vennig krinet hag a oa bet talet kuit abalamour ma
oa gweñvet.

— Gameomp ez aio, eme an EL; en hent e lavarin
d'it perak:

Bez e oa o chom er straed tenvañ-se eur paour-
kêz paotr bihan, klañv abaoe e c'hinivelez; ne oa
ket evit mont er mêz eus e wele; a-wechou, pa ga-
ve d'ezan e oa eun-tamm gwelloc'h e stad, e ras gant
e vramellou, diou pe deir gammad en dro d'ar gambr
ha netra ken. En hañv, a-wechou, bannou an heol
a deue epad eun eur da c'hoari er gambrig tenvañ
ha leiz. Ar paourkez bugel a oa eurus bras nevez
o kaout tommander madeleuz an heol.

Mañ an amezog a oa e vignon, hag e feue da gon-
ta d'ezan penaos e oa ar prajou, ar mêziou, ar c'ho-
jou, traou ha n'en devoa ket o gwelet biskoaz ar bu-
gel mac'hagnet.

Eun deiz e kasas d'ezan eur skourr bras diskrapet
diouz eur wezenn zero; ar paotrig klañv hel lakeas
a-zioc'h e wele hag en noz ec'h hunvreas edo o
pourmen dindan ar gwez hag e kleve al laboused
o richana!

Eur wech all, mañ an amezog a roas d'ezan eul
boked bleuniou kutuilliet war ar mêz; en o zouez e
oa unan gant eur wrizenn; laket e voe en eur pod
war ar prenestr, tost da wele ar bugel klañv. Kregi
a reas en he douar; kreski a reas hag e roas skour
rou all a vleuniou ivez d'o zro. Pa deue ar goañv,
ar vleunvenn a veze lakêt en ti ha gant an nevez.

amzer, e tiwane adarre. Ar bugel a oa ken eurus gant ar vleuñvenn-se ha mar vije bet re all gant eul liorz kaer; deuet e oa da veza evitañ e defizor war an douar; teurel a rae kalz a evez outi; dour a roe d'ezhi bemdez hag e lakae bannou an heol a deue er gambr da floura e vleuñvenn garet. Houma e gwir, a lake levez en e zaoulagad trist; he gwe-lout a rae en e hunvreoù kaera, ha pa voe galvet gant an Aotrou Doue, e troas davedi e sellou epad pell amzer arak kuitaat ar bed doanius-man.

Bloaz a zo emañ en Neñv. Aboe, ar vleuñvenn a zo chomet e kern ar prenestr dilezet gant an holl; maro eo ha dizec'het! Ha setu perak dec'h eo bet taolet er mêz gant eun taol skubellenn, gant ar re a deue da gemeret lojeiz en ti-se.

Ar paourkêz bleuñvenn-se eo hon eus aze en hor boked; laket he deus en dro d'ezhi mutoc'h a levez eget kaera hini a zo er bed.

— E pelec'h az peus desket an istor-se, a c'houlennas ar c'hrouadur maro ouz an El?

— Feiz, n'eo ket dies da c'houzout! Setu: me eo a oa ar paourkêz bugel mac'hagnet a vatee gant diou vranell; anavezet mat em eus va bleuñvennig karet.

Ar bugel a zigoras e zaoulagad evit mat en taol-mañ hag e zellas ouz dremm kaer an El, leun a sked. D'ar mare-se ec'h en em gavent er baradoz etouez ar Re Eurus.

An Aotrou Doue a astennas e zorn war ar bugel maro, hag hemañ raktal a voe beuzet er Vuhez peurbadus, hag e resevas diouaskell bras ha gwenkann, hag e yeas da gaout strolladou kanerien an éledigou all.

An Aotrou Doue a stardas war e galon bleuñ ar boked; met ne bokas nemet d'ar vleuñvenn wenvet, hini ar mêziou, kavet er pod hanter-dorret.

Ar vleuñvennig paour a ziwamas a-nevez... hag e teuas diouti eur zon flour ha lizhin a yeas da heul ar meuleudiou a gane an éled bodet en dro d'ar Aotrou.

Er baradoz a-bez e tregeme toniou leun a levez hag a garantez; ar re vrasa evel ar re vihana, ar bugel kêz, ar vleuñvenn dispriet, holl e kanent meuleudiou an Holl-C'Halloudek hag e kemerent perz en Eurusted peurbadus!

Laket e brezoneg gant **Henri CAOUSSIN.**

AR VRETONED HAG AR MOR

gant **Ropert ar MASON.**

Anavezet mat eo oberoù ar Vretoned war vor ha koulskoude souezet eo bet meur a zen o lenn el levr **Bretagne 38** (1) edo ken bras o flas e merdeadurez Bro-C'hall. Adskrivomp amañ niverou an enklask talvoudus-se:

Evit ar besketaerez e kaver 42% a vagou breizek gant 62% a Vretoned warno.

Evit merdeadurez ar c'henwerz e kaver 60% a Vretoned.

War al listri-brezel e kaver 50% a Vretoned ha betek 75% e-touez an eil ofiserien.

Perak ne vez ket kavet e Breiz perzier pinvidikoc'h ha listri niverusoc'h, perak ez eo ret d'hor moraerien divroa ha mont da Vourdel, d'an Haor-nevez ha da Varsiho evit kaout labour? Gwir eo emañ ar maoud gant porziou Bro-C'hall enep d'ar Reizted.

Ret eo anzav koulskoude (ar pez a oar mat an dud a vicher) emañ diaes douara e Breiz abalamour d'ar brumennou ha d'ar c'herreg na gaver ket ken stank war aodou Bro-C'hall. Bez 'eus 180 deiz glavek e Brest evit 140 pe120 hepken dirak begou ar Saena ha re ar Jirond. A du all emañ staget ar gudenn-se ouz hini pinvidigez ar vro a-bez. Betek gouzout e chom hor perzier pell ouz ar broiou pinvidik

(1) Editions Keltia (Seiz Breur).

e deus ezonim anezo evit kds anarc'hadourez hep pa-
cannizo pounner an hentouara. ...
ma vezo war eun dro trechet paourentez hor c'hen-
werañ kevezerez direiz ar perzler gall (dre muic'h
a frankiz dreist-holl), hentoutredan da levia al listri
evit m'edourez Breiz bras ar walc'h evit niver he
moraerien.

N'eus ket ken

MOZAN 100 1000000 10000

a blas en ti ! gant Y.V. PERROT

seutiretrecan e mall e ...

Etre an daou vrezel, an hini 1914 hag an hini 1939,
ar pezh a zo bet graet a-zevit, ar muic, marize, e Breiz,
eo diskar e kement doare ar spered breizad; ar pezh
a dlee en em gqvout, warlerc'h eun hevelep dis-
mantr, a zo digouezet: yez an 250.000 breizad a skuil-
has o gwad er brezel diweza, war al listri-brezel ha
war meziou ar stourm, ar yez-se hag a oa ivez hini
ar zent koz a ziazezas hor bro, ar yez-se hag a oa e-
la eun dra sakr, a zo deuet da veza a re e Breiz; ne
ouezer ket he lenn ha tamm ha tamm, ma ne ge-
ramp disuall ne vezo ket gouezet he c'homz.

Setu p'en em gav **Feiz ha Breiz** da skei war an
nor e vez lavaret d'ezan, — **si parva licet componere
magnis**, mar deo dereat touezia komzou an aviel gant
ar c'hez-kudennou hon devez da zirouestla bemdez,
ar pezh a lavaret d'ar Werc'hez ha da zant Josef,
e Beibleem, derc'hent Nedeleg: « **Non erat eis locus
in diversorio** » (Aviel s. Lukas II, 7.) n'eus ket ken a
blas evidoc'h en ti !

Plig a ze ennan evit kement kazetenn vat pe fall,
graet e galleg, met n'eus ket a blas evid eur gelaou-
enn skrivet penn-da-benn, e brezoneg.

Ar Mabig Jezuz a oa deuet en e dra hag e dud,
eme zant Yann, n'hen degemeront ket: « **in propria**

venit et sui sum non receperunt ». (aviel s. Yann I.11)

Feiz ha Breiz, hen ivez, a deu en e dra el lec'h
m'en deus gwir da veva, — e pelec'h en devezo ar
gwir-ze, ma n'en deus ket e Breiz-Izel? —
hag e dud, ar re a oa dleet d'ezo beza e lennerien,
n'o deus ket sellet outan: « Ac'h, emezo,
e brezoneg em a; ma ne ouezan ket lenn brezoneg! »
hag o deus prenet outan o doriou hag e rank chom
er maez dindan ar skourm hag an erc'h.

Arabad eo beza re souezet gant traou evelse;
n'heller ket gortoz e vefe graet bravoc'h d'ar mevel
eged d'ar mestir; met gwas-a-ze d'ar re o gra.

An nebeudig tud a ouezas ober eun degemer la-
ouen d'ar Mabig Jezuz, a deuas da veza, eme zant
Yann, Mibien da Zoue, « **dedit eis potestatem filios
Dei fieri** » (Aviel s. Yann, I.12) Ha pebez mibien e
voent !

Feiz ha Breiz ivez, ar re hen degemer a deu da ve-
za gwir vibien d'hor Breiz karet hag al liziri a ga-
voc'h pelloc'h hen diskouez splann a-walc'h, hag a
ro nerz-kalon d'e rener da genderc'hel gand e ero
daoust d'ar skoilhou sebezus a gav a bep tu.

DIFENNET EMBANN
(13 Ennon)

**Difennet ombann
(40 linenn
hag ar sinatur ouspenn)**

**EVIT BEVA EO RET D'AR BREZONEG
BEZA SKRIVET HA LENNET !**

...Bloavez mat d'ho kelaouenn **Feiz ha Breiz** ma c'hello, daoust d'an amzer c'haro a vevomp kendelc'her da veva êsoc'h-êsa. Kemeromp atao fizians e teuio Doue ha Sent Breiz da gemerout truez ouz an dud hag ouz hor Breiz ma teuio ar peoc'h endro, hep-dale,

Hag her c'harout a reont; ret eo o gwelout aman, en eur rejimant hag a zo grêt, gwir eo, gant Bretoned brezonegerien evit an tri farz, met brezonegerien ha n'o deus ket ar memez rann-yez; n'eus forz! daoust m'o devez bec'h oc'h en em gompren, e weler alies Kerneviz ha Gwenediz o komz brezoneg etrezo kentoc'h eget galleg. Pa weler an dra-ze eo ret kredi e kar ar Bretoned o yez, met, ar gwasa 'zo eo ne gomprenont ket eo ret d'ar yez beza skrivet ha lennet evit beva ha beza anavezet etouez ar yezou all.

Doue ra viro Breiz da virviken.

Y. RIOU

war an talbenn, 3-1-1940.

RET E OA D'AR BREZEL DONT!...

Marteze n'anavezit ket an den a skriv d'eoc'h N'eus forz! me a zo breman eus ho mibien ken niverus en hor bro!

Emañoun o chom e Roazon, oc'h ober va studiou e Skol-Tisaverez.

Eun dra a garan kalz breman e pep ker ma 'z an hag eo gwelet tud, dizoue arak ar brezel, o tistroù daoulagad davet an Hini en deus permetet ar brezel da gastiza an dud.

Hor c'henvroiz a glev breman mouez o Salver. Gwellet a reont ne zeuio ket an trec'h digant an armeoù hepken, hogen, dreist-holl gant sikour Doue!

Kredi a c'hellomp, e vo ar brezel-man eun dasorc'hidigez eus ar Feiz en hor Bro. Komzet em eus eus an trou-se gant kalz a geneiled eus an Naoned hag eil; int zo holl a du gant-se.

Ret e oa d'ar brezel dont evit hon lakaat da uhelaat
ha da grenvaat hor c'halonou.

**Goude-se, hor bro garet Breiz a vezo eur vro nevez-
kamm!**

Per LOYAN Roazon, 23-11-39.

EUN TAMM MEULEUDI MAR PLIJ ! HA FIZIANS DAoust DA BEP TRA !

Gant ar brasa plijadur e lennomp bepred hor c'ha-
zetenn garet **Feiz ha Breiz**, hag a diefe a dra sur be-
za lennet muioc'h en hor tiegeziou kristen. Siouaz,
kêz diouz an dud, zoken war ar maez, n'e fell mui
d'ezo lenn brezoneg, evit an digarez vat ma ne oue-
zont ket, alies, hen ober.

D'am zoni, beleien hor parreziou a c'hellfe ober
kêz a vad evit hor **Feiz ha Breiz**, ha pa na ve ken
oc'h ober er gador-zermon eun tammig meuleudi e-
vit ar gazetenn garet a zo c'hoaz ken dianavezet gant
an darn vrasa diouz ar Vretoned.

Gant ar zoni da c'hellout ober gwelloc'h en amzer
da zont, e kasan d'eoc'h dre ar post, 18 lur evit ma
vezo eul lenner muioc'h evit **Feiz ha Breiz**, etouez hor
zoudarded kalonek, du-se war an talbenn.

...Eur gazetenn gristen penn-kil ha troad evel **Feiz
ha Breiz** a diefe kaout d'an nebeuta kant gwech mui-
oc'h a lennerien en hon tiegeziou kristen, hag an
dra-se a c'hellfe ober kement a vad evit Doue hag
ar Vro.

Fizians daoust da bep tra e amzer da zont **Feiz ha
Breiz** a renit bepred gant kement a galon.

J. CARIOU, Lennon, 27-12-39.

...ANEZ E VEFÉ KAVET KANTMILLURIOU MET, DAOU DRA A VANK D'EOMP

...Lennet em eus gant trisidigez ar c'halvadenn
hoc'h eus graet da Vreiz evit **Feiz ha Breiz** en nive-
renn ziweza.

Ya, siouaz, dizablant bras eman Breiz evit kement
a zell' ouz e bro, e pep doare ha kement-se, d'am
son, dibalamour na gredont ket krenv a-walc'h e
Breiz.

O spered hag o muzellou a lavar : « Breiz a zo hor
bro ! Ni fell d'imp herzel outi da vervel ; o c'halon
avat a jom digredik.

Anez e vefe kavet kantmillurioù e Breiz evit hol lea-
zioù, kelaouennoù hag all.

Anez, Breizad ebet n'en dije an o tremen, eur
wech an amzer, eun devez hep butuni pe hep eva
eun digor-kalon (apéritif) ; eur zul hep mont d'ar « ci-
néma ». Zoken, eur wech bennak hep debri.

Holl Breiz-Izeliz a ouije lenn ha skriva o yez ; holl
Breiz-Uheliz a z'aje d'ar skol Vrezonek...

...Met daou dra a vank d'imp :

Beza sur eus gwirionez hor Breiz, ha beza kalonek.
Evidoun e lakain a gostez, bemdez, evit **Feiz ha
Breiz**, (ne c'hellan ket muioc'h siouaz, evit breman)
dacu wenneg diwar an nebeudig a c'hounez an evel
soudard !

RIMPOT Skol ar Soudarded, 30-1-39.

MALL BRAS EO D'EOMP KEMER DA VAT EMZAO SPERDEL BREIZ

Kas a ran hirio d'eoc'h va c'houmanant evit **Feiz
ha Breiz** ar bloaz-man. N'oun ket deuet a-benn da ga-
vout koumananter all ebet, dre m'eo re baour an dud
dre amañ ha dreist-holl dre ma kavont kazetennou
a-walc'h da sach a arc'hant diganto ; mantrus eo
pegen disasun eo kazetennou galleg evel « **Le Petit
Écho de la Ligue** » ha « **Le Courrier des Dizainières** »
evid ar Breizadezed ; an hanter eus an dud o fren
n'o lennont ket ha n'eo ket souez ; pe seurt plijadur o
defe o lenn kazetennou skrivet e galleg hag enno
kals pennadoù displeitus d'ezo ?

« **La Croix du Dimanche** » a ra ivez eun toull ka-
saüs e godelloù ar Vretoned !

En eur stad truezus emamp ; doare hon eus da
veza chas kondaonet da jokat o lost... Mall bras eo
d'eomp kemer da vat penn **Emsao Sperdel Breiz** ;
ar brezel-man a zegas d'eomp skoillhou nevez adar-
re, met fizians am eus e teuimp a-benn, evelato, da
zer'hel sounn en o sav banniel ar **Feiz ha Banniel**
ar Brezoneg.

M. A. P... d'ar 5-1-1940

LEORDI BREZONEK ENEZ EUSA

...Degemeret em eus niverennoù **Feiz ha Breiz** !
Feiz ha Breiz, na kaera mennad ! O c'haset em eus
d'al leordi savet aman a-ratoz kaer evid soudarded.
Al leordi-man a zo bet savet gant an Aotrou S..., ko-
lenner e K... Pep soudard en deus roet ugent real e-
vit-se.

Ha petra gav d'eoc'h en deus graet an Aotrou S...?
Prena eur bern leoriou gallek ! Ya, ha kelaouennoù
evel Match, Magazine, le Miroir des Sports... Livrit
d'in daoust ha n'eo ket an dra-se eul labour diskiant?

Goulennet em eus digantan p'em eus gellet :

— Daoust ha n'anavezit ket ar brezoneg ? — Eo
arvat, emezan. — Ha perak neuze, nac'h o gwir ous
al lennerien brezoneg o chom hep lakat degas eun
nebeut leoriou evito ?

— Dizonjet em eus, emezan, ha neuze, me gave
d'in ne vije ket bet lennet ar brezoneg !
Evit-se, kredabl eo aet gant ar soudarded en eun
taol holl niverennoù **Feiz ha Breiz** roet d'ezo !

Evit-se moarvat eo e kemit bep sui kantikou gallek
evel : « Je suis Chrétien... Reine de l'Arvor », sikou-
ret gant eun hanter-dousenn, pa dregern er c'hontrol
an iliz pa ganomp Patronez dous ar Folgoat pe Da
Feiz hon Tadou koz !

— Diwezatoch e vezo gwelet petra da ober ;

Diwezatoch eo aet kuit an Ao. S... evit mat ! Siouaz
al leoriou gall a jom. Ne vezont ket lennet gant al
labourerien-douar a zo aman; ne blij ket ar romanioù
d'ezo. Gwelit 'ta, etre martoloded kanolierien ha
paotred al linenn, ez eus aman, wardro 250. Sur ez
eus 90 war 100 anezo, Bretoned; hag e vije kavet
eur Breizad, ginidik eus a Vreiz-Izel, evit nac'h leo-
riou brezoneg outo. Eun druez !

Bezit souezet goudeze e teuje ar soudard da eva,
ha da zellout ouz dizurziou.

Brezoneg d'eomp aman koulz hag en holl lec'hioù
e vimp galvet da vont !

J.L. PICHON, Enez-Eusa, Kerzu

...KOMZ A REONT O YEZ ETREZO

Resevet em eus al leoriou ho peus kaset d'in. Bre-
noz Doue d'eoc'h. Gant ar sonioù e vezo laouen va
soudarded. Aman ez eus kals a vrezonegerien eus
Leon ha Kerne. Komz a reont en o yez etrezo hag e
vez ês a-walc'h evidoun gouzout petra leveront...

J.B.B. BADOUAL. — État-Major du 1^r B. 270. R.I.

...MA FELL D'HO KENVROIZ REI DOURN D'EOC'H !

Eus an Amiral Laurent, ha n'eo ket Breizad, hon
eus resevet al lizer-man skrivet e brezoneg :

« Degouezet eo ganin niverennoù dianket « Feiz
ha Breiz » e serr gant ho lizer dereat ha ken plijadu-
rus ha tra. Mil bennoz Doue d'eoc'h.

Plijadur vras am eus bet o lenn ez eo « Feiz ha
Breiz » beo c'hoaz hag e vevo pell pell c'hoaz... ma
fell d'ho kenvroiz rei dourm d'eoc'h.

« Kendalc'hit start gant ho hent evit enor Breiz, a
greiz kalon,

Amiral LAURENT

G.S.— Mat tre ho niverenn Nedeleg !

...PEGEN KAER EO EVID EUR BUGEL EUS A VREIZ

...La lecture de **Feiz ha Breiz** me distraît ; je viens
de recevoir celui de Noël.

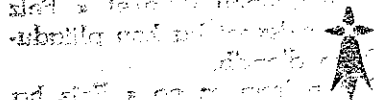
Nous avons débarqué sur la terre d'Alsace; les ha-
bitants gardent jalousement leur langue, aussi têtus,
me direz-vous, que les Bretons, mais oui, et leur gen-
re de vie ressemble beaucoup au notre. S'ils ne
nous comprennent pas toujours quand nous leur par-
lons en français, leur amabilité n'en est pas moins
grande ; c'est dans la misère que les cœurs se con-
naissent ; c'est là également que les amitiés se sou-
dent...

Je ne connais pas encore ni la boue, ni la misère
des tranchées et quand je compare ma situation a-
vec celle de mes camarades de première ligne, je
couche dans une chambre d'hôtel, p'eo gwir emañ
en eur c'hraou zaout evel ar Mabig Jezuz pa oa ga-
net, nemed ez oun kosoc'h egetan o staga gant va

zammig planedenn.

En nozveziou hir ha yen hon eus breman, gant an
erc'h o koueza war an douar, va spered a nij, meur
à wech, warzu Itron Varia Goatkeo; pegen kaer ez
eo exid eur bugel eus a Vreiz pa c'hell kaout eur
Vamm vat evelse, da fiziout enni ha da rei nerz ka-
lon d'ezan !

Loeiz BERREHAR.

... LE GALLO le moins chauvin n'a plus

le droit de méconnaître Breiz !

Votre bonne lettre vient me surprendre dans mon
gourbi de terre et de rondins, où je mène avec les
camarades une vie de sauvages isolés, dans la boue
et sous la bruine, au vacarme de l'éternel bombar-
dement, et parmi une nature affreusement artificielle
de fils de fer barbelés et de terre retournée. Bon-
heur d'une lettre qui vient mettre du soleil dans une
vie terne aux lendemains incertains...

Mes sentiments bretons sont tout naturels de la
part d'un gâs de Bretagne, de notre Breiz que le Gal-
lo le moins chauvin n'a plus le droit de méconnaître,
grâce aux efforts de Bretons comme vous et

En effet je suis Gallo du pays de Montfort, exacte-
ment du village de Bran, en Gael (bourg qui n'a plus
guère de celtique que le nom, malheureusement),
mais aussi à deux pas de Brocéliande, ce qui est au-
tre chose.

P. PATTIER

Quelque part en France, 7-12-39.

NOUS N'AVONS PAS MÉRITÉ LA GUERRE !

Je crois que nos cœurs se sont bien rapprochés
depuis quelque temps, surtout depuis que notre pays
a été entraîné dans la tourmente...

...Mais son chant se fait entendre plus que jamais
dans nos cœurs ; il est triste et monotone ; il n'en est
que plus touchant disait Anatole Le Bras.

Nous le rendrons joyeux le chant breton !

**Je ferai tout ce que je pourrai pour notre Breiz !
Je le promets en ces jours de guerre, éloigné à l'ex-
trémité de la France.**

Quelle influence la guerre aura-t-elle dans la mar-
che vers la lumière que pratiquait notre Bretagne ?
« Nous » n'avons pas mérité la guerre, aussi la Pro-
vidence et les Saints protecteurs, pères de la Patrie
celtique veilleront sur Elle, et ne l'abandonneront pas!

...L.L.L.

...J'AI PRIS A CŒUR L'ÉTUDE DU BRETON !

...Si je meurs, je veux mourir en Breton ! Si j'en é-
chappe, je serai au service de notre bien aimée Ar-
vor. Déjà aujourd'hui, je suis à son service, puisque
j'ai pris à cœur l'étude du breton ; je consacre cha-
que jour trois quarts d'heure à l'étude de la gram-
maire de notre vénéré Fanch Vallée... éditée en 1918.
J'ai relu des extraits de Bleimor ! une plume d'or ser-
vie par un cœur d'or ! Il vaut le Péguy de « La Ter-
re Charnelle », et même le dépasse largement !

Loeiz LECLERC

...JE FINIRAI LA GUERRE EN SACHANT LE BRETON

Je me permets avec une désinvolture dont je m'ex-
cuse de vous demander un renseignement. L'inten-
tion qui m'anime vous sera probablement sympathi-
que.

Avant la guerre j'étais agrégatif de philosophie.
Petit-fils de grands-parents bretonnants, mais élevé à
Paris, j'ai toujours eu pour mon pays un attachement
profond. Des études poursuivies dans de mauvaises
conditions m'ont empêché de m'occuper de régional-
isme comme je l'aurais désiré et surtout d'appren-
dre ma langue.

Il est possible cependant, même dans l'état où je suis, de demeurer fidèle à ma province, et cela m'amène à l'objet précis de ma lettre. Je désirerais savoir quels sont les régiments recrutés en Basse-Bretagne (Léon et Cornouailles surtout).

En effet, si je sors aspirant d'infanterie, j'aurai peut-être le choix de mon régiment et je serais très heureux de combattre avec des Bretons que je puis comprendre bien mieux que d'autres. Et qui sait? Je finirais la guerre en sachant le breton.

E.M.

Saint-Cyr 23 décembre 1939.

AR VAD A RA « FEIZ HA BREIZ »

D'HOR SOUDARDED

Rentrant de permission avec, comme il se doit, un léger « cafard », je ne m'attendais guère à un cadeau de nouvel an pour mon arrivée au cantonnement... Or, voilà qu'au moment où mon cafard s'arivait à la vue du triste état de ce cantonnement, et de la température insupportable, 18 degrés de froid, j'ai eu l'agréable surprise de recevoir votre très intéressant N° de Noël de **Feiz ha Breiz**; c'est à la fois un cadeau de nouvel an fort bienvenu et un dérivatif excellent à mon cafard.

Ainsi, au lieu de passer une morose journée toute au regret du cher pays d'Argoat, quitté depuis quatre jours, je me suis tout de suite picné dans la traduction captivante (quoiqu'encore un peu difficile pour moi) de votre belle revue. Vraiment, je ne pouvais espérer plus grand plaisir pour cette journée, par ailleurs toute semblable aux autres, dans l'inconfort glacial du cantonnement! Merci de tout cœur!

P. PATTIER, aux armées, 1-1-40.

SKOUER KAER EUR HOLLANDAD

Verbindingsafd 2, III 8.R.I. Veldleger, 20 Décembre 1939.

Cher Monsieur l'Abbé,

...Je tiens beaucoup à vous remercier vivement pour le plaisir que vous m'aviez fait en m'envoyant les deux derniers numéros de **Feiz ha Breiz**. Dans cette époque si difficile (aube d'un meilleur avenir?) que nous traversons et qui a fauché déjà tant de périodiques indispensables — d'après ce qu'on m'a dit aussi, l'utile et original Gwalarn, — j'avais craint que vous aussi eussiez dû interrompre la bonne lutte, mais me voici rassuré.

Ce sont surtout les extraits de lettres de soldats que vous publiez qui m'ont touché cette fois. C'est fort émouvant de voir ces efforts de prêtres et instituteurs dans l'armée pour intéresser leurs compatriotes toujours privés de l'enseignement de leur langue à la lecture du breton et je ne puis qu'espérer que cet apostolat soit couronné des plus beaux résultats. J'espère donc que vous voulez bien me permettre d'offrir mon obole modeste pour que **Feiz ha Breiz** chom en he sav et envoie des livres aux poilus bretons.

A l'égard de ceux-ci, j'éprouve des sentiments d'autant plus fraternels que je suis depuis avril, avec une courte interruption, sous les drapeaux. Derrière notre zone inondée nous attendons tranquillement ce qui devra arriver. J'ai pu prendre quelques livres bretons choisis avec moi et les matériaux pour mon édition de **Sant Guillerm**, et j'y travaille le soir quand les travaux de terrassement ne m'ont pas trop fatigué. Mais on s'habitue vite à manier la pelle! D'ailleurs, dans mes permissions périodiques je peux toujours donner, — un peu irrégulièrement il est vrai, — mon cours de breton à l'Université d'Amsterdam. Nous lisons à présent Bleimor qui a maintenant un intérêt tout actuel. Une de mes élèves passera probablement bientôt son examen et ce sera la première fois dans notre pays. C'est toujours une satisfaction.

Ainsi, soldat et lecteur fidèle de **Feiz ha Breiz**, même sans être Breton et (jusqu'ici!) belligérant, je me fais l'illusion d'être de la « même famille » dont vous parlez dans votre dernier numéro! Et maintenant, dans l'Avent de la fête de la Nativité du Prince de la Paix, je forme des vœux pour une proche paix **juste** et **durable** entre les peuples **libres**, pour le retour sain et sauf de vos correspondants actuellement aux armées, et pour la bénédiction de votre œuvre pour la Bretagne.

Th. M. CHOTZEN

• **FEIZ HA BREIZ** • TÉMOIGNAGE VIVANT
DE L'ESPÉRANCE QUI HABITE
LES CŒURS BRETONS!

J'ai passé ma soirée à lire avec un très vif intérêt le dernier numéro de **Feiz ha Breiz**, et j'ai été heureux de voir que je n'ai pas besoin de recourir trop souvent au dictionnaire.

Je tiens à vous dire combien ce numéro m'a enchanté. La formule est excellente et parfaitement adaptée aux circonstances.

Toutes ces lettres de nos chers compatriotes mobilisés sont frappantes par l'unanimité des sentiments et des aspirations qu'elles révèlent: elles constatent avec la même tristesse la dureté des temps et la détresse de notre langue, mais toutes aussi vibrent de la même foi ardente; elles crient le même désir de sauver notre Breiz!

Je suis convaincu que l'œuvre poursuivie par **Feiz ha Breiz** est d'une nécessité plus actuelle que jamais.

Combien, en effet, parmi nos compatriotes ignorent leur voie.

Parmi tous ces hommes, arrachés à leur milieu habituel, la fraternité militaire crée des contacts qui ne peuvent être que salutaires si ceux qui ont la faveur d'être éclairés savent se montrer à la hauteur de leur tâche.

Les lettres que nous recevons nous en apportent chaque jour la preuve dans le milieu syndical chré-

tien. Dans les heures que nous traversons où il souffle sur les âmes un vent d'héroïsme, les causes vraies et justes ne peuvent que rayonner.

Oh! oui, il faut apporter à nos soldats et à nos marins le réconfort d'une pensée bretonne et à ceux trop nombreux qui ignorent leur Breiz, la révélation qui les amènera à en retrouver le chemin.

Pour tous, **Feiz ha Breiz**, peut être le messager de la bonne nouvelle et le témoignage vivant de l'espérance qui habite les cœurs bretons.

Les inciter à apprendre le breton, car c'est à la base qu'il faut prendre le travail, si grande est la misère de notre langue celtique!

Je sais par expérience personnelle que c'est ainsi le hasard d'une lecture qui aurait pu m'amener à comprendre la Bretagne comme je le fais maintenant.

L'amour du Pays est ancré profondément dans tous les Cœurs bretons, il suffit peut-être d'un rien pour qu'il devienne plus clairvoyant.

Puisqu'il faut suppléer à la défaillance de l'école l'œuvre qui s'impose, c'est l'éducation de la masse pour que notre langue non seulement survive mais fleurisse plus belle encore et plus aimée.

Le dernier numéro de **Feiz ha Breiz** m'a conquis tout-à-fait et j'aurais voulu l'adresser à plusieurs parents et camarades. Et comme d'autre part, je tiens aussi à le conserver jalousement, je ne vois plus qu'une solution... qui aura sûrement votre approbation: je transforme mon abonnement simple en cinq numéros.

C'est un sérieux coup pour mon équilibre budgétaire mais tant pis, la situation présente veut des solutions directes et catégoriques.

F. OLLIVIER, Bordeaux.

La situation présente veut des solutions directes et catégoriques! Setu aze komzou nerzus haq a vi-je dleet d'ezo beza klevet gant meur a lenner all-rak ma yije 100 den oc'h ober ar pezh a ra hor c'henvroad divroet F. Ollivier, neuze e vefemp barrek!

Daoust ha n'heller ket kaout fizians e teuy dizale eun amzer welloc'h evit hor brezoneg eget an amzer vremen pa weler kalonou kement all a dud yaouank o tont d'en em domma ouz yez hor gouenn ?

Goude beza bet epad 32 vloaz goanv oc'h hada karantez Breiz edoug gwall-amzeriou, eun digoll eo evit Rener Feiz ha Breiz kaout liziri ker c'houek !

Daoust ma 'z eus c'hoaz re a Vretoned dizablant, lezirek hag a c'hellfe koulskoude diskouez muioc'h a nerz-kalon evit o bro, biskoaz n'eo bet karet Breiz evel ma z'eo breman gant he bugale :

Ya, etre daouarn ar re yaouank, etre ho re, c'houi, soudarded ha martoloded, eo emañ amzer da zont Breiz, bro goz hon Tadou !

Y. V. P.

KELEIER AR MIZ

AR PELLGENT E ENEZ-EUSA

E Eusa ar bed n'eo ket fall ganeomp-ni ; kemmet gant buhez ar vignoned, war harzou Bro-C'hall, eo bräo. Nozvez Nedeleg a zo tremenet, en eun doare dudius ; eul lodenn vrac a zoudarded o deus bet aotre da vont d'an oferenn hanter noz hag o deus komunit evel pa oant er gêr. An iliz, sklerijennet mat a oa barr leun gant Eusaiz. Reizet dereat gant an A. Floc'h, eun arvoriad eus Sant Nougä, ar c'han a zave hor c'halonou uhel, a-zioc'h grosmol ar mor bras, betek porz an nenvou. Trugarez d'an dud a volentez vat o deus graet enor d'ar c'hanitkou brezonek hag o deus, evelse, enaouet e kalonou ar zoudarded vreizat a oa ouz o selaou, ar zont eus o c'herent, evelo o pedi, en eun iliz, eus an douar bras.

J.L. PICHON Eusa, 30-12-1939.

AR BREZONEG HAG AR RADIO

Lec'h ar brezoneg er Radio ha ne oa ket gwall ledan betek-hen, a zo aet da netra abaoe gwengolo 1939. Bemdez, bemnoz, ar skingomzerez c'hall a zistag d'eomp prezegennoù, kozeadennoù, kanaouennoù e tchekeg, e saozneg, e poloneg, en arabeg, e finneg, hag all, nemet e brezoneg, yez komzet gant 1.200.000 a dud, ger ebet !

N'emaomp ket hon unan o kavout abeg e kudenn Radio Bro-C'Hall... E Dépêche de Brest an 19-1-40, l'Auditeur inconnu a c'houlenne : **Nous aimerions que Rennes-Bretagne diffusât des Lettres radiophoniques en Langue bretonne...**

Pegoulz e vezo sevenet c'hoantou reiz ar Vretoned ? Pegoulz ?

PEMPVET KANTVED AR VOULEREZ

Pemp kant vloaz zo er bloaz-man eo bet ijinet ar labour-moula gant Gutenberg. Meneg a zo bet da ober e Leipzig (Allemagne) gouelioù bras ha diskouezadegoù diwarbenn ar voulerz adalek he amzeriou kenta betek vremen, gouelioù hag a badje eus ar 15e a viz mezeven betek an 20e a viz here... Met ar brezel a zo aze breman !

EIL-GERIADUR GALLEK-BREZONEK

AN A. F. VALLÉE

Tad ar brezoneg a labour hep ehan, daoust d'e oad, war e eil geriadur gallek-brezonek. Eun nevezenti eo hag a vezo digemeret etouez ar vrezonegérien gant kalz a blijadur. Disrei a raimp e **Feiz ha Breiz** a zeu, war labour an A. Vallée.

SKOL OBER WAR WELLAAT ATAO

Mont a ra mat en dro ar skol vrezonek dre lizer. Bemdez koulz lavaret, e tigouez eur skoliad nevez-bennak, studierien, soudarded hag all. Ma fell d'eo'h deski skriva mat ar brezoneg, kemerit perz e skol Vrezonek Ober. Ne gousto netra d'eo'h. Skriva d'an Dimezell Marc'harit Gourlaouenn, renerez OBER, rue Corderie, 30, Douarnenez.

FEIZ HA BREIZ PASK

Feiz ha Breiz Pask (niverenn Meurz 1940) a zigouezé gant hol lennerien a benn **Sul ar Bleuniou** (d'ar 17^a viz meur).

En niverenn-se e vezo kavet pennadoù kaer war Basion hon Aotrou, Kanaouennoù, marvailhoù, Keleier eus hor c'henvroiz er brezel, divivadennou... Klask a raimp ober gwelloc'h c'hoaz eget hon niverenn Nedeleg.

Eun dra red eo moula traou brao e brezoneg !

EUR MARO ALL

Hor mignon mat V. Seite a skriv d'eomp eus Gwengamp: « Bet oun hirio o welout moulezez « Breiz ». Chomet oun bet souezet pa 'm eus klevet eo maro ar gelaouenn-se ! »

Ouspenn evid an dud eo kalet ar goanv hag ar brezel, kaletoc'h c'hoaz !

EUN EURED

D'ar meur 19 a viz kerzu, eo bet benniget, e iliz Sant Sulpis, e Paris, eured an Aotrou Yann Fouéré, Doktor war ar Gwir, gant an Dimezell Mari-Madalen Mauger.

Eresoinka, strollad kanerien vrudet Euskadi, a gasas epad oferenn an eured.

Kinnig a reomp d'an dud nevez hor gwella gourc'hemennou.

KANVOU

Erbedi a reomp ouz ho lennerien :

An **A. Loeiz ar Voyer**, tad Doric ar Voyer, soner ar Bleun-Brug, maro e Alre d'an 8 a viz kerzu 1939 ha beziet e Ploermel.

An **D^r Ch. A. Picquenard**, marvet e Kerarbarz, er Forest, d'an 3 a viz genver, d'an oad a 68 vloaz ; beziet eo bet e bered Sant Loeiz Kemper.

Fransez an Ankou, tad koz hor mouler, marvet e Pleyber-Krist, d'an 19 a viz genver ha beziet eno, en dervez warlerc'h ; oadet oa a 85 vloaz.

Ra vo Doue laouen ouz o ene !

Keleier diweza

MAROKADED EVIT KEMERET

LEC'H AL LABOURERIEÑ-DOUAR !

Bras eo bet hor souez p'hon eus lenniet war ar c'hazetennoù e vezo digaset tud eus ar Marok evit ober wardro al labour-douar e Frans, o veza m'ema ar wazed dindan an armou !

Setu petra a gemenn d'eomp **Ouest-Eclair** an 28-P-40 :

La Fédération des Employeurs de main-d'œuvre agricole de France a obtenu du Ministère du Travail l'autorisation d'introduire un contingent de travailleurs agricoles marocains Berbères pour les prochains travaux agricoles.

Ar c'helou-se hep mar ebet, a zisplijo da veur a hini, ha d'eomp-ni Bretoned, dreist-holl.

Hag ar paourkêz Marokaded-se a zigaso ganto, stouaz a bep seurt kleñvejou lous en hor bro !

Pebez reuz c'hoaz evit kement tra santel a garomp : hor Feiz, hor gouenn, hor Breiz !

Met, daoust ha ne vije ket furoc'h ha dereatoc'h kas d'ar ger evit al labouriou-douar ar soudarded diwar ar mêz, ha lakat en o lec'h, dindan an armou, ar Marokaned-se ?

BUHEZ FEIZ HA BREIZ

Er c'halvadenn a reas da Nedeleg, rener **Feiz ha Breiz** a lavare :

Fizians hon eus e tigouezo gameomp nann 10 pe 20 kartenn, met 500 gant unan pe ziu goumanant warno.

Mat, war 1560 kartenn kaset d'hol lennerien, n'ez eus ket bet distroet d'eomp 100 (nag eurus e vefomp bet koulskoude gant 100 lenner nevez hepken !).

...Mez am eus o lavaret pet kartenn a zo digouezet gameomp, nann abalamour d'eomp-ni, na da **Feiz ha Breiz**, met evit hor c'henvroiz : 10 kartenn, drès, hep unan muioch

Lennerien all o deus kaset dre chek-post arc'hant evit adkoumananti, evit koumanantou nevez ha profou ouspenn, ar pezh a zo eun dra gaer, ha bennoz Doue d'ezo, met o niver a ze re zister !

Hag ar re all ? Marteze o deus sonjet : — War c'hoaz, e rin ! met ankounac'hæet o deus ! Pe re all a sonjas c'hoaz : — O, bez e vezo ken vrolz a-walc'h hag o deus muioc'h a cæs egodoun-me evit kas profou bras da **Feiz ha Breiz !** ».

Gwir eo, bez ez eus madoberourien, ya, met, evelato, arabad konta warno hepken, arabad o sunatao ! **Da bep hini eo diskouez ez eo gwir vugel da Vreiz !**

Ha setu perak e tizroomp war hon eil goulenn : **ar gwenneg pemdeziek !** Arabad c'hoarzin, tud vat. **Ar gwenneg-se** a dlee krenvaat stad **Feiz ha Breiz** ha mirout ouz kosa kelaouenn ar Vretoned da goueza ; **ar gwenneg-se**, evel m'hon eus hel lavaret d'oc'h er miz tremen, a zo priz eur c'houmanant bloaz !

Pep hini, gant eun tamm kalon vat, a c'hell rei eur gwenneg bemdez evit hon zikour da adsevel ti ar brezoneg ; an holl gwenneien-se a raio meur a vil lur, hag en hent-se e vezo gallet kenderc'hel gant hor c'helaouenn a zo deuet da veza **eun dra ret**, evit maga ar spered breizat ha krisien.

Goulenn a reomp ouz an holl kouiz lavaret, nemed ouz ar re o deus a-benn breman roet o frof, kas da **Feiz ha Breiz o gwenneg pemdeziek**, evel m'en deus grêt dioustu ar soudard yaouank-se, daoust ma ne c'hounit nemet 10 kweneg bemdez !

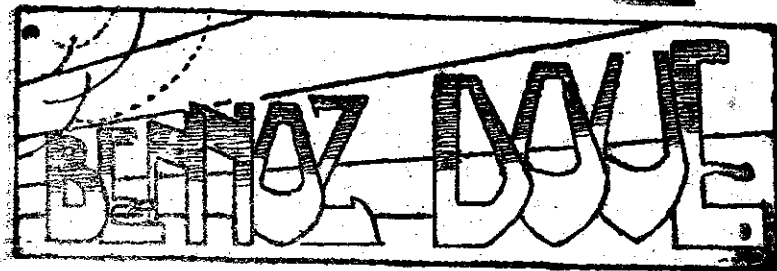
Ar **gwenneg-se** a vezo **DINER YEZ AR VRO**.

Kaout a reoc'h war ar golo eur gartenn all da zistaga ha da gas en dro da Rener **Feiz ha Breiz**.

Ha gwelet e vezo petra oc'h barrek da ober evit **Breiz ho Pro**, evit he yez, en amzer c'haro-man.

Doue ha Sent Breiz ho pæo.

AR MEROUR.

Setu aman roll kenta ar re eus hol lennerien o deus aboe Nedeleg kaset profou da « Feiz ha Breiz » ouspenn priz o c'houmanant :

n Ao. Meskob Cogneau : 50 lur. — A. J.M. Le Guen, Plourin, Gwitalmeze : 8 real. — A. J. Ollivier, Landerne : 7 l. — A. Chaloni Bouedec, ar Faouet-Lanvollon : 8 r. — A. J. de Lesquen, ofiser war vor, Lambazellec : 22 l. — A. de Pichon-Longueville, Paris, 12 l. — A. Jezequel, person Bohars, 8 r. — A. Y. Riou, 62^e R.I. 8 r. — A. Riou, aluzenner en armeou, 22 l. — Itr. Halleguen, Pleyben : 8 r. — A. Y.V. ar Goff, Paris : 12 l. — A. Chaloni Grall, person Kraozon, 32 l. — A. Saout, person St-Wazeg, 8 r. — A. Mary, Kervaria-Lochine : 8 r. — A. Lebrun, Audiern, 1 skoed. — A. Roue, Kersaint-Plab. : 8 r. — Itr. Moal, Rosko : 8 r. — A. Cario, ar Faouet : 8 r. — Itr. Uguen, Kerlouan : 8 r. — A. ar Rous, person Brasparts : 8 r. — A. Cozic, person Ploneis, 8 r. — A. ar Rimpot, shol soudarded Paris : 1 sk. — Itr. Delavigne, an Naoned : 8 r. — A. Caroff, person Guengat : 8 r. — A. Omms, sholaer, Plougrescant : 8 r. — A. an Henaff, kure Plouyan : 8 r. — A. Saliou, Gouesnou : 8 r. — A. Pellen, ofiser war vor : 8 r. — A. Gallennec, Colombes : 8 r. — Dr. Dujardin, Lokournan, 12 l. — A. Boucher, archer, Lokournan : 8 r. — A. Audic, G.D.S. : 32 l. — A. Moan, ar Yeuc'h : 8 r. — A. Darre, St-Laurent-du-Pont : 8 r. — A. Guitot, shol gristen Brieg : 8 r. — A. Gargadennec, person St-Yann Trolimon : 8 r. — A. Guellec, person Enez Eusa : 7 l. — Renerez skol gristen Ploveur : 1 sk. — A. Barre, Sant-Nazer : 8 r. — A. Gourmelon, aluzenner Bretoned an Havr-Nevez : 8 r. — Dr Perquis, Roazon : 8 r. — Janig ar Meur, Plistin : 16 r. — A. Moysé, Brussel : 25 l. — A. le Rumeur, Azay-le-Rideau : 1 sk. — A. Abguillerm, mure e Kastell-Paol : 8 r. — A.J. ar Roue, Gouezeg 8 r. — A. Jezequel, person Tremaeuzan, 7 l. — Amiral Laurent, La Motte-Chalengeon 20 r. — A. Breneol,

person Pouldavid : 8 r. — A. Roue, Person Tréouergat : 8 r. — Dimezell a Gervenguy, Sibiril : 207 l. — A. Auffret, soudard : 15 l. — A. Lec'hvien, person Kemper-Guez. 30 l. — A. Olivry, person Lanloup : 8 r. — A. Person Moalenez, 64 l. — A. Cloarec, person Pouldergat : 52 l. — A. Gourvil, person Plouarzel : 50 l. — Dll. Abguillerm, Plougerne : 1 sk. — A. Bizien, Pluzunet : 4 r. — A. Guivarc'h, kure e Plogonnet : 20 l. — A. Abgrall, St-Thégonneg : 7 l. — A. Guillou, Sav, Paris : 32 l. — A. Guivarc'h, aluzenner, Landerne : 8 r. — A. Yann ar Bec, soudard : 12 l. — A. Renan, kure, Loguivy-Plougras : 12 l. — Evnig-Penn-ar-Choad, Gwerlesuin : 8 r. — A. Mingam, person Berrien : 8 r. — A. Sparfel, person Plouyé : 8 r. — A. Yann Chapel, 2e R.I.C. 10 l. — A. Vallée, Roazon : 200 l. — Dom Godu, Paris : 8 r. — A. Nag Itr. Ronan Caouissin, Landerne : 8 r. — A. P. Mocaer, Brest : 82 l. — A. Bizien, person Huelgoat : 8 r. — Superiorez skol gristen Gouezeg : 8 r.

EN HOLL beteg-hen : 1336 lur.

Roll kenta ar re o deus kaset koumanantou evit ar soudarded ha martoloded.

A. hag Itr. Herri Caouissin, Landerne : 20 l. — A. Autrer, skolaj I.V. Kreisker, Kastell-Paol : 15 l. — A. Lebrun, kure e Audiern : 15 l. — A. Badoual, St-Barnabe : 18 lur. — A. Even, noter e Landreger, (8 koumanant soudard) 120 l. — Serjant L. ar Floc'h, 48^e R.I. (3 g.) : 55 l. — A. Clerc, kure Kemper-Guezenneg : 15 l. — A. Lauren, ijinour, Paris : 100 l. — A. Brieler, soudard, Bar-Le-Duc : 32 l. — Itr. Meherenc a St Per, St. Brieg (6 g.) : 100 l. — Renerez skol gristen Ploveur : 15 l. — Itr. Rivoallon, Plouzane : 30 l. — A. Yann Fouere, Paris : 32 l. — G. Le Rumeur, Azay-le-Rideau : 15 l. — Dll. Od. Chevillotte, Brest : 82 l. — Amiral Laurent : 15 l. — Dll. S. Merret, Karanteg : 15 l. — Dll. a Gervenguy, Sibiril : 15 l. — Dll. Abguillerm, Plougerne : 15 l. — A. Bizien, Pluzunet, 15 l. — A. Bodenes, Scaer : 15 l. — A. Chotzen, La Haye, Holland : 75 l. — Itr. Quinquis, Loc-Maria-Plouzane : 50 l.

EN HOLL : 287 lur, ar pez a ra 59 koumanant-soudard ha martoloded.

Yec'hed ar Vugale ar SIROP FERET

a eneb an Doken

Gwez ar mañ touz ar mañ, goude ar savon, ar mañ ar sirop mañ ar
mañ mañ mañ mañ mañ mañ mañ mañ mañ mañ mañ mañ mañ mañ
mañ mañ mañ mañ mañ mañ mañ mañ mañ mañ mañ mañ mañ mañ
mañ mañ mañ mañ mañ mañ mañ mañ mañ mañ mañ mañ mañ mañ
mañ mañ mañ mañ mañ mañ mañ mañ mañ mañ mañ mañ mañ mañ

Kranoniz ar c'henn ar c'henn ar c'henn ar c'henn ar c'henn ar c'henn
Portel ar sirop mañ mañ mañ mañ mañ mañ mañ mañ mañ mañ mañ
vachaz ar sirop mañ mañ mañ mañ mañ mañ mañ mañ mañ mañ mañ
a zo peñs mañ mañ mañ mañ mañ mañ mañ mañ mañ mañ mañ mañ
mañ mañ mañ mañ mañ mañ mañ mañ mañ mañ mañ mañ mañ mañ

Demouradeg **GRANDE PHARMACIE DU PROGRES**
10 rue de Valenciennes - 105 - DEMOURADIS

KLENVED AR CHENOU HAG AN DENI

L. LAPIOUONNE Successeur de L. Jézéquel

Henneg deni
keleneg gant skol yec'hed ar Paris

Ar deni ar deni deni deni deni deni deni deni deni deni deni deni deni
deni deni deni deni deni deni deni deni deni deni deni deni deni deni
deni deni deni deni deni deni deni deni deni deni deni deni deni deni

RESIBO A RA

Resibet ar **RESIBETIEN** Hont ar Roue, harbez Stomac
BR. SPARTS hag ar **BOU** — Dremet ar ran ar dard an e di
1. Breizh, 4. passage Saint-Martin, etis a o en da gresterz hag
tis a 2 eur da 9 eur — Téléphone 0-16

ERRATUM

War bajenn genta an niverenn-mañ lennit an 13^e
linenn evelhen :

e lerie Henneg da ren warnomp
hag ar 15e linenn :

Ha setu perak, eur vazadig tud hepken, er bloaz 33...

FIENZ HA BIRIENZ

Renner : Y. V. PERROT

PASK ar bloaz 33

ha

PASK ar bloaz 1940

gant Y. V. PERROT

Pask ! Pask !

Ar goanv kalet o tec'het ; ar gwez o c'hlazvezi ; al
laboused o kana ; ar gwad nevez o redek er c'hor-
fou ; ar gwad nevez o redek en eneo. Pask - Pask !
gwas-aze d'ar re ne welont ket o deus ezomm bras
da wellat epad an amzer-se a drugarez hag a zil-
vidigez !

Pask kenta ar gristenien, e Jerusalem, er bloaz 33,
goude ginivelez ar C'hrist er c'hra ou, pebez Pask
es tlamus e voe ar Pask-se.

Tud Rom a rae o mistri e bro ar Jude hag ar Yu-
zevien a glaske dalc'h mat en em zizober anezo. met
e lec'h en, em drei ouz Jezuz mab bihan o roue bras
David, tri bloaz a oa, eur gelennadurez hep par, harpet
war ar burzudou diniver a fullhe dre ma'z ae, e tro-
jont, en e eneb : « Ni, emezo, ne fell ket d'eomp e
teufe tenez da ren warnomp ! Ra gouezo e vad
warnomp ha war hor bugale ! »

Ha setu perak, eur vazadig tud hepken, ef na Mmb
33, a reas eur Pask mat e Jerusalem ; pennadureziou
kêr hag ar bobl, en he fez, kouls lavaret, a reas eur
Pask fall ; n'o devoa ket gouezet gwelet ar pezh e oa
dleet d'ezo beza gwelet, na klevet ar pezh e oa dleet
d'ezo beza klevet -

Ha setu amañ ar binijenn gallet a dapjont warlerc'h ar Pask fall-se.

Da Pask ar bloaz 70, Titus impalaer Rom gant 60.000 den a gilhas o c'hêr; ar seziz a badas pemp miz; netra ker gwas ne voe gwelet biskoaz.

Ar brezel, ar vosenn hag ar gernez a wiskas Jerusalem, en hevelep amzer, hag a reas anezi eun t-fern nevez.

An dud a glaske tec'het a veze krouget ha kement a Yuzevien a voe staget ouz ar groaz, er mêziou tro-war-dro da gêr, ma ne gaved ket ken a wez da ober kroaziou !

E kêr e varve kement a dud ma teuas ar re veo da skuiza o sebella ar re varo; ar pried a ziframme an tamm eus genou he fried; ar mab, eus genou an tad; ar vamm, eus genou he bugel hanter vare gant ar naoun, etre he divrec'h; eur wreg a voe gwelet o laza hag o tibri he c'hrouadur !

Pa c'hellas soudarded Rom treuzi mogerioù kêr, 1.100.000 Yuzev a oa mervel; 100.000 a voe prizonet; an tuz a voe diskaret; an Templ a voe devet; sakrifisoù an amzer goz a oa tremenet evit atao.

« Ar Yuzevien, eme zant Augustin, o devoa aoun da goll madou ar bed-mañ, ha ne gemerent preder ebet gant madou ar bed all hag en hent-se eo etejont da goll an eil rumm madou hag egile ! » *

M'o divije bet graet mat o Pask, m'o divije laketau an ene da genta, Hor Zalver en divije o laketau d'en em voda, evel ma vod ar yar he re vihan dindan he eskell, d'en em glevet hag e vijent bet trec'h d'o enebourien hag e vijent bet atao pobl Doue ha Jerusalem a vije bet kêr-benn ar bed, e lec'h beza ar gêr varo ma 'zeo bremañ.

Petra vezo Pask ar bloaz 1940 ?

M'hon eus c'hoant da welet, o skedi war hor bro, deizioù laouenoc'h eget ar re a welomp c'houec'h miz a zo, greomp holl hor Pask ha greomp hen mat kement hag ober.

Ar bara a zebromp evit maga hor c'horf a zo eur bara maro ha mat a-walc'h evit hor c'horf; ar bara a zebrimp ouz an daol-Pask evit maga hon e-

ne a zo eur bara beo; ra vezo eta hon ene ivez beo buhezek pa 'z aimp d'hen dibri ha nann maro ha brein gant ar pec'hed; eur skrij hag eun donjer eo laketau ar Vuhez hag ar Maro d'en em vriata.

O! arabad e vefe Pask ar bloaz 1940 henvel ouz Pask ar bloaz 33. Traou an ene da genta, hag an traou all a deuy war ar marc'had; traou ar Feiz da genta, bremañ, dreist-holl, pa c'houez, war ar bed, gwasa korventenn a c'houezas biskoaz.

Ra deuy an holl da ober o Pask, ar re a zo war zouar kouls hag ar re a zo war vor; ar re a zo war linenn an tan kouls hag ar re a zo adre ha Doue a gemero truez ouzomp p'hor gwelo o tistrei d'arvetan.

E Enezenn Eire a roas kement a zent bras da Vreiz Izel, evel sant Ronan ha sant Jaoua, sant Same ha sant Brendan, sant Koulm ha sant Eflam, edo ar feiz e gwask, bremañ ez eus 400 vloaz; an ilizou pa ne vezent ket diskaret a veze prenet; ar veleien a veze dindan guz hag evit oferenna e rankent en em denna, en hanv, e dounder ar c'hojoug hag, er goañv, en eul lochenn e veze graet eun tamm kempenna d'ez.

Eun dervez, a-greiz m'edo ar beleg oc'h oferenna en eur c'hoz tamm lab evelse, frailhet he mogerioù, e voe klêvet eus stakadenn; an doenn, pounnaret gant an erc'h a oa kouezet warni, eo a ba o tiskar ar voger goz; ar wazed a oa eno a glevas buan an trouz hag e lec'h tec'het ec'h en em glevjont evit dibrada an trustou hag ar voger veo-se a zougas toenn ar chapel keit ha ma padas an oferenn !

Pebez kentel a ro d'eomp tud Eire !

Ma n'eus en hor bro nemet mogerioù maro, ar beleg, an Aviel hag an traou all a vezo flastret dindanno.

N'eus nemet an traou harpet gant mogerioù beo, e kreiz ar gorventenn a c'houez bremañ, hag a jomo en o sav.

Harpomp eta hor Feiz hag hor Bro evel ma tleont beza harpet hag evit ma vezo krenv hor c'horfou magomp hon eneou gant bara an daol Pask ! Diwar an daol-se hepken eo e tle dent ar wellaenn hag ar peoc'h, er bed

E harz ar Groaz

gant Nedeleg SPERANZ
skeudennet gant Mona Eusa

An dud a zavas tour Babel o divije gallet en em vada en dro d'ar groaz, rak anavezet mat e oa gant a-benn neuze hag an hevelep ano a zoug, koulz lavaret, e holl yezou ar bed : **crux**, e latin, **croix**, e galleg, **kroaz**, e brezoneg, **croes**, e kembraeg, **cross**, e saozneg, **kreuz**, e alamaneg, **croce**, e italianeg.

Ar groaz a voe unan eus an traoù kenta a ouezas ober an den gant e zaouarn ha c'hoant am eus da gredi eo bet graet ar c'hroaziou kenta evit vad ar speved kement hag evit vad ar c'horf.

An den ijinus a veve er c'heolou hag a reas ar groaz kenta a c'hoanteas marteze, ober ganti eur skeuden eus an heol pe, marteze, diskouez an doare da ober pevar c'horn reiz, kement ha kement o fevar.

Dies a-walc'h eo gouzout; kentoc'h e kredon, koulskoude, en divije bet c'hoant da skeudenna an heol ha setu aze perak diwar e gavadenn genta ar groaz e teuas buan da gaout an tu da ober ar rod.

Ar groaz a oa eta eun dra hag a oa anavezet pell a-rog ma teuas H.Z. Jezuz-Krist, war an douar ha n'eus nemet digeri al leoriou a gomz anezi, evit gwellet e kaved kroaziou war al labouriou mein a zave an dud pevarzek kant vloaz hag ouspenn zoken a-raok donedigez Hor Zalver ha kizellet e veze warno evit skeudenna an heol, skeudenn an Dreinded.

Daoust hag ar Christ n'en deus ket diskleriet ez eo e-unan :

An heol ne vez morse, mantellet gant an noz
hag a skleray dalc'hmat, liorzou ar baradoz !

N'hellan ket chom da boueza war an doareou disheñvel a zo bet kemeret edoug ar c'hantvejou da ober ar c'hroaziou, re hir e vefe va skrid ha ne rafen nemet lavaret ar pezh a zo bet lavaret gant skrivagnerien all pell em raok.

Ar pezh vennan diskouez amañ eo ez eus bet a raok amzer Hor Zalver doareou disheñvel da ober ar c'hroaziou hag e kavomp e Kerne, e Treger hag e Leon, tri dest, a renkomp amañ diouz oad, eus an doareou disheñvel-se:

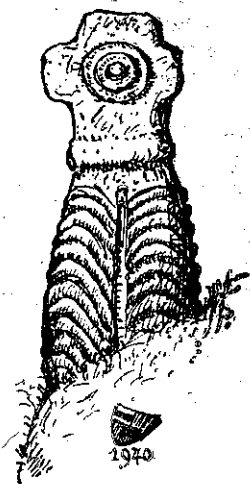
da genta,—Maen-harz Kervaria e Pont'n Abad;
da eil,—Peul-vaen sant Lorans e Plouegat Moysan;
da drede,—Kroaz Meskeo e Plougerne.

I.— MAEN-HARS KERVARIA

Eur maen a dri droatad uhelder eo,—0m.85,—pevar du d'ezan, kizellet o pevar; ar merk esa da lenn warnañ eo an astika, ar steredenn a eiz bann hag a ziskouez an doare ma kave d'ar re goz e troe an heol; ar steredenn-se eo kartenn an aveliou gant an eiz avel disheñvel.

War an tu all, (sellit ouz skeudenn genta Mona Eusa) e weler ar groaz hevoud, pe ar groaz a jans vat, a dro he zreid diouz an tu kleiz, a-us eun naer a dro war an tu-dehou, kamm-digamm.

Maen-harz Kervaria a zo unan eus ar vein gizelletkoza a oufed gwelet e Breiz-Izel.

II.— PEUL-VAEN

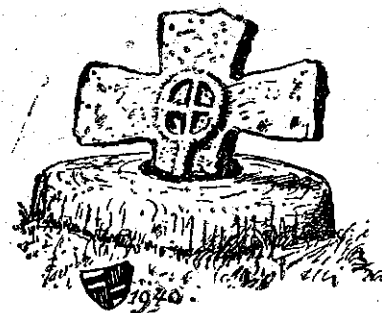
SANT LORANS

AR BOULH-DOUR

Uheloc'h eo ar peul-vaen-man eget maen-harz Kervaria; 1 metr 80 en deus ha war e gern ez eus kizellet eur groaz gant eul labourer hag a ziskouez kaout eun tammig ijin a-benn dont a-benn da ober evel m' en deus graet; e dri gela'h an eil en egile hag an daouzek kammenn kizellet dindanno war ar peul, a zo kizelladuriou heñvel ouz ar re a gaver, stank a-walc'h war an taoliou mein, e meur a lec'h.

En hon amzer ar gizellerien a ra ar c'hlinkaduriouse c'hoaz, war ar vein, pe war ar c'hoat hep gouzout mat a walc'h, o-unan, ar pezh a vennont lavaret. (Sellit ouz eil skeudenn Mona Eusa.)

—Peul-vaen ar Bouilh-dour, test an amzer goz, a weler atao en e zav, harp ouz moger bered chapel disto sant Lorans; n'eus ket c'hoaz a wall bellou e veze gourinadegou er pardon-se a zigoueze atao d'an 10 a viz eost pe d'ar zul warlerc'h hag en noz a-raok ar pardon, ar bardonerien a-en em walc'he, penn-kil-hatroad, gant dour ar faunteun evit beza paret diouz ar boan-izili.

III.— KROAZ VIHAN MESKEO

Ar groaz-se eo an hini a weler war hent ar C'horrejou, e Plougern, e kroaz-hent Meskeo.

Eur groaz koz eo, renket war barlenn eur puñs, a-baoe m'eo bet torret he gar.

Kroaz vihan Meskeo a zoug eur merk a gaved war armou tud ar Sav-Heol, e Bro-Japan, pevar mill bloaz a-raok Jezuz-Krist: eur groaz kelc'het gant eur rod, (Sellit ouz trede skeudenn Mona Eusa).

War ar skouer-se eo ez eo bet kizellet an holl groaziu keltiek a welomp breman; ar gizellerien a viras kelc'h an heol etre divrec'h ar groaz hag a-wechou zoken, end-eeun, evl e Killarney, e c'holoent ar groaz koulz hag he gar hag he sichenn gant kinkladuriou hag a gomze eus ar stered.

O kroaz, a verk an heol en e gaera hag en e uhela e barr an nenv, a-raok beza merk ar c'hristen; o broella a gomz d'eomp eus ar re a zo maro pell diouz ar ger; kroaz keltiek ha kroaz ar rod; kroaz kroumellek, kroaz latin, kroaz Loren, kroaz ar Pab, o kroaz venniget, te eo ar merk a garomp gwelet o sevel a-us hentchou hor Breiz; te eo a garomp gwelet e pep hini eus kroaz-hentchou hor buhez, da zeiz hor badiziant, da zeiz hor Pask kenta, da zeiz hon eured, te hag a vezo ar merk a ziskouezo e pelec'h e vezo hor c'horf paour o tis-kuitza goude baleadenn peccatus ar vuhiez-man:

Te a ra d'eomp sevel hon daoulagad d'an nec'h, etrezek an nenv; hepdout an dudou keiz a zellje muioc'h-mui etrezek an douar dindannan an fiern; na vad a ra d'ar skrivagnerien ha d'ar gristenien sevel gant skeul ar groaz uheloc'h uhela bemdez, a-us traonienn c'hlaç'harus an izelved-man, etrezek ar splander hag ar wirionez, na vad a ra !

15 a viz c'houevrer 1940.

Brud ar Vretoned dre ar bed

gant F. KERVELLA.

Bocis eur da lavarout : « E pep lec'h ma par an heol e tremen ar Breton... » hag eun dra wir eo kement-se. Dindan an heol grizias hag an avel skorn, a-dreuz ar mor hag a-dreuz an douarou eo bet hor c'henvroiz o vale dre ar bed : misionerien, tud a vor, tud a genwerz, tud a skiant, tud divroet da glask gounit o bara. Edon va unan warlene e koadou bras kreiz Afrika. Degouezet e oan en eur gêriadenn hag edon o komz gant eur Pahouin koz a gonte d'in en doa bleniet gwechall Brazza a-dreuz ar vro (an holl dud koz er vro-se o deus anavezet Brazza war o meno). Anavezet en doa ivez an ciotrou 'n Eskob ar Berr.

En eur glevet an ano, me ha lavarout d'ezañ : « Hennez a oa eun den eus va bro.

— C'houi 'zo Breizad neuze, emezañ. Evel e c'hellit kredi e lakaas lavar ar morian koz eun tamm mat a lorc'h em c'halon.

Lorc'h da veza diouz gouenn ar misioner breizat a ouezas gounit kalon an dud-se hag o lakaat da garout ano ar Vretoned.

Marteze eul lenner bennak da « Feiz ha Breiz », gouestoc'h egedoun war istor ar misionou a ouezo rei eur c'helou bennak diwar-benn buhez an ao. ar Berr bet eskob e Libreville eun daou-ugent vloaz-bennak a zo.

SUL ar BLEUNIOU e BREIZ-IZEL

gant L. Breiz.

E korn al liorzou, diskourret eo ar beuz
Ha troc'het al lore, er girzier, war ar c'hleuz;
Leiz an henchou ez eus, tud vras, bugaligou,
Ganto bodou glazvez : setu sul ar Bleunioù !

Setu sul ar Bleunioù ! Gant an amzer nevez,
Dre holl n'ez eus nemet bodou ha levez.
Heñvel eo da welout, hent an iliz parrez,
Ouz hent Jerusalem goloet a balmez.

Setu sul ar Bleunioù ! Gouel ar vugaligou
gwisket en o c'haera, paotred, merc'hedigou,
Mont a reont d'an iliz, sart da heul ar he vras,
Pe war vrec'h o mammou o heja skourrou glas.

Setu sul ar Bleunioù ! Ha dre ar parkeier,
War eskell an avel, e nij son ar c'hleier,
Da gemenn da bep den emañ deuet an eur
Da ansav eo Jezuz, er bed holl, Roue Meur !

Setu sul ar Bleunioù ! Leun-tenn eo an iliz !
War ar bodou savet, ar beleg, evel gliz,
A strink dour benniget en eur bedi Doue:
Hozannah! Hozannah! Jezuz eo hon Roue !

Setu sul ar Bleunioù ! Ar bodou benniget
Warlerc'h an ofer'nn-bred, gant doujans 'vo skignet
Er c'hreier hag en ti, er parkou, er prajou,
Da denna warnezo gliz santel an neñvou.

Setu sul ar Bleunioù ! Sul ar bokedou beuz !
Dirak poanioù Jezuz, gant glac'har ha gwir geuz,
Brevomp hor c'halonou, ma vleunio, leun a sked,
Hon eneoù, da Bask, evel Saver ar Bed.

Barz ha Mouler ar Basion

Diskleria ar Basion war leurenn ar c'hoariva a oa eun dra vras evit hon Tadou.

Lakaat a raent o holl ijin, hag o holl garantez da **c'hoari** (ma 'z eo dereat implija ar ger-se evit brasa drama an Denezel) Pasion ha Maro an Aotrou Krist.

Met, n'oa ket a-walc'h evit skrivagner ar Basion dont a benn da lakaat e genvroiz da zelaou ar pezh-c'hoari epad euriou hag euriou heb en em skuiza.

Ret e oa d'ezañ e teuje da wir, bep taol, al lavar-mañ :

An dud a deu en eur ganta
Hag a zistro en eur ouela.

Neuze, hepken, pa zistroe an dud en eur ouela, neuze, en devoa bet an trec'h, hag en eur ouela e-unan, e trugarekae Mestr bras an Eneou da veza roet d'ezan ijin a-walc'h en e oberenn -

Poania a rae kalz eta evit sevel Mister brezonek ar Basion.

— « Anzav a ran, eme an Ao. Kervarker, * ez oun estlammet bras o welet habaskder ar barz-se ha ken estlammet all o welet pegen distag eo e galon diouz madou an douar. Kompren a c'heller o divije barzed evel Eschyl pe Sophocl hag a glaske beza brudet er Gres a-bez ha zoken er bed holl, labourat epad pell amzer war o skridou evit didui diskouarn an dud gouziek, met da varz eur vro vihan, eur vro hag a veze lavaret ne oa he yez nemet eun trefodach, piou a roje eun digoll bennak ? Evit petra kemeret kement a boan da sevel eur mister ? Evit piou e labourer ?

... Doue her gouie ! a-walc'h e oa evit ar barz breizat. Kaout a rae en e galon a gristen eun digoll kalz

* Diwar e « Studi war ar c'hoari er broiou keltiek »

brasoc'h, kalz kaeroc'h eget meuleudiou an dud a-deue da zelaou e bez-c'hoari :

E gwirionez, an Hini a oa bet enoret ha meulet gant ne ankounac'haje ket e labour tenn ; an Hini ne oa ket bet dispartiet gant ar barz diouz Jezuz, He divije koun ivez eus ar boan a gemeras da enori He Mab ; ha d'an deiz ma teuje da skei war dor ar Baradoz, Hi a lavarje d'He Mab :

Dre ar c'horf en deus Ho touget,
Dre al laez en deus Ho maget,
Dre an divrec'h o deus Ho luskellet,
Digorit d'ezan, Me Ho ped !

Hag an Doue maro war ar groaz a respontje d'E
Vamm, en eur zigemeret en Nenv kamer ar Basion :
« Ra zeuio ebarz ! rak me a gar ar Vretoned ! »

Gant pempvet kantved ar mouler, hag gant amzer ar Basion, e kemeromp tro da rei da anaout d'hor c'henvroiz, ez e oa c'hoariadenn ar Basion, unan eus al leoriou brezonek a zo bet moulet da genta. Embannet e voe e Paris, er vloaz 1530 gant eur mouler leonad, Eozen Gillevere, ginidik eus a Winevez Lokrist. E stal, hanvet ar GROAZ ZU, a oa e Paris e kichen ar Pont Bihan, e straed ar « Bûcherie ». Moula al leor-se, hepken, a ziskouez pegement a vrud en devoe ar Basion-se e Breiz-Izel.

Eozen Gillevere, o voula al leor-se n'eo ket gounit arc'hant eo a glaske, met kentoc'h startaat ar Feiz e kalon e genvroiz.

Ha gant an A. Kervarker (1) e tiskouezimp hon anaoudegezh vat da vouler breizat ar Basion en eur lavaret :

Bennoz Doue d'eoc'h, micherour a Vro-Leon, hoc'h hano a dlefe beza enoret gant kement Breizat desket a zo, evel hini ar Gutenberg Keltiek. Pell diouz ho Pro, ho poa miret he yez, he feiz Eozen Gillevere, den kalonek ! Meuleudi d'eoc'h !

(1) Le théâtre chez les Nations Celtiques. (H. de la Villemarqué.)

DOUJANS VRAS EUN DUK BREIZAT
EVIT AN AOTROU KRIST

Bras meurbed e oa korantez an den santel Charlez Bleiz, duk Breiz, evit Hor Zalver. Ha setu aman petra a leverer * diwar e benn, e kenver Pasion an Aotrou:

Epad ar zizun santel, Charlez Bleiz a walc'he treid trizek paour, hag a roe d'ezo da zebri goude. Da ziweza yaou-gambr-lid e vuhez, gwisket gant eur zae haour, e roas da leina da c'houec'h war 'n ugent klas-ker bara, ha goude ar pred, en eur gimidia diouto, e pokas d'o daouarn en eur rei d'ezo peb a bez aour.

Ken bras e oa e zoujans evit an Aotrou Krist, ma ne grede ket lakaat e varc'h da dremen war skeud eur c'halvar a oa war e hent.

SANT ERWAN, PREZEGER AR BASION

Sant Erwan patron hor Breiz, deiz Gwener ar groaz ar bloaz 1294, a brezegas ar Basion e brezoneg — evel just — seiz gwech hag e seiz iliz disheñvel. «An dud a rede war e lerc'h eus eur barrez d'eben evit klevet e sermoniou dudius evel re eun abostol! »

* Dom Lobineau : Vie des Saints de Bretagne.

NEVEZ-AMZER !

...An Nevez-Amzer a vleunie ar gwez, ar girzier, ar peurvanou, ar foenneier, ha leton an hentou; al laboused a gane d'an heol ha d'o c'haranteziou nevez..

Ar mammou a wilioudas ha bugaligoù nevez a vleunias an tiez.

...Hag ar vugaligoù, krouet war-lerc'h al labourioù tenn, en amzer glouar ar peurzourm, er bloavez tremenet, a richanas e-giz al laboused...

Jakez RIOU (Geotenn ar Werc'hez).

Komzou an test

e burzud
bras
Jezuz

nevezet gant Y. V. PERROU

taolennet gant X. V. HENRI

* « Burzud bras Jezuz » moulet da genta er bloaz
1530 e ti Eozen Gillivere, e Paris, hag advoulet er
bloaz 1622 gant eun den hanvet Georges Allienne, e
Montroulez, a zo bet embannet, diwar an daou leor
kôz-se, gant an A. Kervarker (H. de la Villemarqué).

Komzou an test er Basion

Kanet e c'hellont beza war an ton a gemer an test pa
vez kanet Aviel ar Basion, da zul Bleuniou, gant tri ar-
vieler.

Aman e tieraou ar Basion.

An Aotrou Krist o koanla e ti Zimon, e Bethani.

1

O welet maro
ha poaniou garo
hor Roue gwirion
e tle pep hini
gouela a zevri
Mar en deus kalon

2

Rak dre vadelez
ha dre drugarez
Deiz gwener ar groaz
Heb ober nep droug,
na freuz, war e choug,
hon droug a zeugas.

3

Jezuz Mestr ar bed,
hizio zo marvet,
dre bec'hed Adam,
hep pec'hi en holl,
eus aval ar c'holl,
hen ne zebras tamm.

4

Dre 'r Werc'hez dinamm
en devoe da Vamm,
Doue her c'hrouas,
da zougen hor bec'h
teuas en hon lec'h
Kement hor c'haras.

5

Pa oa o tibri
Gant holl dud e di
Hor Roue laouen,
ec'h en em gavas,
ar bec'herez vras,
Mari Madalen.

6

Gant keuz d'he fec'hed
e ouelas meurbed,
hag e c'houlennas
digantan pardon
hag e ti Zimon
hen hi fardonas.

7

Neuze gant daerou
e walc'has, hep gaou,
treid sakr hor Zalver
D'ezo e pokas,
Timat o sec'has,
Gant he bleo hrr kaer.

8

Ha louzou c'houez vat
barr-leun eur podad,
warnan a skuilhas,
O wel 't ar c'holl-ze,
Unan a groze :
Hiennez oa Judas.

AR ZUL BLEUNIOU E JERUSALEM

9

D'ar zul da greisteiz,
D'e heul tud e-leiz,
Hor Zalver, gant lid,
War gein eun azen,
a reas e ziskenn,
e Ker-veur David.

10

War e hent bleuniou,
Fullhet a-vernioù,
a daole c'houez vat,
dre douez, gant tiz,
e lede kêriz
o c'haera dilhad.

11

Dre hoil e kleved :
: ra vo benniget
Kannad an Aotrou
a deu ker seder,
leun a habaskder,
da Vro e Dadou !

KOAN AR YAOU GAMBR-LID

12

A-raok debri oan
Goueliou Pask da goan
d'ar Yaou, er gambr wenn,
E lammas e zae,
diwar e c'horre,
Jezuz, Doue-den.

13

Treid e ziskibien
a walc'has kempenn,
Kent ma o frenas,
Eno war al lec'h,
etre e ziou vrec'h
hep nec'h, o sec'has.

16

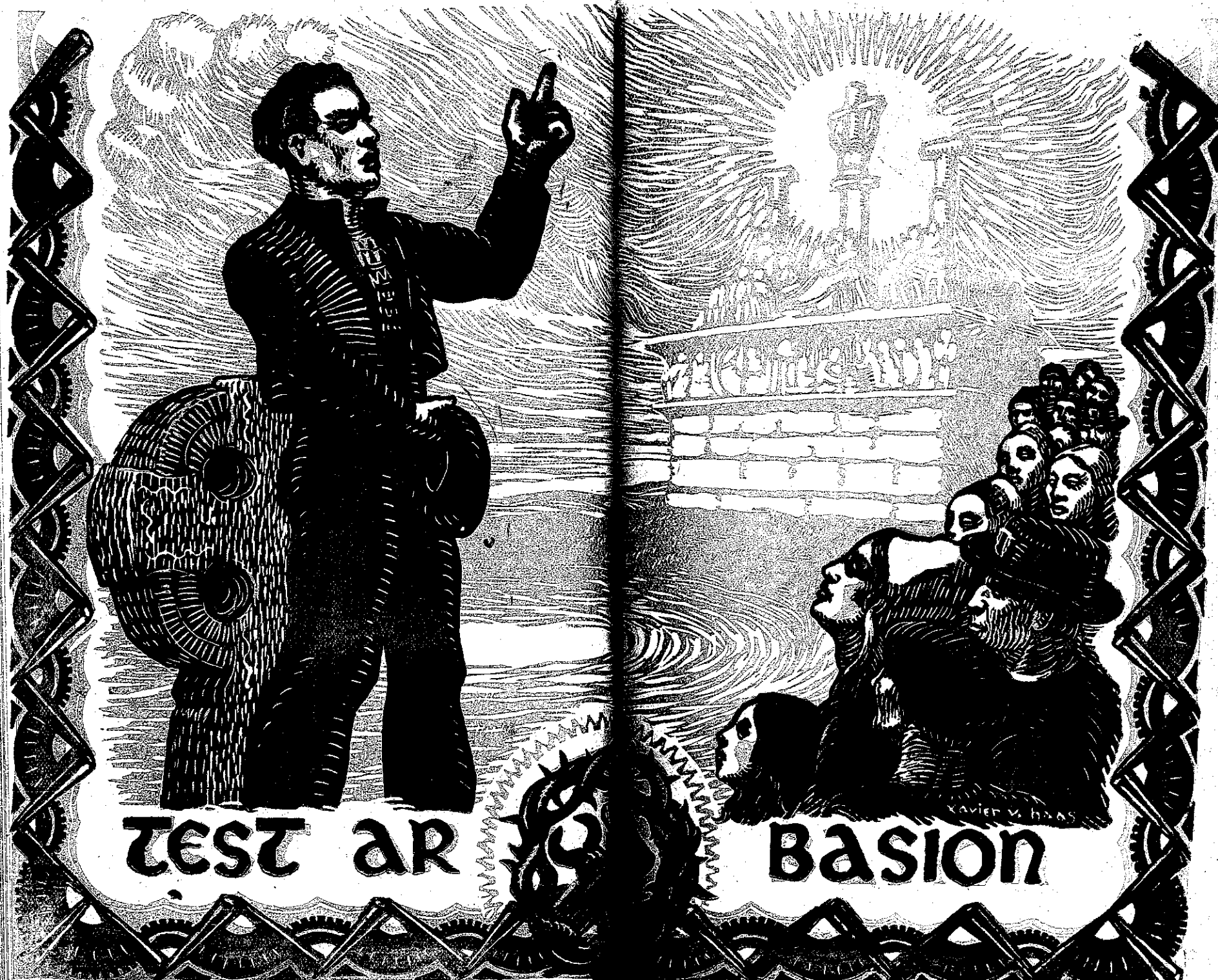
Dal ma voe debret
Korf Krist benniget
Gant ar c'hêz Judas,
Mall ober e daol,
e savas diouz taol:
en noz e tec'has.

14

Pa voe gwalc'het mat
O zreid gant o Zad,
hag hen morc'hedus
Da nevezenti
E vagas int-i
gant e gorf skedus.

15

E wad presius
magus ha nerzus
Den, ne refusas,
D'an den, marz e voe.
Debri e Zoue,
an Tad her c'hrouas.

TEST AR

BASION

JUDAS O WERZA E VESTR

17

Ouz ar gwad real
Piou voe displeal
hag a zroug ali,
trubard, 'vel an dour,
ha fals-marc'hadour ?
Judas voe 'n hini.

18

Rak dre bisoni,
Hen grêt mab a di,
gant e Aotrou bras.
Ouz ar priz dister
a dregont diner,
E vestr a werzas

19

E kuzul ar brinsed
bodet holl d'ar red,
War goulenn Kaiphas,
e reas ar marc'had,
da werza e Dad,
an trubard Judas.

20

Evel eur c'hi fall,
ha marlonk, gant mall,
— Kalz hen evezias —
e werzas Jezuz,
o marc'had euzus,
hep nep mez, siouaz !

JEZUZ E LIORZ JETSEMANI

21

Treuzet ar Froud-zu,
e pignas dtoc'htu,
Da bedi e Dad,
Ker c'houek, e unan,
el liorz bihan,
ma c'houezas e wad.

22

A stok-korf e kouez,
Ma 'z eo eun druez,
Fallgalonet holl,
O welet ar vall
o deus an dud fall
d'e gas eun da goll.

23

O welet an tiz
o deus an dud kriz,
d'e lakat e kroaz,
ar marc'gwasa
hag ar mezusa
a zo bet biskoaz.

JUDAS O LURIA E VESTR

24

Pa oa lavaret
gant Salver ar bed,
kempenn e bedenn,
teu d'e gemeret
kalz a dud armet,
kuanekaet tenn.

25

gant eur c'houlacouenn,
Judas 'oa 'n o fenn,
hag her goulenнас
neuze tud e di,
gant aon ha studi
dioutan a dec'has.

26

An hini 'mezan
ma pokin d'ezan,
kennez e vezo
n'it ket d'e lezel
gant e Ebestel
grit aon bras d'ezo

JEZUZ BARNET D'AR MARO

27

Eur wech kemeret
e voe ereet,
poket da gentan,
ha kaset e ker,
da gaout ar barnet,
didruéz outan.

28

Eus a di Annas,
da di Gaïphas,
her c'hasjod timat,
goude, a-zevri,
her stiejod, gant kri,
ca di Bons-Pilat.

29

Pa voe gant Pilat
enklasket ervat,
Mab Doue, gant prez,
Dinamm p'her c'havjod,
Raktal her c'hasjod,
ca di Herodez.

30

E doug eun dervez,
'voe Mab ar Werc'hez,
'velse, kas-digas,
a di d'egile,
ar re n'her c'hore
Hen stleje, dre gas.

31

Pa voe Mab Mari
digaset, gant kri,
en dro da Bilat,
en devoe tourmant
a lein e benn sant
betek plant an troad.

32

Evit kein, na penn,
na spenn, nag erenn,
biskoaz, ne glemmas,
Pilat lez-ober,
dre ma oa krenner,
her barnas d'ar groaz.

JUDAS O VERVEL

33

Ouz e skourjezan
hag ouz e gannan
kalz a c'houzanvas
o veza hepken
ma karie Mab den
laouen her prenas.

34

Kannet 'voe ken tenn
ma oa a bep penn
kig ha kroc'hen brein
leun a c'houliau
gant ar skourjezou
hag ar barrou drein.

35

Pa oad ouz e ren,
etre marc'herien,
d'ar maro, dre 'n hent,
ar groaz, war e gein,
dre douez an drein,
dre heg, her pilent.

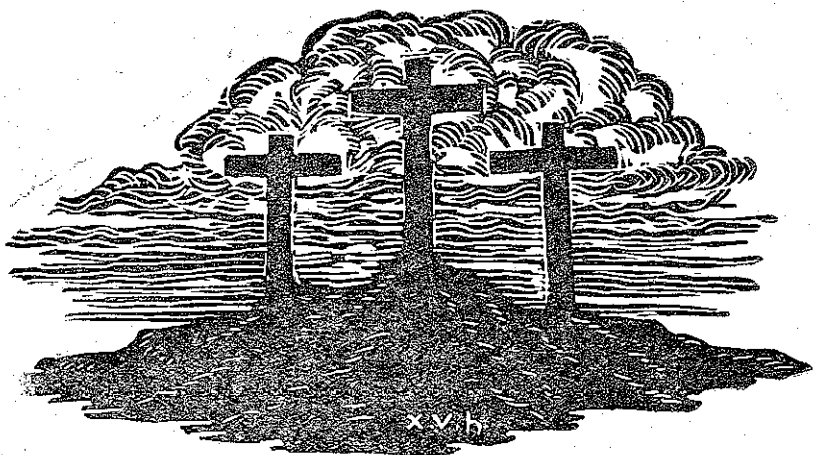
36

O skrignat o dent
gant tiz her c'hasent,
ha gant kounnar vras
da lein ar menez
ma kollas buhez
ha ma finvezas.

37

O welet an traou
gant Krist, e Aotrou,
o trei fall, Judas,

goude restaoler,
e dregont diner,
a en em grougas.

JEZUZ O VERVEL

— 38 —

E kern ar menez,
gant bec'h, pa zigouez,
dre m'eo dinerzet
E roer d'ezan,
gwin, gant myr, ennan
met, n'her c'hemer ket.

39

E kroc'h ec'h astenn,
A-hed e groc'hen,
e kreiz ar prenn-kroc'h,
uhel her saver,
dres, etre daou laer,
Jestas ha Dismas,

40

Eur gurunenn spenn
a ya dre 'n eskern
war e benn kiliet,
a zankjont, garo,
d'e ren d'ar maro,
maro kriz meurbed.

41

'N taol e komzas,
er yez a zeskas,
war barlenn e vamm,
gand e galonad,
E klemmas e Dad,
ma oa eun estlamm.

— 84 —

a lavar d'emp alao :

C'houi holl Breiziz a c'hwrienn vat
Klevit eur ger, tud Breiz-Izel ;
— Ra jomo peb unan Breizad,
Dre-holl, bepred, betek mervel !

Broiz, bezit 'vel ho tadou
Eeün ha gwirion en pep tachenn ;
Lakit enor 'raok ar madou,
It e pep lec'h uhel ho penn.

— 89 —

Ha c'houi holl, hag a zoug pluenn,
Tud a skiant ha tud gouizieh,
N'ankouait ket ez oc'h mibien,
D'ar re 'gomze ar brezoneg.

Ha ne glevit c'houi ket laret
Hon yez, ar c'hosa, marteze,
A zo er bed, hon yez karet,
A dle mervel?... N' glevit ket se ?

Nebaon 'ta, holl baotred vat Breiz,
Goureit c'houi breman ho penn,
Ha komzit ha skrivit gant feiz ;
Ar yez koz ne varvo biken.

Eus ar vro-bell ma sav an heol
Eo deit ganimp 'bars ar vro-man ;
Ha mibien Breiz dle he c'homz holl,
Keit ma skeudo an heol amañ !

Yez hon tadou, yez venniget
A bep-amzer komzet 'n hon c'hreiz,
A vihanik 'm eus da garet,
Rak te, yez koz eo buhez Breiz -

Te ro d'in yec'hed, pa ven klanv,
Te laka sklêrha glann an deiz,
Yez Taliesinha Gwenc'hlan,
Rak te yez koz eo buhez Breiz !

Pa ve ma spered ankeniet
Ha glac'har em c'halon eleiz,
Gant eur zonig 'ven dibomiet,
Rak te, yez koz eo buhez Breiz !

Er broiou pell, va c'halonig,
Evel ar gwennili d'he neiz,

'Huanad da yez Arvorik,
Rak te, yez koz eo buhez Breiz !

'Vel ma tiwall ar mesaer,
E oanedigou ouz ar bleiz,
Breiziz, diwallomp hon yez kaer,
Rak te, yez yoz, eo buhez Breiz !

« Ni droc'ho hon teod en hon beg, »
— Kleo, Brizeug, da genvroiz keiz-
Ken 'vit dinac'h ar brezoneg,
Rak te, yez koz eo buhez Breiz !

Me lavar hag a lavaro :
Keit lammo ma c'halon em c'hreiz,
Yez va zud koz, me az karo,
Rak te, yez koz eo buhez Breiz !

Ha goude buhez ar bed-ma
En eur Vreiz all, me am eus feiz,
Da gomz brezoneg, 'vel amañ,
Rak te, yez koz eo buhez Breiz !

Keit ma vo brug e Breiz izel,
Hag en aod ar mor glaz rec'hel,
Hon, yez koz ne c'hell ket mervel

Beo mat eo spered hon tado
Ha keit hag ar bed e pado
Rak mui her c'haromp 'get mado !

Liziri brezonegerien.

NEUZE E KOMPRENIS E OA DIANK D'IN

...Meur a Vreizad yaouank hlzio, gwaz-a-se d'imp !, a zo ganet diwar gerent divrezonekaet kreñn, ha darn, diwar gerent breizat, moarvat hogen, gwell eo ganto mont e galleg d'o bugale.

Evidoun-me, setu ar pezh a c'hoarvezas ganen. Na-c'het e voe ouz va c'herent a-vihanik, komz brezoneg gant o c'herent o-unan. Daoust d'ezo da veza brezonegerien ne vennent ket o defe o bugale komzet yez o fobl.

Mezus eo komz ar brezoneg evit bugale kêr ; n'eus ken yez nemet ar galleg, a vefa dereat, kreñv, yac'h, yez an holl dud ! Gant-se, na vezit ket souezet ma lavaran d'eoc'h war eun dro, ne voe ket ar gourvab evit beza desket, diorrenet ha savet, gant harp yez e vro ! Trefodaj !

Va zud n'int ket bet evit mouga, ennoun mouez an ouenn, a darzas em fenn,, ouz va gervel hep paouez davet va bro azalek va zriouec'h vloaz, da lavaret eo , warlene. Kement-se hep gouzout d'in...

...Prenet ganin eta, eur yezadur e miz gouere 1938. e stagis da zeski da genta holl, netra nemet ar yezadur. A c'houdevez, edon e Bleun-Brug Lanuon, edoug eun dervez : Pegen kaer e voe d'in va c'henta dervez gouel brezonek ! War ar Marc'hallac'h ho klevis o komz brezoneg, hag evel just, ger ebet eus ho prezegenn ne yeas ganin pegwir n'anavezet ket ar brezoneg d'an ampoent. Hevelep tra, evit an Tamall, ha dreist-holl evit Fostus an doktor daonet ; lavaret e vije, va c'hredit, e oan deuet bouzar, a daol trumm. Hogen, kaer kaer dreist e kavis ar veilhadeg-se, hag e gwirionez, dudiet e voen gant an arvestou brao a welis, hep entent netra.

Neuze, avat e komprenis e oa diank d'in an dra reta da gaout evit beza eur gwir Vreizad.

Rak-se, distroet d'ar ger, gant geriadurioù, yezadurioù, e teuen da veza ezel eus « Ober ».

...Ha dre eun eurvad, e c'hoarvezas d'in beza echuet an teir skol dre-lizer, ar c'henta a viz gwengole 1939, pa voe beuzet ar bed holl er reuz a anavezit !

...Breman e c'hellan skriva va holl liziri e brezoneg, ha lenn aes a-walc'h zoken **Dihunamb**. Graet em eus ivez va menoz deski kembraeg hag iwerzoneg, pa gavin tro, evelato, en abeg d'an darvoudou.

Evel just, ne oa ket ret d'in dibuna d'eoc'h an holl draou-man, hogen kalonekaüs e vefent evit ne vem pe Vreizad, a gredan, hag epad marevez ar brezel muioc'h eget biskoaz :

Ret eo beza kreñv, a-benn warc'hoaz, eme Galloc'h

Yann Thomas ar RAVALLEG

...MET EUR GURUNENNAD BUGALE GREDUS A SAV...

...Lennet em eus penn da benn niverenn c'houevrer **Feiz ha Breiz**, ha va lezit da lavarout d'eoc'h ar blijadur en deus grêt d'in ar pennadou c'houek am eus kavet ennan.

Flijadur, dre m'am eus kavet danvezioù brezonek evit va spered a Vreizad, ar pezh a ra diouer d'ezan, dalc'het evel ma 'z oun, pell-diouz va bro c'hinidik, gant an amzer dourmantus-man a zo kouezet war hor c'hein.

Frealidigez, gant ol liziri soudarded, ken niverus ha ken tomm a garantez-vro; ma trid va c'halon vanan, dre ma welan ez eus aze o sevel eun amzer nevez evit hor Breiz karet. Ya ! kement all a destenioù splann, kement-all a garantez-vro, o vleunia skedus, war boaniou kriz gouzanvet laouen, a dle lakaat hor Mamm goz Vreiz da vouz'hoarzin, en despet d'an truilhoù a zo bet klasket teurel war he c'hein en amzer dremenet. Ya, Mamm-goz, bezit laouen rak eur gurunennad bugale gredus, bemdez nerzusoc'h dre m'emaint o c'houzanv evel an houarn a lakaer en tan evit beza kaletoc'h, a sav hag a ray d'eoc'h adkavout ho kaera amzer a yaouankiz.

Nann ! nann - n'eo ket an amzer a vrezel gant e boaniou diniver eo a ray d'eomp fallgaloni : beza kaletoc'h avat, ne laran ket !

Plijadur ha frealzidigez, met ivez rann-galon. Ha piou ne vefe ket teneraet o lenn ar galv a gasit d'ho lennerien ; galv leun a anken, dre ma 'z eo koustus en amzer a hirio, ar moula kelaouennou ; dre ma 'z eo c'hoaz re vihan niver ho komananterien ; dre ma 'z eo bras ha kaer « Ti ar Brezoneg » emac'h o sevel, ha re zister an danveziou. Ho kalv a zo aet betek doun-douna va c'halon, ha gant harp va fedennou pemdeziek e kavot aman, eun tammig aluzenn, didalvez marteze, o veza m'eo didalvez ivez va fae soudard, met daoust ha n'eo ket gant aluzennou bihan evelse, kenstrollet, eo ez eo bet savet hon ilizou kaera gwechall, gant hon Tadou ?

Bez ez eo an aluzenn-se, eun testeni skler eus ar garantez virvidik a gendalc'h da virvi em c'halon evit yez santel va c'havell. Ne c'houlennan ken, nemet ma vo niverus-niverus, ar Vretoned a ray evel doun, evit ma vevo Feiz ha Breiz.

V. Seite.

AR BLIJADUR O KOMZ BREZONEG

E berr gomzou e rankan lavaret d'eoc'h ar blijadur am eus bet o komz e brezoneg, yez Leon, gant eur Breizad o vont da bardona da Gertereza (Lisieux). Ar perc'hirin-se en deus bet ar vadelez, en dizro d'ar gêr, da zegas d'in dre ar post, eul leorig **Feiz ha Breiz**, niverenn mae 1934. Mantret oun bet o lenn eur yez brezonek ker splann, rak abaoe meur a vloaz a zo, e Breiz ne gomzer ken nemet eur brezoneg hanter c'halleg. Hogen, me a gar va bro, en desped d'an daou ugent vloaz abaoe m'emaon o chom e Bro-C'hall hag a garfe poella warnan ma 'm bije eul levrig bennak evit peurober va deskadurez war ar poent-se.

Mar ho peus c'hoant da c'houzout piou oun setu aman va stad : Le Sann Pierre, 63 bloaz, ginidik eus a Blouenan, e bann Kastell-Paol, gwechall mestr an archerien, e kichen Avranches, dilezet breman gantan ar vicher.

An A. Floc'h, person Kerfeunteun, maro er bloavez 1930, da vareou gouel an Holl Zent a oa va eontr ha va faeron ; ar ouenn eus va zadou koz a zo c'hoaz e Kastell-Paol, e kordennad sant Wennal.

Ma plij ganeoc'h me a skriv e ho kannad, diouz m'hen gourc'hemennot d'in...

Avranches, 3 a viz c'houevrer 1940. P. Le Sann.

AR YEZ DESKET WAR BARLENN AR VAMM

Resevet em eus niverenn « Feiz ha Breiz » miz c'houevrer hag em eus e lennet gant plijadur. Bennoz Doue d'eoc'h.

Rei a ran evit sikour skigna ha bruda ar brezoneg, 5 gwenneg bemdez ; ne c'hellan ket breman, siouaz, rei muioc'h, rak va fae n'eo ket bras.

Aboc ma 'm eus kuitaet ar gêr, e skrivan va lizri e brezoneg, n'eo ket hep kals faotou, siouaz, met gant an amzer, fizians am eus, e teuin d'her skriva kous hag ar galleg ; eur blijadur eo d'eur Breizad, pell eus e vro, skriva, lenn ha komz ar yez en deus desket war barlenn e vamm. Aman ez eus kals Bretoned, met an darn vuia anezo n'int ket brezonegerien ; ar re all, koulskoude a gendalc'h da gomz brezoneg etrezo, ar pez a ra kals plijadur d'in.

Gant gwella gourc'hemennou eur breizad eus Plougastel, bro ar sivi.

Nicolas Gourves, Brigadier.

En armeou, d'ar 25 a viz meurz 1940

EUR BERAD AVEL EUS HOR BREIZ

Dont a ran d'ho kaout da welout ha n'ellfec'h ket degas betek ennoun, Breizad kollet dre aman, eur berad avel eus hor Breiz. Setu penaoz ! C'hoant am befe da gaout levriou, kelc'hkelaouennou, kelaouennou brezonek evit peurzski hor yez. N'hellfec'h ket degas d'in eun dra bennak evelse ?

Kouls eo d'in hen anzav dioc'htu avat : levriou, ka- zetennou hag all, Doue ha Doue hepken o faeo.

Va femzeg gwenneg bemdez ne badont ket pell.

Sébastien Breton

En Arme, 12 a viz Kerzu 1939.

FREALZ HA NERZ FEIZ HA BREIZ

...Pebez frealz ha pebez nerz eo d'in-me ho kelaouen abaoe m'eo kouezet warnomp ha war hor bro gwall eur spontus ar brezel.

...Aet oun kuit gant va rejimant, ar 65^{vet} eus an Naoned, da zeiz kenta miz gwengolo; tremenet hon eus eur miz en Alamagn ha tanvaet blaz c'houero ar brezel.

Va gwella gourc'hemennou evit niverenn Nedeleg « Feiz ha Breiz »; mall am eus da gaout niverenn miz c'houevrer.

Gab ar Moal Gourin, 7 a viz c'houevrer 1940..

NE FELL KET D'IN CHOM PELLOC'H HEP KOUMANANTI !

Tapet em eus lenn niverenn Feiz ha Breiz c'houevrer. Gonezet oun bet gant ar garantez-vro birvidik am eus santet o virvi en holl bajennoù ar gelaouenn d'udius-se. Ne fell ket d'in chom pelloc'h hep koumananti d'ezi. **P. ar M...** Kloerdi Sant-Brieg

Saint-Marc, le 5 janvier 1940.

Je vous prie de m'envoyer le dernier numéro de Feiz ha Breiz le plus tôt possible avec le prix de l'abonnement si celui-ci n'y est pas inscrit.

Il est vraiment regrettable que les libraires de Brest ne tiennent pas à vendre des journaux bretons bretonnants. Mais le relèvement culturel breton se fera bien sans eux...
Roger Abgrall

SKOUER KAER EUR PERSON !

Kasét em eus d'eoc'h 300 lur evit nevezi 20 koumanant da Feiz ha Breiz; ar 100 lur a lakan war ar marc'had a roan a galon vat evid ar brezoneg a zifennit ker start gant penn kalet eur gwir vreizad.

J.L. P. S. N. 27-2-40.

Nag a bet a c'hellfe ober en o farrezioù ar peñ a ra ar aotrou-man en e hini ha m'her grafent ar brezoneg a vele miret en e gaer hag ar feiz gwaskedet gand ar gwella goudorenñ a oufed rei d'ezi.

Y.V.P.

DINER YEZ AR VRO

El roll ar re eus hol dennen e deus kaset proloù da Feiz ha Breiz ouzpenñ priz o c'houmanant:

Ao. R. Delaporte, rener ar Bleun-Breiz, 100 Lur. Ao. Peron, person Sant-Nic 100 L. Ao. Ragu, alizenne, e-
omne 20 L. Dru, kentañ komanant soudard, 50 L. Ser-
gent Kerlann, 30 L. A. G. Boullis, isrener ar Bleun-Breiz,
12 L. A. Vallée, St-Brieg, 50 L. (call pro). A. de P.
tombellon, rener Kevredigez Broc'et Breiz, 20 L. A.
Guerin, person, 10 L. Folgoët, 20 L. A. Sabot, per-
son St-Wezeg, 10 L. A. ar Rouz, Gwenedek, 15 L. A.
Gouannec, Gouarnes, 10 L. Dell, Morin, St-Mark, 7 L.
Arnould, Laurent, 20 L. A. Oustellec, isrener e Kleder, 32
L. Noury, soudard, 62 L. Ir. Grocquenec, Loc-Maria,
Plouz, 32 L. A. Meur, rener skola, L. V. Kriester, Kas-
tel, 32 L. A. Kerleroux, isrener e Landerne, 7 L. Ao. V.
Selle, soudard, Naoned, 29 real. A. Pétion, soudard,
rener ar Galleg, 10 L. H. Matury, Glesac, 22 L. A. Her-
ry, Pluvigner, 32 L. H. Ollivier, St-Nouez, 10 L.
Gwe-hol, Gouarnes, Landerne, 20 L.

H. Ugen, Kerlann, ar Becot, Roazon, A. Kerheac,
en arme, ar Kemoroant, Plouzevel, A. Allain, Plouze-
vel, A. Mazeas, person, Kemilis, A. Lannuzel, Kemper,
Ao. r. Gall, person, Gouezec, A. Lamet, person, St-Nor-
gant, Dell ar Gall, Dinan, H. ar Meur, Ellkont, A. Mar-
tin, person, Rondouillet, A. Yann ar Bec, en arme,
Dom Godu, Paris, bep hini 8 real.

El roll ar re o deus kaset koumanant evit hor
soudarded ha marileded ha lennenen nevez all:

Dell ar Forest, Brest, 15 L. — A. Thomas, person,
Gwinevez, Porsay, 58 L. (3 c'oun). — A. Gallo, Babry,
3 L. — D. Gourlaouen, Douarnenez, 20 L. — D. H.
Guerin, Brest, 15 L. — A. Yann ar G6, Gouezec, 18 L.
— H. Maze, Roazon, 30 L. — D. Heenan, Roazon,
6 L. — D. H. Gallon, Douarnenez, 10 L. — B. Gacher,
Gouezec, 15 L. 25 bep hini miz. — Eur person eus Gou-
arnenez, J. Guizot, Kemper, 20 L. e-Keme, 50 L. —
— Ao. Valère, Kerlann, 20 L. — Ao. Pougam, alizenn,
St-Fruinon, 8 real. — Ao. J. Benoit, Landerne, 10
koumanant, soudard, 120 L. — Yann Tremer, soudard,
15 L. (2 g.)

Bennoz Doue ! Gant proloù levelse bep miz buhez
Feiz ha Breiz a vezo diazezet mat.

FEIZ HA BREIZ

Rener : Y. V. PERROT

HON TUD A VOR

gant an Amiral LAURENT.

Setu adarre martoloded Breiz o stourm war vor hag an dud koz o sellout outo, hep gellout, siouaz, rei doum d'ezo nemet gant o skridou.

Karout a rafec'h va gwelet o skriva diwarbenn an dud yaouank kalonek-se, met, pell a zo, ez oun aet diwar al listri-brezel ha n'oun ket barrek a-walc'h ken da gomz eus eur brezel hag a zo ken dishenvel diouz ar brezelioù tremenet; gwell eo ganin diskleria d'ho lennerten an traou an eus sanailhet em spered em yaouankiz.

N'eus ket a wall bellou em eus displeget e « Sav » pe seurt skol e oa Skol an dud a Vor, (École Navale) breman ez eus hanter kant vloaz : eur c'hloerdi breizat, e oa, p'eo gwir e oa 363 Breizad, war an 380 den a oa o amoiou war ar « rôle d'équipage ».

Goude beza tremenet tri bloaz er skollou-mor e voem kaset war al lestr-brezel **Neptune** ha lakaset eno dindan urzloù an Aotrou Born, letanant war vor [M^r Le Borgne, lieutenant de vaisseau] da zeski va micher a ofiser-karter [officier de quart]. An Aotrou Born, ga-

97

Yec'hed ar Vugale ar SIROP PERET

a eneb an Dokan

Grae gant douz ochenitrou hag a raver er mor, ar sirop-mañ a zo nerz hag a sachañ ar gwad. Guspenn em deus eun varc'hus ar re-wella, mouzon all ebet em so kemeret a nerz, de ar vugale hag a ren.

o Rampias, a ghell servañ em emulsionoù, an eol-morù ar sirop Poma, ar sirop Raptor, deus hag all. Ar ventuz em deus da sachañ ar gwad, guspenn ar ventuz da zras an nerz, de an zuz, a zo penna-berc'hañ micher roer, merser, en ar d'ar vugale, hag et gant an dokan, an troc'hennon-lac, ar werbl, an doureier-hall, droùs ar-roc, hag ar zempladurez, den vadereñ, ar zuzel, hag an droùs.

Depot-primar : GRANDE PHARMACIE DU PROGRES
10, rue de Paris (au-dessus de l'Omni) BREST.

benn ha studia :

LA LANGUE BRETONNE en 40 leçons gant F. Vallée	15 fr.
GRIADUR BREZONEK-GALLEK gant F. Vallée	18 fr.
GRAND DICTIONNAIRE FRANÇAIS-BRETON gant F. Vallée	75 fr.
Les MOTS FRANÇAIS et BRETONS	10 fr.
CLASSES d'après le SENS gant Vallée (levr I)	40 fr.
(levr II)	12 fr.
NOTENNOU DIWAR-BENN AR GELLTO : pep levrenn gant Griadur	4 fr.
SKELTA SEGOBRANI : pep levrenn	8 fr.

Mizou kos guspenn e erwez ti Monterez Bro-Leon, 141
Korneg-ete, Landerne.

net e Landerne, wardro ar bloaz 1840, a oa aet d'e drizek vloaz da vous, (e galleg: mousse) ha goude da zeskard, (novice) war eul lestr a vrezekae e Bro-Veksik. Dont a reas goudeze da veza martolod-levier (timonier), karter-mestr... eil-mestr... kenta-mestr [chef de timonerie, evel ma lavared].

Er mare-se e tremene an traou c'hoaz evelhen : eur wech er bloaz, e veze hañvet da asagn-war-vor (enseigne de vaisseau), hep armodenn ebet, ar pevar genta-mestr, o devoa bet ar gwella notennou abaoe ma oant er servich ; en doare-se eo e voe an Aotrou Born hañvet da ofiser-war vor.

Er bloaz 1893 edon gantan war an Neptune ; er bloaz 1894, peurc'hraet e amzer vartolod ha tri bloaz hag hanter kant a oad d'ezan, ez eas da chom da vro e bried, da Enez-Vaz hag e voe epad pell hag hir amzer maer er barrez-se.

Doae r'e bardono ; bez e voe va c'henta kelenner, evit gwir war va micher ; dereat ha seven, gwisket klok atao, sioul ha laouen, sentus kenan, evelse e oa an Aotrou Born. Karantezus ha madelezus e oa e-kenver ar vartoloded hag an ofiserien yaouankoc'h egetan. Ne lavaremp nepred « M. Le Borgne », met « Le père Le Borgne » hag, evit gwir, eun tad e oa e-vidomp, eur gwir Vreizad.

Er bloaz 1935 oun bet e Enez-Vaz, o pedi war e-vez ; e intañvez ha teir merc'h d'ezan a oa beo neuze c'hoaz.

Laket e voen, en dre m'edon c'hoaz war an « Neptune er gompagnunez da stourm war an douar (compagnie de débarquement), eur rummad (une section) martoloded dindanoun ; Serjant ar rummad-se oa an eil-mestr mouskeder (second-maître de mousqueterie) ar Billant ; tregont vloaz en devoa neuze ha me em naontekvet ; dindan va urziou e oa ha, koulskoude e oa akuitoc'h egedon war ar vicher. Meur a dra am eus desket gantan : setu amañ an diverra eus e vuhez.

Ganet e oa bet e Gouesnou, e Bro-Leon ; Wardro e-unnek vloaz e kollas e dud ; ne ouie na lenn, na skri-

va, na ger gallek ebet ; mont a eure da Vrest, da labourat da di eur baraer ; d'e driouec'h vloaz ez eas da vartolod ; martolod-fuzilher... karter-mestr... eil mestr (sergent d'armes, evel ma lavared).

Er bloaz 1892 e pignas war an Neptune.

Er bloaz 1893 e voe hanvet da genta-mestr-mouskeder, (capitaine d'armes) ; neuze, evel m'edo ar c'hiz, e voe kinniget e zabrenn d'ezañ gant ofiserien an Neptune.

Goudeze e voe dilestret ha n'her gwelis ket ken.

Diwezatac'h, er bloaz 1900, edon e Tien-Tsin, va martoloded ganin, epad brezel ar Sina ; eun dervez ec'h en em gavis gant ar Billant :

— De-mat, Letanant ! emezan.

— Sell' ta ! C'houi eo Billant - eme-ve.

Penaos emañ ar bed gameoc'h ?

— Mat tre, p' ho kwelan, eme ar Billant ; me a zo e kompagnunez an d'Entrecasteaux.

— Ha me, eme-ve, e hini ar Paskal.

— Sellit, Letanant, setu va sabrenn, bet roet d'in gant ofiserien an Neptune. Labouret mat he deus graet e Bro-Sina.

Ha ni hon daou adarre, pep hini diouz e du.

Er bloaz 1917 e tigoueze ganin eul lizer ar c'homzou man ennan : « Aotrou Laurent, daoust ha dalc'het hoc'h eus sonj eus ar Billant, ho serjant koz war an Neptune ? Dec'h, en eur gomz ouzin e lavare an Aotrou V... hano ac'hanoc'h (Hemañ a oa bet va eil gabitin war ar Fourche ha raktal e tibunen va istor d'ezan. Bremañ eo dâ d'in skriva evit rei d'eoc'h da c'houzout va flanedenn goude m'hon eus en em wet e Tien-Tsin.

Distro d'ar gêr e voen hanvet da ofiser war lestradou martoloded (officier des équipages de la flotte) ha medalennet. En em gavet e penn va bloarveziou servich e kemeris va retred. Pa zirollas ar brezel ha me mont adarre e servich ar vro hag e voen laket en eur vrigadenn fusilherien (brigade des fusillers-marins) ha kaset da Zimmud.

Eno e tapis va zrede galons... ar groaz a enor... va fevare galons...

Echu he labour gant ar vrigadenn, e tistrois d'ar gêr, tenval va fenn, rak n'oan ket oajet awalc'h c'hoaz evit chom hep ober labour ebet ken.

Mont a ris eta da Vrest da welet ar Prefed-war-vor (**Préfet maritime**).

« Billant, emezan, mar kirit, e viot kelenner war ar vartoloded war droad, er skol-vor. Ha mat eo ganeoc'h ?

— Mat, brao bras, Amiral ! »

Ha setu me, koz-paotr-baraer, deuet da veza kelenner paotred yaouank kalz desketoc'h egedoun. Va zabrenn bet war an **Neptune** a zo ouz va c'hostez ganin atao. Kenavo !

■ ■ ■

Echu ar brezel, setu Billant, distro d'ar gêr adarre, ar rozenn a enor (Rosette d'Officier de la Légion d'Honneur) war e vruched gantan.

Ar Breizad-se a zo bet tad seiz bugel, savet mat gantan goude maro e bried. Breman, sioul ha yac'h-pesk, e vev e ti eur verc'h d'ezan, mestrez-skol.

Ha setu daou gelenner va yaouankiz, daou Vreizad penn-kil ha-troad... Ha setu perak ez eo deuet va c'halon da veza eur galon vreizat.

Kalz a Vreiziz a zo bet heñvel ouz an daou-se en amzer dremenet; Breiziz a leiz a zo heñvel outo en amzer a-vreman; ha salo e vefe kalz a dud e Breiz heñvel outo en amzer da zont.

KOMZOÙ EUR BREIZAD MARO ER BREZEL DIWEZA.

... « Quand la partie dirigeante de l'élite française sera bien convaincue de ceci :

que la langue des héros bretons, celle qu'ils parlaient à Dixmude, en Champagne, en Artois, en se lançant vers les assauts mortels, il est juste et convenable qu'elle soit enseignée dans les écoles... notre Cause sera gagnée. J. P. CALLOCH Bleimor

BREIZIZ A OUENN VAT

BARZ ITRON-VARIA RUMENGOL (1815-1870)

Yann-Ber ar Skour, ganet e Rumengol (Bro-Gerne) er bloaz 1815 a zo ivez eus strollad Bretoned an XIX^{vet} kantved a zihunas spered ar Vro.

Marc'hadour-gwin e oa eus e vicher, met kement-se ne vire ket outañ da gemerout e delenn ha da zenf Trompilh an Dihun.

Klask a reas sevel eur Genvreureiz etre Barzed Breiz. Ar re-man, daouzek bennak anezo, a en em vodas e Montroulez, met eur bloaz goude, e 1870, ar brezel, evel eur gaouad avel foll, a ziskaras o unvaniez ! » (1)

(1) Diwar « Breiziz 1810-1910. Taldir.

Barz Itron Varia Rumengol a varvas d'an 19 a viz
eost 1870.

Teleñn Rumengol ha **Teleñn Wengamp**, setu an
daou leor kaer lezet gant Barz Itron Varia Rumengol
d'ar Vretoned da zont, evit « an dud kalonek hag a
gar Breiz hag ar brezoneg ».

Eus **Teleñn Wengamp**, moulet e Brest e ti ar Piriou
e 1869, hon eus tennet ar berlezenn a lennoc'h amañ
hag a zo en he gwerziou flour Testamant ar Barz.

R. TREVEZEL.

■ ■ ■

EM C'HOZNI

da bobl Breiz-Izel

Em c'hozni, me garfe gwelet
Tud Breiz-Izel holl unanet,
Holl o pedi 'n Aotrou Doue,
Gant eur galon hag eun ene;

Gwelet ma breudeur, ar Varzed,
Ma breudeur ker holl unanet,
O kana, war o zeleñnou,
Da Vreiz, hor bro, bep seurt toniou;

Gwelet ét pell an teir gwaleñn
Ha bennoz an neñv, war hor penn;
Gwelet eost mat leiz ar parkou,
Da rei d'ar paour a zac'hadou.

Em c'hozni, me garfe gwelet
Bara, dour mat d'ar Vretoned,
Yec'hed ha joa ha buhez vat
Ha karantez e pep tiad;

Gwelet an holl vugaligeu
Koant evel Elez an neñvou;
Yaouankiz fur ha tud a feiz,
Hag ar re goz evel Sant Breiz.

Em c'hozni, me garfe gwelet
Meuli ar Werc'hez wenniget,
Gant bras, gant paour, gant pinvidik,
E kement ti 'zo 'n Arvorik;

Gwelet eurus, a-raok mervel,
Kement den 'zo e Breiz-Izel;
Gwelet ez eo Doue karet
E kement bro a zo er bed.

Em c'hozni, me garfe gwelet
E ve tud Breiz anavezet
'vit tud a feiz, kalonek, leal,
Evel ar Zent, o zud gwechall.

Me ' garfe gwelet Breiziz holl
O vont da bardon Rumengol
Da Wengamp, Rostren ha Bulat
D'ar Yeoded ha da Gelou-Mat.

Gwelet Breiz, bro ma zadou koz,
War an douar, eur baradoz,
Eur Baradoz roet gant Doue,
Da c'hortoz Baradoz an Neñv;

Peoc'h, levezet d'an dudou kez,
Etre 'n holl, e Breiz, karantez;
Ar paour karet gant pinvidik;
Ar pinvidik gant reuzeudik.

Em c'hozni, me ' garfe gwelet
Banniel ar feiz, ar Vretoned,
Savet war an touriou uhel
Ha war menezioù Breiz-Izel;

Uheloc'h evit an avel
O lugerni war Breiz-Izel;
Gant flammou tan, warnan skrivet:
« Doue Breiz ra vezo meulet ! »

Skrivet warnan e skritur aour
Hano an Itron Wir Zikour,
Hano ar Zent hag an Elez
War Breiz-Izel a daol evez ;

Ar Vretoned war o daoulin
e-harz kroc'h ma Zalver divin
Kana : **Gloria in excelcis.**
Da Jezuz, Doue ha Roue Breiz -

Y.B. ar SKOUR.

DISTRO EUS AR GER

gant Yann Guichaoua.

Dek devez bevet er gêr
'Zo aet ebiou evel moged ;
An deizioù eurus 'zo ken berr !
A-vec'h m'emaer enno kroget
Ma tec'hont diganeomp a-herr.

Hag emañ en arme, en dro
Skuiz pep ezel, ma fenn pounner,
O terc'hel hepken eus ar vro
Eur zont doun ha leun a zouster
A ro d'in keuz ha nerz ouz tro.

Keuz da veza ranket kuitât
Ker buan all douster ar gêr,
Nerz ivez da veza epad
Eur pennad all, en hentchoù têt
A rankomp heuilh amañ dalc'h mat.

EUN ENKLASK DA OBER

BREZONEG

AR VUGALIGOU

« — Komzit brezoneg, d'in mammig ! »

Mammou, hep gouzout d'eoc'h marteze, ho pabig,
eus goueled e galon, pa n'eo ket evit komz c'hoaz,
en deus grêt ar goulenn-se ouzoc'h.

Ha n'hoc'h eus ket e glevet ! ha n'hoc'h eus ket
desket d'ezan yez e vro, yez ho tud koz...

Kement-se a c'hoarvez bemdez, bemdez e tiegeziou
Breiz ; hag ar pezh a zo ar gwasa, alies, e tesker d'ar
vugaligou eur yez ha n'eo na galleg na brezoneg :
trefoedoch n'eo ken.

A drugare Doue, diouz eun tu all, daoust d'ar fæ
grêt war ar brezoneg, e weler kerent yaouank o komz
e brezoneg, ouz o bugaligou, rak gouzout a reont ez
eo eur yez koulz hag ar re all, ez eo ar yez-se hini Bro
o Zadou, ez eo ar yez-se banniel beo hag ene eur
vro : **o bro.**

Ar gerent breizat-se a oar n'eus Breiz ebet hep bre-
zoneg, ha gouzout a reont dreist-holl pe seurt fazi o
deus grêt o c'herent o nac'h outo o-unan yez o zadou,
pa oant bihan. Kement-se a zo a-walc'h evit mirout
outo d'o zro, da ober ar fazi mantrus-se e kenver o
bugale !

Met n'eo ket aes atao komz brezoneg ouz ar vugali-
gou a ro d'eoc'h an Aotrou-Doue, dreist-holl pa n'oc'h
ket bet troet ez-vihanik war ar yez, da lavaret eo pa
n'eo ket bet desket d'eoc'h war barienn ho mamm.

Eur brezoneg a zo evit ar babigou, ha sonjet hon eus, e vefe eun dra vat kaout eun dastumadenn eus ar gerioù hag eus ar c'homzennou brezonek a implijer evit komz ouz ar vugaligoù. An dastumadenn-se, a gredomp, a vezo digemeret mat gant an holl gerent breizat yaouank o deus an eurvad evelomp da gaout eur bugel.

Met evit kas al labour-se da benn eo ret da genta ober, dre bevar c'horn ar vro, eun enklask war ar brezoneg babig. Ar pezh hon eus grêt, beteg hen a zo mat tre. Da skouer, ar boked bommou brezonek ha riradellou sonigou evit luskellat ha didui ar vugaligoù kutuilhet gant hor c'henvroad mat Yeun ar Gô a zo kôant kenan.

Goulenn a reomp eta ouz kement hini a oar komzou brezonek implijet evit ar vugaligoù, d'o dastum ha d'o c'has d'eomp, en eur rei da anaout : e pe barrez e vez implijet ar ger-mañ ger, ar gomzenn-mañ komzenn. Hag en doare se e teuimp a-benn da sevel eul leorig hag en devezo, hep mar ebet, e dalvoudegez. Al labour-se a c'hell beza frouezus, rak eun hadenn eo eus hor yez, e ginou hag e kalon ar re vihan.

Greomp hon dever a gerent breizat ma ne fell ket d'eomp gwelet hor bugale o tont d'hon tamall diwezatoc'h.

Herri ha Jann-Loeiza CAOUISSIN.

Ar brezoneg babig a zo eun tenzor savet edouq ar c'hantvejou, gant mammou santel Breiz ; pec'hed eo e lezel da vont da goll ha setu perak e pedan lenne-rien Feiz ha Breiz da bennaoui ar gerioù a glevont ar mammou oc'h implija pa gomzont d'o bugaligoù evit ma vezo savet, hep dale, al leorig koant a c'hoanteer sevel.

Y.V. PERROT

Kasit ho tastumadenn d'an Ao. hag Itr. Herri Caouissin, 7, r. Lafayette, Landerne (Finist.)

GIZIOU KRISTEN HA BREIZEK HON TADOU.

PETRA 'ZO KAEROC'H ?...

Ar Zent o deus diazezet an Iliz en hor Breiz, o deus laket hon tud koz da gemer gizioù kuer, gizioù kristen, a zo deuet beteg ennomp a rumm da rumm, hag ouspenn ar vez, e vefe pec'hed d'eomp o lezel da vont d'an traon.

E gwirionez, petra zo kaeroc'h da lavare eget « **Bennoz Doue d'eoc'h** » ? pa vez c'hoant da drugarekaat unan bennak.

War dreujou eun ti, petra zo kaeroc'h da lavaret evit saludi ar re a zo ennan eget « **Doue r'ho pennigo** » ?

Ha petra zo kaeroc'h da glevet, evit digemer eget « **Bennoz Doue d'eoc'h** » ?

Pa gimiaer diouz eun den klanv, petra zo kaeroc'h da lavaret d'ezan eget : « **Doue da rei gwelloc'h yec'hed d'eoc'h** » ?

Pa gomzer eus eun den aet da anaon, penaos komz kaeroc'h anezan eget o lavaret : an hen-mañ-hen « **Doue r'hen pardono** » ?

Pa raer kest en iliz, petra zo kaeroc'h da lavaret d'ar re a ro prof, eget : « **Doue r'ho paeo** » ?

Pa gomzer eus sakramant an Aoter, petra zo kaeroc'h da lavaret eget : « **Ar sakramant, meulet ra vezo** » ?

Kemeromp gizioù koz ha kristen hon tadou, dalc'homp d'ezo hep mez ebet, hag o deskomp d'hor bugale. Kant « **bonjour** », ha kant « **merci** » n'eus ket kement a c'hened hag a dalvoudegez enno evel ma zo en eun « **Doue r'ho pennigo** » hag en eur « **Bennoz Doue d'eoc'h !** »

Y. V. P.

HOR BRO ER 17th Kantved

gant D.K. KONGAR.

E-pad ar c'hantvedou, hor bro n'he deus ket bet atao ar stumm he deus bremañ. Gouzout a reer petra veze lavaret diouz Breiz eur c'hant vloaz bennak a zo : eur vro baour, chomet a-ziadrefn gant ar « **Pro-**

grès » hag o chom e-barz tud hanter- c'houez. E-doug an 18° kantved, ar beajour saoz Arthur Young a lavar e oa labouret fall a-walc'h. N'eo ket ken anavezet ar pezh a dremene er c'hantvedou arao.

Tu am eus bet nevez 'zo da lenn eul levr moulet e Paris e 1682 *, bet savet gant douaroniour ar roue Loeiz XIV. Eun tammig teñval eo ar skrid, daoust da se eo talvoudus evel m'emañ. *

Souezus eo ne gomz ket an oberour diouz paouren- tez ar vro. Er c'hontrol, teurel a ra evez diouz ar pinvidigeziou; kavout a reer emezañ lien, laez hag amann e-leiz. Evit an ed avat, ed-du anezañ, n'eo ket koulz hag an hini a c'hounezer e Bro-C'hall. Er mor, e kaver eur bern gouennou pesked n'eus ket e lec'h all. Ar pezh her souez ar muia eo niver an dud a vor, kement anezo « ma oa ouspenn 1400 en eur vour- c'hadenn hepken ». Hag ivez niver ar c'hezeg hag ar vri a zoug ar Vretoned d'ezo. Brud kezeg Breiz n'eo ket eun dra nevez eta.

Mar deo lakaet ar Vretoned da veza tud groz, eme ar skrivagner, kement-se ne vir ket outo da veza tud fin a oar kas o aferiou da vat.

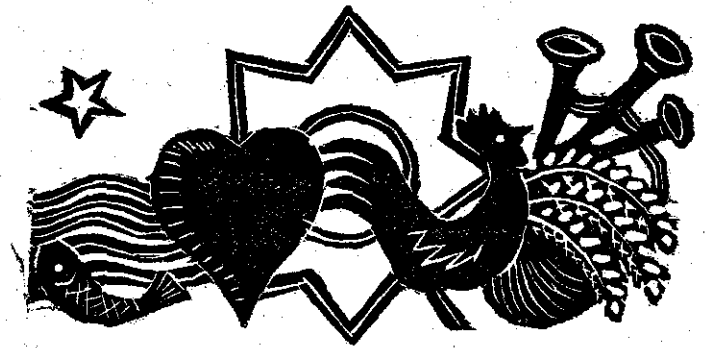
Eur gartenn a zo da heul hag a ro ar vevenn etre Breiz-Uhel ha Breiz-Izel. Nebeut a gemm a zo gant ar pezh a vefe bremañ.

Lavarout a ra al leor e komz tud Bro-Leon ar bre- zoneg en eun doare flouroc'h eget ar re all. Porz Brest a zo ar gwella diouz Europa a-bez ha war-dro Lan- derne e kaver an douarou gwella eus Breiz a-bez.

N'eus ano ebet diouz ar menezioù, ar stêrioù, an aodou, a zo an traou a vefe displeget an hira en eul leor a vremañ.

* La France, depuis son agrandissement par les Conquistes du Roy (Bro-Chall, aboe ar c'hresk deut enni diwar aloubennou ar Roue), gant P. Duval, dou- aroniour ar Roue.

* An droidigez penn-da-benn a vo moulet diweza- toc'h, gant notennou displega ha keñveria.

Marvailhou koz Breiz-Izel

MAB AN DIOU VAMM

gant Yeun ar Go.

Gwech-all goz e oa, e Breiz, daou bried yaouank ha pinvidik o veva en eur maner kaer. An ozac'h a oa eun den santel ha madelezus, met ar wreg, siouaz! Ne oa nemet eur vaouez digristen ha fallakr. N'oun ket gouest da lavarout d'eoc'h penaos e oa deuet da- ou zen, ken disheñvel o c'halon, da gaout karantez an eil evit egile ha da veza unamet gant liammou sakr ar briedelez. Ar wreg, war am eus klevet, a oa eun divroadez, ar pezh n'ho lakay ket souezet tamm ebet p'ho po lennet he doare penn da benn.

Genel a reas d'ezo eur paotrig, ken koant hag eun ael, ha, neuze, e lavaras an tad d'ar vamm edo o vont da glask eur paeron hag eur vaeronez da envel ar bugel. N'en devoa ket kredet diskleria d'ezi e oa en e soñj e vije kaset ar c'hrouadur da vadeza. « Kerz, eme ar wreg, ha dibab tud pinvidik ha tonius ».

Mont a reas an aotrou da vale bro. En eur vont gant an hent e soñjas e rañje koulz gant tud dister. Ne oa ket troet e galon gant enorioù ar bed.

Degouezout a reas gant eun den koz, truilhek ha paour, hag e c'houlennas outañ, daoust ma n'hen a- naveze ket, hag heñ e plijje d'ezañ dont da envel e

vugel nevez-ganet. « Mont a rin gant plijadur, eme ar paour kaez koz, ha, ma vank d'eoc'h eur vaeronez, n'hoc'h eus nemet kenderc'hel gant an hent-mañ hag e kavoc'h unan, ken reuzeudik ha me, eur pennad ac'han. » Setu ma kerkas pelloc'h an aotrou, goude beza lavaret d'ar c'hoziad « Bennoz Doue » ha « Kenavo ».

Kavout a reas an denjentil, eun tammig larkoc'h, eur wrac'hig koz dizantet, gwisket gant dilhad fall ha dister. O klask keuneud sec'h edo war lez ar c'hoad, a oa war ribl an hent. Pa glevas petra a falveze d'an aotrou, e lavaras d'ezañ e yaje a galon vat da envel e baotr bihan. Distrei a reas neuze an tad yaouank d'ar gêr goude beza trugarekaet ar glaskerez-keuneud.

Antronoz ec'h en em gavas dirak ar maner eur c'harroñs kaer stlejet gant daou varc'h ha ne oa ket mez o gwelout. Diskenn a reas dioutañ eur gwaz hag eur vaouez deuet o-daou war an oad. Laouen ha seder e oant ha flamm e oa o liou. Daoust d'an dilhad brao a oa ouz o gwiska e voent anavezet gant an aotrou. « Setu, emezañ, ar paeron hag ar vaeronez o te-gouezout. »

Sabatuet e voe o welout e oa fichet ken brao-all an daou goz, met ne gredas ket diskouez d'ezo e oa souezet gant kement-se. Piou, eta, e oa ar re-se hag en devoa kavet en derc'hent gwisket en eun doare ken reuzeudik hag a oa bet cheñchet e ken berr-amzer e daou zen pinvidik hag a renk uhel? Ne ouie netra diwar o fenn ha ne lavarjont ket d'ezañ piou e oant.

Ober a reas an aotrou eun degemer dreist d'an daou goziad. Goude-se e yeas ganto da welout ar bugel hag ar vamm. Plijout a rejont da houmañ rak tud tonius ha pinvidik e oant war he meno.

Dont a reas an eur da vont da envel ar paotrig ha setu ma voe laketaet war varlenn « gwrac'h an holen » (1) e-barz ar c'harroñs. An tad, ar paeron hag ar va-

eronez a bignas ivez ennañ hag holl e yajont ac'han-no etrezek ar gêr dosta.

Pa deuas ar c'harroñs d'ar maner en-dro e voe kaset ar bugel d'e vamm. Met ar vaouez dinatur-se, e-lec'h pokat d'he mab, a grogas ennañ hag her stlappas e-barz an tan en eur lavarout : « Ec'h! Badezet eo bet, c'houez kristen a zo gantañ ! » Dilammat a reas an tad, a-bred a-walc'h, da denna e baotrig eus ar flammou a oa o vont d'e zevi. Dre c'hras Doue, n'en devoa bet droug ebet.

Evit mirout na c'hoarvezje gwasoc'h gantañ, e kassas an aotrou e vab, hep gouzout dare da zen, diwar wel d'ar geban, pell diouz ar maner, e kreiz eur c'hoad bras. Eno e kavas, e-barz eul lochenn, eur vaouez koz hag en em gargas da vaga ha da sevel ar bugel.

Beva a reas ar paotrig el lochenn e-pad pell-amzer. Dre ma kreske ha dre ma teue e skiant d'ezañ, ec'h en em stage e galon muioc'h-mui ouz ar vaouez-se a oa eur vamm evitañ e gwirionez. Morse ne voe lavaret d'ezañ piou e oa. En doare-se e kredas bepred e oa e vagerez an hini he devoa e laketaet er bed.

Dont a rae ivez e dad d'e welout diou pe deir gwech er bloaz ha bep tro e tegase d'ezañ dilhad nevez ha madigou. Nag a blijadur en deveze neuze ar paotrig. Ober a rae allazig d'e dad hag e poke d'ezañ gant karantez.

Koulskoude, kaer en devoa beza mignon d'e dad, karout a rae gwelloc'h c'hoaz an hini a gemere evit e vamm. Ne roe ket houmañ madigou na gwestell d'ezañ, met ken tomm ha ken mat e oa outañ ha ken santel a oa he buhez ma lakae ar vaouez-se dreist kement den a oa er bed.

Bep bloaz, ivez, e teue ar paeron hag ar vaeronez da ober eur gwel d'o filhor. Plijadur a gemerent o welout e kreske ar bugel hag e teue furnez d'ezañ. Fouge a veze enno o c'houzout e oa savet mat ha desket da gaout doujañs ha karantez evit an Aotrou Doue.

(1) Ar vaouez a vez o kas eur bugel da vadeza.

Pa voe paket gantañ e bevarzek pe e bemzek vlo-
az, e kasjont ar paotr ganto da ober eun droiad er-
maez eus ar c'hoad. Pignat a rejont o-zri e-barz ar
c'harroñs kaer hag e yejont, evel-se, dre eur vro ha
n'en devoa ar bugel tamm anaoudegez ebet anezi.

Goude beza kerzet e-pad eur pennad mat a amzer,
e tegouezjont dirak dor ar Baradoz. Bez' o devoa ar
paeron hag ar vaeronez, moarvad, eun tamm anaou-
degez bennak eus doareou ti an Aotrou Doue, rak
kavout a rejont an tu da vont e-barz, gant o filhor,
hep ma voe lavaret ger ebet d'ezo gant den.

E kreiz al lec'h dudius-se e tiskouezjont d'ar paotr
eur gador c'houlo, kaer ha skedus meurbed. Hag
a oa eno e-touez re-all disteroc'h. Lavarout a rejont
d'ezañ e oa ar gador-se an hini a vije roet d'e dad
diwezatoc'h pa vije deuet ar mare evitañ da guitaat
an douar evit mont da dañva eürusted palez Krouer
ar Bed.

Ar c'homzou-se a lakaas eul levenez dispar d'en
em sila e kalon ar paotr. An eurvad a vije roet d'an
tad warlerc'h e varo a rae d'ar mat beza dreo ha
laouen ha tridal gant ar blijadur.

Met falvezout a reas ivez d'ezañ gouzout e pe lec'h
edo ar gador a vije roet d'e vamm. E goueled e ga-
lon e krede start e tlee ar gador-se beza bravoc'h e-
get an hini edo o paouez gwelout, o veza ma oa, war
e veno, santeloc'h e vamm eget e dad, daoust pegen
santel bennak e oa hemañ.

Met neuze, e-lec'h respont, e yeas ar paeron hag
ar vaeronez er-maez eus ar Baradoz en eur lavarout
d'ezañ dont d'o heul. Hag int o-zri adarre e-barz ar
c'harroñs hag e kendalc'hjont gant o zroiad e-pad
pell amzer.

En em gavout a rejont, eur mare bennak, dirak dor
an Iferi. Pa vont e-barz al lec'h milliget-se, c'houez
ar suilh a savas betek o fronellou. Darbet e voe d'e-
zo mouga gant an afenn flerius a zeue eus eul len-
nad tan grizias. Eno edo ar re-zaonet o tiwaska poa-
niou garo hag o stourm ouz diaoulou kounnaret ha
loened euzus ha na ehanent ket d'o heskina.

Diskouez a reas ar paeron hag ar vaeronez d'o filhor eur gador houarn tommet betek ar gwenn, broudou hir ha leun o tont er-maez eus an dorcheñn hag hag ar c'hein anezi. Hounnez, emezo, a oa an hini a vire Satan evit e vamm.

O klevout eur seurt tra e voe darbet d'ar paotr koll e skiant-vat. Mantret e chomas gant ar rann-galon hag ar boan a rae d'ezañ ar blanedenn reuzeudik a oa o c'hortoz an hini a rae mamm outi. Ne ouie ket en devoa eur vamm-all hervez lezenn ar bed, eur vamm hag he devoa roet d'ezañ ar vuhez. Ne ouie ket e oa houmañ, ha n'eo ket eben, he devoa dellezet dre he c'hrizder hag he buhez digristen, dont da c'houzañv kastiz spontus ar re-zaonet war ar gador euzus a oa bet diskouezet d'ezañ.

Ne glaskas ket ar paeron hag ar vaeronez e zifazia. Perak? N'ouzon ket va-unan. Marteze n'o devoa ket bet digant an Aotrou Doue ar gwir da ziskuilha d'ezañ e zoare, evit m'hen divije, daoust d'e yaou-ankiz, e groaz da zougen er bed-mañ. Ne anavezomp ket menozioù Mestr bras an holl draou.

Kas a reas ar paeron hag ar vaeronez o filhord'ar gêr. O welout e chome gwasket bepred gant samm e c'hilac'har, e lavarjont d'ezañ, en eur vont gant an hent, e c'hellje c'hoaz e vamm, marteze, kaout perz e eürusted ar Baradoz.

Evit-se e ranke lakaat eun itron griz ha fallak, hag a oa o chom en eur maner a anvjont d'ezañ, d'ober eur vad bennak d'he nesa. Eun aluzenn roet gant ar vaouez-se, pe eun ober a drugarez graet ganti, a vije tra-walc'h evit digeri d'an hini he devoa e c'ha-net an hent a gas d'ar vuhez a bado da viken. Met, emezo c'hoaz, lakaat eun tammig truez da ziwana e kalon an itron-se a oa eun dra dreist galloud ne vern pe zen, nemet skoazell en divije bet digant an Aotrou Doue.

Pen em gavas ar paotr el lochenn, ne rannas grik d'e vagerez diwarbenn ar pezh en devoa gwelet ha klevet. Antronoz e yeas da glask penn eus an itron griz. Bale a reas e-pad pell ha skuiz-maro e oa pe

zegouezas dirak maner ar vaouez-se.

Sket a reas war zor ar gegin hag e voe digoret d'ezañ. Neuz eur paour kaez a oa warnañ gant an dilhad truilhek en devoa gwisket a-barz dont di. Goulenn a reas, eta, an aluzenn en an' Doue.

Lavaret e voe d'ezañ gant ar vevelien na veze ket roet netra d'ar beorien en ti-se hag aliet e voe ganto da vont kuit ac'hano, ar c'henta'r gwella, gant aon na vije gwelet gant ar vestrez.

Met ar paotr a rae skouarn-vouzar hag a gendai-c'he, hep koll kalon, da c'houlenn bepred eun tammig bara en eur bedi an Aotrou Doue da skuilha e vennoz war holl dud ar maner.

Daoust pegen gamas bennak o devoa mevelien an itron ar brud da veza, ne gredjont ket e wallgas re an holl hag, e-lec'h e stlepel er-maez eus ar gegin, e yejont da lavarout d'o mestrez e oa eur paour o c'houlenn an aluzenn e kichen toull an nor.

Houmañ n'he devoa graet nemet ar gwasa ma c'helle en dro d'ezj abaoe ma oa deuet war an douar. Kaletoc'h e oa he c'halon eget an dir ha plijadur he deveze o welout an dud o kaout dienez hag o c'houzañv poan.

Droug-ruz a yeas enni o klevout e oa deuet eur paour da c'houlenn an aluzenn betek toull dor he zi. Kement-se ne oa ket bet c'hoarvezet pell a oa, rak gouzout mat a rae holl beorien an tolead ne oa ket bras tostac' ouz ar maner.

Urz a roas an itron, eta, da zistaga he chas bras ha d'o leuskel war ar reuzeudig en devoa kredet dont di da astenn e zourn. Gwallgaset e voe ar paour kaez paotr gant al loened kriz-se ha dic'hailhet-holl e zilh had hag e gorf.

Mont a reas ac'hano ruz-diruz, glac'haret e galon hag ar gwad o redek eus e c'houliou. E-lec'h mont war-eeun d'ar c'hoad, e kerzas d'ar vour'hadenn dosta hag eno e prenas eur mell kribenn houarn.

Ne zistroas ket da gavout e vagerez, an hini a grede a oa mamm d'ezañ. Re a boan en divije oc'h he

gwelout, bremañ pa oule re-vañ a yaje d'an Itern war-lerc'h he maro. Klask a reas, eta, e-barz ar c'hoad bras, eul lec'h distro ha digarvanderenn hag e chomas eno da bedi noz-deiz evit ma kemerje an Aotrou Doue truez ouz e vamm hag outañ e-unan.

P'en deveze naon e kave gwrizioù ha louzeier da zibri ha, pa veze dare da zideota gant ar sec'hed, dour ar gwaziou a zistane e c'henou hag e greiz. Pa veze faezet gant ar skuider hag ar c'housesed, e c'hourveze war an douar noaz dindan ar gwez dero.

Ren a reas ar vuhez kalet-se e-pad eun nebeut devezioù dalc'hmad o pedi hag oc'h ober pinijenn. Bep eur mare, a greiz-holl, ec'h en em daole ouz dent lemm e gribenn evit dispenn e gorf ha kreski e boan.

Pa gredas e oa teneraet kalon an Aotrou Doue e keñver e vamm, e yeas ar paotr adarre etrezek ar maner. Ma oa bet fall an degemer a oa graet d'ezañ ar wech kenta, ar wech-man e voe gwassoc'h c'hoaz.

Souezet o klevout e oa deuet an hevelep paour da c'houlenn an aluzenn evit an eil gwech, e lakaas an itron he mevelien d'e ganna ha d'e vazata haghe chas da vont d'ezañ. Mac'hagnet-holl e voe ganto ha ma ne varvas ket war an taol eo, moarvad, en abeg na falvezas ket d'an Aotrou Doue e vije c'hoarvezet kement-se o veza ne oa ket echu e gefridi gantañ war an douar.

En em stleja a reas ar paour kaez merzer betek ar c'hoad ha, dre ma kerze, ar gwad o tivera dioutañ a verke war an douar an hent en devoa heuilhet. E kreiz ar stouder, dindan ar gwez gwaskedek, e wellas d'ezañ hag e adkavas eul lodennig eus an nerz en devoa kollet.

Met klañvoc'h e oa e galon eget e gorf goullet. Ne oa ket deuet a-benn da lakaat perc'hennez kriz ar maner da gaout eun tammig truez ouz he nesa ha kement-se, hervez ma oa bet lavaret d'ezañ gant e baeron hag e vaeronez, a vije kiriek d'e vamm da veza daonet.

Neuze, birvidikoc'h eget biskoaz, e savas e vouez etrezek e Grouer da c'houlenn frugañez ha pardon e-

vit e vamm. Ne ehane ket da bedi ha da verzeria e gorf ouz ar gribenn houarn. Da heul pinijennou ken rust e teuas e zaoulagad da veza distronket en e benn hag e gorf dic'hailhet da veza ken treut hag hi ni an Ankou.

Eun devez, euzus-tre da welout, e kerzas adarre d'ar maner, leun a fizians, rak eur vouez kuzet a lavare d'ezañ en devoa bet an Aotrou Doue truez outañ hag e vije sevenet e vrasa c'hoant.

Koueza a reas ar sabatur war servicherien an itron pa e weljont o tegouezout. Pensaos 'ta e krede ar paour kaez dont di da astenn e zourn goude ma oa bet darbet d'ezañ beza hanter-lazet ganto? Sot-magn e ranke beza pe dare da vervel gant an naon.

Kemennet e voe d'ar vestrez edo en em gavet adarre ar c'hasker-bara dirak toull he dor. Ar gwechou-ali n'he devoa ket prijed dont war wel d'ezañ. An taol-mañ, avad, gant ar gounnar a yeas enni, e teuas d'ar red betek ar gegin.

Met pa welas ar paotr dirazi, e-lec'h lakaat he mevelien d'e ganna evel ma edo en he soñj, e voe skoet he c'halon gant e neuz truezus ha reuzeudik. Koulskoude e lavaras d'ar paour kaez mont kuit di-war he zro, rak n'he devoa netra da rei d'an dud didalvez na d'ar re na oant ket gouest da c'hounit o bara.

Met ar paour, e-lec'h senti, a gendalc'has da c'houlenn an aluzenn en an Doue. Komz a rae doujustre, gant eur vouez dinerz ha toc'hor. Ma roje hi d'ezañ, emezañ, na pa vije nemet eun tamm bara sec'h, ne teuje mui da randoni d'ar maner. Ouspenn, emezañ c'hoaz, eun aluzenn ken dister a vije, a dra-sur, talvoudus-bras eviti hec'h-unan er bed-all ha, dreist-holl evit eur vaouez-all hag a oa war var da vont da c'houzafiv poaniou eus ar re-grisa.

Nac'h a reas c'hoaz ar geban rei d'ezañ ar pezh a c'houlenne. Neuze e kreskas kement anken hag enkreuz ar paour kaez ma voe estlammet an dud a oa dirazañ gant bec'h e galonad. Truezi a rae ar vevelien hag ar mitzien a oa eno war e stad reuzeudik.

An itron hec'h-unan ne voe ket evit mirout da ober evelto daoust pegen digar e oa.

Evit kaout an dizober diouz eun den ken pennek ha piou a oar? — tizet he c'halon, marteze, gant gras an Aotrou Doue, e lavaras d'ar c'heginer rei d'ezañ eun tamm bara. Troc'het e voe eun tamm eus an dorz vras ha kinniget d'ar paour. Met hemañ a nac'has kemerout an aluzenn-se. Digant an itron hec'h-unan, ha n'eo ket digant unan-all, e ranke kaout e c'houlenn.

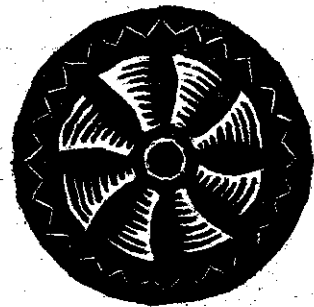
Feuket e voe ar vaouez-se ha taeri a reas gwasoc'h eget biskoaz. Met sellou truezus ha komzou ken dous ar c'hasker-boued a reas d'ezhi sioulart ha koll he buanegez. Tostad a reas an itron lorc'hus ha kriz outañ hag e roas d'ezañ an tamm bara...

Ne c'hellas ket ar paour he zrugarekaat. Eul levenez ken bras da veza miret ouz e vamm da goueza estre krabanou Satan a lakaas e ene santel da dridal gant eun eürusted dispar e-barz e gorf merzeriet gant ar biniñenn.

Koueza a reas a stok e gorf, maro-mik, war dreuzou ti ar vaouez he devoa e c'hanet...

(Klevet gant mamm Aotrou 'n Eskob nevez Okeania, Mari-Anna Chaloni, intañvez Maze, eus Pleiben).
C'houevrer 1940.

Skeudennet gant Xavier V. Haas

« Hep Brezoneg, Breiz ebet »

LIZIRI BREZONERIE

DA EO DA VREIZIZ MEIZA...

Stad a zo ennoun o welout he deus gallet ho ke-louenn dalvoudus derc'hel daoust d'an amzer c'haro a zo o ren bremañ. — Met petra a dalvez d'ar brezoneg e chomfen alvaonet dirak eur seurt burzud ma ne gasien d'ec'h nemet va gourc'hemennou (ha pa vefent ar re galoneka) hep an distera gwenneg? N'eus nemet eun dra evelkent hag a dalvez bremañ, kuit a c'hourc'hemennou : ar skoazell da rei d'ar re a labour hag a boagn da zifenn ha da vruda ar brezoneg.

A-hend all n'eus nemet komzou goulo.

Da eo da Vreiziz meiza ne zeuint ket a-benn da lakaat ar brezoneg el lec'h a zere outan, da lavarout eo an hini kenta e Breiz nemet dre o nerz ha neket dre asant pe youl vat ar re a zo o fal kas hor yez vroadel da get hag evit beza nerzus a-walc'h eo ret d'ezo en em unani, labourat start war ar brezoneg ha rei, pep hini anezo, a galon vat, eur skodenn bennak ouspenn arc'hant o c'houmanantou, da lakât moula brezoneg. Panevet-se e kollont o amzer.

Evidon-me a gas d'ec'h ma maenig, 2 wenneg bemdez, evit 1940, da lavarout eo 36 lur 60.

A hend all e kaset d'ec'h 30 lur, talvoudegez 2 goumanant nevez da Feiz ha Breiz evit ar zoudarded.

Anioù ar zoudarded-se a vo roet d'ec'h pa vint bet dibabet a zoare e-metou ar vrezonегerien m'emaoun amañ ganto.

Tudchentil a zo anezo ha ne vez komzet etrezomp nemet brezoneg, evel just.

Yann ar Beg, en armeou, 7-4-1940.

...REI D.EOC'H AN DOURN

ER GROAZIADeg A RIT !

...E linenn an tam-e oan pa oa yena an amzer hag ac'hano oun aet e « permission ». N'eus nemet daouzek dervez m'oun distro.

An nerz kalon a lakit en despet d'ho labour ha d'hoc'h oad, evit derc'hel, en he sav hor c'hosa kelouenn vrezonek a zo eur frealzidigez evidon. Fizians am eus, en despet d'an euriou trubuilhus a gouez warnomp, e teuy eun niver bras a Vretoned da rei d'oc'h an dourn er groaziadeg a rit, hep paouez, evit ar Feiz hag ar Brezoneg unanet hag e teuy ivez an Nenv, dreist-holl, da venniga ho labour.

En danjeriou hag er poanioù a zo ouz hor gortoz bemdez, ne oufen ket kaout brasoc'h frealzidigez eget reseo eur gelaouenn gaer ha skrivet mat e yez ar gêr. Digemerit dinec'h ar bilhed a gasan d'eoc'h evit ti ar brezoneg; diwezatac'h e kasin eun tamm all; n'eo ket kals a dra evidoun dioueret eul litrad gwinn pe zaoù, p'eo gwir ne evan ket a win.

... Unan lazet hepken hon eus bet er rejimant a-berz an Alamaned; ar goanv eo a zo bet ar gwasad da c'houzanv, met n'eus ket bet koulskoude a glenvejou bras en hon touez; kroc'hen ar Vretoned a dle beza ker kalet hag o fenn.

Ar pezh a garfen kaout eo eul leorig bihan, ar bihanar gwella, evit deski kembraeg, dre ar brezoneg, ar galleg pe ar zaosneg.

Yann Guichaoua. 62e R.I. Sul ar Bleuniou, 1940.

G. S. Eun nebeud gwerziou a gasan d'eoc'h da heul va lizer.

DIGANT EUL LENNER GWENEDOUR :

... Feiz ha Breiz plijet bras he des dein; kempennet é én ur feson gaer hag er pennadeu e zo skriuet rah en ur brehoneg é. da lénn hag e zo en un dro poblet ha lennegel pendéguir nen dint kousiet na get girieu na get troieù lavar galleg.

Guélet em es éué, e-mesk hou « Liziri Brezonegerien » unan hag e pé e galleg. Ha n'hellcher ket hui faret d'er re e zo techet de implé er galleg, skriù kentoh é brehoneg. En dra-se e zo ur boez de gemer.

Pendéguir e stourmamb aveit er brehoneg, **groamb geton** etrezomp da vihan.

P. Loisel, 2 a viz Imbril 1940.

...Bet am eus niverenn veurz Feiz ha Breiz, gant he skeudenn distag meurbet-kaer! Va gourc'hemennou evit stumm-mat ho kelouenn a ya bepred war wellat. Hizio e kasan 20 lur d'eoc'h evit va c'houmanant-bloaz. Mar gellan rei muioc'h diwezatac'h, e rin.

Gw. Berthou-Kerwerziou, 5-4-40.

FEIZ HA BREIZ a deu da veza buhezec'h-buhezeka, bep niverenn. Gourc'hemennou ha bennoz Doue.

Gab ar Moad, 7-4-40.

FEIZ HA BREIZ A DLE BEVA, rak ...

Feiz ha Breiz a dle beva, rak bez ez eo eun hadenn a feiz e kalon ar Vretoned.

Feiz ha Breiz a dle beva, rak bez ez eo diazez starta ar brezoneg e kalon ar Vretoned.

Feiz ha Breiz a dle beva, rak bez ez eo gwella balzám ar Breton dispartiet diouz e vro.

Feiz ha Breiz a dle beva, dre ma kas, bep niz, d'ar soudarded, blaz c'houek ar gêr, dilezet ganto.

Feiz ha Breiz a dle beva, dre ma oar hada levenez, war dachenn ar brezel e kalon ar Vretoned.

Hep Feiz ha Breiz, ar gwir Vreizad, «evel eur blantenn gizidik evit ar vro krouet » a rankfe gwenni ha mervel, breman p'eo divroet.»

S.V.

KENTELIOU BREZONEK EN NAONED.

Disul diweza oun bet o welout an Ao. Job Kergrist a zo o chom aman en Naoned hag a ro zoken epad ar brezel, kentelioù brezonek bep meurz er c'helc'h keltiek. Va c'holonel a vez ouz e selaou bep tro!

V. Seite, 9-4-40.

KELEIER AR MIZ

AR SKOL GEMBRAEG DRE LIZER.

Brezonegerien, setu aman eun nevezenti vat:

« **SKOGEM** » ar Skol Gembraeg dre Lizer. a gendalc'ho da vont en dro daoust d'ar brezel. Da gregi ganti, ez eo ret **gouzout ervat ar brezoneg lennek**. Goulennit ar Reoliadur digant an Aotrou Berthou 9 Rue Solférino, Lambazellec (Finist.) Ne goust mann evit ar soudarded.

Ar re ac'hanoc'h a zo barrek breman war ar brezoneg, a vezo eurus hep mar ebet, o teski yez hor breudeur tra-mor.

■ **KANTVED GINIVELEZ L. BOURGAULT-DUCOUDRAY.**— Kant vloaz zo bet d'am 2 a viz c'houevrer diweza e teuas er bed an hini a dlee beza diwezatoc'h eur mestr-soner breizat: L. Bourgault-Ducoudray. Dastumet ha kompennet en deus evel ma ouezer, toniou brezonek eus ar re dudiusa a gaver en e leor: Son-tiou poblek Breiz-Izel (Mélodies populaires de Basse-Bretagne).

■ **AR GONIDEC HA TROUDE.**— An D' Dujardin, Lokennan-Léon, a breno holl vouladurioù hag holl oberou ar Gonidec ha Troude a vezo kinniget d'ezan.

Anacoudek bras e vefe d'an hini a rofe d'ezan chomlec'h heritourien ar c'holonel Troude marvet e Brest, e miz Genver 1885 pe a vefe gouest da rei d'ezan da c'houzout etre daouarn piou emañ breman paperou ha liziri ar c'holonel-se.

■ **STUDI HAG OBER.**— Niverenn hanv 1939, chomet a zav gant ar brezel, he renerien galvet ivez dindan an armou, a zo deuet nevez zo er maez eus ar wasg. Pennadoù pouezus a gaver en niverenn-se diwarbenn ar Skritur Sakr, al Lennegezh hag an Arzoù breizek, an Istor hag ail. Pedi a reomp ar vrezonegerien da skoazella Studi hag Ober en eur goumananti d'ez: 10 lur ar bloaz nemetken. Skriva d'an A. Bourdelles, Institution St. Joseph, Lannion.

■ **LE RÉVEIL BRETON.**— Kelaouenn Unvaniezh Arvor a gendalc'h ivez da veza embannet. Niverenn genta 1940 a gaver enni pennadoù e galleg war Sizun vreiz-ek St. Brieg, eost 1939; Petits Métiers, Petites Industries de Bretagne. Hanioù breizek evit bigi, gant Kerlann hag all... Eur stagadenn « Galerne » kannad Mignoned Marzin, a zo da heul an niverenn. Priz kourmant-bloaz d'an dipt gelaouenn: 25 lur. Skriva d'an A. Yann Choleau, 46 rue Poterie, Vitry.

■ **EUR VAERONEZ A VREZEL.**— Hor c'henlabourer Y. ar Goff a skriv d'omp:

Daoust ha ne vefe ket kavet eur vaeronez a vrezel pinvidik a-walc'h da gas Geriadur Vallée da Vastian Breton, 74e R. I.

Karout a rafe kaout al leor-se o veza ma heuilh skol dre lizer « Ober ».

80 lur eo priz geriadur Vallée pa ranker e gas dre ar post. Skriva da Rener **Feiz ha Breiz**, Scrignac.

■ **EUR VOMBARD DA WERZA.**— Nevez-flamm eo, ha graët gant ar soner dispar Dorig ar Voyer. 130 lur e kousto. Amzer a vo roet d'eur soudard pe d'eur martolod evit he faec a-nebeudou.

Skriva da: Imprimerie-Éditions du Léon, Landerneau (Finistère).

■ **EUN EURED VREIZAT.**— An A. André Lajat hag an Dimezell Leona Cathrine a zo bet eureujet, en Nannet, e iliz Sant Nicolas da veurz-fask diweza, da 11 eur. Feiz ha Breiz a ginnig d'an dud nevez-se e wella gourc'hemennou.

MARVOU.

D'an 8 a viz ebrel diweza, eo marvet e Paris, an **AMIRAL RONARCH**; ganet e oa bet e Kemper, er bloaz 1865; edoug ar brezel 1914, hen eo, gant e var-tolodet, Breiziz holl kouls lavaret, a viras ouz an Alamand da dreuzi an Yser.

D'an 9 a viz ebrel diweza, eo marvet en e 76 vloaz, ar **CHARDINAL VERDIER**, arc'heskob Paris; epad an dek vloaz m'eo bet e penne arc'heskopti en deus la-

ket sevel kant iliz nevez: eun den mat e oa ha deuet mat gant an holl.

Karet a rae dont da ziskuiza diouz e labouriou tenn war aochou Plougasnou hag, eur bloavezh, gant ar C'hardinal Baudrillart e reas pardon bras Sant Kaourintin, e Kemper.

Souezet bras omp bet o c'houzout en deiziou diwezaman e oa maro an **Dr. Yann Ar C'HAM**, e St. Servan, d'an oad a 45 vloaz.

An **A. Yann Ar C'Ham** a oa eur stourmer evit ar brezoneg; bet eo bet unan eus diazeourien ar Brezoneg er Skol.

Met siouaz, n'en devezo ket gwelet bugale Breiz o teski er skol yez ar vro. Doue r'o fardono!

FEIZ HA BREIZ MIZ MAE. . .

Feiz ha Breiz miz mae a vezo gouestlet d'an Itron Varia ha da zant Erwan; klask a raimp ober anezan unan par da hini Pask.

Kavet e vezo ennan etouez eleiz a draou all:

Sant Erwan ar Vretoned, gant Nedeleg Speranz; Ar Steredenn gaer (eur gontadenn diwarbenn sant Erwan), gant Tintin Anna; Arzur de la Borderie, istorier Breiz, gant R. Trevezel; Brud-Nominoc, Tad ar Vro; Ar Simbol, gant Evnig Penn-ar-C'hoat; Ar voulerez e Breiz, gwechall goz, gant mouler Feiz ha Breiz; Pegen kaer ez eo Mamm Jezuz! (c'hoariva) gant H. Caouissin; Eur burzud graet gant sant Yeun, gant Yeun ar Go, h. a...

Ouspenn ma vezo skridou dudius e-barz, an niverenn-se a vezo skeudennet ha moulet e daou liou.

Grit eta brud endro d'ezi ha ma c'hellit kas d'eomp lennieten nevez, gwella-se. ha ma n'her gellitket, roit d'eomp, da vikan, chomlec'hioù kenvroiz gouest da goumananti evit ma kasimp an niverenn-se d'ezo.

■ D'AR RE A ZO PELL DIOUZ AR GER.— Koumananchou bloaz da Feiz ha Breiz a zo paet ha n'int ket perc'hennet c'hoaz. Ar zoudarded pe ar vartoloded kenta a vezo degaset o chomlec'hioù d'eomp eo a vezo roet ar c'houmananchou-se d'ezo.

EUL LEOR DUDJUS EVIT AR VRETONED VIHAN : « MARC'HEGER AR GERGOAD »

Alia a reomp start an holl Vretoned hag a gar ar brezoneg da rei o skoazell da « Vreuriezh ar Brezoneg er Skolioù » en eur breiz « Marc'heger ar Gergoad ». Al leor-se a blijio d'an holl, rak bez eo eur gontadenn vuzudus hini Marc'heger ar Gergoad, bravaet c'hoaz gant skeudennou savet gant E. ar Gelleg.

Brezonegerien, preñt al leor-se eta, koulz evidoc'h hag evit bugale eus hoc'h anaoudegezh. Eun dever eo c'houi oar, lakaat brezoneg etre daouarn ar Vretoned vihan.

10 lur eo priz al leor moulet war baper brao

20 real war baper distroc'h (Ar mizou-kas ouspenn)

Skriva ha kas an arc'hant da: M. Yves Le Goff, route de Croaz-Toull, Gouezec par Pleyben. C.C. 22054 Rennes, pe da: Imprimerie et Éditions du Léon, Landerneau (finist.) C.C. H. Caouissin 27165 Rennes.

EVIT DISTAGELLA MAT HO TEOD.

livirit teir gwech:

Eur zantegonegadez oun, ha n'en em zizantegonegadezin ket, ken na vezo en em zizantegonegadezet an holl zantegonegadezed all!

Notenn.— santegonegadez: eur vaouez eus parrez Sant-Tegoneg (Bro-Leon).

■ FAZIOU MOULEREZ — e Feiz ha Breiz miz meurzh diweza:

Lennit evelhen 25^{vet} linenn ar bajenn 67:

E voe klevet eur strakadenn; an doenn pounneraet.

Lizer ar bajenn 92 a zo deuet eus a Erquy hag hini ar bajenn 95 a zo bet skrivet d'ar 25 a viz c'houevrer ha nann d'ar 25 a viz meurzh.

GWENNEIEN AR PEVAR SOUDARD

Laouena gwenneien hon eus bet beteg hen evit harpa yez hor bro, eo, marteze, re pevar soudard yaouank eus Kemper, a gasas d'eomp, gant goueliou Paol, o frofou a-gevred, evel-hen :

« Rei a ran va ger ec'h harpin Feiz ha Breiz, en eur rei d'ezan ! gwenneg bemdez, adalek deiz kenta ar bloaz ; adalek deiz kenta miz ebrel va diner a vo 2 wenneg bemdez.

Kas a ran d'eoc'h eta :

Evit miz genver, 31 gwenneg pe..... l 1.55
Evit miz c'houevrer, 29 gwenneg pe l 1.45
Evit miz meur, 31 gwenneg pe l 1.55
Evit miz ebrel (2wenneg bemdez) 60 gw. pe .. 3 l.
Ar peza a ra, etre holl, evit ar pevar miz kenta 7 l.55 ».

Peb a gartenn evelse o deus degaset d'eomp Joseph Martin hag Alexis Bilhan.

An trede, Per Philippon, evit tri miz kenta ar bloaz, en deus roet ivez 91 gwenneg hag evit miz ebrel hegen : 150 gwenneg (5 gwenneg bemdez), an dra-se eo ar peza a roio hiviziken evit diner yez ar vro.

Ar pevare, hag eo an hini en deus bleinet an tri genta warzu Feiz ha Breiz, Alan al Louarn, en deus roet e c'her da rei 5 gwenneg bemdez ; kaset en deus evit miziou genver, c'houevrer, meur hag ebrel : 605 gwenneg pe 30 l. 25. (Ha ret eo ouspenn lavaret o deus paet bep hini o c'houmanant : 15 lur.)

Pebez skouer ha pebez skoazell ! ha pebez nerz-kalon a ro ar bôted yaouank-se da Rener Feiz ha Breiz, pa wel breman, goude beza stourmet, hep ehan, epad 40 vloaz, evit yez e vro, ar yaouankiz o sevel niverusoc'h niverusa bemdez hag a vale, sounn o fenn, war roudou o Zadou.

...Met kenvroiz all a zo ha n'o deus ket graet c'hoaz ar peza a ra ar pevar zoudard-man ha, koulskoude, o deus eun tamm mat muloc'h a c'hes d'hen ober ege-to !

Sonjit eta, kenvroiz ker, ma vije eur 1000 ac'hanoc'h hepken, o rei bemdez 1 gwenneg hepken evit Feiz ha Breiz, an dra-se a rafe, bep miz 1500 lur : priz moula holl niverennou eur miz ; gant eun harp evelse e c'hellfemp gwiska bravoc'h brava hor c'helaouenn hag an dra-se a rafe kals evit rei ton d'hor brezoneg ; evit ma vezo sellet muloc'h outan, evit ma vezo digemeret ha karet gant an holl eo ret e wiska kaer ; diaoust ha n'eo ket eun dever d'eomp ober brao da yez hon tud koz.

Pell a-walc'h eo bet gwisket ar brezoneg gant dihad paour ! re bell eo bet chomet en eul lochenn ! Savomp eta d'ezan breman eun Ti kaer ha diazezet mat : ar Vretoned o devezo mall neuze da lakât o zreid en ti-se.

Alies a-walc'h e teu em spered ar peza a lavare d'in eur c'henvroad, eun dervez : « Pa vouloc'h eur gelaouenn vrezonek en eun doare ker kaer hag ar re a vouler, er broiou all, neuze ho pezo lennerien ! »

— « Roit tro d'eomp neuze d'hen ober, a liviris d'ezan ha, da genta unan, kasit ho koumanant da Feiz ha Breiz, rak ma ra an holl, evelloc'h, ne'z cimp ket buan, war-raok ! »

Re wir eo ! Sellit ouz ar c'helaouennou kembraek : pegen flour o faper, pegen kaer o lizerennou, pegen mistr o skeudennou ! Pegen dister hor c'helaouennou e skoaz o re ; lavaret a reoc'h d'in marteze :

« Niverusoc'h int egedomp ! »

— « N'eo ket gwir ! Ni eo a zo 500.000 muloc'h ac'hanomp o komz brezoneg eget ne'z eus anezo o komz kembraek, met, int ! a oar harpa o yez ar peza ne euzomp ket ober ni ; gwelit pegement a vil luriou o deus roet adarre, er bloaz-man, d'an deiz kenta a viz meur diweza, gant Gouel Sant Divi, patron o bro, d'o c'hembraek ! »

Kenvroiz ker, kemerit skouer war bevar zoudard yaouank Kemper, war hor breudeur tra-mor ha roit tro d'eomp da voula bep miz eur gelaouenn vrezonek eus ar re vraoa.

Doue ha Sent Breiz ho paeo !

Ar Merour. H. C.

DINER YEZ AR VRO EUL LENNER HOLLADAD.

An Ao. Chotzen, mirour leordi ar peoc'h e La Haye, en deus eus ar re genta, daoust ha ma n'eo ket Breizad, kaset e vaen da Feiz ha Breiz gand ar c'homzouman ken c'houek : **Prof Pask. Evit adsevel fi ar brezoneg ! 100 lur.**

Setu aze eun den hag a oar pe seurt talvoudegez en deus ar brezoneg ! Ha pa sonjer ez eus c'hoaz Breiziz oc'h ober fae war hor yez...

DINER YEZ AR VRO TRI BREIZAD BIHAN.

Bras meurbet eo bet levenez rener Feiz ha Breiz o reseo en deiz aill eur chekenn-bost a 50 lur a-berz eur Vreizadez vihan... nevez ganet : Mari Elena Maze, eus Lopereg, gant ar geriou brezonek-mañ warnañ :

« Anna Mari ha Mona Mikaela Maze a zo laouen o kemenn d'ec'h ginivelez o c'hoar vihan. Mari Elena e Lopereg, ar 7 a viz meur. »

Bennoz Doue ha Sent Breiz war an tri bugel-se ha war o c'herent a oar ker mat o hentcha war roudou an Tadou.

Ra vezo gwelet eleiz eveldo war douar Breiz !

An Daouarn a oar hon harpa

Trede roll ar re eus hol lennerien o deus kaset profou cuspenn priz o c'houmanant :

Ao. Joncour, vikel-vras eskopti Kemper, 32 l.— An A. J. Nedeleg, rener ar Bleun-Brug, 50 l.— Dr. Yann Ezel, Douarnenez, 32 l.— A. r Gall, person Plouedern, 20 l.— A. Sann, Avranches, 10 l.— Dell. vefa de Dieu-leveult, 12 l.— A. Ronan Guevel, Pleiber-Krist, 12 l.— A. Per Seite, soudard, 20 real.— Dell. Cabon, Gwise-ny, 22 l.— A. Mens, Rekourans, 7 l.— A. Deniel, person St. Thurién, 32 l.— Intañvez Groguenec, Plouidern, 10 l.— Ch. Calennec, Colombes, 10 l.— A. Yann Lozec, Plougerne, 40 l.— A. Guillemou, soudard, Gwengamp, 20 r.— A. Gall, aluzenner, Kemperle, 16 r.— A. S. Vallée, Montroulez, 12 l.— Caporal Jaffres, 20 r.— A. Ronan Leon, soudard, 20 r.— A. Yann Des-

pre, Guipavas, 20 l.— An Tad Message, Jersey, 30 l.— An Tad Bleuven, Revoic (Alger), 10 l.— H. Hémery, St. Vismar-Lanthe, (Bre-Nañned), 12 l.— Anna Mari Mikaela ha Mona Maze, Lopereg, 50 l.— A. Yann Guichoua, Groguenec, 10 l.

A. Nedeleg, Spereuz, Brest, Van der Ouderda, Antwerpen, Belgie, Sergez, Rozes, Brest, Tad Taner, Pont-Kastell, Adjudant Fichoux, A. Gerven, Ker-Vana (Bre-Wened), G. Berthou, Kervezion, Lambézellec, A. Groguenec, person St. Yann, Tréguier, A. Monot, person St. Seac'h, A. de Wilvers, Kastell-Vran, A. Lot, soldad, Kemper, A. Groguenec, kure, Lokouran, A. Boedec, Plouarn, A. Y. Perizon, Gairis, Dell. Cuzon, Brest, A. E. V. Penno, Gwened, A. Deniel, rener Sav, Neully, Dell. Indig, Lucra, St. Nikolas, ar Beltem, A. de Gervenoc, person Gwineventer, A. Y. Lannuzel, Kemper, Dr. Maria Anthony, Kastellin, An-Ilh-Vieja de Bellain, Gwengamp, A. hag Iria Leon, Plouvién, **hep a 8 real.**

Roll ar re o deus roet o c'her da rei diner yez ar vro adoug ar bloaz, ha kaset betekhen :

A. Chotzen, La Haye (Holland), Prof Pask, 100 l.— A. F. Vallée, Rezon, 20 l.— Lepenniz, A. Yannour, Brest, soudard, 26 l.— 60 real war bloaz.— Breacler, Goures, 15 l.— 45 real war bloaz.— A. Morin, soudard, 7 l.— 55 l.— 4 real war bloaz.— A. An Bihan, soudard, 7 l.— 55 l.— 4 real war bloaz.— A. P. Parignon, 1 l.— 05 l.— 4 real war bloaz.— A. Alamet, Lohern, soudard, 30 l.— 25 l.— 4 real war bloaz.— A. Per Denis, Combe, 6 r.— 4 real war bloaz.— A. Gaber, Moal, Goures, 9 l.— 4 real war bloaz.— A. Quetelec, St. Noug, 10 l.— 4 real war bloaz.— A. F. M. Biais, Gwicion, 15 l.— A. Rimpot, hag e vreur, Penn, 21 l.— 66 real.

Roll ar re o deus kaset dieomp lennerien nevez ha stoazell evit koumanant soudard ha marloled :

A. Nedeleg, Spereuz, Brest, 18 l.— A. Lezegal, Kelenner, Lesneven, 15 l.— It. Delcavone, ar Nañned, 36 l.— (2 g.)— Lopiza, Maedon, Senneg, 20 r.— A. Al-lem, ar Lohern, soudard, 60 l.— (4 g.)— A. Yann ar Bee, soudard, 30 l.— (2 g.)— A. Mazeas, person Kennis, 10 l.— A. Leclerc, kure Kemper-Guez, 36 l.— (2 g.)— An Ilh, ar Sant-Pér, St. Brie, 50 l.— A. Boisecq, Alger, 10 l.— Ao. hag It. Penno, Carouissu, Lan-gue, 25 l.

Bennoz Doue !

Abaoe daou viz, Feiz ha Breiz en deus 40 lenner nevez.

DA SANT ERWAN

gant L. BREIZ.

War eur mor dirollet, e-mesk ar c'herreg du,
 Eman bagig hor Breiz, distaolet a bep tu.
 Evel diaoulou ifern, an tonnou kounnaret,
 A sailh, a sailh spontus, war ar vagig karet,
 A venn he goueledi, he samm war gem o c'hein
 'Vit he stlapa herrus, e-kreiz ar berniou mein.
 Pencos-ta, sant Erwan, pencos e padimp c'hoaz,
 Ma ne deuit founnus da rei d'eomp eun taol skoaz.
 D'ho pugale garet, a sav warzu an neñv,
 O selliou, o chalon hag o divrec'hiou kreñv !
 Bezit c'houi o sturier, renit ho pugale
 Hag er goudor, diriskl, e vezimp hep dale.
 Evel m'hoc'h eus gwechall, peurvouget eun tan-gwall !
 Dre sin nerzus ar Groaz, grit hirio kemend-all !
 Evel m'hoc'h eus gwechall, dre nerz ho pedennou,
 Gant skoazell sant Tual, dre ho pinijennou,
 Lakaet an enebour da dec'hout diwar-herr,
 'N eur virout o gwirioù d'an Iliz, d'hor bro gêr,
 Diskouezet, hirio c'hoaz, eo ken nerzus ho Prec'h,
 En Neñv, war an douar, dre holl hag e peb lec'h.
 Frailhiet ar c'houmoul du, a led war hon traonienn,
 An drubuilh, ar c'hlaç'har, ar maro, an anken,
 Ma welimp o sevel, o sevel kaer, ganeoc'h
 Heol benniget, ar Gwir, ar Frankiz hag ar Peoc'h ;
 Heol benniget ar Peoc'h, war ar bed o para,
 Ma labourimp dinec'h, da c'hounit hor Bara ;
 Heol benniget ar Peoc'h, teñzor dispar pep den,
 War holl broiou ar bed skedus-skedus o ren ;
 Peoc'h gwirion d'an douar, ma sec'himp hon dælou.
 Ha Gwir Beoc'h gant Doue da c'hounit an Neñvou.

Breiz-Gwerrann d'an 28 a viz Ebrel 1940.

FEIZ HA BREIZ

Rener : Y. V. PERROT

Eun Urz nevez

KELENNADUREZ AR PAB DIWARBENN AR PEOC'H ETRE AR POBLOU.

« Goude darvoudou ha ne oa ket bet awelet ket gwas hag int-i, biskoaz, eme ar Pab, e deiziu kenta mezeven, Ni 'garfe e vefe renket, pep tra hervez eun urz nevez diazezet a-grenn ha da vat war reolennou fur, leal ha dereat ; anez da-ze, ne vezo peoc'h gwirion ha padus ebet, adarre ! »

Ar reolennou-se, Pius XII en devoa o roet da anaout gant Gouel Nedeleg ar goañv tremen : setu int-i a-man diverraet :

Evel m'en deus pep den gwir da veva, daoust ma c'hell beza dister e yec'hed ha berr e zanvez, evelse ivez pep pobl he deus gwir da veva ha da c'hellout e-ta gounit he bara hep ma vije ret d'ezhi beza dalc'h mat oc'h ober amezur evit ar c'houarnamant ha gwir ivez ken kouls all da heulia he feiz ha da gomz he yez ha d'o lakaat, o diou, da vleunia en o c'haer, ouz sklerder an heol, lagad an deiz. Pep pobl a die beza barrek da c'hellout embann he feiz ha komz d'ar bed-holl, nann e yez he amezogez, met en he yez he-unan ; kement pobl ha n'eo ket anavezet ar gwirion-se d'ezhi a zo e gwask, evelse, e c'heller beza war c'hed da glevet trouz o sevel, abred pe ztwevad, met, evel ma c'heller kompeza, dre al lezvarnioù, an dizunvanezioù a zav etre an dud, e c'hellfed ivez, dre eul lezvarn veur, dont a-benn da gompeza, an dizunvanezioù a zav etre ar pobloù.

Setu aze, berr ha berr, ar gelannadurez a roe ar Pab, d'ar bed, a-bez, dirak e gardinaed, breman eus c'houec'h miz, ha sklêr hag anat eo d'an holl, hiziken, n'heller ket kerzet er vali denval a gas da balez ar peoc'h nemet ouz ar sklerder a tuilh, tu ha tu d'ezo, komzou Vikel Hor Zalver Jezuz-Krist.

Ra deuy eta holl bennadureziou ar poblou da gerzet ouz sklerder ar c'homzou fur-se, ma c'heilo ar bed kristen, kavet gantan ar peoc'h, a-nevez, sec'ha e zaelou, en em laouenat o welet e holl vuçale unanet ha bale etrezek an amzer da zont e zourn e dourn an Aotrou Doue.

Y.V. PERROT.

AN DISTRO

Hor brezelourien a vezo digabestret, breman, a-nebeudou; fizians hon eus e vezint niverus bras o tistrei d'ar gêr, da lakaat buhez ha c'hoarz en hor arvorioù hag en hor maeziou.

kaeroc'h e kavint ha taeroc'h e karint o Breiz, goude beza bet tec'het eur pennad diouti ha gant Brizeug ha Kervarker, an daou vreizad yaouank-se a zavaz, kant vloaz a zo, da embann dirak ar bed holl e oa beo buhezeg c'hoarz yez ha spered Breiz, e kanint ganto:

Ni zo bepred
Bretoned,
Bretoned, tud kalet!

**BREZONEGERIEN: kenlabourit da
Feiz ha Breiz .Kasit d'eomp ho skridou !**

SANT ERWAN AR VRETONED

gant Nedeleg SPERANZ

Sanctus Yvo
Erat Brito
Advocatus et non latro
Res miranda populo. (1)

Maro d'an 19 a viz mae 1303, sant Erwan a voe lakaet war roll ar Zent d'ar 16 a vezeven 1347.

Adalek ar bloaz 1348, studieren vreizat Paris a zavas eur chapel da zant o bro, er ger-se, a deuas, hep dale, da veza chapel Breuriez an Advokaded.

Keriu bras skolioù meur, parlamanchou zoken, a enoras ar zant nevez.

Ar c'hardinal Alan a Goativy (2) eo a lakeas ar Pab Nikolas V da rei d'ar Vretoned unan eus ilizou Rom, hini sant Andreo, bet savet en XII^{vet} kantved. hanvet e voe adalek neuze: iliz sant Erwan ar Vretoned. Dont a eure da veza iliz parrez er bloaz 1455, pa voe kavet mat donezon Nikolas V gant ar Pab Kalixt III; er bloaz 1411, ar Pab Jul II, a stagas ouz an iliz-se eur c'hlanvdi evit digemeret perc'hirined Breiz hag ar beorien glanv. E keit-se, advokaded Rom o devoa kemeret sant Erwan evit o fatron ha savet kenetrezo eur Vreuriez evit difenn, evit netra, ar beorien dirak al Lez-Varniou.

(1) Skrid porched sant Herve, eun dreo da Loudieg, e eskopti: Sant Brieg: Sant Yvon a oa breizad, Advokad, hep beza laer Tra souezus d'an holl.

(2) Ginidik e oa eus a Goat-Leztreneur, e Gwiviventer; goude beza bet abad e Redon, e voe eskob e Dol, arc'heskob e Avignon, kardinal eus iliz santez Praxeda ha kannad ar Pab e Frans: hag e Breiz; hen eo a renas, en hano ar Pab ar gouel kaer graet: e Gwened, pa voe laketa sant Visant Ferrier war roll ar zent: d'ar 5 a viz Ebrel 1456.

A-uz dor an iliz e lenner kement-man :

Sancto Ivoni pauperum et viduarum advocato, natio Britannice dicavit. (Tud Breiz o deus savet an iliz-man da zant Erwan alvokad ar beorien hag an intañvezed.)

Gouzout a raer ervat e varvas sant Erwan d'an 19 a viz mae 1303, d'ar zul warlerc'h ar Yaou-Bask, met n'en em glever ket kouls war ar bloaz ma teuas er bed.

Darn a laka e c'hinivelez d'ar 7, d'ar 17 pe d'an 18 a viz here 1253 ha kement-se, marteze, dre ma oad boaz da lavaret e varvas d'e hanter kant vloaz.

En e levr **Annales Armoricaines et Histoire Physique, civile et ecclésiastique du département des Côtes-du-Nord**, moulet e Sant Brieg, er bloaz 1846, an A. Ch. ar Maout a skriv er bajenn 70 : « An 1224. — Cette année vit naître, à 1/4 de lieue de Tréguier, dans le château de Kermartin, paroisse de Minihy, Yves Helor, ou Heloury plus connu sous le nom de saint Yves... Il mourut en 1303. »

Hervez ar skrivagner-man eta sant Erwan a vije bet marvet d'e 79 vloaz.

Kaout a ra d'eomp ema kentoc'h ar wirionez gant an Aotrou Arzur Du Bois de la Villerabel pa skriv en e « Légende merveilleuse de Monseigneur saint Yves » pajenn 7 : « Et advint la dicte nativité le XVIII octobre de l'an du salut M.CC.L III. Alleluia. » (Hag e c'hinivelez a zigouezas d'an XVIII a viz here eus bloaz ar zilvidigez M.CC.L III. Alleluia.)

Helor, Helory pe Heloury eo hano badiziant ha nann hano tiegez tad sant Erwan. Kervarzin a oa eun tiegez nobl, eus parrez Minihy hag Erwan Gervarzin a oa mab da Helory Gervarzin, mab e-unan da Dankred Kervarzin.

War skoued maner Kervarzin e weled eur groaz dantek gant pevar er a zaou benn du war eun dachenn alaouret, gant ar ger-man e galleg koz : **A touz**

dictz, hag a dalv da lavaret : **war eün**.

Itron Kervarzin, mamm sant Erwan oa Azou ar Genkiz, e weled maner he zad, en tu all d'ar Yeodi ; war a leverer, Tankred Kervarzin ha Yann ar Genkiz a oa bet o daou o vrezelekaat, evel kroazourien, en douar santel, er bloaz 1248 hag evit starda c'hoaz ar vignoniez a oa etrezo eo o devoa bet c'hoant, eur wech distro, da lakaat o bugale da zimezi ken etrezo.

Patron Breiz a zo pedet gant kement hini a glask ar Wirionez ha gant kement hini a venn gwelet terri eur varnedigez c'haouiat ; sant Erwan a gastiz ar gaouiad hag an hini a en em erbed outan mar d'ema ar gaou gantan.

Lorc'h a c'hell beza ennomp o kaout da batron sant Erwan, skouer an dud a lezenn hag an alvokaded ha kana a c'hellomp a-bouez penn, heb aoun da fazia, ar c'hantik kaer, moulet e Landreger, er bloaz 1883 :

Nann, n'eus ket e Breiz, nann, n'eus ket unan.
Nann, n'eus ket eur zant, evel sant Erwan !

Skoued tiegez Kervarzin

EUN DRO E MINIHI-LANDREGER

gant EVNIG-PENN-AR-CHOAD.

Kervarzin

Pardon Sant Erwan e Landreger, d'an 19 a viz mae, a vez kaer kenan. Da neb a c'hell mont eo eun dever plijadurus ha talvoudus meurbet. Met d'eur galon vreizat eo eul levenez kuñvoc'h, teneroc'h prederia endro da lec'hig didrouz a voe kavell Sant Patron. Breiz. Dirak maner Kervarzin hor spered a chom evel dirak eul levr hag a garfe hor c'halon gouzout lenn doue ennan. Aze, eur vamm eus an dibab ar c'hanas eur bugel hag e sturias war hent ar zantelez: « Va mab, bev atao diouz dont da veza eur zant. »

Hekleo ar c'homzou-se a voubou bepred endro d'an ti - Maner Kervarzin a zo bet adsavet dre berz an Aotrou de Quelen, arc'heskob Paris wardro hanter ar c'hantved diweza. Eus amzer sant Erwan e chom c'hoaz ar c'houldri, ar puñs; el liorz ez eus eur c'hef spenn-gwenn hag a vez graet dioutan « Kador sant Erwan » dre ma plije d'ar beleg tegeriad azeza warnan da lenn e vreviel.

Iliz Minihi

Sant Erwan e-unan eo a lakas sevel ar chapel-se, deuet da veza iliz Minihi er bloavez 1801, goude beza bet kresket ha kaeraet Sant Erwan a ganas eno e oferenn ziweza; pe gentoc'h a ouelas, rak adalek ar gorreou betek ar gomunion, e ruilhe daerou puilh diouz e zaoulagad. Goudeze, klañv da vervel e teurvezas c'hoaz kovezat eur vamm baour deuet d'e gaout. Kerkent ha degouezet e Kervarzin e rankas mont d'e wele. D'an deiz warlerc'h, d'ar Yaou-Bask, Person ar Roc'h e gofesour a deuas da zegas an Aotrou

Doue d'ezan; d'ar sadorn e voe nouet gant vikel-vras Landreger. An Aotrou 'N Eskop e alias da wakaat e wele gant eun tamm plouz fresk: « Mat arwalc'h eo evelse evidoun » eme ar c'hlanvour. Epad an nozvez ne lavaras ger ebet ken, stag dalc'hmat e zellou war ar groaz, e spered hag e galon unanet gant Doue. D'ar zul beure, 19 a viz mae e oa kousket da welet. Heol an amzer-nevez a bare laouen; an evnedigou a darnije, en eur gana, eus an eil gwezenn d'eben e koat Kervarzin.

Ene sant Erwan a bignas d'ar Baradoz en eur vinniga ar maeziou hag en devoa hadet enno karantez ha santelez.

Eus ar c'havell d'ar bez

Maro eta advokad ar beorien! Ar c'helou a redas buan, da eur an oferenn-bred. Ha setu Kervarzin leun a dud! Koz ha yaouank, paour ha pinvidik, holl e

felle d'ezo gwelet c'hoaz ar beleg madeleuz. Pep hini a felle d'ezan kaout da gas d'ar gêr eun tamm eus e zilhad paour. Gant aon na vefe bet savet dizurz an Aotrou 'N Eskop a gemennas dougen ar c'horf e iliz-veur Landreger. En hent, ar veleien a ranke aliez menel hep mont pelloc'h evit lezel an dud da bokat da zaouarn o madoberour. Pebez testeni a anaoudegez ! Kaerat amheuliadeg diouz ar c'havel d'ar bez !

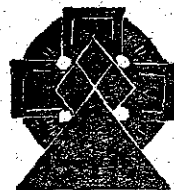
Pirc'hirinerez sant-Erwan

Setu 737 bloaz abaoe. Ha brud sant Erwan ar Wironieze n'he deus graet nemet kreski e pep korn, e diabarz e Vro hag e pep bro, dre bevar c'horn ar Bed.

Bep bloaz estrenien gouiziek, tud a stad pe a garg uhel a zired da ginnig meuleudi hag enor da Erwan Helouri ; milierou a gristenien a ambroug e relegou etre Landreger hag ar Vinihi. Anavezet mat kement-se. Nebeutoc'h avat eo anavezet ar pirc'hirinerez a zigor da zerc'hent ar gouel bras. Koulskoude kosoc'h eo ha ken tost pe dostoc'h da galon sant Erwan. Pa gouez an abardaez war riblou bleuniet ar Yeodi hag ar Gindi, diou leo tro dro e vez gwelet ar Vretoned e vont, sioul, darn eur chapeled en o dorn ; mammou-

eur bugeleg war o brec'h, tadou koz daoubleget, yaouankizou dic'hoarz. Mont a reont da c'houlenn o menad, evito pe evit o c'herent ha mignoned. Goude beza kovezaet, klevet an oferenñ er chapel ha komuniet e tizroont d'ar gêr dre an hentou bihan hag ar gwenodennou goloet a c'hliz veure. Epad an noz ar chapel a vez leun a dud o pedi. Pegen brao, pegen tenerus gwelet tiegeziou a-bez, adalek ar poupig betek ar vamm goz o vont hep eil da bokat da voest relegou ar sant karet. Evelse, a rumm da rumm ar Feiz hag ar Fizians e sant Erwan a chom sanket er Vro evel gwriziennou kalet ar c'hefitou sperr-gwenn.

(Kinniget d'an Aotrou Chaloni Savidan. Person Minhi abaoe an 11 a viz c'houevrer 1919).

SANT ERWAN DOUGER BANNIEL BREIZ

gant GWELTAS

« Signifer Britannia » : douger banniel Breiz ; evelse eo e c'halve hon Tadou koz sant Erwan venniget. Kaera hano ha nag e tere mat ouz sant Erwan.

En eun arme, e tibaber da zougen ar banniel eun ofiser koz, brudet pell 'zo, evit e gadarned eun den ha n'en deus ket roet d'e zoudarded nemet skoueriou a enor. Er seurt tud-se hepken e veze fiziet arouez sakr ar Vro, sur ma vezed, hen dalc'hjent start ha soun e kreiz an emgann, ha ne zousjent biken dirak an enebour.

Setu aze ar pezh a reas ar Vretoned, pa gemerjont sant Erwan da veza patron ha difennour ar Vro, da zougen, a-hed ar c'hantvejou banniel Breiz, o tiskouez d'ar Vretoned gwir hent o galvedigez.

O dibab a voe mat hag a zo bet degemeret en neuvou gant an Aotrou Doue.

Ouspenn m'eo eur zant bras, sant Erwan a zo eur gwir Vreizad. Diou garantez a vage en e galon : karantez Doue ha karantez Breiz, o diou unanet hep disparti ebet etrezo. A-hed e vuhez, sant Erwan a gar e vro hag e genvroiz. Bugel, e komz brezoneg gant e vignoned, e tesk d'ezo ar c'hatekiz; hag hen, mab eun den a renk uhel a gemer perz ganto en o c'hoariou. Paotr yaouank aet d'ar skoliou bras, e vod endro d'ezan ar skolaerien vreizat eus e oad, evit miret en o zouez, yez, gizioù fur, karantez virvidik. Doue hag ar Vro.

Distroet da Vreiz, lakaet en eur garg uhel gant eskob Roazon, e teu c'hoant d'ezan da welet lec'h e vugaleaj, hag e tizro da Vro-Dreger evit beva ha mer-vel enni.

Setu aze, n'eo ket 'ta, gwir mellezour eur vuhez vreizek penn-da-benn ? N'heller ket lavaret e oa diskiant hon tadou koz, pa gemerjont sant Erwan da skouer ha da batron.

N'eus forz pe lec'h en em gavent, e savent eur chapel da sant Erwan, ha diouz e skouer e savent ivez breurieziou d'en em harpa etrezo.

Heuilhomp evelto banniel sant Erwan a zo gwir vanniel Breiz.

EUR BURZUD GRAET GANT SANT YEUN

gant Yeun ar GO.

Sant Yeun a zo unan eus ar Sent hag a zo ar muia karet ha doujet gant hor c'henvroiz.

Tud Bro-Dreger, an eskopti e-lec'h ma voe ganet, ar ra Erwan outañ. E Pleiben ha Kastellin hag e bro an Dardouped ez eo anvet Yeun. Youer eo an ano a ro d'ezañ ar C'hloziged. Kalz amoiou-all en deus c'hoaz : Cheun, Yon, Ewan, Ivon, Non, ha me 'oar...

Nemañ ket em soñj lavarout d'eoc'h petra e oa sant Yeun. Anavezet-mat eo ar sant bras-se gant kement Breizad a zo. Fellout a ra d'in hepken, displega d'eoc'h eur burzud a voe graet gantañ hag a zo nebeut anavezet.

E parrez Goezeg, er c'hloz bras a zo en dro da varner Kerriou, e weler c'hoaz hizio dismantrou eur chapel hag a oa gouestlet gwech-all da sant Yeun. Ar mogerioù a zo ouspenn hanter-zisac'het, met an tour kizellet brao-kenañ, a zo chomet divrall ha sounn en e sav.

Hervez skridoù ar prosez a voe graet evit disklêria e santelezh, e tremenas Yeun Helouri eur pennad-amzer en eur maner a barrez Goezeg hag a oa d'an aotrou a Bestien. Eun den hennak am eus klevet lavarout e oa ar maner-se hini Kerriou. Evit derc'hel soñj moarvad, eus gweladenn sant Yeun d'an dud a oa o chom eno, eo e voe savet ar chapel.

Setu amañ ar pezh a gaver e skridoù ar prosez am eus graet meneg anezañ hag a zo bet savet e miz mezeven er bloaz 1330 :

Ar pevare test, Yann a Bestien, marc'heg, oajet war-dro hanter-kant vloaz, a zisklêrias en devoa klevet Yeun Helouri o prezeg e-barz meur a itiz, e itiz-veur kemper zoken, ha war an henchou. Goulenn a reas, neuze ar varnerien outañ hag hen e c'helle rel tesien eus eur brezegenn bennak hag a vije bet graet war eun hent gant ar sant.

Hag an den-se a respontas penaos, eur sadornvez a viz east, eur bloaz pe war-dro araoak maro Yeun Helouri degouezet er bloaz 1303, heñ, Yann a Bestien a yeas e pirc'hirinaj war e droad da Lokornan, dre Gemper gant ar sant a oa o paouez kuitaat eur ma-ner hag a oa da dad an test e parrez Goezeg.

Gantañ edo e deir c'hoar ha meur a zen all. Hogen, ar sant, o welout e oa skuiz unan eus an itronezed o vale, a bedas an holl da chom a-zav en eur c'hroaz-hent hag en em lakaas da brezeg d'ezo komz Doue.

A greiz-holl e tegouezas eur marc'heg, an aotrou a Goadpont, unan-all bennak gantañ. Hemañ, o tiskenn kerker diwar e varc'h, a oa dare da chom da selaou ar brezegenn. Met o veza ma yae an aotrou a Goadpont e-biou, hep beza chalet tamm ebet gant komz Doue, e voe gourdrouzet rust gant ar sant: « Sellit 'ta ouz an den-se hag a zo ken lorc'hus o tremen; ne deo troet nemet gant fouge ha troidellou an droukspered. Ma vije bet amañ peder blaç'h fall hag eun tabouliner an diaoul, mall e vije bet warnañ o chom; met ne deo ket nec'het gant komz Doue. Pedi a ran Doue d'e gastiza en e gorf evit ma c'hello ober pintjenn a-raok mervel. »

Ne zaleas ket pell ar c'hastiz: Pemzek deiz diwezatoç'h e voe skoet an aotrou a Goadpont gant ar peluz (*) ha war e wele e rankas chom e-pad eur bloaz pe ouspenn.

Eun niz d'ar c'hlañvour a c'houlennas, eun devez, ouz an itron a Bestien, mamm an test am eus komzet amezañ, pe seurt louzou a c'hellje para ar c'hlañved-se. Houmañ a lavaras e tlee an droug beza bet degaset gant Doue da heul komzou sant Yeun ha ne oa louzou-all ebet nemet gouestla an den klañv da veleg santel Bro-Dreger.

Mont a reas an niz, gant hast, da lavarout d'e eontr ar pezh en devoa klevet. Hemañ en em ouestlas rak-tal da sant Yeun hag a roas e c'her e vije kaset da vez ar sant e-lec'h m'en em gavas yarç'h en dro.

(i) Ar peluz eo kleñved ar re a zo seizet pe skoet o izili.

ARZ BREIZ E SERVIJ DOUE

gant Per BOURDELLES, beleg.

« KARANTEZ-VRO BREIZIZ A DLE
D'AR FEIZ KRISTEN HE NERZ HAG
HE DALC'H. »

Chalon Arnaud D'AGNEL.

Brud an ilizou kaer hag ar c'halvariou dispar savet gant hon Tadou, ha brud hon gwiskamantou fard, o deus graet pell 'zo tro ar bed, hag a denn bep bloaz a-leiz a hafivourien d'hor bro.

Arabad e vefe kredi eo disec'het hirio o spered e pennou ar Vretoned: hon teñzoried traou kaer ne ra nemet kreski; hor brud ivêz ne ra nemet en em leda muioc'h mui.

En eur vro gristen evel hon hini, an arz relijiel ne oa ket evit chom er maez eus nevezadur speredel Breiz. Ha setu perak er bloaz 1929, arzcourien, katoliked ha Bretoned gredus, a savas eur strollad añvet an **droellenn**. An oberou graet ganto epad dek vloaz a zo eun testeni splann ha gwirion eus nevezadur hon arz relijiel: sevel ilizou nevez hervez spered an ilizou koz hag ezommou al lidou sakr.

Hogen, an **Droellenn** n'eo ket anavezet mat a-walc'h c'hoaz, daoust d'an diskouezadegoù a ra pep bloaz er Bleun-Brug. Ha setu ma 'z eus eur gelaouenn vras belgiat, **L'Artisan Liturgique** o paouez rei d'ezi eur brud hep par en eur embann eun niverenn a-ratoz kaer.

Menegomp da genta studiadenn vourrus ar skrivagner brudet war an Arz, an Ao. Choloni Arnaud d'Angnel, diwarbenn an arz relijiel e Breiz, hag a ro ouz-penn eun diverra c'houek hag enorus kenan eus Istor Breiz azalek an amzeriou kenta beteg breman. Diskouez a ra dudi ar Vretoned edoug ar c'hantvejou da sevel chapelioù da sent koz o bro; diskouez a ra dreist holl, ar pezh en deus kresket, diskaret hag adsavet pelloc'h Arz relijiel Breiz.

Leun eo an niverenn a skeudennou ha studiadennoù diwarbenn oberou an Ao. Ao. Bouillé, de Langlais, ar Bozec, Rault, hag an Itron de Planhol, unanet o femp er strollad an droellenn.

Eun dudi eo gwelout en **Artisan Liturgique** ar chapelioù evel hini Itron Varia Goatkeo e Skrignag. gant he aoter diavaez, adsavet gant rener « Feiz ha Breiz » war dismantrou ar chapel goz (1); hini sant Egareg, e Lesneven; hini Sant-Josef Lanuon, gant he zour ken skañv hag eur bann-heol, an nor dal anezi splann evel eun devez-gouel; iliz Santez Teresa Gouedig ken plomm war he diazez, hag iliz an Arvor-Plevian, gou-doret kloz dindan he zoenn. « Addihunet en deus an Ao. Bouillé, a lavar an Tad Bellot, ar spered a oa bet mouget gant mac'homerez an Dañvez ha mac'homerez Paris, ha kanet en deus kantik ar vein. »

Kantik ar vein eo ivez kantik an Ao. Bozec, skulter bras bez ar Soudarded ha martoloded breizat e Santez Anna, hag er c'hantik-se e kan ar pezh a gare, dreist pep tra, hon soudarded paour kaset da vervel d'ar Sav-Heol: ar Peoc'h. Ar Peoc'h digaset gant ar Mabig Jezuz da Velleem evit an dud a youl vat, ha sinet war Venez Kalvar gant gwad Roue ar Peoc'h... Peoc'h ar Sent er baradoz... Peoc'h ar bedenn... Peoc'h maeziou Breiz... Ar Peoc'h benniget a bar e kement korf en deus skultet an Ao. Bozec.

(1) Chapel Goatkeo a zo bet kaset da benn er bloaz 1937. A-us an nor e lenner kizellet er maen : 937-Gant Milvet bloaz adsavidigez Breiz eo bet adsavet ar chapel-man - 1937. Pardon bras an Itron Varia a vez graet bep bloaz da Hanter-ost.

Ar skeudennou, siouaz, n'hellont ket diskouez d'imp en **Artisan Liturgique** livioù oberou an Ao. Xavier de Langlais, war al lien, na re an Ao. Rault war ar gwer, na re an Itron de Planhol war an dilhad oferenn.

Anavezet mat eo hizio e Breiz oberou bihan an Ao. de Langlais : kartennou-post, taolennou, leorioù ha ke-laoennou kaeraet gantañ. Met evit e anavezout mat, eo ret gwelout e Hentou ar Groaz. Eno e skrivj ar Yuzevien, e skrign ar vourevien, e leñv ar Werc'hez, hag e losk korf galloudus ar C'hrist gant eur boan dreist nerz an den.

Menegomp ivez an daolenn dispar en deus livet a-us aoter chapel St-Josef Lanuon : an Tiegez santel enoret gant an Elez. Chom a raer estlammet dirak dremm ker koant ar Werc'hez hag hini ar Mabig Jezuz. Na glaskit ket e livadurioù Xavier de Langlais pol-tred an traou. Klaskit pennou an dud hag er pennou-se, sellit ouz an daoulagad hag an diweuz...

Oberou eun arzour dournet dreist, ya, met ivez, re eur c'hristen hag eur Breizad birvidik.

Etre an deiz splann - bed al labour a-ziavaez - hag an iliz, ti sioul ar bedenn, an A. Rault a sav moger treuzsklaerius ar prenester. Pet a oar eveltañ sila ar goulou dre ar gwer a bep liou, ken e teu da veza skeltr ha flour evel an oabl? ha pet a oar evel an Itron de Planhol kavout e gizioù koz dilhad ar vro gizioù nevez evit dilhad an iliz? Kement linenn a zo bet pleget ha kement liou a zo bet marellet gant hon Tadou a zo eviti evel eun hadenn a vraventez da wiska ar beleg hag an aoter.

An oberou kaer a zo frouez ar spered kalz muioc'h eget ma 'z int frouez an dourn. Breiz he deus savet oberou kaer dre m'he deus eur spered d'ezi hec'h unan. Ar spered-se a zo ganet en deiz benniget ma trec'has hor roue Nominoe war Charlez M^{cal} (err-gann Bailon, 845). Kresket en deus, o stourm ouz ar Franked, an Northmaned, ar Zaozon. Maget eo bet gant ar Sent; ar sent koz a grouas hor parrezioù hag a skolias hor Rouaned, sant Erwan a argasais an ofi-

serien gall deut da laerez madou kaer en hon touez :
Ma varvfe ar spered-se, e tisech'he mammenn an
traou kaer en hon touez : n'eus nemet gwelout pe
lec'h e c'amp kouezet breman ez eus hanter-kant
vloaz.

Ma tiwan ker stank hizio an oberou kaer, eo dre
m'eo addihunet ar spered-se.

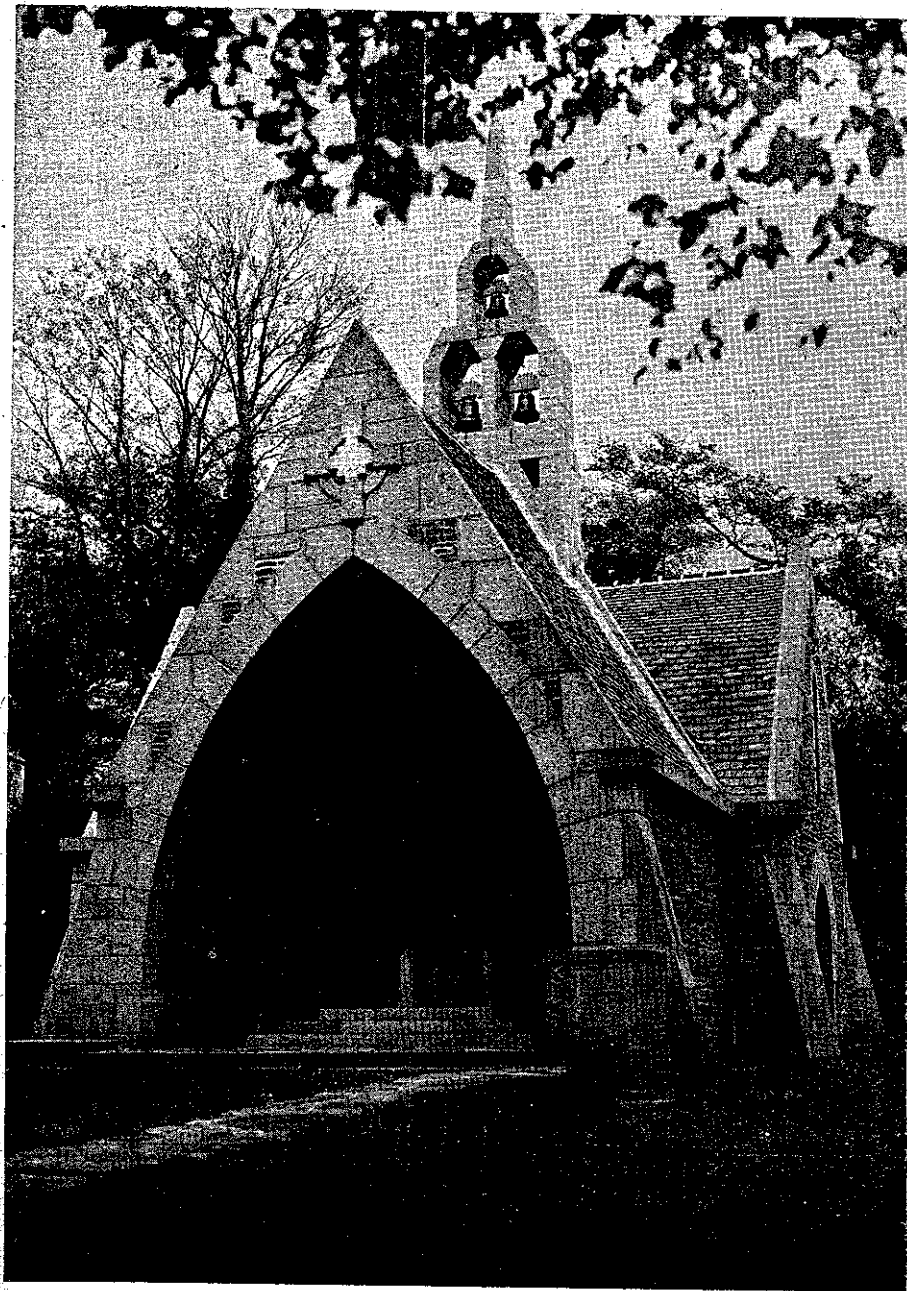
Niverenn an **Artisan Liturgique** war an **Droellenn**,
en deus bet eun digemer eus ar re c'houeka, eur brud
bras.

Eskibien Breiz-Izel, an A.A. Duparc, eskob Kemper
ha Leon, Serrand, eskob St. Brieg ha Landreger, ha
Trehieu, eskob Gwened, o deus raktal kaset o gour-
c'hemmenou hag o bennoz d'an arzourien.

Met, ar vro elec'h m'eo bet graet da oberou an **Dro-
ellenn** an degemer birvidika eo Iwerzon.

Brasa kelc'houennou pemdeziek Eire o deus emban-
net pennadou meulus evel an « Irish Press », an « I-
rish Times ». An « Dublin Magazine » en deus graet
eur studiadem hirr war **An Droellenn**, hag ar gela-
ouenn vras katolik pemdeziek, « The Standard » en
deus embannet eur bajenn a bez gant skeudennou
eus chapel Lamuon, hag a ro **an Droellenn**, he doare
ober, hag he labouriou, evel skouer da Iwerzoniz evit
adsavidigez o arz relijiel.

An **Artisan liturgique** en deus brudet Emzao spera-
del Breiz ha roet tro da anaout, e gwirionez, petra eo
hor bro ; eur vro hag a jom start da feiz ha da spered
he zud koz.

Evel gwechall...

Chapeliou nevez Breiz
zo eun testeni eus karante
ar Vretoned evit o Dou
hag o Bro...

(Chapel Itron-Varia Goatkeo, e Skri-
gnag (Poher) gant he aoter diavaez.
James Bouillé, rener « An Droellenn ».

meuleudi da sant erwan

nann, n'eus ket e breiz, nann, n'eus ket unan,
nann, n'eus ket eur zant evel sant erwan.

n'eus ket en argoad, na mui en arvor,
koulz ha sant erwan 'vit an dud a vor.

n'eus ket, nann, er vor, 'vel ma leverer
a vefe ken mat 'vit al labourer.

n'eus ket kaeroc'h skouer d'an dud al lezenn,
evit sant erwan, skouer ar veleien.

ha d'ar beorien gaez, ha d'an dud a boan,
nann, n'eus ket gwelloc'h eget sant erwan.

n'eus ket eur chapel e peder enni,
gant mui a galon 'vit er minihi.

ma fell d'eoc'h an tu da gaout ho mennad,
pedit sant erwan, ha pedit ervat.

evel, hon tadou, int, tud a gredenn.
lavaromp d'ezan 'n eur gaer a bedenn :

AOTROU SANT ERWAN, PATRON BREIZ-IZEL,
BEZATREITOUR D'EOC'H ! ...nann, kentoc'h mervel.

(tennet eus kantik BRUDET sant erwan)

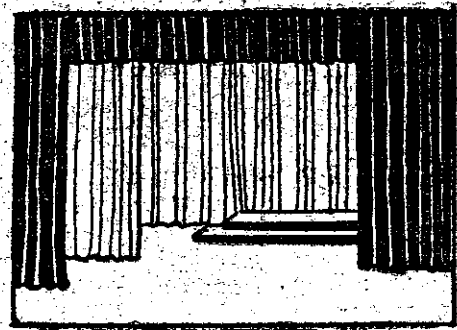

(skeudenn tennet eus " les
grandes croniques de BRE-
taigne " alan BOUCHARD (1514)

« Pegen kaer ez eo Mamm Jezuz »

Lodenn eus taolenn an Tiegez Santel,
livet gant X. de Langlais e Chapel St.
Josef. Lanuon.

C'hoariva
PEGEN KAER EZ EO MAMM JEZUZ
BARZONIEZ ARVESTUS
gant Herri ha Jann-Loeiza CAOUISSIN.

Dibabet hon eus ar c'hantik brezonek-man, a zo ker brao e werziou hag e don evit beza diskleriet e giz eur barzoniez arvestus, evel ma ra alies a-walc'h ar strollad c'hoarierien ampart « **Les Comédiens Rou-tiers** ». — diskibien ar c'hoariva gwirion — hag ar Skouted, gant gwerziou, mojennou, soniou, danevel-tou hag all.

Eun dra vat e vefe zoken degas er c'hoariva brezo-nek ar c'hoariou-se a hañver e galleg « **Jeux dramati-ques** ». Plijout a raint d'ar re vras ha d'ar re vihan, hag evit digeri spered ar re-man n'eus ket gwelloc'h.

Ar pezh a ginnigomp aman, evid ar wech kenta, n'eo nemet eur skouer eus ar pezh a c'hellfemp ober e bre-zoneg; rak n'eo ket an dañvez eo a ra diouer d'eomp a drugarez Doue.

TUD AR C'HOARI :

Ar BARZ, pe ar MESTR-C'HOARIER, Ar PESKETAER,
Ar C'HOADOUR, PAOTR ar MENEZ Ar MESAER, Ar
VUGALIGOÙ.

SKLERIJENN WAR AN DOARE-C'HOARI :

■ Da genta n'eus ezomm klinkadur ebet en holl: Ma c'heller kaout gouelioù a liou unvan: louet, glas, melen, gwer, pe gwenn ha glas zoken, da stigma tro-dro d'al leurenn ne vezo nemet gwelloc'h a-se.

■ Gwiskamantou ar c'hoarierien

AR BARZ: porpant glas, mantell c'hell, bragou bris gwenn, eur boned e giz Plougastel, euz zac'h-ler war e gein.

AR PESKETAER: E giz Douarnenez pe Konk-Kene; porpant ruz, bragez melen, boned glas-du, pe c'hoaz porpant ha bragez glas du.

AR MESAER: Tok ledan, eur chupenn, pe eur c'hroc'henn maout, hag eur c'horn boud. Eur vaz en e zourn.

PAOTR AR MENEZ: Tok ar Poher (Skriagnag pe Boullaouenn); eur c'hroc'henn gavr war e gein.

AR C'HOADOUR: Tok du pe dok plouz, eur jiletenn, eur vouc'hal war e skoaz.

AR VUGALIGOU: Dilhad Bretoned vihan (pactred ha merc'hed) eus n'eus forz pe seurt kom-bro.

■ TAOLIT PLED MAT: Ema an dalc'h, nann er gwiskamantou, met en doare-c'hoari.

■ Pa zav ar gouel (ma n'eus gouel ebet, n'eus forz, skoit teir gwech gant eur vaz war al leurenn) e weler, en he c'hreiz, eur c'hased bras a-walc'h; a gleiz eur c'hased bihanoc'h. N'eus ket a draou all.

■ Ar BARZ pe ar MESTR-C'HOARIER a deu dre an tu kleiz, e sac'h war e gein, hag eur penn baz en e zourn.

Saludi a ra hag e lavar :

— Setu me, ar Barz baleer! Gant miz maer, em eus savet eur c'hantik en enor d'an Itron Varia, war eun ton kaer meurbet, tennet eus ar Barzaz Breiz!

Hogen, karout a rafen evit e zisplega, beza e kichen unan eus ar chapelioù-se a zo ker stank war douar eul lec'h dudius, e skeud eur chapel, war ar maeziou, unan eus ar feunteunioù-se, ker koant, dem-guzet, en Breiz...

Sellet a ra en dro d'ezan ha diskouez a ra ar c'hased bras :

An dra-man, a vezo kein ar feunteun...

Tenna a ra e vantell hag e c'holo ar c'hased ganti :

— Evelse, e vezo heñveloc'h ouz eur voger goz...

Tenna a ra goude eus e sac'h eur skeudenn vihan eus ar Werc'hez hag hel laka war gorre ar c'hased. Klevet a raer ivez c'houtellat e giz al laboused...

AR BARZ :

— Ha skeudenn an Itron Varia war gorre ! Anat eo e giz-se, ez eo eur feunteun d'ar Werc'hez !

Met an dour, an dour glan eo ar pep retañ en eur feunteun.

Dispaka a ra en eur lavaret ar c'homzou-se, eun tamm lien lintrus hag arc'hantet, karrezek, hag hel laka a ra war al leurenn dirak ar c'hased bras pe « gein ar feunteun » ...Sellet a ra ouz al lien, evel unan hag a zell en dour :

— Glan eo dour va feunteun ! Tenna a ra breman eus e c'hodell, eur zeizenn wenn arc'hantet hag he lakaat a ra e penn an tamm lien, en eur lavaret :

— Ha setu an dour o redek...

Richan al laboused a ya warzu an neñv :

— Hag al laboused o richana... E gwir, ne gav ket d'eoc'h emacomp a greiz holl, e kichen unan eus ar feunteunioù-se, evel ma lavaren d'eoc'h bremaik, dem-guzet, en eul lec'h dudius, e skeud eur chapel koant war maeziou Breiz ?

■ Azeza a ra e kichen ar feunteun; richan al laboused a gendalc'h ha laouen e lavar :

— Ha breman emacoun war va zu evit kana d'eoc'h

va c'hantik savet en enor d'an Itron Varia :

Staga a ra da gana an **DISKAN** :
(Ton : Bale Arzur .. « Barzaz Breiz »)

Pegen kaer ez eo Mamm Jezus,
Pegen dous ha trugarezus,
Peger mat ha madelezus !

■ Diouz an tu dehou **AR PESKETAER** a zigouez. **AR BARZ** a zao hag a c'houlenn outan en eur gana :

Lavar d'in-me den an Arvor,
Ha ker kaer eo da vag war vor,
Gant he gouelioù gwenn-kann digor ?

AR PESKETAER a lavar nann dre eun hej penn hag a gan gant ar barz an diskan.

AR C'HOADOUR a deu eur vouc'hal war e skoaz.
AR BARZ a c'houlenn outan en eur gana :

Lavar d'in-me, den an Argoat
Ha ker kaer eo deliou ar c'hoat,
Pa zeu eur bann-heol d'o skleraat ?

Egile a lavar nann dre eun hej-penn hag a gan an diskan gant ar Barz hag ar Pesketaer.

...Ha setu **PAOTR AR MENEZ**, eur vaz en e zourn.
AR BARZ a c'houlenn outan en eur gana :

Lavar d'in-me, den an Are,
Ha ker kaer eo lein ar mene,
Gwenn-kann gant an erc'h, d'ar heure ?

PAOTR AR MENEZ a lavar nann dre eun hej penn, hag a gan an diskan gant ar Barz, ar Pesketaer hag ar C'hoadour.

Tro ar **MESAER** eo, **AR BARZ** a c'houlenn outan en eur gana :

Lavar d'in-me, paotr an denved,
Hag hen 'zo steredenn ebet,
Ken kaer en noz steredennet ?

AR MESAER a lavar nann dre eun hej penn hag a gan an diskan gant ar Barz, ar Pesketaer, ar C'hoadour ha Paotr ar Menez.

..Ha setu ar **VUGALIGOU**, briadoù bleuniou ganto..

AR BARZ a c'houlenn outo en eur gana :

Livirit d'in, bugaligou,
Er prajou o kutuilh bleuniou,
Ha bleun ker kaer zo er prajou ?

AR VUGALIGOU a ra nann dre eun hej penn hag e kamont an diskan gant ar pemp all.

■ Brema pep hini a gan eul lodenn eus ar poz diweza an eil goude egile evelhen :

AR PESKETAER : **AR C'HOADOUR** :

Nag en Arvor nag en Argoat

PAOTR AR MENEZ : **AR MESAER** : **EUR BUGEL** :

Er Menez en oabl, nag er prad,

AN HOLL, a gevred :

Netra ken kaer, netra ker mat.

Ar Pesketaer, Paotr ar Menez, ar Mesaer hag ar baotred a denn o zok; bodet int tro-dro d'ar feunteun. Ar merc'hedigou a dosta ouz skeudenn ar Ver-c'hez evit lakat dirazi o bleuniou, epad ma stag ar **BARZ** da gana an diskan evit eur wech diweza :

PEGEN KAER EZ EO MAMM JEZUS

Aa holl dioustu war e lerc'h :

Pegen dous ha trugarezus

Pegen mat ha madelezus

Hag ar **BARZ** en eur saudi a lavar d'ar sellerien :

Ha setu hor meuleudi da Rouanez an Nefiv.

Saludi a reont holl.

HUNVRE MEIR

Gant ar feiz katolik o deus Kembreiz kollet boaz an devosion da Vamm Hor Salver, an Itron **Veir** * benniget. Ha koulskoude e chomas pell, e-touez tud izel Bro-Gembre roudou splann ar pedennou koz da «Gen-salverez ar Bed». Da skouer, sed amañ unan a zo bet dastumet gant S^r. John Pughe diwar diweuz tud koz (1):

Breuddwydd Mair

Mam wen Mair, wyt ti yn huno ?
ydwyt, fy anwyl fab, yr wyf yn breuddwyo.
— Mam wen, beth a well yn dy freuddwyd ?
— Gwelef y'th ymlid, a'th ddilyn. a'th ddal
[a'th roi ar y Groes ;
a hoelio dy draed a'th ddwylo.

Gwr du dali, wedi 'r fall ei dwyllo,
â phig ei ffon, dy biga dan dy fron ddethau,
a'th holl waed bendigedig yn colli...

O dros fynydd, ac oer fynydd,
gwelwn Mair, ai phen ar obenydd,
Yn tirio lle rhwng pob enaid ac uffern.
Tir uffern byth nas cerddo
Yn sawl ai medro ac ai dywedo
dair gwaith cyn huno :
byth wnaiff breuddwyd drwg niwed iddo.

(1) Dastumet eo bet ar bedenn-se en *Archaeologia Cambrensis* [3de rummad, levrenn XI, enebenn 397]. Roet eo bet d'ar gen-louenn-se gant S^r. J. Pughe, en diwezou ar c'hantved diweza. *Kefiveria Revue Celtique* [lev. III, en. 448]

Ha setu hi amañ troet e brezoneg :

Huñvre Meir (2)

Mamm wenn * Meir, [hag] out-te oc'h huno * ?
— E oan, va Mab karet, e oan oc'h huñvreal.
— Mamm wenn, pez * a welez en da huñvre ?
— Gwelan * [tud ouz] da glask, ha redek war da lerc'h.

(ha tapout krog ennout, da staga ouz ar Groaz,
ha tacha da dreid ha da zaouarn.

Eur gour * du, dall, gant an diaoul touellet,
gant beg e c'hoaf, az peg dindan da vronn, ampart,
ha da holl wad benniget oc'h en em goll...

A dreuz menez, ha menez yen,
Gwelomp Meir, he fenn war eur goubenner *
oc'h astenn lec'h etre peb ene hag an ifern.
[Da] zouar ifern biken ne daio
an hini a ouezo hag hel lavarar [ar bedenn-mañ]
teir gwech kent * kousket.
Biken ne raio gwall-huñvre droug d'ezañ.

Digaset ha troet evit Feiz ha Breiz
gant Gw. BERTHOU-KERWERZIOU.

(2) Ar gerioù lakaet etre klochedou n'emaint ket en danevell kembraek, nemet o lakaat a ran da spisaat ster an droidigez diouz ret

GERIOU DIAES. — En ar gerioù a zo eur steredennig (*) war o lerc'h :

Meir, pe *v-Mer*, eo gwir stumm brezonek hano Mamm Santel an Aotrou Krist ; mar fell d'imp-ni hec'h enori en hor yez-ni, la varomp *Meir* ha neket *Mari* pe *v-Maria*.
Notenn hor c'henlabourer.

Gwenn a dalve, e brezoneg-krenn, da lavarout « gwennidik, eürus », kement hag « a liou gwenn ». — *pez*, da lavarout eo : *petra*. — *gwelan* : e brezoneg e teraoufe al lavarenn gant « bez' e welan » pe « gwelout a ran ». — *gour* : gwaz, den — *goubenner* : plueg-penn, pennwele ; — *kent*, da lavarout eo : a-raok.

BREIZIZ A OUENN VAT
Eujen KOROLLER
(Gweltas)

1857-1923

« Klask adsevel ar Feiz hep adsevel Breiz a zo eul labour didalvez, rak ar poblou a nac'h o zud koz a zo poblou milliget ; klask adsevel Breiz hep adsevel ar Feiz a zo eul labour didalvez rak ar poblou a nac'h o Doue a zo poblou milliget ; Breiz a rank beza diazezet war he diazez gwirion ha peurbadus graet gant ar brezoneg hag ar feiz toueziet o draou ker brao ha tra gant hor Zent koz, pemzek kant vloaz a zo ; klask he sevel war eun diazez all a zo eur c'holl amzer hag eur c'holl tud ha labourat war an trêz pa vije dleet labourat war ar roc'h ! »

Setu aze ar ger-stur a roe d'e genvroiz, gant e spered lemm, digor war amzer dremenet ha war amzer da zont e Vro eur Breizad : an Ao. Eujen Koroller, e reomp hano anezan er miz-man

Eujen-Mari-Gweltas Koroller, (e lezhano Gweltas), a deuas er bed e Kintin, en eskopti St Brieg, d'an 22 a viz here 1857. E dud, ginidik eus a Vontroulez, a oa eur pennad a oa o chom e Kerne ; ac'hano e teujont da Gintin, kant vloaz bennak a zo.

Jonathas Koroller, e dad koz, a oa e penn ar 7^{vet} strollad Chouaned, er bloaz 1815, hag epad amzer an Dispac'h e stourme, e vreur hag hen dindan urziou ar c'hadour bras, Jori Kadoudal ; daou eontr beleg d'ezan, unan person St Loetiz Paris, hag egile person St Vaze e Kemper o devoe kalz da c'houzaff evit ar Feiz.

Mantrus eo pegen nerzus eo mouez ar gwad ; dies eo trec'hi gouenn ; Eujen Koroller, ez-vihanik a garas e Vro hag e Feiz. Eur Breizad ha goude ma vefe o chom

e Breiz Uhel n'eo nemed eur briz-vreizad ma ne oar ket yez e vro ; an A. Koroller her gouie ha setu perak en em lakeas a-zevri da zeski brezoneg ; deuet e oa a-benn n'eo ket hepken d'e gomz met zoken d'e skriva brao bras.

Er bloaz 1891 e timezas d'an dimezell Paulina Farcy-Beaumont a oa servicherien eus ar re galoneka da Vreiz etouez he zud koz evel an Annibal de Farcy Cuillé-se a oa e penn Parlamant Breiz er bloaz 1798 hag a stourmas kement evit difenn gwirioù Breiz.

An Ao. Koroller a en em gargas e-unan da rei d'e vugale kentelioù war o Breiz, ar pezh ne veze hano ebet anezo er skolioù a rankent da zarem, predi dre ma ne c'helled ket kaout gwelloc'h egeto ; an had a daolas an tad breizad-se e sperejou digor e vugale a grogas, a ziwanas, hag an dudi en deus bet arak mervel, d'o gwelet en o bleuñ. (2)

Eujen Koroller a lakeas abred e hano war rollou an « Association Bretonne » ; eur magnon mat e oa d'an Ac. de la Villemarqué, tad ar Benzaz Breiz, ha d'an Ao. de la Borderie, tad istor Breiz. Skar a roas da Gevredigez Broadel Breiz koulz ha da Unvaniez Arvor, hag e penn unan eus kevrennoù houman edo, end-eeun, pa varvas d'ar 4 a viz here 1923, d'an oad a 66 vloaz.

Karet a rae kalz ar Bleun-Brug hag e kemeras perz en e c'houelioù keit ha ma c'hellas hen ober.

Eur pezh c'hoari savet ganton : « Eun abardaez e Kervarzin » pe « Eun eur eus Buhez Sant Erwan », a zo bet diskleriet er Bleun-Brug. (3)

(2) Unan eus bugale an A. Koroller, en deus skrivet eul leor boull hizio : *Histoire de Bretagne*, skeudennet dispar gant koajou kizellet gant Janed Malivel (Edi. de l'Hermine, Dinard).

(3) Dibabet hon eus e touez e oberou eur bajenn gaer war St Erwan.

Krouz ar Vretoned, Le Clocher Breton, Le Réveil Breton, Le Pays breton, Feiz ha Breiz hag Arvorig a embannas e varvailhou kaer, e werziou koanti, hag e bennadou pouezus war draou ar Vro ; peadra a zo ganto da ober eul leor-teo hag a vije talvoudek da lakaat etre daouarn ar yaouankiz. Marteze eun deiz e vezo embannet, hag en hent-se, dre e genteliou. **Gweltas** a gendalc'ho da ober vad goude e varo.

Pemzek deiz araok mervel e skrive da ziazeour ar Bleun-Brug :

« An doktored a lavar e parein. Doue arvat eo an Doktor bras. Eun dra wir eo, ma teuan yac'h adarre, labourat a rin a greiz kalon, ha gant an holl nerz a chomo ganin, 'pad ma buhez evit hor Breiz ».

Ar c'homzou-se eo Testamant e garantez-vro.

E youl a oa c'hoaz gwelet ar Vretoned ken têt d'en em daga evit an distera tra, oc'h en em unani holl da vat pelloc'h evit kerzet war araok ha gwelet e vennoziou a embannomp e penn hor skrid — oc'h en em skigna hag o vleunia e nao eskopti Breiz hag ar Vretoned o tont da veza ker brokus e keñver ar Bleun-Brug — **Breuziezh ar Vro** — ha ma 'z int e keñver **Breuziezh ar Feiz**.

« En hent-se hepken, e c'hellfed dastum peadra da lakaat Breiz en he flomm, hag en he c'haer evel gwechall ! »

Breizad edoug e vuhez, falvezet eo bet gant Eujen Koroller kendalc'her da zougen merk ar Breizad zoken e dounder yen ar vered, rak goulennet en devoa ma vije savet skrid e vez e brezoneg hag e brezoneg hepken.

Eurus ar re varo pa c'heller lavaret anezo ez int marvet war galon o Doue ha war galon o Bro...

R. T.

(Diwar skrid Y.V. Perrot,
embannet e F.H.B., du 1923.)

HUNVRE AR GEDOUR BREIZAT E NOZ PASK

...**Ugent** lur a gasan d'eoc'h diwar va « gopr-emgann » evit mont da ziner yez ar vro : n'eo ket kalz a dra sur-awalc'h ; rei muioc'h a garfen hag a rin moarvat, pegwir, evel an holl soudarded breizat, am eus bet an dro da c'hounit dek lur bemdeiz pad meur a zizun.

Eun enor hag eur garg dispar eo da **Feiz ha Breiz** chom heñ-e-unan breman gant **Dihunamb** da virout, arat hag hada muioc'h mui park ar brezoneg.

Gant ar brezel-man o teraoui n'oc'h ket pell da gre-di e oa digouezet gant ar brezoneg taol ar maro. Fazia a raen : beteg aman, en dro d'in da vihana, n'en deus koac'het tamm ebet : komzet eo, hep mez, zoken etre tud eus rann-yezou disheñvel. Ya, komzet eo — n'eo ket lennet arvat — met, gant ma vo plijus-dreist **Feiz ha Breiz**, e vo lennet marteze gant ar bacted diwar ar maez, ha gant ar re all ivez.

Ha setu perak e hetan start e teufe **Feiz ha Breiz** da greski, da veza muloc'h-mui **a-vreman**, kaer, beo-buhezek, leun a gontadennoù, a beziou-romant, a zanevellou, a-ziwar kement a zo hag a zigouez er bed :

er bed-breman, an dud a-vreman, met ouspenn er bed aet e-biou gant e dud, e droiou hag e zegouezioù dispar ha c'hoaz e bed al loened, ar plantou, ar stered, ar vein ; eur mor a vuzudou kuz diskleriet da spe-rejou eeñ hor paotred, ken ma vo eun dudi digeri ar gelaouenn.

A-hend-all, diou gefridi all a welan c'hoaz evit hor **Feiz ha Breiz** : da genta : rei d'ar re wella eus hor c'hristenien yaouank peadra da vuhezekaat, da grenvaat o feiz, o spered kristen ha buhez doun o ene ; eun dra bennak e giz « poenchou evit ar brederiadenn bemdeziek » hag a vez kinniget gant « Prê-tre et Apôtre » pe « La lettre aux soldats », en eul lezel da **Studi hag Ober** ar pennoù a zoueont rik.

D'an eil : ra vezo **Feiz ha Breiz** muioc'h-mui c'hoaz, an' ere etre an holl vrezonegerien emskiantek hag oberiant. Evidoun-me eo ar pennadou liziri al lodenn vourrusa d'in e **Feiz ha Breiz** : a bouez bras eo da bep hini gouzout, klevet, lenn, n'ema ket ken e-unan diouz e du o stourm evit ar brezoneg.

Gant seurt testeniou dastumet a-gevred e vez krouet tamm ha tamm ar pezh a vez lavaret e galleg eur spered « collectif » (digareziou evit ar ger galleg : n'em eus ket geriadur Fransez Vallée d'am sklerijen-na). Ha kredi a ran ne vezo ket salvet ar yez ken n'hon devezo tizet ar pal-se.

Eun dudi da baotred yaouank ar maeziou

Eur boued da stourmerien an emzao kristen

Eun ere da stourmerien an emzao breizat :

Feiz ha Breiz

Mez 'm eus o lavaret kement-se d'eoc'h c'houi, ar-
trou Rener, gouzout a rit gwelloc'h egedoun ar pezh
a ranker ober evit hor yez. « An azen o teski d'e
vestr » : braoik a-walc'h e vefe an hano-se d'al li-
nennou a-us ; n'em eus ket gellet evelato tremen hep
o c'has d'eoc'h, rak eun huñvre kaer eo, savet em
spered d'an noz Pask, epad ma oan oc'h ober ger
war al linenn-dan :

Digouezet e oa **Feiz ha Breiz** evit ar goan ; eul le-
venez bras-bras. Ha goude, epad va diou eurvez
gward en deus nijet va spered war-du « Breiz da zont
savet gant **Feiz ha Breiz** »... betek ma voen kaset en
dro war an douar gant strakadeg eur vindrailherez
tost.

Gouzout a ran, siouaz ez eo ret kaout arc'hant e-
leiz ha kenlabourerien e-leiz. Kaset em eus d'eoc'h
va frot dister, hag emañ o trei evidoc'h eur gontar-
denn ; hogen, pe vare e teuo da vat ? N'oun ket e-
vit hel lavaret gant ar vuhez a renomp breman war
hentou ar Reter. Fiziens koulskoude, daoust hag e-
neb da bep tra.

Kenavo, ha bezit sur ec'h harpin kement ha ma
c'hellin **Feiz ha Breiz** karet.

Yann CHAPEL, war an talbenn, 16-5-40.

Hep brezoneg, n'eus Breiz ebet !

LIZIRI BREZONERIEIEN

E KAVAN GWELLOC'H SKRIVA DEK LINENN E BREZONEG..

...Lennet em eus **Feiz ha Breiz** gant plijadur ; ret eo
d'eoc'h hasia dihani Breiz gant harp Doue.

Marteze ne ouezan ket skriva mat ar brezoneg, met
petra vern, p'eo gwir e kavan gwelloc'h skriva dek
linenn, e brezoneg, eget eur pennad hira e galleg.

Ret eo d'in kemerout perzh e skol **Ober** ha studia
va yez gant leoriou ; met breman, n'em eus ket kaiz
a amzer da studia ; war an hent houarn emañ ha
dek eur labour bemdez am eus da ober hag ouspenn,
abalamour m'oun yaouank e tleañ c'hoaz studia eur
bern traou, diwarbenn va micher, er gêr, goude va
dervez ; met, n'oun ket evit va zech, eul leor brezonek
bennak a rankan da lenn diouz ar mintin, da greiz-
teiz ha diouz an noz.

Da fin ar miz e kasin d'eoc'h 25 lur evit va c'hou-
manant.

Roger ABGRALL Sant Mark, 24-3-40.

PAOUR KAEZ POBL LEZOBER A FELL DEZI MERVEL !

Eur c'houer eus a Vro-Nañoned eo a skriv d'eoc'h
evit beza koumanantet da **Feiz ha Breiz**.

Kas a ran d'eoc'h va gourc'hemennou, dre ma ti-
fennit ker kalonek hor bro » daoust d'an amzer ha
d'an dud fall ».

Desket em eus ar brezoneg el leoriou ; n'ouzon ket
komz mat hag e karfen her gouzout.

Tud a Vreiz-Izel a anavezan ; ne fell ket d'ezo komz
brezoneg : mez o deus eus yez koz hor bro.

Eul lennegez a zo a zivout Breiz... eul lennegez sukr ha mel... e leverer enni eo Breiziz, tud kadarn; n'eo ket gwir! Nac'h a reont o bro ken alies ha bemdez... ha kalonek int? N'her gwelan ket.

En eul leor bennak em oa lennet an dra-man gwechall: « ar Mor a zo graet gant miliadou banneou dour; « sklavadurez speredel Breiz a zo graet gant miliadou laoskoniou pemdeziek he mibien! »

Na pegen gwir eo se!

Paour kaez Breiz! Paour kaez pobl lezober a fell d'ezi mervel hag a stouv he dioueskouarn, gant aoun na glevfe galvadenn ar vuhez.

Souezet e vlot marteze o klevout eun Naonedad o komz evelse, rak Naonediz n'int ket karet kalz e Breiz-Izel; n'omp ket Breiziz dre ar yez, dre ar galon, avat, ne lavaran ket.

Ganeoc'h atao evit hor bro ken karet,

E. HEMERY

Sant Visant-al-Lanneier, 9-4-40.

FEIZ HA BREIZ A ZO AES DA LENN...

..HA DUDIUS

Ne gredan ket ho pefe klevet komz ac'hanoun. Tremmen daou ha vloaz a zo, emañ deut d'an amzaotriouec'h vloaz oun... Ma vijen bet pinvidik a-walc'h e oan, pell 'zo kountantet da gement kelaouenn breizek a zo. Tammig ha tammig emañ e sonj dont a-benn dagoumananti da **Feiz ha Breiz**, da **Sav** ha da **Zihunamb!**

Da **Feiz ha Breiz** e ran da genta.. Aes eo da lenn ha didius ivez (sonjal a ran e « An El » ha « Pa vo deut an distro » en niverenn c'houevrer. Ouspenn-se, goût a ran ar perz en deus **Feiz ha Breiz** er stourm evid ar brezoneg.

Hep klask an tu da c'hourc'hemenn netra el lec'h n'em eus perz ebet, e c'houlennan eun draig: perak ne skriver ket **Feiz ha Breiz** gant an doare-skriva unvan?

N'emaoun ket va-unan o c'houlenn kement-se. A-hendall n'em eus netra da rebech da Feiz ha Breiz.

P. H.

..R — Eo, lenner, ober a ramp ar muia ma c'hellimp gant an doare-skriva unvan; d'hor c'henlabourerien hor **implija** en o skridou ha kement-se evit brasa mat d'heyez hag hol lennerien.

WAR AN HENT MAT EMAN FEIZ HA BREIZ

Ya, eurus kenan oun o tigemout **Feiz ha Breiz** leun a vuhez hag a yaouankiz muioc'h bep gwech, gant ma c'helloc'h kenderc'hel pell amzer al labourman ken mat ha ken talvoudus evit hor bro hag ivez evit ar bed-a-bez, rak ar bed, a gav d'in en deus e-zomm eus labour ha mouez ar Vretoned...

Gant ma pado Feiz ha Breiz da gerzout evelse, war an hent mat eman.

Marsel AUDIC, en arme, 4-5-40

KELEIER AR MIZ

DIWEZA GOUEL AR VREZONEGERIEN WARLENE

...E traon Menez-Are e oa. Da Hanter-east 1939, eun toullad yaouankizou deuet eus Bro-Roazon, an Naoned, Gwened, Treger, Kerne ha Leon, a zirede da bardona en eul lec'h didrouz ha dudiuz: e Koatkeo.

Deuet e oant da gemeret perz en eur gouel kristen ha breizek, d'eur pardon evel ar re a wechall, gant oferenn, gousperou, prosesion, ha c'hoariou giz ar vro evel gourinadegou, korollou, tennadegou, kaniri, soniri ouz sklerder an heol, lagad an deiz..

Ar vrezonegerien-se a vezo eurus o welet en niverenn-man Chapel Rouanez Menez-Are, ar pezh a zigaso koun d'ezo eus ar Pardon warlene, a voe, siouaz, diweza gouel brezonek ar bloaz evito, rak pemzek.

deiz goude, d'an deiz ma tlee digeri ar Bleun-Brug e Kemper, trompilh ar brezel a oa o seni...

...Ra vezo diwallet ar yaouankizou kristen-se e douc ar brezel, evel mab al lagad, gant an Itron Varia, ma vezint ken niverus o tougen he Skeudenn da bardon kenta amzer ar peoc'h ha ma oant d'ar pardon diweza, derc'hent ar brezel !

FEIZ HA BREIZ he deus lakret lavaret eun offerenn e miz mae, e iliz-veur Lundreger, war oter sant Erwan, evit martoloded ha soudarded Breiz.

■ **BREZONEG AR VUGALIGOÙ.**— An enklask a zo bet hano anezi er miz tremen a zo bet degemeret mat gant hol lennerien. Meur a hini o deus kaset dañvez ha menozioù a-zivout an enklask-se, kavet talvoudus meurbet gant an holl. Distrei a raiamp war brezoneg ar vugaligoù er miz a zeu.

AN EHAN BREZEL.

Gant Gouel Nedeleg an hanv, eo bet skignet, dre ar bed, ar c'helou mat e oa ehanet da vat ar brezel etre ar Frans, an Alamagn hag an Itali.

Ar Marechal Petain, karget da c'houarn ar Frans d'an eur strafuilhus ma ne venne den all ken hen ober, eo a gredas goulenn ma vije ehanet pelloc'h al lazerez : estreget ar mammou her bennigo.

Ar Feiz ha Breiz-man, evel ma welit a zo gouestlet d'an Itron Varia ha da sant Erwan: hini mae eo ha mezeven war an hevelep tro. Dleet e oa d'ezan digouezout gant hol lennerien daou viz a zo. Daoust da ze, e vezo graet d'ezan, eun digemer laouen gant an holl. An hini a zeu a vezo embannet a-benn Gouel Maria Hanter Eost : Talvezout a ray evit Gouere hag eost.

PRENIT KARTENNOU-BOST !

Setu amañ eur roll kartennoù-bost nevez embannet: Ar Roue Arzur; Ar Barz Marzin; Morvan Lez-Breiz;

A. Kartennoù moulet war bristol :

Sant Konwoion; Erispoe; Yann Landevenneg (Skeudennet gant X. de Langlais). War an daoulin (skeudennet gant Malivel, komzou Yann-Ber Caloc'h); Th. H. de la Villemarqué, Tad ar Barzaz-Breiz; Yann Schier stourmer evit ar brezoneg er skol; War Zao Breiziz (skeudenn gant Kreston):
100 : 40 lur; 50 : 22 lur; 25 : 12 lur 12 : 5,50; ar pezh 10 gwennege.

B. Kartennoù moulet war paper « Bule » :

Komzou: Brezoneg (skeudenn X. de Langlais); Nominos, tad ar Vro (skeudenn X.V. Haas); Ar Roue Saloun (sk. X. de Langlais); Brizeug, F.V. Luzel; Y.B. ar Scour, barz I.V. Rumengol; A. de la Borderie, istorier Brez
100 : 20 lur; 50 : 11 lur; 25 : 6 lur; 12 : 2,75; ar pezh 5 gwennege.

Ne vezo kaset marc'hadourez nemet pa vezo resevet an arc'hant. Skrivad da : Imprimerie du Léon, Landerneau, C.C. H. Caouissin : 27.165 Rennes.

Kartennoù all a vezo c'hoaz da heul ar-re-man.

Priz Koumanantou « Feiz ha Breiz » :

diouz ar bloaz : 18 lur.

Koumanantou a-gevred (5 niverenn d'an nebeuta)
15 lur.

Kas an arc'hant da : M. J. M. Perrot, directeur de Feiz ha Breiz, Scrignac (Finist.) C/c. : 21.802 Rennes.

I GWENNEG BEMDEZ

■ **EUN DRA A BOUEZ BRAS.**— Hol lennerien, kalz anezo, ne welont ket c'hoaz pegen ret eo eur gwennege bemdez evit ar brezoneg, rak n'hon eus ket bet ar blijadur da reseo o gwenneien. Gant gwenneien pemdeziek eo diazezet buhez Feiz ha Breiz, arabad hen ankounac'haat.

EVIT AR BREZONEG

Prezhi Kartennoù brezonek

Setu amañ eur roll kartennoù-bost nevez embannet:
A. Kartennoù moulet war bristol :

Ar Roué, Arzur ; Ar Barz Marzin ; Morvan Lez-Breiz ; Sant Konwoion Erispoe ; Yann Landevenneg (Skeudennet gant X. de Langlais). War an daoulin (skeudenn Janed Mollivel, komzou Yann-Ber Callos-T. Th. H. de la Villemarqué, Tad ar Barzaz-Breiz ; Yann Sohier stourmer evit ar brezoneg er skol ; War Zao Breiziz (skeudenn gant Kreston) :

100 : 40 lur ; 50 : 22 lur ; 25 : 12 lur 12 : 5,50 ; ar pezh 10 gwenneg.

B. Kartennoù moulet war baper « bulle ».

Komzomp Brezoneg (skeudenn X. de Langlais) ; Nominoe, tad ar Vro (skeudenn X.V. Haas) ; Ar Roué Scloun (sk. X. de Langlais) ; Brizeug, F.V. Luzel ; Y.B. ar Scour, barz I.V. Rùmengol ; A. de la Borderie, istorier Breiz :

100 : 20 lur ; 50 : 11 lur ; 25 : 6 lur ; 12 : 2,75 ; ar pezh 5 gwenneg.

Ne vezo kaset marc'hadourez nemet pa vezo resevet an arc'hant. Skriva da : Imprimerie du Léon, Landerneau, C.C. H. Caouissin : 27.165 Rennes.

Priz Koumanantou « Feiz ha Breiz » :

diouz ar bloaz : 18 lur.

Koumanantou a-gevred (5 niverenn d'an nebeuta) 15 lur.

Kas an arc'hant da : M. J. M. Perrot, directeur de Feiz ha Breiz, Scrignac (Finist.) C/c. : 21.802 Rennes.

Roit

I. GWENNEG BEMDEZ

EVIT AR BREZONEG

Ar Merour : Herri Caouissin
Moulerez Bro-Leon, Landerne, Breiz —

76th bloavezh

Niv. 7-8

Gouere-Eost 1940

FEIZ HA BREIZ

Renner : Y. V. PERROT

Breiziz a ouenn vat.

A. DE LA BORDERIE

(1827-1901)

E Gwitreg (Breiz-Uhel), kavell daou Vreizad brudet all, Per Landais, kuzulier bras an duk Francez II ha Bertrand d'Argentré, istorier Breiz, eo e teuas er bed.

d'ar 5 a viz here 1827, Arzur Le Moyne de la Borderie, a dlee ivez gouestla e vuhez d'e vro, o studia hag o vruda hec'h istor.

N'en devoa nemet ugent vloaz pa embannas er bloaz 1848, eul leorig boull hirio, hag a ziskoueze karantez virvidik ar skrivagner yaouank evit e Vreiz, ha dreist holl an hent dibabet gantan war an dachenn vreizek : « Du Rôle historique des Saints de Bretagne ».

Divent eo niver al leoriou hag an dastumadennoù a deuas warlerc'h al leorig-se. War ar roll am eus anezo, savet gant C. Le Mercier d'Erme (1), hag e tile c'hoaz mankout meur a hini ennan, e kavan 134 leor, bras ha bihan, embannet holl, koulz lavarout diwarbenn istor Breiz.

134 leor, hep konta e oberenn-veur e komzin anezhi pelloc'h : **Istor Breiz**. A-walc'h eo evit diskouez pebez klasker, pebez den oberiat, studier ha gouizieker e oa Arzur de la Borderie.

Menegomp koulskoude da genta ar gelaouenn a zavas en Naoned er bloaz 1893 : **La Revue de Bretagne et de Vendée**, a oa o kenlabourat enni an Ao. Kervarker (La Villemarqué) tad ar **Barzaz-Breiz**, Brizeug, Aorelian de Courson, Fanch an Uhel, hag all...

Goude ar brezel 1870, A. de la Borderie a voe hanvet da zepute ; karget da ober danevell an Enklask graet war oberou Gouarnamant Gambetta epad ar brezel, e fiskulias e Kador ar Palez Bourbon trubarderez Gambetta, Freycinet ha Chanzy, e kenver ar soudarded breizat a oa bet dilezet evel ma ouezer, en eun doare euzus e Kamp Conlie « Kerfank », ha diwarbenn lazadeg ar Mans, ker gwas all. (2)

(1) Cf. A. de la Borderie (Les Poètes Nationaux de la Bretagne armoricaine, gant C. Le Mercier d'Erme).

(2) E leor an A. Le Mercier d'Erme : **L'Etrange Aventure de l'Armée de Bretagne**, e kaver dibunet en eur doare reiz ha gwirion Istor Conlie war he hed (Edit. de l'Hermine, Dinard).

Ar skrid embannet gant depute Gwitreg, dindan an hano-man « Le Camp de Conlie et l'Armée de Bretagne » a jom evidomp eun testeni a bouez bras war an darvoud mantrus ha mezus ma 'z eo bet **Kerfank**.

En amzer-se ivez, Arzur de la Borderie a adsavas gant eur strollad kenvroiz dispar, Kevredigez Breiz diskaret gant Gouarnamant Napoleon III. Met al labour meur a dlee staga e hano ouz hini e Vro evit atao, ne oa ket graet c'hoaz. Er bloaz 1890, Dean Kevrenn al Liziri-Meur e Roazon, hag e oa an Ao. Loth en amzer-se, a deuas eur sonj kaer d'ezan : goulenñ a reas ouz A. de la Borderie rei eur rummad kenteliou war Istor Breiz. Tri bloaz e padas ar c'henteliou-se, heuliet mat, ha moarvat, e skolidi eo a lakeas en e benn embann Istor Breiz.

Alies a-walc'h e vignoned a lavare d'ezan : « E dek leor hag e tregont dastumadenn hoc'h eus graet taolenn Breiz, evel istorier, evel den gouizieker, hag evel barz ; met eun daolenn vras dreist eo a c'hortozomp holl diganeoc'h breman... Lakit eta ho nerz hag ho kouziegezh holl da skriva eun Istor eus hor Breiz. unan kaer ha gwirion evel ma n'eo ket bet skrivet c'hoaz, hag a ra diouer d'eomp. »

Met, Arzur de la Borderie ne grede ket kregi gant al labour-se, nann hepken abalamour ma oa tennet abalamour ma oa divent. Breiz evitan a oa eun dra ker bras, ker sakr, ma kave d'ezan ne vije ket gouest, hen zoken, da rei d'Ezi eur veuleudi kalonek ha birvidik a-walc'h. War bedennou e genvroiz ha dirak brud vat e genteliou e Skol Roazon, e teuas hag ec'h asanias. Ha d'an 11 a viz genver 1897, en enor da vouladur leor kenta e Istor Breiz e voe kiniget d'ezan eur banvez e ker-benn Breiz. Etouez an daou ugent hano, moulet war an daolenn-pred, e kavomp : Loeiz Tiercelin, Audren a Gerdel, Markiz an Estourbeillon, Olier a Gourguiff, B. Poquet, Josef

Loth, Ed. Beaufils, Loëiz Boivin, Ronan Lafolye, J. Plihon ha L. Herve, mouerien an Istor Breiz...

En hevelep bloavez, al leoriou II ha III, a voe embannet, ha dioustu e voe anzavet e oa trec'h an Istor-se da oberou Alan Bouchard, Bertrand d'Argentré, Dom Lobineau ha Dom Morice (3).

Met, siouaz, an Ankou a viras ouz Arzur de la Borderie da beurechui e labour. D'ar 17 a viz c'houevrer 1901, e rente e ene da Zoue, e-ker Gwitreg. A drugare Doue e ziskibl ha kenlabourer an A. Barthélemy Poquet, gant harp e skridou hag e notennoù, a c'hellas kas da benn oberenn e vestr.

E galleg eo e skrivas Arzur de la Borderie; hogen, hen ober a eure gant eur galon vreizat hag e skridou a zo eun testeni splann eus e garantez-vro.

Selaouomp hen o tigeri e gentelioù Istor Breiz e Roazon :

« Breiz, emezan, a zo gwelloc'h eget eur rann-vro, Bez eo eur bobl, eur vroad wirion.

...Breiziz o deus ar pep reta da gaout da genta evit stumma eur vro hag eo AR YEZ.

Breiz eta, a zo eur **Yez**, yez sakr hon hendadou; Breiz a zo eur **stumm-spered**, eur stumm-spered broadel, grons ha ploummet mat; en doare-se ivez, ez eo eur bobl, nann hepken eur rann-vro, met eur vroad hag he deus bet he buhez hec'h unan, divoutin ha dieub, Breiz a zo eun **Istor**.

Hogen Breiz a zo ivez eun dra ail, c'hoaz, hag a-walc'h eo evit diskleria ar garantez vro douget-tre d'ezhi gant he mibien :

Ouspenn ma 'z eo eur yez, eur stumm-spered, eur bobl, eun istor, Breiz a zo eur Varzoniez.

(3) **Istor Breiz**, A de la Borderie, a zo eul leor e 6 lodenn, 500 bajenn e pep hini. Boull bras eo bremañ; ar re o deus an eurvad d'e gaout n'o deus nemet miret mat an tenzor-se en o levraoueg.

Eul labour talvoudus eo studia Breiz, hec'h ijin, hec'h istor. Lakadit da skedi a-nevez Breiziz vras gwechall, en eur lavaret d'ar re a hirio : « Bugale, setu aze ho Tadou ! Taolit evez na 'z afec'h war ziskar ! »

Hag evit kloza e genta prezegenn war Istor Breiz, A. de la Borderie a lavaras kement-man hag a ziskouez pe seurt gwad a rede en e wazied :

« **Ma 'z eo eun torfed meuli ar garantez a drid e kalon ar Vretoned evit o bro lia dispaka banniel Breiz, an torfed-se am eus graet hag hen anzav a ran. Ha kaeroc'h a zo, prest oun d'hen ober adarre** ».

E testeni eus hon anaoudegez e kenver tad Istor Breiz, hon eus dibabet etouez 3000 pajenn e oberenn, unan eus ar re c'houeka troet e brezoneg en eur heulia piz skrid an oberour : **Kaera dervez Istor Breiz, a gavoc'h pelloc'h.** (4)

..R. TREVEZEL.

(4) Ar pennad-man war La Borderie a zo bet savet gant harp an danveziou man : **Les Bardes et les poètes nationaux de la Bretagne armoricaine**, gant C. Le Mercier d'Erm ; **La Borderie intime**, gant O. de Courcuff (Reveil Breton 1936-1938) ; **Discours d'Ouverture du Cours d'Histoire de Bretagne**, de La Borderie à la Faculté des lettres de Rennes (Foi et Bretagne).

Sant Charlez Breiz

Semaine Religieuse » Kemper, niverenn an 21^a vezeven 1940, a embann eur skrid savet gant an Tad Anton de Serent, eus a urz sant Fransez, diwarbenn Charlez Bleiz, unan eus Duked koz hor bro.

Charlez Bleiz, bet ganet, er bloaz 1320, a varvas, e tal Alre, trec'het gant Yann Vontfort, da zeiz Gouel-Mikael 1364.

Prosez e zantelez a zigoras, e Angers er bloaz 1371, seiz vloaz hepken eta goude e varo. met ne ouied ket betek-hen ha kaset e oa bet ar prosez-se da benn, pe ne oa ket.

Da vihana, Pius X^{ve} a roas aotre d'hen enori, d'ar 14 a viz kerzu 1904, evel den eurus. E gwirionez, Charlez Bleiz a oa bet laket war roll ar zent, gant ar Pab Gregor XI, endra m'edo c'hoaz e Avignon, d'ar merc'her 10 a viz gwengolo 1376; d'ar yaou 11, ofenn ar zant nevez a voe kanet evit ar wech kenta, e iliz sant Dominik; d'ar gwener 12, ar Pab a gimias das diouz Avignoniz ha d'ar zadorn 13 e kemeras penn an hent da vont da Rom.

An testeni skler a gement-se a zo bet kavet, en eul lizer skrivet d'e vestir gant Kristoph Placenza, a oa kannad Duk Mantova e lez Avignon; gouzout a reomp, dre al lizer-se e tivezateas ar Pab, eus a eiz dervez, e zervez d'en em lakaat en hent da vont da Rom ha setu aze penaoz eo bet peurgaset da benn prosez santelez Charlez Bleiz, e Avignon, el lec'h ma 'z edo e-unan nao bloaz war nugen kentoc'h, pa oa deuet di da glevout diskleria santelez Erwan Gervarzin.

An hini he deus kavet al lizerkoz-se, an Itron Boulet, merc'h al liver brudet Mauris Denis, he deus

graet eur gavadenn gaer ha digouezet eo bet d'ezhi hen ober endra m'edo o tastum sklerijenn war buhez santez Katell Siena.

Kement hini a gar Istor Breiz a lavaro bennoz Doue d'ezhi.

SKOUER VAT

INTANVEZ CHARLEZ BLEIZ

Kaera Dervez Istor Breiz,

Charlez Bleiz n'oa ket eun den da garout ar brezel, met e wreg ne venne ket koll he gwir hag hen, diouz e **du, ne**, c'houlenne ket enebi outi; setu ma rankas, hen an den a beoc'h ma oa, kemerout perz e 1500 stourmad hag e 800 seiz.

Jann Penteür, da vihana, goude maro he fited, e lenneier Alre, da C'houel-Mikael 1364, ne falvezas ket ganti kenderc'hel gant ar brezel; 23 bloaz a oa abaoe m'edo ar walenn-se o skei Breiz; an holl a oa skuiz o stourm; mall oa d'ar peoc'h distrei; betek neuze Jann he devoa klasket difenn he gwir; breman, a-drugarez Doue, uheloc'h eget he mad he-unan, e wel mad he bro hag evit mirout ouz houman da goueza en hefoull, e lezas da goueza he gwir he-unan; ar vreizadez kalonek ma 'z oa o karout he bro evel ma rae. ne jomas ket da varc'hata; Rei a eure hag evit atao an dilez eus he gwir war gurunenn Breiz. Goude-ze ez eas da jom da Wengamp, el lec'h

m'edo bez he fried hag eno e vevas c'hoaz epad urgent vloaz, koulz lavarout, e kuz, o rei d'ar re a dostae outi ar gwella skoueriou kristen.

Eur wech hepken, edoug an ugent vloaz-se, e voe gwelet c'hoaz oc'h en em ziskouez, dre ar vro ha setu amañ war be zigarez.

Yann IV, re droet ouz ar Saozon, a oa deuet da veza kaseet gant e dud hag en devoa ranket tec'hout da Vro-Saoz, d'an 28 a viz Ebrel 1373; pemp bloaz goude, Charlez V roue Frans, a gredas e oa deuet an eur evitan da lakat Breiz da ober eun astenn d'erouantelez.

Eur fazi hag eur mellad hini zoken en devoa graet, rak hervez ar gwir n'helled ket staga evelse ouz ar Frans eur vro ha ne oa ket bet d'ezhi biskoaz ha Breiziz, eus o zu, e gwirionez, n'o devoa ket muioc'h a c'hoant da veza Galloued eget n'o devoa da veza Saozon; Breiziz e oant ha Breiziz eo e felle d'ezo beza ha netra ken.

Daoust da-ze, d'an 18 a viz kerzu 1378, ar roue, dre varnedigez e Parlamant, a stagas Breiz ouz ar Frans; pa voe skignet ar c'helou sebezus-se, Breiziz a yeas e kounnar ruz hag a zavas d'ar 25 a viz ebrel 1379 eur gevredigez evit savetei o bro; kas a rejont kanaded da Yann IV d'her pedi da zistrei ha d'en em lakat a-nevez en o fenn.

Distro an Duk a voe eun nevezenti estlammus.

Al listri hen degase a zigouezas e aber ar Rans d'an 3 a viz eost 1379, dre eun amzer eus ar re gerra; an diskenn a voe graet war aod Dinarz, rak kêr Sant Malo, a oa neuze c'hoaz etre daouarn ar C'hallaoued.

Eun drugar e voe an diskenn-se; adalek kribenn an holl dosennoù a ra evel eur gurunenn en dro da borz Dinarz, betek an oad, e weled an dud, a-vernioù,

en o dilhad kaera; war an traez gwenn, er penn ar-raok, edo ar vourc'hizien pinvidik hag an noblansou uhela.

Dal ma voe gallet anaout al lestr m'edo warnan ar prins, eur youc'hadenn skiltrus a dregernas eus an eil penn d'egile d'an aod ha pa oa tostet mat ouz an douar, an dudchentil a redas er mor evit diambroug Yann IV. Ar youc'hadennou laouen a yeas war gresk; karantez Breiziz evit o bro a voe eno trec'h d'ar gasoni a c'hellent maga an eil ouz egile; abaoe an amzer ma oant rannet e diou gostezenn; kalonou an holl, adalek hini an den distera betek hini ar prins a dride gant an hevelep karantez evit douar sakr o zadou ha daelou a levenez a rede eus an daoulagad.

Breiziz, daoulinet war an traez, a youc'he o c'harantez d'o Duk : « C'houi eo hor gwir Aotrou ha Doue ho miro hag ho tiouallo diouz pep gwall damall ! »

Hag hen a dosteas outo, o lakeas da zével gouestadik hag o briatas.

Pa daolas eur zell ouz ar re a oa war an tevenn, o saludas holl a-unan, hag ouz o gwelout ken niverus e ouelas.

Ma oa teneraet kalon ar prins, kalonou ar re a oa dirazan a oa teneraet kement all; an holl o devoa c'hoant da vriata ha da zougen war o diouiskoaz difennour buhez ha frankiz Breiz.

« An dervez-se a voe unan eus kaera dervez hon Istor; abaoe amzer Nominoe ne gaver hini ken bras ha ken kaer da lakat kenver ha kenver gantan. N'eus hano ebet ken nak eus a gostezenni Bleiz, nak eus a gostezenn Montfort, nak eus a vourc'hizien, nak eus

a vignoned Bro-Zaoz, nak eus a vignoned ar Frans ; war draez aod brudet Dinarz n'eus mui nemet eur vroad tud, **eur bobl, eur ouenn, eur Vreiz** » (1)

Intanvez Charlez Bleiz a deuas, en deiz-se, eus he fenn he-unan ha da genta da vriata an hini en devoa bet an trec'h war he fried, e Alre, d'hen anaout evit mestr gwirion Breiz a-bez ha da lakat etre e zaouarn. evit difenn ar vro, an holl damvez hag an holl dud he devoa el leveou a oa d'ezi er Penteür. Dirak eun hevelep skouer n'eus nemet eun dra da ober : her c'haout kaer ha tevel.

Gwella-se ma 'z eus chomet c'hoaz etouez Breiziz eun eulfeun eus ar garantez he devoa ar vaouez dispar-se evit he bro.

ARZUR DE LA BORDERIE

Ya ! kaera skouer roet d'eomp gant an intanvez reuzeudik-se hag a ziskoueze splann e venne kerzet war roudou he fried.

Gwir a-walc'h eo ar pezh a lavar Arzur de la Borderie, kaera dervez hon Istor eo bet an 3 a viz eost 1379 ha n'em eus ket a boan o kredi eo bet savet diwar gaera burzud Charlez Bleiz, laket neuze war roll ar Zent, tri bloaz a oa.

Ra deurvezo gant sant Charlez, brema p'ema adarre Breiz en eur c'hroaz-hent eus he istor, nevezi ar burzud a reas pemzek vloaz goude e varo ; fizianz hon euz ennan hag an holl Vretoned a zo er baradoz .

Eur vro hag a zo bet kement a zent o labourat hag o pedi eviti n'hell ket mont da goll !

(1) Biographie Bretonne I. p. 641 ; article de M. G. Lejean.

Mamm ar Breizad

gant Y. B. M. ar SKOUR, barz I. V. Rumengol.

Eur vamm, unan eus ar gwraez mat a zo stank en hor bro, he feiz kreñv ha nerzus, en he c'halon, eur garantez flamm ha tener meurbed, a ouestlas, eun deiz, mont da bedi ar Werc'hez Vari. Eun dra bennak he deus atao eur vamm gristen da c'houlenn digant ar Werc'hez evit he bugel.

Ra voe deuet an deiz he devoa lakaet mont eus ar gêr, ar wreg paour a gemeras dour benniget ha gant sin ar groaz en he c'herc'hen ez eas hep aon en hent, eur chapeled en eun dourm, eur wialenn wenn en dourm all. Mamm baour, mont a rae gant he c'halon da bedi evit he mab, evit he c'henta ganet. Evitan a-raok he oa bet alies e ti santel an Itron Varia Remed-Holl ; d'ezi, Gwerc'hez, e oa bet gouestlet he mab a-raok ma teuas er bed, ha, goude ma voe ganet, ar vamm a bedas, evel a-raok, evitan Mari, Mamm a drugarez, ha Sent Breiz-Izel ivez.

Eur vamm ne gav ket d'ezi e vefe netra re vat evit he mab.

Evelse e oa ar vamm gaez-man : pedet he devoa war he daoulin e ilizou hag e chapeliou savet en e-nor da Zent hor bro gant ar Vretoned hon Tadou koz. Nemet Doue, teod den war an douar ne c'hellfe lavaret pegen bras eo karantez eur vamm evit he bugel.

...Nebeut a dra e oa da feiz ha da garantez ar vamm a zo hano anezi aman kement he devoa graet betek neuze. Eun deiz e klevas lavaret e oa pell diouz he bro eun iliz santel all, kaer ha burzudus meurbed. Di ez ae an dud a vandennou eus a bep korn a Vreiz da c'houlenn ha da gaout grasou digant ar Werc'hez, e raed anezi Itron Varia Wir-Zikour. Ar vamm garantez-man a ouie ervat e ro Doue e c'hrasou el lec'h ma kar ha da neb a gar, gant ma vezont gounezet e-

velato. Gounit grasou an Aotrou Doue ha grasou ar Werc'hez a felle dreist-holl d'ar vamm-man, evit o lakat da zont war benn he mabig bihan.

Evit an dra-ze eo ez ae breman diarc'hen warzu Gwengamp, stari he c'halon, nerz ha feiz en he ene, hep sellet ouz an hent hiri ha kalet dindan he zreid, hep sec'ha ar c'houezenn a goueze diouz he zal, nemet hepken o sellet, hep an amzer, ouz an nefiv hag en eur sellet o sevel he fedenn hag he huanadou gant mouez al laboused a glev e o kana en dro d'ezi. Dre o c'hanaouen e kave d'ezi klevet he mab o tridall en e gavel er ger.

Pa en em gavas e Gwengamp, ar belerinez a en em strinkas da dreid an Itron Varia Wir Zikour, he fedas a wir galon evit he mab bihan, evit tud he zi, evit tud Breiz, evit an Iliz kristen holl.

...Ar vamm-se, ma broiz, a oa va mamm; evidourme eo e oa bet e Gwengamp, evidoun eo he devoa pedet an Itron Varia Wir Zikour. He feiz, he c'harantez, he c'helennoù, teñzorioù eus ar wella, a zo chomet beo buhezek em spered, em c'halon, em ene; ioc va buhez int; war hent teñval ar bed e skrinkont bembdez sklerijenn em raok; digeri a reont d'in fizians e Doue hag er Werc'hez.

War barlenn va mamm em eus desket anaout an Aotrou Doue, lavaret da genta E Hano em fedennou, E garet, karet ar Werc'hez hag ar Zent eus a Vreiz.

Gant va mamm em eus desket a-vihanik buhez sent hor bro Breiz: pa gomze va mamm anezo e kave en he c'halon hag en he yez brezonek [peadra] da lavaret gwirioneziou, da zisplega burzudou hag a yae rag-eün da galon kement hini he c'hleve o prezeg.

Gwelet he devoa, en e zav, abati koz Landevenek al lec'h m'o deus bevet ken alies a zent, ken alies a zen gouziek: va mamm he devoa gwelet ivez abati Daoulas ha deiziou kaer iliz Rumengol; anaout ha kana a rae d'in ar gwerziou kaer ha kement a oa c'hoarvezet, en amzer goz, en hor bro Breiz...

An den ne d'eo netra anez e vamm; pa deu ar maro d'hen diframma digantan, e galon mantret da genta a chom goude, en e greiz, evel war neunv, en eur mor a c'hiac'har; neuze e wel eo goullou ha yen ar bed en dro d'ezan, neuze, heb e vamm, en deus eun dienez ar vrasa, eur bec'h pouner da c'houzanv, pa ne vez ket a feiz.

Ar vamm eo burzud ar wir garantez kristen; gant an Aotrou Doue ez eus bet evel teuzet, en he c'hreiz, eul lodenn eus e galon hag eus a galon Mari, e Vamm garantezus.

Piou goude a vefe scuezet o wellet an dælou o koueza stank eus a zaoulagad eur c'hêz koz, pa zont en e vamm hag en e vugaleach.

E Montroulez, ar 15 a viz eost 1869.

En amzer c'haro-man, muioc'h eget biskoaz, ez eus ezomm e vefe holl vammou Breiz-Izel heñvel ouz hini barz Itron Varia Rumengol; ar mammou kristen hepken eo a zav bugale gouest da zougen o c'hroaz, war hent striz ar vuhez.

ETRE AR GWELE

HAG AN TAN

GANT MARI-ANNA ABGRALL

Na pegen laouen eo an tiez a zo leun a vugale. Mont a-ra kuit ar c'hiz eus ar c'havellou-brañsell, ken aes, koulskoude, ha ken brao; eno ar bugelig bihan a veze tostik d'e vammik; eno e veze tommik d'ezan; ar c'havell a veze stag, gant kerdin, dre e bevar gorn ouz golo ar gwele kloz; ar gweleou de-ro koz-se duet gant ar maged hag an amzer a veze bet lusket enno ne oar den pet rummad bugale hag ar c'hoad anezo ken kalet, koulskoude a veze ennan kochou doun ha stank, graet gant ar gordenn a veze stag ouz ar c'havell, evit e lusket; ar breudeur, ar c'hoarezed azezet pe gourvezet war ar bank o lusket breur pe c'hoar vihan a dremene o amzer, a-wechou, o konta ar c'hocho-se hag o lakaat ar gordennig da vont eus an eil en egile.

Pa veze lakat ar bihanna en e vransell, e teue tro ar re all, brasoc'hik, a-raok mont d'o gwele, d'en em zila, gwella ma c'hellent, e kichen an hini eus tud an ti a blije ar muia d'ezo; an tontoned, ar mevelien, zoken a veze mall ganto kregi en unan pe unan eus ar vugale hag eno, en dro d'an tan, tommik d'ezo, e veze c'hoariet ganto, graet lid d'ezo; ar re vras a deue, evel pa lavarfed, da veza bugale adarre.

A-wechou ar vugale a c'houlenne eur rimadell hag unan bennak a zistage d'ezo unan eus ar c'hontadennou bihan-se, evel hini ar C'hra'h koz, hini Meudig, a veze bet kontet ouspenn kant gwech hag a gaved brao atao; a-wechou all azezet pe a c'haolad

war ar varlenn e veze c'hoariet marc'hig ganto ouz o lakaat da lampat evel pa vijent war eur marc'h, hag e veze kanet :

Heü ! 'ta, marc'hig,
Pelec'h emañ da barkig ?
Pe emañ pell, pe emañ tost,
Dont d'ar gêr a-raok an noz !

Pe c'hoaz :

Marc'h Hamon a ya da Vrest,
Dishouarn ha digabestr
Dre an drein, dre ar vein
Hag Hamonig war e gein.

D'ar merc'hed bihan e veze kanet :

Marc'haridig a blij d'in
Kals a labour a ra d'in
Goro 'r zaout, o c'has er maez,
Terri 'r bodez, skuilha 'l laez !
Mont d'ar c'helorn davit kig
Hag hen debri 'vel eur big ;
Mont d'al liorz davit kaol
Hag o drailha war an daol.

Pe c'hoaz :

Marc'haridig milimaout,
Deut en hent-man gant ho saout ;
Eun askornig 'zo er pod,
Deut en hent-man ho po lod ;
Daou avalig 'zo en tan,
Deut en hent-man, po unan !

Hag ar vugale a dride, a c'hoarze; ar re yaouanka a gouske a-wechou a-greiz c'hoari hag a veze lakat en o gwele, hep gouzout d'ezo; ar re vrasañ, faez ive ken a goueze o fennou war bruched ar re o douge, a youc'he evelato : « C'hoaz ! c'hoaz ! eur

wech all ! » met, dre gaer pe dre lieg, p veze graet d'ezo mont d'o glud ha goude beza lavaret o fater vihan, e kouskent c'houek betek ar mintin, oc'h hunvreal er marc'h bras, bras, a ya d'an daou lamm, sav ha krec'h.

N'eo ket hepken en e di ha gant e gerent eo e vez graet lid d'ar bugel bihan ; kement hini eus an anaoudegez her gwel, pe, en e gavell pe war ar vrec'h, a daol evez outari, a zell outan gant evez hag e leveront gant kement a blijadur ha pa veie dirazo mab eur roue : Na kaera krouadur, Doue her bennigo ! »

Ar geriou-se. Doue her bennigo ! » ar vamm gristen a oar ervat petra dalvezont ha ma tigouez gant unan bennak chom hep o lavarout en eur gomz ouz he c'hrouadurig, her gweler, gant enkrez, ouz e stor-da war he c'halon, evel p'he divije c'hoant d'hen di-c'haoui eus ar bennoz a zo evel laeret d'ezan.

Pa zigouez d'eur bugel strevial e vez lavaret ivez d'ezan : « Doue d'ho pennigo. »

Pa zigor e c'henou da zislevi-gen, ar vamm gant he biz meud a ra sin ar groaz, war e c'henou, en eur lavaret, « Aviel sant Yann en ho kerc'hien. »

Ar geriou kaer-se « Doue ho pennigo ! » a vez lavaret, meur a wech, ouspenn d'ar vugaligou. Klevet em eus meur a hini o lavaret : « Setu aze kleier hag a zon bras, avat, Doue o bennigo ! » — « Setu aze bannielou kaer avat, Doue o bennigo ! »

Eur zulvez, e Lambaol, e voe douget, e prosesion, eur skeudenn nevez eus ar Mabig Jezuz, roet gant eur mignon d'ezan, d'an Aotrou Sevaer a oa neuze kure er barrez ; goude an offis e klevis eur vaouez o lavarout en eur zavel he divrec'h, er vann, evit diskouez he estlamm : « A ! ya ! setu aze avat eur Mabig Jezuz kaer, Doue her bennigo ! »

En hor Breiz-Izel, ar geriou kaer ha mat-se a oa stank kenan ; pa strevie eun den bras e veze lavaret d'ezan : « Doue d'ho sikouro ! » hag henman a responte : Bennoz Doue ! »

Pa gomzed eus al loened, ne vanked morse da lavarout : « Doue o miro ! » — « Setu aze eur vioc'hig hag a zo flour he blevenn, avat, Doue he miro ! » — « Sellit ouz ar bouch bihan-se o fringal 'ta ! Doue her miro ! »

An tadou hag ar mammou a zeske atred ar geriou-se d'o bugale ; breman, ar c'hiz kaer-se n'eo mui heuliet gant an holl, evel gwechall : led a gav d'ezo ez int re zesket pe re binvidik ha n'o deusket a e zomm, nak inti, nak o loened, eus a zikour an Aotrou Doue.

**Komzomp
brezoneg
- d'hor -
bugale**

pedamallet e vezimp ganto diwezatoc'h

LEVENEZ-HEP-PAR KARANTEZ AR VAMM

Ar pennad-man a zo tennet eus pezh-c'hoari brudet Moris Maeterlinck **Al labous glas**. Hunvrez daou vugel eo : Tylyl ha Mytyl. Ober a reont eur veaj hirr, dre eur bed burzudus. Hentchet int gant eun itron gaer, hanvet ar Sklerijenn. Mont a reont ganti, da genta da vro o zud aet d'ar bed all ; kaout a reont eno p mamm-goz, o c'hoarezed hag o breudeur bihan tremenet, hag a vev er vro-se, heñvel ouz al lec'h ma oant o chom war an douar. Goude beza tremenet dre Balez an Noz, dre ar C'hoat Bras, dre ar Vered, Tylyl ha Mytyl a en em gav e Palez al Leveneziou.

En diviz-man e weler an daou vugel o tivizout gant an Eurvad hag a lavar d'ezo :

— Breman, va bugale, sellit mat piou a deu ! Eul Levenez all, glana hini marteze a zo aman.

TYLTYL.— Piou eo ?

AN EURVAD.— N'hen anavezet ket c'hoaz ? Met sell gwelloc'h 'ta ? Digor frank da zaoulagad beteg kalon da ene ? Da welet he deus, da welet he deus ! Diredet a ra davedout en eur astenn d'it he divrec'h.

Levenez da Vamm eo, Levenez-hep-par-karantez ar Vamm !

Al Leveneziou all, diredet a bep tu, a ra menleudi al Levenez nevez, ha pa zigouez houman ec'h en em dennont holl sioulik.

KARANTEZ AR VAMM.— Tylyl ha Mytyl ! Penaos, c'houi eo, c'houi eo a gavan aman ? Ne oan ket ouz ho kortoz !... Va unan penn e oan er gêr, ya, ha setu ma pignit ho taou beteg an neñv elec'h ma lugern el levenez eneo an holl Mammou.

...Met da genta, roit pokou d'in, pokou kement ha ma c'heller rei ! Beza ho taou ete va divrec'h, n'eus netra all er bed hag a ro muioc'h a levenez d'in !... Tylyl, ne c'hoarezet ket ? Na te ivez, Mytyl ? N'anavezit ket Karantez ho Mamm ? Met sellit ouzin, 'ta ?

Ha daoust ha n'eo ket va daoulagad, va muzellou ha va divrec'h eo a welit ?

TYLTYL. — O ! eo, gwelet a ran ! met ne ouien ket... Henvel out ouz Mamm-me, met kalz kaeroc'h out, evelse.

KARANTEZ AR VAMM.— Ya, gwir eo ! rak ne go-saan ket ken ! ha kement deiz a dremen a zigas d'in nerz, yaouankiz hag eurusted !

TYLTYL, souezet bras a zell outi hag a bok d'ez. — Hag ar vroz-kaer-se, gant petra eo graet 'ta ? Seiz, pe arc'hant, pe berlez eo ?

KARANTEZ AR VAMM.— Nann, gant pokou, gant sellou karantezus, hag allazigou eo ez eo graet. Kement pok a roer, a lak war va broz eur bann-loar pe eur bann-heol.

TYLTYL.— Souezus eo ! biskoaz n'em bije kredet e oas ken pinvidik. E pelec'h 'ta e oa kuzet ganez ar vroz-vrao-se ? Er pres bras m'ema an alc'houez gant Tata eo e oa ?

KARANTEZ AR VAMM.— Met nann ! ganen ema bepred ! met n'he gweler ket, rak ne weler netra pa vez serret an daoulagad.

An holl mammou a zo pinvidik pa garont o bugale. N'eus ket a re baour, n'eus ket a re zivalo, n'eus ket a re goz.

O c'harantez a vez atao ar gaera levenez hag o bugale kaera boket 'zo er bed !

Ha pa zeblant ar Mammou beza trist, eur pok a resevont pe a roont, a zo a-walc'h evit trei o daelou e stered e goueled o daoulagad !...

TYLTYL a zell outi gant souez.— Met, ya, gwir eo ! da zaculagad a zo leun a stered, mamm-me ! ha da zaoulagad eo ez int, ya, ya ! met kalz kaeroc'h ez int !

Ha da zourn ez eo ivez, gant ar walenn vihan war da viz. Sell, gwelet a ran warnan c'hoaz an he-velep devadur az pa graet eun nozvez, en eur enaoui ar goulou. Met kalz gwennoc'h eo ! goulou a rank beza ennañ, ken skedus all ha ma 'z eo, mamm-

me!... ker brao eo ma ne die ket labourat, evel hini ar gêr, sur a-walc'h?

KARANTEZ AR VAMM.— Penaos, n'az peus ket gwelet e teu va dourn da veza gwenn-kann ha ske-dus pa ra allazig d'it?

TYLTYL.— Souezus eo,, mamm-me! Da vouez a a-navezan mat, ivez, met komz a res kalz bravoc'h eget er gêr.

KARANTEZ AR VAMM.— Er gêr hon eus re da ober, ha n'hon eus ket a amzer, met ar pez ne leverer ket, her c'hlevet a reer koulskoude.

Breman, pegwir ez peus va gwelet, daoust ha va anavezout a ri, dindan va broz pemdez, pa zistrei warc'hoaz d'hol lochenn?

TYLTYL.— N'am eus ket a c'hoant da zistrei d'ar gêr! pegwir emacout amañ, me fell d'in chom ganez, mamm-me, keit ha ma vezi amañ.

KARANTEZ AR VAMM.— Met, va Zyltyl gêz, henvel eo! Du-hont eo emacoun; du-hont eo emacomp-holl!

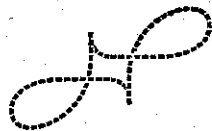
N'out deuet amañ nemet evit kompren ha gouzout pelloc'h penaos e ranker va gwelout pa vezan du-hont er gêr!

Kompren a res, va Zyltyl-me? Kaout a ra d'it emacout en neñv, met an neñv a zo e kement lec'h ma en em vriaomp!

N'eus ket a ziou vamm, ha n'az peus hini all ebet!

Pep bugel n'en deus nemet eur Vamm hag ez eo atao an hevelep hini, hag atao an hini gaera, an hini goanta!...

Starda a ra an daou vogel war he c'halon.

Ar Simbol

Kontadenn wirion ar brezel 1914-18

GANT EV. PENN-AR-C'HOAD

Herve hag e bried a veve eurus en o farrez c'hinidik, war aochou Bro-Dreger. O zi a oa koz hag ar mein amezañ en hevelep liou gant ar rec'hel bras a 'm gave a bep tu d'ezan; met, en diabarz, nag a yaouankiz!

Herve a oa c'houec'h vloaz warnugent; e wreg pemp bloaz nebeutoc'h, leun a c'hened, duoc'h he bleo dindan he c'hoef gwenn, eget mouar daro, ken glas he daoulagad hag ar mor pa vez digoummoul an oabl da viz eost.

En ti, e rede eur bugelig daou vloaz ha, ma oa koant e vamm, Erwanig a oa ker koant all. Pegen seder ivez!...

Pa lavare ya, en eur zizoloï e zentou munut, e seblante mousc'hoarzin; pa lavare mammig, tataig, e seblante kana.

Leiz an ti, en eur ger, e tarnije levenez, kufivder ha karantez.

Hogen, eun deiz, en tour, a sav du-hont ar groaz beteg ar goabrennou, ar c'hleier a 'n em lakas da skei, buan, buan taolioù sec'h, stank, stank, evel pa vije bet krog eun tan-gwall spontus er bourc'h a-bez.

— « Ar brezel, ar brezel! e lavare an eil d'egile tud ha bugale.

D'an deiz warlerc'h, goude beza graet, war droad, meur a gart-leo, Herve a gemere an hent-houarn evit mont da Vrest, e zilhad martelod war e choug, eur bec'h pounner war e galon.

Klevet hoc'h eus bet komz eus paotred « Dixmud », eus « Dimezelled o zoupenn ruz » ?

Herve a oa unan anezo hag etouez ar re galoneka. Ne oa ket akuit da c'hallegat, ma feiz ; met evit ober e zlead, evit gourenn gant ar maro, evit en em ganna, en divije roet kenteliou da veur a brezeger flour eus an tu all da harzou Breiz.

Miziou hirr a dremenas. Bep heure ha bep noz, Erwanig, daoulinet evel eun aelig dirak skeudenn an Itron Varia, a c'houlenne :

« Me ho ped, Gwerc'hez Vari, grit ma teuto Tadig d'ar ger ! »

Allas ! Herve ne zistroas morse ! E hano a zo skrivet war ar bez-arouez savet e korn ar vered evit bugale ar barrez maro evit Bro-C'Hall.

Echu ar brezel daou vloaz 'oa. Dispar e oa bet an hanv hag an diavezidi o devoa diegi o kuitaat ribl ar mor rak, daoust da veza digor miz here, an amzer a chome brao meurbet.

En abardevez-se, me 'oa deuet, evit ar wech diwez, da welet kaerder ar run hag an traezennou, dindan sklerijenn dener ar c'huz-heol. Endro d'eur roc'hel divent maen-greunek ruz, e kutulhen eur boked brug en eur sonjal : « Warc'hoaz d'an eur-man, me a vo pell ac'han, siouaz » Teurel a reen, gwech all, endro d'in, eur sell karget a velkoni.

Ha setu ma kouezas va zellou war daoulagad hag e oa muioc'h a dristidigez c'hoaz eget em re : eur vaouez a oa dirazoun hag e kave d'in beza he gwelet en eun tu bennak.

Dre ma vanen souezet, da glask hec'h hano, hi a lavaras : : « Annaig ! »

Serri a ris he dourn gwenn, met stouet e chomen. Em envor e tarze skeudenn eur plac'hig naontek vloaz, o tont eurus er-maez an iliz, he brec'h war hini va mignon Herve. War jodou dislivet an intañvez paour e ruilhas daerou !

- « Dont a rit betek du-man ? emezi, goude eur penadig ; ma zi, gouzout a rit, a zo aze tost.

— Ya, e respontis. Neuze, evit sederaat ar gaozeadenn e c'houlennis kelou eus Erwanig bihan.

— Aet eo d'ar skol, digor nevez 'zo. Souezet oun avat pa n'eo ket c'hoaz erru aman.

Setu ni en ti eta. Sklêr, net, kempennet mistr eo an holl draou. Annaig a gont d'in he buhez a intañvez yaouank. Gant kalz a reuz, a boan, e c'hounez bara evit hag evit he « mabig-aour ».

N'eo ket c'hoaz tregont vloaz hag he bleo a zo gwenn. Ne oar ken mousc'harzin pe da vihana, en he mousc'hoarzoù, ken dudius gwechall, e vez muioc'h a velkoni eget a laouenedigez.

Koulskoude o welout Erwanig o tont en ti, he dremm a sklaera ar potrig eo he holl eurvad ; evitañ hepken hi a vev.

— Pelec'h eta oas manet, va c'halonig ? »

Ar c'hrennard bihan a vriata e vamm gant karantez met ne lavar ger ebet. Deuet ouz taol em c'hichen, e tiroll da ouela dourek.

— « 'M eus aon, out bet lakaet e pinijenn?... Ba, yaouankik eo, emezoun... Del, sed aze peadra da brena eun takad kraon disul... Kemer ivez, sell, va faotr ar boked brug-se... Ha breman, lavar d'in abalamour da betra e oas e pinijenn ?

— O veza... ma em boa... komzet... brezoneg !

— Ma ! 'velkent ivez 'ia !

— Paourkæzig ! eme Anna, gant eur pok d'he c'hrouadur.

Ar pec'hed euzus anavezet, setu seder ar Breizad bihan. Sevel a ra war eur gador ha lakaat a ra war ar siminal, dindan poltred ha kroaz-a-enor e dad, an dornad brug am boa roet d'ezan.

Gouzeut a ran petra scijas Herve eus lein an Nenvou...

Ha sur oun penaoz Doue hag a roas o yez d'ar Poblou, a skuilhas e vennoz war ar bugel hag e Vamm.

AL LABOURER-DOUAR

Doue e-unan eo en deus savet micher al labourer douar p'en deus lavaret da Adam goude e bec'hed : « Hiviziken an douar, drezan e-unan ne zougo nemet spern hag askol, ... ha diouz c'houezenn da dal eoe- tebri da vara ».

(Gen, III, 18^{ha} 19.)

Labourat an douar eta a zo ober ar pez a venn Doue, hor c'hrouer, a rafemp.

Nak hen e tleomp eta kaout mat ha karout eur vicher roet d'eomp gant Doue e-unan.

Micher al labour douar a ra vad d'an holl ha micher ebet ne deo na ken koz na ken enorus hag hi.

Anez al labour douar an den a varfe gant an naon ; al labourer douar eo mager an holl.

Micher al labourer douar eo kaera hini a zo ; drezi e c'hellomp, gant sikour an nenv, lakaat an douar da rei, gant an nebeuta ma c'heller a vizou. ar plant hag ar gwez m'hon eus ezomm anezo ; drezi e tiorromp ar gwella gouennou loened, evit hor marga pe evit gounit ganto.

Al labourer-douar a dle poania da lakaat an douar da rei kement a c'hell rei hag evit dont a-benn eus an dra-se e tle labourat e doare ha kemerout atao ar benviachou dereata, ar re a ra ar gwella labour.

An den a dremen e vuhez er maeziou, a vev e kreiz oberiou kaer ar C'hrouer, ne dle morse ankouaat an Hini a laka ar plant da gellida hag an eostou da zarevi. E keit ha ma vo e dal soublet warzu an douar ra zav e galon warzu an Hini en deus graet kement mad a zo ha ra ziskouezo e anaoudegez vat, o rei beb an amzer, eun dra bennak e prof d'an iliz ha d'ar Zent.

Eur c'hiz koant a oa ^{**} gwechall e Kerne Uhel hag e Treger, da rei neud d'ar gesterien ha d'ar gesterezed a veze o kestal en iliz ; diouz ma'm eus klevet, ar c'hiz-se a zo o vont kuit, a nebeudou ; e Scrignag e vez kestet neud, c'hoaz, diou zulvez er miz, met e

Plougasnou ne vez roet mui a neud, er gest, nemet d'ar pardonioù. Ar pez azo penn-abeg da-se eo ne vez mui hadet a lin na desket d'ar merc'hed yaouank neza evel a veze graet gwechall goz.

Ha, koulskoude, ar gizioù koz-se ker brao ha ken dereat ne dlefent ket beza laosket da goueza ; perak an dud pinvidik eus ar parrezioù ne boaniont ket d'oderc'hel pe d'o sevel mar d'int kouezet ?

Eur c'hiz koz all ker brao ha talvoudus ivez evit an ilizoù am eus gwelet pa oan yaouank : ar c'hiz da rei e prof d'an iliz pe d'ar zant patron, al leue bihan kenta a veze diwar an ounniri a veze bet savet en tiegeziou pinvidik eus ar barrez ; eur wech an amzer e veze klevet lavaret er gador epad ar pron : « An hen man-hen en deus roet d'an Itron Varia pe d'ar zant eul leue bihan hag a vezo gwerzet, war ar groaz goude an oferenn ».

E-leiz a dieien a gare kaout, bep bloaz, eul leue bennak da zizoun bet kinniget d'ar zant evit kaout muioc'h a jans ganto hag ivez, o veza ma teuent eus an tiegeziou bras e vезent' peurliesa, eus gouenn vat.

Evelse, da c'houde an oferenn, e veze pres en dro d'ar groaz ; al leue a veze savet war ar bazenn evit beza gwelet gwelloc'h ; an holl a felle d'ezo kregi ennan hag e veudika da welet ha lart e veze ; met ar baotred vihan a veze atao da dosta, lod krog en e lost, lod all en e skouarn hag ar baotred e veze al loenig diouz o c'her a veze eul lorc'h enno ; ar re her prene, o zud a veze kement all ; gwelet e veze meur a hini o sacha war jupenn o zad hag o youc'hal : « Tad, prenit hen' ta tad ! »

A leue-se bet roet e prof d'an iliz a veze karet gant an holl en tu all d'al loened all, hag int-i bras ha koz e veze sonj atao, en tiegez, eus pelec'h e teuent. Pet gwech em eus klevet tud o lavarout : « Hounnez, ar vioc'h-se, Doue he miro, a zo mat d'ar gounid ; hounnez a zo bet prenet diwar ar groaz ! »

Traou all a veze roet c'hoaz e prof d'an iliz pa veze bet mat an eost ; kalz a roe eun tamm sac'had ed ; darn patatez ; aman ; betek foenn zeken am eus gwe-

let da werza war ar groaz, Ar c'hiz-se da rei, e prof,
d'ar zent traou eus an tiegez pe traou eus an douar,
ouspenn m'a oa eur binvidigez evit an iliz a oa ivez
eur c'hiz kaer ha santez ; diskouez a rae an anaoude-
gez vat a dleomp holl da Zoue evit ar madou a ro
hag a blij gantan diouall d'eomp-

M.-A. ABGRALL.

GERIOU-STUR :

**Gwelloc'h eget biskoaz, diskouezomp e oar
a Vretoned en em zerc'hel !**

**Chomomp tud kadarn, onest, dereat ha
kristen !**

Ema enor Breiz etre hon daouarn.

*Gouezomp her c'hreski dre hor buhez kristen hag
hor spered vreizat.*

Skoazellomp ar c'helaouennou brezonek.

Lakomp hor c'henvroiz da lenn yez ar Vro.

O deus roet eus o c'helou :

Yann ar Beg (Kemper), Marsel Aodig, J. ar Poulichet (Mellionec)
Yann 'n Ozac'h (Scrignag), Padrig Guerin, Y. Gueguiner, kure
Scrignag, Yann Brieler, a zo e lodenn dieub Bro-C'hall,

Ch. Goanac'h (Kastellin), Yann Goulet eus Nevezadur, Alan al
Louarn (Kemper), Yann Naour (Rosporden), F. Kervella (Kongar),
R. Hemon, rener **Gwalarn**, a zo en Alamagn ; yac'h int holl.

Dorig ar Voyer, soner ar Bleun-Brug, Andrew Jeffroy, Yann Ger-
lann hag a oa prizoniet en Alamagn a zo bet digabestret ha distroet int
da Vreiz.

Roparz ar Masson, gloazet war an « Dunkerque », a zo bremañ e
Klanvdi Oran.

Yann Chapel (Gwened), gloazet a zo prizoniet e Amiens.

An abad L. Ar Floc'h, rener **Studi hag Ober**, a zo ivez endro
da Vreiz,

F. Andouard (St-Malo) hag a oa e Bro-Saoz a zo digouezet e
Toulon.

Mil bennoz da Zoue ha da Sent Breiz da veza diwallet ar
c'henvroiz-se eus ar maro.

« Hep brezoneg, n'eus Breiz ebet »

LIZIRI BREZONEGERIEN

Daoust hag eul labour eo ?

Seul-vui ma prederian gant kudenñ ar brezoneg a
vefe bet hogos dianav d'in panevet leor an Ao. Gui-
eyesse « La Langue bretonne », seul-vui ez oun man-
tret o sellout da genta ouz al labour a zo bet graet
wardro ar yez, ha d'an eil ouz an nebeud a stad a
raer anezi dre holl hag an nebeud a labour talvou-
dus a raer ganti.

Kaer am eus n'oun ket gouest da gredi e vefe bre-
zonegerien wirion ar re holl a ro harp d'ar brezoneg!
Rak peseurt gwellaenn a zo deuet en Emzao ? Penaos
eman ar stal bremañ ?

Daoust ha n'ema ket ar brezoneg en argoll gwa-
soc'h eget biskoaz dre ma ne gemer ar bobl preder
ebet gantan ? dre ma ne gav ket ar bobl he mad o
terc'hel da yez ar remziadou tremenet ?

P'eo gwir ez eus bet graet eur c'hempenna d'ar
yez, perak n'oar ket deuet a-benn, mat a-walc'h, da
drezañ mor ar galleg hag ar faout-se d'am meno eo
lakaat ar bobl da anaout he zalvoudégez ? Kaout a
ra d'in em eus kavet ar faout ramzel, ma tremen
klouarded beleien Breiz e kenver ar brezoneg.

Daoust, a lavaro darn hag eo o labour stourm evit
ar brezoneg dreist pep tra ?

Nann, n'eo ket o labour eo, eur gefridi kalz brasoc'h
hag uheloc'h o deus da gas da benn, met, hep mar
ebet, o dlead eo hen ober, hervez o galloud, evel m'eo
dlead kement breizad a zo, en amzer-man, dreist-holl,
m'eo deuet ar brezoneg da veza gwella moger a zo
da enebi ouz nerz an digristena.

M. A. Kemper, 18-3-40.

BREZONEG AR VUGALIGOÙ

E miz mae diweza, e reseven al lizer bourrus man, eus va mignon soudard Yann ar Beg, eus Kemper :

« Mat-tre da sonj da sevel eul levr " Brezoneg ar Vugaligou ". Al levr-se a zo gortozet a bell' zo ha degemeret mat a vezo gant ar gerent a fell d'ezo deski brezoneg d'o bugale ha pa n'o defe ket e zesket o-unan war barlenn o mamm.

Yeun ar Go eo an hini a vefe an den amparta da ren eur seurt enklask ; diskouezet en deus lies gwech e oar kas e labour da benn ha brao. Daoust ha ne vefe ket talvoudus ivez sevel eur gevredigez, eur Vreuriez kentoc'h etre ar Vretoned a zesk brezoneg d'o bugale daoust ma n'her gouzont ket a-vihanik pe daoust m'eo ret d'ezo ober gant ar galleg en o micher. Da skouer, an AA. hag l'lr. Kemere, K. ar Masson, Kerlann, ar Go, Mark ar Berr, Solu, H. Delaporte, Maze, ar Mee, ar Menn, X. de Langlais, da wreg ha te, wa gwreg ha me, hag all, hag all..

(N'omp ket stank evit ar mare). Meur a dra hon eus da zeski an eil gant egile. D'imp da gaout da-rempredou etrezomp, da lakaat hor bugale d'en em anavezout, d'en em welout evel keneiled ; dont a ray hor breurieg da gaout tamm ha tamm eul levezon vras war hor breudeur brezon a sonjo neuze, dre ar skouer hor bo roet d'ezo, e c'heller ober gant ar brezoneg da sevel ha da gelenn bugale kenkoulz ha gant ar galleg.

Ma chomomp avat pep hini en e gorn ne vezimp ket krenv ha n'hor bo tamm levezon ebet war hor c'henvroiz. Petra vefe da ober eta nemed rei brud d'an 3 B. a zo bet savet gant Dihunamb, lakaat ar vreuriez-se d'en em leda dre Vreiz a-bez e-lec'h chom evel m'ema evit eur c'horn-bro hepken (Bro-Wened)..

* * *

An hent a ziskouez d'eomp Yann ar Beg a zo mat ha sonjal a reomp eveltan. Ra vezimp unanet eta, ni kerent yaouank breizat ; breman e c'hellimp hen ober

dreist-holl, pa vezo digabestret darn eus hor mignoned a zo prizoniet pe zoudarded c'hoaz, evit ma l'kimp war zav brezoneg hor bugaligou. Ra blijo gant meur a hini eus hol lennerien kutuilh en tiegeziou bokedou eus ar brezoneg koant a implij ar mammou evit komz d'o babigou.

En niverenn-ma e kavoc'h e pennad M. A. Abgrall traou dudius evit sevel ha didui ar re vihan. Re all eus ar seurt-se hon eus c'hoaz, dastumet gant hor c'henvroad Yeun ar Go.

Kerent brezonegerien holl d'al labour evit brezonekaat hon tiegeziou.

Herri GAOUISSIN.

Alia a ran an holl Dud Yaouank !

Va lezit d'ho meuli evit ar stumm nevez en deus breman FEIZ HA BREIZ. A bep seurt traou, hag eus ar re wella, a vez kavet en ho kannad.

Rei da anaout d'ho lennerien ar re eus o c'henvroiz o deus stourmet epad o buhez evit hor bro (Breiziz a ouenn vat) a zo eul labour talvoudus dreist-holl. Ha setu aze danvez mat evit diou bajenn bep miz.

Displega marvailhou koz Breiz-Izel en eur brezoneg fraez evel ma ra Yeun ar Go, a zo digas sonj d'eomp eus an danevellou a selaouemp ken seder, e tal an oaled, er goanv pa yude an avel hag ar glao war ar maez.

...Ha pebez brezonegerien a zo bodet en dro d'eoc'h. Alia a ran an holl dud yaouank o deus c'hoant deski eur brezoneg rik da lenn ho kannad eur wech an amzer.

... Kendelc'her a ran, abaoe dek vloaz, da rei kenteliou brezonek bep meur da noz en Skol Veur an Naoned.

Job Kergrist, 26-5-40.

Dispar dreist niverenn FEIZ HA BREIZ mae, ha dudius !

G. B. KERWERZIOU.

Keleier eus hol lennerien prizoniet

Poent eo adkregi gant al labour Breizek

Setu sonet kloc'h an arzao brezel ! Echu eta al lazadeg. Bezomp laouen rak brema e teuio d'ar ger meur a Vreiziz kalonek prest da staga dioustu gant al labour evit adsevel Breiz. Kinnigomp d'hor brodiouvrec'h krenv hag eur spered breizad rik... Poent eo adkregi gant al labour breizek dilezet nebeut deveziou a raok ar brezel.

...Prizoniet oun ama e Gwened. N'ez oun ket re-da glemm, rak ar soudarded Alaman a zo dereat kenan en hor C'henver. Dec'h d'an noz a oa bet kanet ama en Arsenal dirak eun toullad brao a brizonidi *Kan broadel Breiz* hag an *Hini Goz*.

Gant va gwella gourc'hemennou, unanet evit Doue ha Breiz.

*Per ar Meur, Kamp Gwened
9-7-40.*

An oferenn e Kamp ar Brizonidi

...Toull-bac'het oun abaoe an 19 eus miz mezeven. Hor c'hamp a zo demdost da Gastell-Briant (Bro-Wened) e kreiz ar prajeier. Daoust ma n'eo ket gwall c'hoarzus hor stad, n'omp ket da veza re-glemmetevelato. Hon diwallerien alaman a zo en hor c'henver ken koulz ha ma c'hellont beza. N'eus enebiez ebet etrezo hag ar brizonidi. An daou ugent beleg a zo aman a c'hell lavaret o oferenn pemdez, ha bep sul e vez diou oferenn e-kreiz ar park-letoun, war eun aoter savet uhel, evit an holl. N'hon eus netra da ober koulz lavaret. Evit tremen e amzer bep hini a ra ar pezh a gar. Me a skriv bemdez pennadou war ar c'hamp hag ar vuhez a renomp.

Da c'hortoz beza digabestr, ganeoc'h a wir galon, muioc'h eget biskoaz evit Doue hag hor bro Breiz.

V. Seite, 20-7-40.

KANVOU

Erbedi a reomp ouz hon lennerien :

An Itron JAOUEN, Jann Favennec eus he hano a blac'h yaouank, maro e Kemper d'an 30 a viz mae en he 60 vloaz, ha beziet e Kerfeunteun, e bez he zud koz. *Doue r'hen fardono.*

Holl vignoned Breiz o devezo keuz d'ezi.

An A. Per BRELIVET, maro e Pluguffan (Kerne) d'e 68 vloaz. Eur Breizad chomet start d'e feiz, d'e Vro, d'e yez, ha d'e wiskamant vreizek e oa. Ouspenn 50 vloaz a zo, e kane en iliz ; barz e oa ivez, ha savet en deus meur a zon ha meur a werz war darvoudou e barrez. Lod anezo a zo bet embannet gwechall e Feiz ha Breiz. Kantik I. V.'r C'hras Pluguffan a zo bet savet gantan hag gant eur beleg, an A. Y. V. Gaonac'h. *Doue r'e bardono*

An A. Joser CASTEL, eus Montroulez, kure ha mestr-skol e Glomel (Bro-Dreger), a oa aluzenner war vor epad ar brezel. Goude beza bet war al listri *Cyclone*, *Sirocco* ha *Mistral*, e teuas en dro war ar *Sirocco*, hag war al lestr-se, d'an 31 a viz mae, e kreiz eun emgann e mor an Hanternoz, eo e varvas d'an oad a 29 bloaz.

Josef CASTEL a oa eus mignoned ar Bleun-Brug. Er bloaz 1934, e roas e skoazell evit renka goueliou Montroulez. Gant e varo, Breiz a goll eur Breizad eus ar re wella. *Doue r'e bardono.*

An A. F. V. PERROT, breur Rener *Feiz ha Breiz*, bet mestr-skol kristen e Lanhuon hag en Egypt epad 50 vloaz, marvet d'an 31 a viz gouere ha beziet e Joslin d'an deiz kenta a viz eost 1940.

Doue r'e bardono.

An A. Y. L. M. CORVEN, ganet e Henbont d'an 29 a viz mae 1871 ha maro e Malestroit d'ar 7 a viz eost 1940. Eun den ampart e oa war ar c'hoariva Sevel a reas dreist holl ar peziou man : *ar Gasoni* hag *eun Tad en devoa daou vab*. (Ar pezh man a zo bet c'hoariet e Bleun Brug Pleyben e 1935, evit ar wech genta). *Doue r'e bardono.*

Kutuilhet e Breiz hag e lec'h all

Beza zo promesse a vriedelez
Etre Tafec ha Jentilez,
Etre Malbon ha Bonno
Setu achu an embanno.

Tafec, Jentilez, Malbon ha Bonno a zo peder enezenn vihan dirak Plouvouskan (Bro-Dreger). Ar C'hallaoued o deus anvet Jentilez e galleg : Sept Iles !!

E Koneri, e parrez Plouvouskan, e vez daou bardon: Pardon Koneri ar babu, e miz gouere, ha Pardon Koneri ar C'hraon, e miz Gwengolo.
(Klevet gant Francis Even, eus Landreger, e Plouvouskan d'an 2 a viz east 1940.)

KRENN-LAVARIOU KOZ EUSKADI

- 1 — Pep hini a oar tostaat ar glaou d'e vara. (1592)
- 2 — Ar yaouanka ma vez ar c'hoad
Ar buana e sank ar prenv ennan. (1625)
- 3 — An neb a ra vad d'ar vran
A vez dallet ganti. (1657)
- 4 — Ma z' es da heul ar c'havr
E vezi stlapet ganti etouez al linad. (1657)
- 5 — Lavaret diwezatoch a zo
lavaret morse. (1625)
- 6 — Ar pezh ne ya ket gant an dour
A ya gant ar froud (1657)

Pet ger a leveromp bep eur, bep sizun, bep bloaz ?
...Deuet 'oar a-benn da c'houzout e komz eun den war dro teir eur bemdez.

Epad an amzer-se e tistag 100 ger bep minutenn, ar pezh a ra 6000 ger bep eur, da lavaret eo ma kirit, talvoudegez 29 bajenn eul leor pe eur gelaouenn ment **Feiz ha Breiz**. Bep sizun, e teuer a-benn da gaout evel-se tost da 600 pajenn, hag en eur bloaz 52 leor ken teo ha Buhez ar Zent.

... Met, n'eus ket bet klasket gouzout pet ger bemdez a lavar ar merc'hed avat - !!

Benn ha studia :

LA LANGUE BRETONNE en 40 leçons gant F. Vallée	15 fr.
GERIADUR BREZONEK-GALLEK gant Ernault	18 fr.
GRAND DICTIONNAIRE FRANÇAIS-BRETON gant F. Vallée	75 fr.
Les MOTS FRANÇAIS et BRETONS CLASSES d'après le SENS, gant Vallée (levr I)	10 fr.
..... (levr II)	10 fr.
NOTENNOU DIWAR-BENN AR GELTED, pep levrenn gant geriadur	4 fr.
SKELTA SEGOBRANI, pep levrenn	8 fr.
Mizou-kas' ouspenn. E gwerz ti Moulerez Bro-Leon, ru Lafayette, Landerne.	

Yec'hed ar Yugale ar SIROP FERET

a eneb an Doken

Graet gant louzaouennigou hag a gaver er mor, ar sirop-man a ro nerz hag a ya'ha ar gwad. Ouspenn m'en deus eur vlaz eus ar re wella, louzout all ebet ne ro kement a nerz d'ar yugale hag hen.

« Ramplasi a c'hell ervat an emulsionou, an col-moru, ar sirop Portal, ar sirop Raifort iodé, hag all... » Ar vertuz en deus da ya'haat ar gwad, ouspenn ar vertuz da zigas an nerz d'an izil, a zo penn-abeg ma n'heir roer morse en aner d'ar yugale taget gant an doken, an trousklennou laez, ar werbl, an doureier fall, droug-ar-roue, hag ar zempladurez a deu warlerc'h ar ruzell hag an dreo...

En vente dans toutes les pharmacies

Dépôt principal : GRANDE PHARMACIE DU PROGRES,
2, rue de Paris (au-dessus de l'Octroi) BREST.

GANT NEDIELEG FEIZ HA BREIZ

a vezo gwellaet c'hoaz

...daoust d'ar re dizeblant!

BREZONEGERIEN

Breiz-Izel ha Breiz-Uhel

niverusoc'h bemdez

hon skoazellit da greski

niver holl Lennerien

**FEIZ HA BREIZ lance un vibrant
appel à tous les Bretons ardents
pour étendre son rayon d'action.**

Soutenez propagez

la Doyenne des Revues bretonnes

(fondée en 1865).

**Elle doit être dans tous les
Foyers bretons.**

PER BRÉLIVET

Barz Pluguen

1872-1940

✠ FEIZ HA BREIZ ✠

Renner : Y. V. PERROT

KOMZOU DOUE Komzou an dud

Sant Bernardino degli Albizzeschi a deus er bed, e kêr Sienna, en Itali, er bloaz 1380, hag a varvas e Aquila d'an 20 a viz mae 1444 ; d'ar 24 a viz mae 1450 e oa laket e hano war roll ar zent.

Beva a rae en eun amzer ma oa rannet e genvroiz e diou gostezenn a venne en em laza an eil eben ; manac'h oa eus a urz sant Fransez ; ar prezegennou a reas, breman ez eus 500 vloaz, en eun amzer strafuilhus henvel a-walch ouz an amzer ma vevomp enni, a zegasas eur wellaenn vras en e vro. Fiziens hon eus e ray ivez vad d'hon lennerien ar pennadoù a zistagomp anezo aman evito.

Ar Roue santel David a lavare : « Nemet Doue a rofe an dourn da zevel an ti, en aner e labour ar re a labour « warnan ! »

« Nemet Doue a ziouallfe ar gêr, en aner e tiouall an « neb a daol evez warni ! » Ps. 126.

Mat, evit eur vro eo ker gwir all : nemet Doue a rofe an dourn d'he sevel, en aner e labour ar re a labour warni.

Hogen kenta tra zo da ober evit ma roio Doue an dourn da vugale an dud eo selaou e gomzou hag ober diouto.

Setu aman war kement-se kenteliou kaer sant Bernardino.

Feunteun ar Vuhez.

Klevit 'ta ! o ! c'houi hag a zo yen ha maro, it da feunteun ar vuhez.

Maouez, pa deues, diouz ar beure da feunteun ar vuhez hag ar geennadurez kristen, n'es ket da lezel en o gwele, na da bried, na da vab, na da vreur ; dihun hen na gra d'ezan dont da zelaou ar pezh heñ lakay da veza beo mar d'eo maro.

O, tudou, ha c'hoant ho peus da zavetei ho pro ?

— Ya !

Mat ! Selaouit komzou Doue. Ma vezes evesiant da zelaou komzou Doue, evel m'eo dleet, e teuy hag e savi eus fank da bec'hejou hag ec'h en em dommi ouz tommder Doue hag en hent-se e gomzou ne gouezint ket en aner, war da spered ; marteze e kleui eur ger hag a vezo an hini azlakay da gemerout penn an hent da vont d'ar baradoz.

Sant Per, gouzout a res, a brezegas e Jerusalem hag a c'houezas miliadou eneou da Jezuz-Krist, gant eur brezegenn hepken.

Klevet ez peus, te, maouez, hag a welan o kousket aze ; ne gav ket d'it ?

Mat ! me deu da ziskleria dirazoc'h komzou Doue hag ec'h en em lakit da gousket hag e rankan, a-greiz pep kreiz, chom a-zav d'ho tihuna. Mat ! Me a lavar d'it, pec'hed az peus o kousket.

Ar gwaz pe ar vaouez hag a ya da zelaou eur zarmon, eme zant Augustin, hag a lez komz Doue da goueza a ra eur pec'hed ker bras hag an hini a lez, dre zieveded, an hosti da goueza, goude beza bet o'kommunia.

ar Balarenn.

Darn a zo hag a lavar :

« O ! Ne 'z in ket da zelaou ar zarmon rak ne zalc'han « netra eus ar pezh am bevez klevet ! »

Mat ! Klevit aman ganen ar pezh a zigouezas gant unan-evelloc'h, ha marteze, goudeze, e sanko gwelloc'h en ho spered, ar c'henteliou ho pezo klevet :

Béz e oa daou vanac'h, unan koz hag unan yaouank, o chom en hevelep peniti hag an hini yaouank, ken ne-

beut, ne zalc'he netra eus ar pezh a gleve, ha deuet e oa zoken ne 'z ae da zelaou sarmon ebet ken ; ar manac'h koz a lavaras d'ezan : « Kemer ar balarenn-se ; (rak pa-larennou o devoa da boazat o fesked) laka dour enni « da virvi ha pa vezo bero, taol eur werennad anezan « er balarenn all-man a zo kramennet an druzoni outi. »

Ar manac'h bihan a reas evel ma oa bet lavaret d'ezan.

— « Stlap an dour kuit, breman ha gwel ha ken ten-val hag araok eo atao ! »

— « Nann ! N'eo ket ken druz ken ! Skleraat a ra ! »

— « Mat ! eme ar manac'h koz, laka dour bero enni « diou pe deir gwech all ha stlap hen kuit ! »

Ar manac'h yaouank a reas ar walc'herez-se meur a wech ha bep taol e teue ar balarenn da veza skleroc'h sklêra.

— « Mat ! Klev breman, va breur, ma ne gomprenes « netra er sarmoniou a gleves eo dre ma 'z eo re gra- « mennet da spered evel ma oa re gramennet da bala- « renn. Kempenn da spered evel ma 'z peus kempennet « da balarenn ha seul-vui e vezo net ha glan, hep an « distera saotradur ha seul-vui e c'helli selaou ha kom- « pren komzou Doue ! »

Mar d'eo ret selaou komzou Doue, ker ret all eo teurel evez ouz komzou an dud. Malloz d'eoc'h c'houi hag a lavar eo an droug ar mad hag ar mad an droug, eo ar gwenn an du hag an du ar gwenn, eo ar gaou ar gwir hag ar gwir ar gaou.

ar c'houil du

An hini a embann ar pec'hejou kuzet a zo henvel ouz ar c'houil du ; heman, kerken a ma vez kouezet he fank diouz ar veoc'h, a zo warnan, a zank ennan, hag a gav ennan e blijadur hage vagadur.

Evelse ema an hini a zispenn e nesa ; n'ema en e vleud nemet pa c'hell dizelei traou hudur ha mezus.

Bugale, pa glevoc'h unan bennak o tiskuilh pec'hejou lous ar re all, leshanvit hen c'houil du, ha te hag a oa

techet betek hen d'hen ober, torr da dech ha dalch sonj
ez omp bet krouet holl war skouer hag henveledigez
Doue.

ar Ran.

Ar re a embann brudou fall a zo henvel ouz ar raned ;
gouzout a rit penaoz e ra ar re-man ; ranellat a reont :
Koua ! koua ! koua ! Aet oun harp enno pa ranellent
Koua ! koua ! koua ! ha kerKent ha ma teuont da c'hou-
zout emæer tost d'ezo, e tec'hont hag hini ebet ken ne
zout dare d'ezan finval.

Evelse e ra an teod fall ; p'en devez c'hoant da zis-
penn unan bennak e lavar : Koua ! koua ! koua ! Pa dos-
ta an hini dispennet outan ha pa lavar : « Aman ema-
oun ! » N'eus grik ebet ken.

O ! kovesour ! pa gouezo unan bennak eus ar bec'he-
rien-se, etre da zaouarn, n'es ket da rei an absolvenn
d'ezan ma ne ro ket e c'her d'it e raparo ar gaou en
deus graet, rak m'hen absolves ez i gantan da di an
diaoul.

an Eform.

C'hoant am eus da lavaret d'eoc'h, n'ouzon ket mat
a-walc'h piou da damall ar muia pe an hini a lavar
droug eus an nesa, pe an hini a ro skouarn d'e zelaou.

Ouz piou int henvel, a gav d'eoc'h ?

Ouz eur forn.

E kichen dor ar forn ema an eform e renker an toaz
warnan d'e lakaat er forn ; unan anezo a zo henvel ouz
genou ar forn hag egile ouz an eform ; sell, an den a
venn dispenn e nesa a en em lak e toull ar skouarn
gant e eform, da lavaret eo gant e deod, ha skouarn egi-
le a jom digor evel dor ar forn ; ar c'henta peo gwir e
kav digor dor ar skouarn a stag raktal da labourat
gant eform e deod hag a daol er forn muia ma c'hell a
gomzou gaouiat ha milliget.

A-walc'h eo evit an dro-man.

ITRON VARIA REKOURANS (1)

Kerber a oa gwechall unan eus parrezioù
brasa Goueled Leon ; en em astenn a rae adalek
douarou Plouzane, tre betek dour ster ar Pen-
feld ha ma he devoa eur chapel vrudet er Por-
zig, da Zantez Anna, he devoa eur chapel ker
brudet all e Rekourans, d'an Itron Varia.

Kastelled Tremazan, Landunvez, a oa neuze
aotroned galloudusa Goueled Leon ; unan anezo
Tanguy ar C'hastell, o oa kabiten Kastell Brest,
er bloaz 1341, p'edo rannet Breiz e diou goste-
zenn, hini Yann Vontfort harpet gant ar Saozon
hag hini Charlez Bleiz, harpet gant ar Fransi-
zien ; Tanguy a oa a du gant Yann Vontfort ;
er bloavez warlerc'h, soudarded Charlez Bleiz
a gilhas ar c'hastell ; Herri Malestroit a bedas
ar c'habiten, a oa kenderv d'ezan, da blega d'e
vestr ha da roue Frans. Tanguy a lavaras e
chomje a du gant Yann Vontfort « a rede gwir
wad Breiz en e wazied ». Raktal e enebourien
hag a oa daou eus e vibien etre o daouarn a zi-
bennas unan anezo dirazan hag egile ken ne-
beut, ne voe ket espernet ; e holl vadou a voe
dismantret ; en aner, rak kabiten Kastell Brest
a jomas a-du atao gant Yann Vontfort, ha gou-
de maro heman, e Henbont, d'ar 26 a viz gwen-
gôlo 1345, gant Janned Flamm, e intanvez ; er
bloaz 1347, e trec'has Charlez Bleiz er Roc'h
Derrien, her greas prizonier, hag er c'hasas da
Gastell Brest hag ac'hano da Vro-Zaoz.

Evit beza e harpet, evel m'en devoa graet,
Yann Vontfort a roas da Danguy al leveou en

(1) Noël Speranze : NOTRE-DAME DE RECOUVRANCE.
(Itron Varia Rekourans). Priz kaset dre ar post : 13. 50.

Her goulenn ouz Moulerez Bro-Leon, 7, Rue Lafayette,
Landerneau. C. C. H. Caouissin 27.165 Rennes.

devoa diframmet e Plouarzel hag e Kerber, digant Alan ha Prijant Coetivy, eus ar Vourc'h Wenn, a oa aet a-du gant Charlez Bleiz.

N'eo ket Tanguy ar C'hastell, koulskoude, eo a zavas chapel Itron Varia Rekourans, war al le-veou nevez en devoa bet e Kilbignon, met eur gourvab, da lavaret eo mab eur mab bihan d'ezan, Olier e hano, hag a oa kabiten Kastell Brest, er bloaz 1412, evel ma oa bet e unan, pevar ugent vloaz kentoc'h.

Chapel an Itron Varia a voe savet e penntosta parrez Kerber da Vrest, war lez ar mor ha dreist holl evit an dud a vor; darempredet e voe raktal gant eleiz a dud; an Dukez Anna a deuas da hardona da Rekourans er bloaz 1505, hag he mab kaer, ar roue Fransez I, er bloaz 1518.

Epad daou c'hant vloaz, ne veze nemet eun oferenn veure bep sul, e chapel an Itron Varia ha Rekouransiz a ranke mont d'an oferenn-bred da iliz Kerber, met d'an 3 a viz du 1623, an Aotrou Rieu, eskop Kastell-Paol, a roas aotre d'ezo da gana eun oferenn-bred bep sul « evit an dud koz « ha kabac'h, ar vugale hag ar varc'hadourien o « deveze ezomm da vont war vor.»

An Tad Kyrill ar Pennec a skriv er bloaz 1674 e ra Itron Varia Rekourans, e porz Brest, kals a vurzudou hag e vez kals tud o pardona en he chapel d'an 2 a viz gouere.

Porz Brest savet gant Richelieu, er bloaz 1631 a lakeas eleiz a dud da zont da jom da Rekourans ha chapel an Itron Varia a deuas huan da veza re vihan; er bloaz 1677, e voe savet eur chapel all, uheloc'h war an dosenn, ha kensakret d'Hor Zalver.

Ar chapel-man, d'ar 16 a viz mae 1750, a deuas da veza iliz eur barrez nevez, savet diwar goust Kerber.

D'an dispac'h chapel Itron Varia Rekourans a voe gwerzet; er bloaz 1829 e voe dasprenet ha nevezet; eur Werc'hez nevez hag eur Zantez Anna nevez, kizellet gant Yvon Collet, a voe laketa enni; met spered diaoulek an Dispac'h a

gendalc'he da ober e reuz e Brest.

Pardon an 2 a viz gouere a voe graet evit ar wech diweza er bloaz 1875 ha d'ar 17 a vezeven 1877, o veza ma kaved edo ar chapel gaez war 'n hent er porz... e voe freuzet.

Itron Varia goz Rekourans a virer atao, a rez-dor an ti 8 bis, ru Vauban hag he c'hloc'h a zon ivez bepred da labourerien ar porz da lavarout d'ezo pegoulz staga d'al labour ha pegouls ehana.

Skeudennou koat Yvon Collet a zo breman e iliz Sant. Salver, a bep tu d'an Aoter vras.

Met pa vezo lavaret mat eo bet eun dristidigez gwelout diskar eun ti santel evel ma oa an ti-se.

N'oa chapel all ebet e Breiz da Itron Varia Rekourans nemet hini Kilbignon, na chapel ebet ken nebeut savet e bravoc'h lec'h d'ar verdidi da c'hellout kaout rekourouz Mamm Doue a-raok mont war ar mor bras.

Eno e veze prezeget ha kanet atao e brezoneg ha graet miz Mari bep bloaz, edoug miz Mae; chapel Rekourans oa ene kristen porz Brest hag abaoe m'eo diskaret, ar porz-se a zo deuet da veza ken terval hag eur c'horf hep ene!

Piou a oar, — Mamm Doue a zo ker bras he galloud ha ma 'z eo he madelez, — piou a oar ha ne deuy ket abenn da adgounit he zachenn ha da zigeri enni, adarre, eun eienenn builh a c'hrasou evit hon tud a vor; ezomm bras o deus anezi, breman, muioc'h eget biskoaz.

Trugarez da Nedeleg Sperans da veza laketa e boan hag e ijin da ziskleria d'eomp, war he hed, Istor Itron Varia Rekourans.

Scrignac, d'an 8 a viz Gwengolo 1940.

Y. V. P.

Breiziz a ouenn vat

Per Brélivet

Barz Plugüen

1872-1940

N'eo ket souez e vije deuet Per Brélivet da veza barz. Ganet e oa bet er Skerneg, e parrez Plugüen, d'an 31 a viz genver 1872 ; an Ao. Gab. Morvan, person ar barrez, her badezas, endervez-se, end-eeun. An Ao. Morvan ao a eur skrivagner brezonek ; nebut a leoriou a en em werze kement hag *Histor an Testamant koz hag an Testamant nevez* a oa bet savet gantan tri bloaz a oa.

Spered Perig a zigoras a-bred ; d'e dri bloaz e tisplege e bedennou kouls ha tad ha mamm. Mistri al Likes a c'hoanteas ganto e lakaat war ar studi, goude e bevarzek vloaz, met ne oa ket e chal gant kement-se hag e tistroas da Blugüen.

D'ar mare-se, Korantin an Nours a oa mestr-skol er barrez, Korantin hag a zalc'ho sounn banniel ar brezoneg, er C'hourrier, epad daou ugent vloaz bennak.

Per Brélivet en em lakeas da gana, e latin, meuleudiou Doue, ar Werc'hez, hag ar Zent hag oll offisou an Iliz. Herri Coadou a c'hoarie gant ar harmonium ha Per a oa kaner ha kaner e chomas er barrez betek mervel ; kaner ar barrez ha barz Plugüen. Kana a reas e eured, er bloaz 1900, pa zimezas da Berrina Pernès, d'an 9 a viz genver 1900 ; houman a oa bet ganet e Kerbaskiou, e Plugüen, er bloaz 1879 ; n'oa ket aet a-bell da glask e hanter diegezh, rak douarou ar Skerneg ha Kerbaskiou a zo stag ha stag.

Kana a reas ginivelez e grouadur kenta.

*Kouskit, kouskit, va aelig
Sarrit ho malvennigou,
Evit ma 'z ay ho mammig
Da rei boued d'al leueou !*

*An doc'h a c'houlenn koan
Ha me rank kerc'hat dour
Moredit, mabig bihan,
'Vit ma rin ma labour !*

Kana a reas e gimriad d'e vab o vont da visioner d'an Texas ; kana a reas oferenn genta Jerom Coadou ha da lavaret kenavo d'al Leanezed Gwenn, stlapet er maez eus o zi gant Combes, ar fallagr.

Setu aman darn all eus e skridoù :

PAOTRED PLUGUEN O VONT DA ZOUARDED, AR GIZIOU KOZ HAG AR GIZIOU NEVEZ, KANAOUENN AR GOUKOU, BEVET AR BREZONEG, AR C'HI CAYEN (1905), DA WAZED PLUGUEN MARVET EVIT AR VRO (1921), AN TI E LEC'H OUN GANET, EUR BREIZAD BIHAN O KANA, AN ANKOU HAG E GARRIG, SON NEVEZ AR SERJANT MAJOR, AR CHARREAD FOENN ' ZO GRAET D'IN, AR PLAC'HIG MARI JOZ, BET PENN-SKANV HA DEUT FUR TRE GOUDEZE, GOURC'HEMENNOU D'AN AO. SALAUN, BET RENER SKOL BLUGUEN HAG HANVET DA BERSON.

War zaou hanter gant an Aotrou J.-M. Gaonac'h, e savas en enor d'an Itron Varia eur c'hantik hag a zo evit tud Pluguen evel kan broadel o farrez.

An Aotrou Duparc a spilhennas ar groaz a anaoudegezh vat war bruched Per Brélivet, kaner en iliz, abaoe daou ugent vloaz ; Per a zistagas raktal eur ganaouenn d'an Aotrou 'n Eskop, evel bennoz Doue.

Lakit gant ar barzonegou-se ar re a zo bet moulet aman hag a-hont e FEIZ HA BREIZ hag ho pezo danvez eul leorig brao.

Dalc'het en devoa ker start d'e feiz ha d'e wiskamant evel m'en devoa dalc'het d'e vrezoneg ; mervel a eure d'an 23 a viz gouere 1940 ; sent ha sentezed Breiz a vezo bet laouen ouz e ene.

Pedomp, Bretoned, evit ma teuy pep parrez a Vreiz da gaout he barz ma vezo gelllet o c'hlevout, eun dervez da zont o kana holl a-unan buhez nevez o bro.

L. LOK.

EUR GOULENN

Unan eus hor c'henlabourerien a garfe kaout da brena : *Annales de Bretagne, Bulletin et Mémoires de l'Association Bretonne, Revue Celtique*, hag eul leor eus kement mouladenn a zo bet graet eus oberou ar Gonidec.

An neb en defe c'hoant d'en em zizober eus al leoriou-se a zo pedet d'en em rei da anaout da Rener FEIZ HA BREIZ.

Kalon vat eur Bugel

Mamm, eur paour zo o ouela
E kichen dor an ti
O c'houlenn eun tamm bara
N'en deus seurt da zibri.
Sec'hed' lavar 'n deus ive
Ha gant ar riou e kren
Selaouit en han Doue
Selaouit e beden.

Ma mamm d'ezan me laro
Ouz hon têt azeza
Ha d'ezan c'houi a gerc'ho
Hag aman ha bara
Goude c'houi 'giouarao
D'ezan eur bannig lêz
Evelse, c'houi frealzo
Poaniou kriz ar paourkêz.

Ma mamm d'ezan me laro
Pignat war an oaled,
Eun tantad c'houi a raio
Evit e gorf sklaset
Klaskit e armel ma zad
Eur roched, eur bragou
Roit d'ar paour a galon vat
Da c'helei e vemprou.

Ma mamm, Doue, ho paeo
Evit ho madelez ;
Hag ar paour kez a bedo
Da c'houlenn d'in furnez.
Ha selaou a ray Doue
Pedenn ar paour kez koz
Hag hor c'haso goudeze
Gantan d'ar baradoz.

P. BRELIVET,
eus Skerneg, Plugüen.

Ar Morhouc'h

TRESTAN HAG ISEUT
(Kout kizellet gan' Jamed Malivel)

Gwechall goz Bro-Gerne a ranke paea ar gwir da Roue Iwerzon. Mark, roue Bro-Gerne-Veur, pemzek vloaz a oa, ne felle ket d'ezan her paea ken hag e c'halvas davetan e holl diened. Kuzul a zalc'hjont e kastell Tintagell. Eno, kannad roue Iwerzon, ar Morhouc'h, a roas da anaout e vije drastet ar vro abez ma ne vije ket paeet ar gwir pe ma ne vije marc'heg ebet evitan ; hini eus an diened ne venne mont da stourm ha Trestan a lavaras ez aje d'an emgann en o lec'h.

D'an deiz merket e tegouezas Trestan, evit an darvoud bras ; eur zae vailhek a oa war e gein hag eun tok-brezel war e benn. An diened, en e gichen, a

ouele gant an druez evit an den kadarn ma 'z oa ha gant ar vez evito o-unan.

« Ac'h ! Trestan, a lavarent outo o-unan, tiern kalonek, den yaouank, perak n'em eus ket, en da raok, degemeret an emgann-se ? Va maro a lakafe kals nebeutoc'h a gañv eget da hini war an douar-man, e gwirionez ! »

Re ziwezat eo d'eoc'h kaout morc'hed, tierned digalon ! Bralla a ra ar c'hleier ; baronelez, gwern, kozidi, bugale, merc'hed, o ouela hag o pedi war eun dro, a ambroug Trestan betek ar mor. Esper o deus, hep mar ebet, rak diwar nebeud a dra, e vev emañ e kalon mabden.

Hep dale, Trestan, war e lestr, a skoas war du enezenn sant Samson, met ar Morhouc'h, savet gantan eur pikol gouel limestra ouz gwern e vag, a lakas e dreid en douar da genta. Hag hen da staga e vag ouz an aod.

Trestan d'e dro a zegouezas ha n'o devoa ket bet e dreid a harp, mat a-walc'h, en douar, ma strinkas e skaf dioutan, gant eun taol troad, etrezek an dounvor.

« Gwaz, petra 'res ? eme ar Morhouc'h sebezet. « Perak n'ac'h eus ket dalc'het da vag gant eun ere « krenv ? »

« D'ober petra, eme Drestan, dichek-tre, unan « ac'hanomp hepken a zistroio, e-unan penn, eus al lec'h-mañ ! »

Hag inti o daou en enezenn, oc'h en em vrouda d'ar stourm, komzou divalo a-leiz o c'horzailhenn.

Nikun ne voe evit gwelout an emgann-kriz ha garo... eun druez ! Hogen, a-benn teir gwech, e savas eur yudadenn euzus-dreist, a zeredas davet an aod, douget ma oa gant an avel-vor ; en he raok, oriaved ha skraved a nije kuit, strafuilhet net. Neuze, da ziskouez o c'hañv, ar merc'hed a stlake o daouarn ha kenvezelourien ar Morhouc'h, eus o zu, dirak o zeltou a c'hoarze.

Ha setu, en dremmwel, ar gouel limestra o kreski. Bag an Iwerzonad a dec'has diouz an enezenn hag e tregernas eur youc'hadenn ankenius :

« Ar Morhouc'h ! Ar Morhouc'h ! » Tostaat a rae ar vag ; en eun taol, war gribell an tonnou, an holl a welas eur marc'heg, en e sav, er penn a-raok ; pep brec'h d'ezan a heje eur c'hleze : Trestan e-unan e oa.

Ugent bag, war o brasa tiz, a yeas d'e ziambroug, ha paotred yaouank war neuñv ivez, hag, epad ma poke ar mammou daoulinet d'e vragou-houarn, e hopas hen, rok an tamm anezañ, da genvezelourien ar Morhouc'h :

« Tierned Iwerzon, stourmet mat en deus
« Ar Morhouc'h. Sellit : dantet eo va c'hleze ;
« Eur rann eus e laonenn 'zo en e glopenn.
« Kemerit ganeoc'h an tamm dir-se, Tierned :
« Gwir Kerne-Veur eo ! »

Hag heñ war du Tintagell...

Y. Tomaz ar Ravalleg.

aozet evit « Feiz ha Breiz » diwar
al levr « *Trestan hag Iseut.* »

**Un peuple pas plus qu'un homme, ne doit
se dire né de père inconnu.**

Cardinal CHAROST.

(Extrait du discours de son Eminence à la bénédiction
de la statue de St Judicael, roi de Bretagne, à Pempont,
en 1925).

VENJANS

Yann Wichaoua

(KONTADENN WIRION AR BREZEL 1939-1940)

Beza ez eus komzou hag a ra eur merk ken doun e spered an den m'en deus bec'h an amzer o tont da gaout galloud warno ; ar bloaveziou, levenez ha poaniou ar vuhez, a deu d'o bunta e penn pella an empenn, e lec'h ma vezont henvel ouz leoriou koz eul levræueg, goloet bep an tammig, gant ar boultrenn ha kuzet dindan ar wiskamant skanv-se, met ken skanv, ma vez dibradet ha kaset kuit gant an distera c'houezadenn.

Evelse, ar c'hleier o strewi war an douar ar c'hav hag an enkreiz, en eur c'hervel ar wazed d'an armou, a voe ar c'houezadenn a lakeas sonjou koz Yann Wichaoua d'en em zispac'ha.

Epad e amzer zouard oa. Eun tammik mezek ha trist, dre natur, n'oa ket rouez e welout gourvezet war e wele, oc'h hunvreal. En em zantout a rae ken harluet er c'hazarn-se eus tro ar gêr-benn, etouez kamaraded hag a oa dishenvel krenn dioutan, boazet ma 'z oant eus eur vuhez a blijadur, ma n'oa ket a zizurz, hen hag a veve betek neuze eur vuhez a labour, a beoc'h hag a emgleo, e ti e dud, en eur verouri e traon Kerne.

E petra ec'h hunvree en abardæz-se ? En e barkeier glasvezet ? E kontadennoù e vamm goz ? E poaniou e dad hag e vamm a jome ganto, breman, e lod labour da ober ! Pe er pardonioù drant ha kristen, war eun dro, e lec'h ma kave ar blijadur da rei

an dourn d'e vuia karet a ouie, evel heol-sav miz mae, mousc'hoarzin eus eur mousc'hoarz seul goantoc'h ma oa fresk hag eun tammik mezek ?

An traou-se holl, marteze, en em veske en e spered ; n'her gouie ket mat a-walch. Met ar mousc'hoarz goapaüs-se a welas o para warnan pa zegouezas d'ezan sevel e zaoulagad leun a zaerou ! Mousc'hoarz goapaüs ? Mousc'hoarz droug kentoc'h !

O ! nak e kavas pounner ar zell-se ; karet en divije gellout teuzi dirazan.

Ha ne ouezas nemet ruzia betek e ziouskouarn, ma kredas e oa an tan en e benn, ar pezh hel lakeas muioc'h c'hoaz da goll troad. Ha rankout gouzanv neuze, dic'halloud ma oa da respont, ar c'homzou flemmus-man :

— « A ! paourkaez Gwichaoua ! Me ' garfe gwelout pe seurt penn a rafes er brezel ! »

Aes e vije bet d'ezan respont d'ar paotr gall-se, goapaer ha kris, e vije ret neuze kaout brezel ha d'ezan mont d'ar brezel e-unan, met ar rusder war e dal, an aoun da zegouezout adarre gant ar zell fall-se a reas d'ar c'homzou mervel war e vuzelloù hag e boan ne oa hi nemet dounnoc'h,

— « Me ' garfe az kwelout er brezel ! » a venne lavarout : « Me ' garfe gwelout pegen bras aoun az pezo dirak an enebour, te ha ne c'helles ket sevel da zaoulagad war ma re me ! »

Ha, breman, setu deuet ar brezel. Ha Yann a hunvree e tegoueze gant Marsel Brisset, (hennez oa hano ar " c'hamarad " soudard, pa ranker lavarout kamarad) hag e stlape ar gerioù-man d'ezan en e c'henou :

« C'hoant az poa d'am gwelout er brezel ? Laou- en e c'helles beza breman eta ! »

Venjans ha n'oa ket eun droug bras enni, sur a-walc'h ; sonjal a rae en divije dizammet e spered, drezi, koulskoude.

Ha setu ma lakeas ar blanedenn Yann ha Marsel

da zegouezout adarre en-hevelep rejimant hag en-hevelep strollad, e deizioù kenta ar brezel, ha ne ouestfont, oc'h en em gaout, nemet starda an dourn an dourn an eil d'egile.

Tro ar rejimant a deuas da vont war harzou an Alamagn da ober ar ged.

Ar goanv a oa deuet, kriz ha yen da strewi ar boan en dro d'an trancheou, ha goude, an noziou tenval ma vezer enno atao war c'hed da veza kelc'het gant an enebour a zegase bemnoz unan bennek eus e baotred taera da ober troiou en hol linennou.

Eun dervez, setu ma teu ar peziou-kanol d'en em lakaat da dufa warnomp.

Marsel Brisset bet o kerc'hat ar zoubenn a zegouezze war wel d'an trancheou pa gouezas ar boulou kenta.

Baoum... baoum... baoum... Ha goude eun ehan. Yann Wichaoua a zavas e benn hag a zellas : na soubenn, na den ebet ken !

Hag adarre tri daol : Baoum.. baoum.. baoum.. Bodou ar gwez er c'hoad, a yae a dammou ; an drailhachou a c'houtelle hag eun harp adarre. Yann a gredas klevout klemmou mesket gant trouz an obusiu o strinka. Enkrezet evit an hini a deue gant ar zoubenn ha ne wele ket, ne zelaoue mui e aoun e-unan. Amzer d'ezan d'en em zerc'hel prest da lamm er maez, e droad war bazenn an diri douar hag e zourn peg en eur wrizienn hag adarre tri daol hag eun tammig ehan. Ha Yann, en eul lamm er maez. D'an daou lamm yut e redas evit mont d'en em lezel da goueza tost d'al lec'h ma oa degouezet Brisset betek ennan ; amzer d'ezan d'en em blada hag e strake tri daol all.

Marsel Brisset a oa eno evel unan maro, hanter guzet en erc'h. Pa davas an teir strakadenn, Yann a grogas er c'horf difinv ha goude eur redadenn foll en em laoske da goueza en douarenn hag e chache

gant e gamarad en devoa laosket da goueza war ar ribl. Kerrent e strake an traou adarre hag evelse epad tost d'eun hanter eur ; evel eun dourer kriz, ar pezh kanol a daole e zir a-wechou tost, goude e pel-lae evit tostaat endro, oc'h heuil linenn an trancheou. An tammou dir a strinke a-uz pennou ar zoudarded a en em c'hrae bihan, en o zoull, met an dennadeg a skoe eun tamm re hir ha diouallet e oant diouz ar strinkadennou gant kleuz an douarenn ha n'o devoe droug ebet. Brisset e-unan, daoust ma oa kouezet bolou nepell dioutan a oa dibistik ; ar spont hepken en devoa e lakaet da goll e anaoudegezh.

Warlerc'h an drailh, al levenez da veza en em dennet ken brao-se a reas d'ar baotred c'hoarzin endro ha debri a rejont ar pezh na oa ket aet da goll eus ar zoubenn : Marsel hepken ne zebras tamm.

Ha Gwichaoua a sonje, en desped d'ezan, en digarez vat hag evel aozet a ratoz evitan da gemerout e venjans. Pebez c'hoari evitan konta d'ar baotred all ar c'homzou flemmus bet taolet d'ezan eun nebeud bloaveziou kentoc'h gant an hini ma oa o tont eus beza savetaet d'ezan e vuhez, marteze, rak piou en divije gallet lavarout ar pezh e vije deuet da veza ma vije bet laosket war an douar noaz ?

Nann ! Yann, evel m'en devoa dalc'het evitan e-unan ar boan graet d'ezan, gwechall, gant komzou Brisset, ne fellas ket d'ezan trenka ar joa da veza rentet ar vad evit an droug.

Mat a reas, rak en noz warlerc'h, etouez ar gwez diskourret gant an obusiu, pa gemeras ar gward, e santas e galon ken skanv kement a beoc'h a oa, en e spered, ma ne oa bet morse eurusoc'h en e vuhez.

En arme, d'an 30 a viz Meurz 1940.

Yann WICHAOUA.

*Y. W., oberour ar pajennoù emaoch o paouez lenn
n'en deus ket roet d'omp eus e gelou abaoe miz mae ;*

*n'omp ket evit kredi c'hoaz, koalskoude, e vefe lazet
ha pedi a reomp an Itron vat. Santez Anna d'hen
diouall ha d'hen degas dibistik d'ar gêr, goude ar
gwall reustad-man.*

Y. V. P.

*A greiz m'edod o voula ar FEIZ HA BREIZ-man eo
degouezet ganen ar c'helou mat e oa beo hor c'henta-
bourer Yann Wichaoua hag e oa prizonier en Ala-
magn : eun dudi eo bet evidomp her gouzout.*

Frans, Klev !

(KOMZOU EUR GWENEDOUR)

Er Bleu-Brug e saù é ben trema Paris get
hardehted hag e lar d'er vro a Frans : « Ne hel-
lan ket mui dihostal idañ er sam e daulet arnan
emb arsau. Diouer em ès d'er liberté e hués la-
met genein ; reit frankis de mem bro de viuein
el ma karou revé lézen Doué. Lausket er Vre-
toned de gonz el ma plijou gete. Lausket ind de
zesau ou bugalé, el ma teller desau bugalé ba-
deet. Bras erhoalh omb breman, emb ne ve
dobér ag hun has ari er stag.....

Frans. 240.000 Breton e zou marû aveit di-
huen hou frankis ; perag enta ne véhemb ket,
ni eue, lodeg, un draig benag, er frankis hun ès
prenet ker kir aveit oh hui.

Frans, hileuet mat, ha komprenet mar gellet.

A. BULÉON.

*(Pennadig eus prezegenn e Bleu-Brug
Keranna d'ar 16 a viz Gwengolo 1926.)*

14 bloaz a zo abaoe.

“ MIGNOUN AR VRETOUNET ”

Edoug unan eus ar retrejou m'oun bet ken
alies enno, e Lesneven, o kelenn yaouankiz
Leon a-raok mont d'ar c'hazarn, e kouezas
etre va daouarn eul leor bihan, en devezo
kant vloaz er bloaz a zeu, hanvet « MIGNOUN
AR VRETOUNET ». Al leor-se, siouaz, a dle be-
za bet devet, breman daou vloaz, pa grogas,
e ti santel Leanezed ar Retred an tan-gwall
estlammus a weled, e kreiz eun noz tenval
eus a viz kerzu o ruzia ar c'hoabr, eus an eil
penn d'egile da Vro-Leon.

Ma 'z eus unan bennak eus va lennerien
hag en defe eul leor all henvel outan e kar-
fen her gwelout ouz e bresta d'in eur pennad
rak eul leor eo hennez hag a dlefe beza ad-
voulet goude ma vezo bet graet eur c'hem-
penna d'ezan : traou kaer a zo ennan ha
skrivet dreist eo ; lennit kentoc'h, penaos,
hervez oberour al leor-se, e teuas ar mesaer
David a-benn da ziskar al « louangen »
Goliat :

« Ar valtamm a zourr, ar vilien a barti hag a
« ya en eur voudal da squei ouz tal Gouat a quez
« d'au douar buanoc'h eget ar scour trouc'het dious
« ar vezenn. David ne jom ket da zaouzani ; redet
« a ra betec ar Geant ; quemeret a ra e zabren,
« trouc'ha a ra e benn hag en digas a ra gantan

« *evit en disques da zoudarded Israel laoueneet oll
« o velet maro o brasa adversour .»* (1)

Ha pelloc'h, an diviz-man diwarbenn eur breizad aet e kêr ha lezet gantan an Aotrou Doue er gêr :

« *Glaoda. - Gwechall hen hanvet ar santic ha
« breman e c'helleur en benvel an diaoul bras.*

« *Fanch. - War zigarez m'eo bet e Paris, e
« cred beza eun doctor terrupl!*

« *Glaoda. - Mont a c'heller da Baris war eur
« marc'h ha dont d'ar gear war eun azen !»* (2)

Leor bihan Ti Retred Lesneven, fisianz am eus, daoust peger koz oa, n'edo ket e-unan ha kredi a ran e vezo kavet eun all henvel outan, en eun tu pe du ; ar c'henteliou a zo ennan a zo pec'hed o lezel da vont da goll.

Y. V. PERROT.

De tout temps il y a eu des esprits ainsi faits qu'ils n'envisagent jamais la défense que comme un scandale ajouté à celui de l'attaque et qu'ils unissent volontiers leur indignation à celle de l'ennemi, quand les apôtres de la vérité s'efforcent de rendre leurs voix aussi retentissantes que celles des apôtres du mensonge.

Cardinal PIE.

(1). - Mignoun ar Vretounet, p. 46. Mirout hon eus graet holl gerioù hag holl doareoù-skriva an oberour.

(2). - Mignoun ar Vretounet, p. 62.

« Hep brezoneg, n'eus Breiz ebet »

LIZIRI BREZONEGERIEN

An hano Breizat o skedusaat bemdez !

Epad va zreiz e Brest eo em eus bet tro da welout A. K. ha da zivizout gantan. Souezet oun bet eun tammig o kavout danvez eur brezoneger en eur gêr peurc'hallekaet.

Met n'oun ket c'hoaz digouezet e dibenn va souezennoù ! Rak unan bep tro a zeu d'in pa resevan "FEIZ HA BREIZ". Kredi e vefe kaset da hesk ar c'helaouennoù brezonek gand ar brezel-man hag o gwelout ken nerzuz ha biskoaz ! Kredi e vije peurc'hallekaet hor soudarded keiz er c'hazernioù hag er c'hampou hag o gwelout an niver bras o kemer preder gant yez ha bro o zud koz !

Kredi e vije diverket da viken an ano Breizat, goude ar brezel-man, hag her gwelout o skedusaat bemdez !

Ar pezh a ra d'eun darn vras dilezel ar brezoneg eo an diegi o deus da studia eur yez ha n'int ket boazet outi ; aesoc'h e kavont ober gand eur yez pinvidikaet dre bilhou dastumet du-man, du-hont el latin, er gresianeg, er saozneg ha m' oar me. Hag evit gwir ober a reont gand ar brezoneg, - pa vez ret hen ober - evel gand eur yez estren ; o divizou brezonek n'int alies a-walc'h, na kentelius, nak helavar, na birvidik, na... na... en eur ger randonez varo en eur yez hanter varo n'int ken. Pa 'z eus koulskoude, er brezoneg kement a binvidigeziou, kement a c'haloudegeziou, kement a ampartizou ! Ya ! d'eun den hag her c'har, hag a glask her studia gwelloc'h gwella hag a laka e holl boan hag holl ijin e spered d'e lakaat da dalvezout. Biskoaz micherour n'en deus graet labour vat gand eur benveg ha n'oa ket diouz e zoare.

Distummet krenn e vez speredoù hor c'hrennarded er c'helenndioù e-lec'h ma tremenont o yaouankiz, e-lec'h ma kemeront o stumm-spered, - da lavarout eo an hini a vez sanket enno, - e-lec'h ma kemeront ivez o stumm-korf, re alies siouaz ! hini sioc'haned. Evidoun-me, ma n'oun ket ken intret hag ar re all gand ar gallegach, n'eo nemet dre veza eveziant a-walc'h da zibaba ar vad diouz an didalvez.

diouz ar voemerez, ar " bluff " a gaver e pep labour, e Bro-C'hall, en obereñnou ar spered kouls hag e re an danvez.

En eur c'hroaz-hent enkreuz emaoomp breman ha diouz an hent a gemeromp eo e ouezimp pe seurt da hada ha pe seurt da eosti.

M. A. 1940.

Lire du breton :

une vraie jouissance de l'esprit.

C'est un jeune qui s'adresse à vous. Je suis Morbihannais, mais Haut-Breton, né au cœur de la forêt de Paimpont, à Concoret (l'antique Brocéliande ?). Je ne sais si c'est le voisinage de ces lieux mystérieux qui a mis au fond de mon cœur un amour insatiable pour la Bretagne.

En tout cas je l'aime, et voulant être logique avec moi-même, voulant être un Breton " pent-kil-ha-troad ", j'ai appris la langue depuis trois ans, dans le cours de M. Hemon, puis avec " Ober ".

Aujourd'hui je lis couramment le K L T et c'est une vraie jouissance de l'esprit lorsque je lis la moindre bribe en " brezoneg ". Je connais de longue date votre Revue et je me demande pourquoi je n'y suis pas abonné, mais je viens de recevoir une lettre d'un ami et voisin de mon pays qui lui aussi dans le même temps que moi entendait l'appel tendre et discret de la Patrie, - si discret que tous ne l'entendent pas, - M. Paul Pattier, de Bran. Ce qu'il me dit de FEIZ HA BREIZ m'enchanté et me donne envie de la recevoir.

En relisant cette lettre, j'ai un regret : l'avoir écrite en français. Mais si je lis bien le breton, mes pas sont encore mal assurés lorsqu'il s'agit de m'exprimer.

A-du ganeoc'h evit ho labour talvoudus, evit Doue ha Breiz.

BARBIER.

aux Armées 21-4-40.

EUR MANK

E linenn ziweza ar bajenn 169, e FEIZ HA BREIZ Gouere-Eost, a-raok ar geriou : nak eus ar vourc'hizien, e vanke ar pevar ger-man : nak eus a dud-chentil.

An Ao. Corbes, mestr-soner breizat, epad ma oa en armeoù a gemmenas d'eomp kement-man :

Em c'hambred em eus eur piano hag, en iliz, eun ograou nemet ne dalv ket kals a dra; en eur gêrig all ha n'ema ket pell ac'hann ez eus eun ograou nevez eus ar re gæra hag unan koz mat, graet er bloavez 1730 gant Silbermann hep ma vije direnket netra ennan aboe; soniou a denner anezan ha n'o c'hlever war ograou all ebet; klasket em eus c'hoari warnan 14 kantik **Doctrinal ar Christenien**, eul levr moulet er bloavez 1628 hag oun deuet a-benn da lenn e doniou an eus embannet e **Bulletin de la Société d'Emulation des Côtes-du-Nord.** » Toniou-eila a zavon evit pep hini anezo hag e kavoc'h, en o zouez, unan hennak marteze diouz doare kenta levr **Kanaouennou ar Bleun-Brug** a lakeoc'h moula.

Capitaine CORBES.

Ret eo d'in avat rei gourc'hemennou d'eoc'h evit ho niverenn **Eost**. War wellaat ez a atao **Feiz ha Breiz**, ken evit danvez ar skridou, ken evit ar c'hlinkadur. A galon oun ganeoc'h evit al labour a rit da ad-vrezonekaat an tiegeziou, hag e kasan rimadellou d'eoc'h klevet er ger.

Armanz ar C'HALVEZ.

Va brasa gourc'hemennou evit niverennou **Feiz ha Breiz**: war travaat emañ bepred hor c'helaouenn. Fiziañs a zo e teuy hi da veza eur gelaouenn vras ha teo hag e talvezo a-berz nemeur ne vern petore kelaouenn c'hallek. Setu ar pal hon eus da dizout.

...Me gred ez eo ret heulia strisoc'h-strisa reolennou. Gwalarn m'hon eus c'hoant e teufe ar brezoneg da veza eur yez a gelennadurez.

Yann AR BEG.

BREZONEG BREIZ VEUR

YR YAR FACH GOCH

Cerddai'r Iâr Fach Goch o amgylch huarth y fferm gyda'i hywion. Yn sydyn daeth ar draws gronyn o wenith.

"Pwy sy'n fodlon plannu'r gronyn gwenith hwn?" gofynnodd.

"Wna' i ddim", ebe'r Wydd.

"Na minnau chwaith," ebe'r Hwyađen.

"Mi wnaf fy hunan, ynteu," ebe'r Iâr Fach Goch, a phlannodd y gronyn gwenith.

Pan aeddfedodd y gwenith, gofynnodd yr Iâr Fach Goch, —

"Pwy ohonoch sy'n fodlon mynd â'r gwenith hwn i'r felin?"

"Wna' i ddim," ebe'r Wydd.

"Na minnau chwaith," ebe'r Hwyađen.

"Mi af ag ef fy hunan, ynteu," ebe'r Iâr Fach Goch, a rheddodd â'r gwenith i'r felin.

Pan ddaeth yr Iâr Fach Goch â'r blawd adref o'r felin, gofynnodd, — "Pa un ohonoch sy'n fodlon pobi bara â'r blawd yma?"

"Wna i ddim," ebe'r Wydd.

"Na minnau chwaith," ebe'r Hwyađen.

"Mi bobaf fara fy hun, ynteu," ebe'r Iâr Fach Goch, ac aeth ati ar unwaith i bobi.

Pan oedd y bara yn dorthau, gofynnodd yr Iâr Fach Goch, — "Pwy sy'n fodlon bwyta'r bara yma?"

"Myfi!" gwaeddodd yr Wydd.

"A minnau hefyd!" gwaeddodd yr Hwyađen.

"Wel, 'chewch chwi ddim," ebe'r Iâr Fach Goch. "Fy mara i yw hwn. Clwc! Clwc!" A gwaeddodd ar ei chywion i'w helpu i fwyta'r bara.

(Cymru'r Plant, C'houeſtor 1940)

Setu tro d'hon lennerien da anaout an henveledigeziou hag ar c'hemmou a zo etre brezoneg Breiz-Veur, — ar c'hembraeg, — hag hon hini-ni.

Daoust ma 'z eus pemzek kant vloaz abaoe m'eo deuet hon tud koz da jom dre aman, e c'hellfe em en glevet buan a-walc'h bu-gale an diou vro c'hoaz.

Ar CH, e kembraeg, a vez distaget evel ma vije skrivet C'H. Ar ger bac'h : bihan, a vez implijet ganeomp koulz hag e Kembre : bac'h eo toull an tan ; lakat unan bennak en toull bac'h.

BREZONEG BREIZ VIHAN

AR YAR VIHAN RUZ

Kerzout a rac 'r Yar Vihan Ruz tro-dro da borz ar ferm gant he re vihan. Ha setu ma kouezas war eur c'hreunenn winiz.

"Piou a garfe planta ar c'hreunenn winiz-se?" emezi.

"O! N'eo ket me!" eme'r Wazienn.

"Na me ken nebeut" eme'n Houadez.

"Me her gray eta, neuze", eme'r Yar Vihan Ruz.

Pa voe ao ar gwiniz e c'houlennas ar Yar Vihan Ruz :

"Piou ac'hanoc'h c'houi a garfe mont gant ar gwiniz-man d'ar vilin?"

"O! N'eo ket me" eme ar Wazienn.

"Na me ken nebeut", eme'n Houadez.

"Me a 'z ay eta neuze" eme'r Yar Vihan Ruz hag e redas gant ar gwiniz d'ar vilin.

Pa zeuas ar Yar Vihan Ruz gant ar bleud adre eus ar vilin e c'houlennas.

"Piou ac'hanoc'h a garfe ober bara gant ar bleud-ma?"

"N'eo ket me", eme'r Wazienn.

"Na me ken nebeut", eme'n Houadez.

"Me a ray ar bara va-unan, neuze", eme'r Yar Vihan Ruz hag ez eas da boazat.

Pa oa ar bara e torziou e c'houlennas ar Yar Vihan Ruz ;

"Piou a garfe boueta eus ar bara-man?"

"Me! Me!" eme'r Wazienn.

"Ha me ivez!" eme'n Houadez.

"Mat! n'ho pezo tamm!" eme'r Yar Vihan Ruz. "Va bara me eo hennez. Clwc! Clwc!" hag e c'halvas he re vihan d'he sikour da voueta 'r bara.

Na pebez kentel a zo da denna eus mojenn ar Yar Vihan Ruz. Nak a bet a welomp bemdez, mall ganto gwelet an dra-man-dra oc'h en em gaout ha ne drofent ket eur vrochenn en tan evit hel lakaat d'en em gaout kentoc'h a-ze.

C'houezi war al labour a zo eun dra ha ne blij ket da gals, met frouez al labour a blij d'an holl!

KUZULIOU

AR GEGINEREZ ESPERNUS

Ar Gwad Mouar

Eur bern traou a lezomp da vont da goll hag a vije talvoudus bras o dastum.

Ar bloaz-man a zo bet eur bloavez mouar ; an hanv a zo bet sec'h hag ar mouar a oa yac'h ; pet a zo hag en deus bet ar skiant d'o dastum ?

Setu aman, da vihan, an doare gwella d'o lakaat d'en em virout ; rei eo da genta o foazat hag evit se lakaat ganto eur banné bihan a zour evit ma ne zuilhint ket diouz ar pod ; pa vezont poaz mat o lakaat hag o frika war eun tamouez hag o lezel da zivera epad eun hanter dervez.

Pa vez peurziveret ar goad mouar, hel lakaat da boazat adarre war an tan, goude beza toueziet gantan ken alies a hanter lur zukur hag a lur gwad a zo, ha lezel da virvi epad tost da eun eur, o teurel evez na darsfe da zont en tan ; pa weler ez eo kaledet a-walc'h war an tan, lakit ho kwad mouar e podou d'en em virout. Pa vez leunet ar podou gand ar gwad-man eo ret o gelei gant paper gwenn evel an hini a vez o c'helei an aman ; diou c'holoenn a vez laket ; ar c'holoenn genta a vez soubet er gwin-ardant ha laket stok ouz ar gwad mouar ; an eil go-loenn, brasoc'hik, evit ma vo gellet he distronsa war gant ar pod a vezo soubet, en eur gwenn-vi, hag en hent se e spego ken mat ouz kant ar pod ma ne 'z ay tamm aer ebet en holl ebarz da lakaat ar mouar a zo ennan da drenka.

Ar C'hiviz

En hor c'hoajou ez eus ivez gwez fao ha p'o devez eun tamm oad, hanter kant vloaz pe ouspenn, a ro eostou mat.

It, e miz gwengolo, da ober tro eur c'hoat bennak. hag e weloc'h dindan peb gwezenn, kiviz, diouz an druilh, ne daol den evez outo, ha, koulskoude, kivi-zenn a dalv kistinenn ha gwinvered hor c'hoajou a ra o magadurez anezo.

E miz kerzu 1918 e oamp o vont, war hon troad, eus a Sedan da Gaiserlautern, en Alamagn ; kaset e vezemp da loja daou ha daou, e tiez ar c'heriaden-nou m'en em gavemp enno ; eur pardaez e oamp en em gavet da vont da loja e ti eur mengleuzier glaou-douar, Christian Franz, e Kikel-Neuhaüsel ; goude koan, e kinnigjomp peb a vanne gwin da dud an ti hag ar-re man d'o zro a roas d'eomp kouignou graet ganto er gêr ha poazet, emezo e eol kiviz : mat, mat e oant.

An eol kiviz a zo koulz hag an eol olivez.

Nak a draou a lezomp da vont da goll ha goudeze e leveromp eo paour hor Breiz.

**Digoret eo
ar Skoliou !...
met hano ebet
eus ar brezoneg !**

Cessez d'étouffer toute initiative et toute originalité de race sous la pesante machine administrative qu'a forgée Napoléon et dont vous n'avez pas encore, en cinquante ans de République, desserré un seul écrou. Et que la langue bretonne, héritage de nos morts, gloire de notre race, amour de nos cœurs, soit libre enfin dans une Bretagne maîtresse de son âme.

Jean des COGNETS.

KELEIER AR MIZ

An Aotrou Parcheminou

1901 - 1940

Eur beleg ganet e Sant-Vic, d'an 19 a viz gwengolo 1901, be kure e Mahalon, e Cleden, e Plogastel ha marvet aluzenner, e Sant Athanas, e Kemper, eur beleg ha n'eo bet nemet klanv abaoe ma oa aet d'ar c'hloerdi, hag en deus graet koulskoude, edoug e vuhez, labouriou gouest da skuiza tud yac'h, setu aze pe-tra eo bet an A. Kaourintin Parcheminou.

Skrivet en deus istor kement parrez m'eo tremenet drezo hag e leoriou a jomo war e lerc'h evel eun testeni anat eus e garantez evit e vro.

E gorf a zo breman o tiskuiza e gwasked iliz e vadiziant.

Doue r'hen pardono.

BEO INT !

Eiz eus hol lennerien hag e oamp enkrezet bras diwar o fenn a zo o paouez rei d'eomp eus o c'helou ; beo int, a-drugarez Doue.

Gab. Moal eus Gourin a zo distro ; Yvonig Riou, eus Plogonnec, J. F. ar Goff, kelenner e Lesneven, hag Yvon ar Floc'h, kelenner e St-Die a zo prizoniet o zri, en Alamagn ; Julien F. Nédellec, eus Plougasnou, goude beza bet abaoe an 18 a vezeven, oc'h ober tro Bro-Zaoz, ar Maroc hag an Aljeri a zo distro d'ar gêr ; Joseph Martin, prizonier a zo o labourat e kichenik Pithiviers ; Yannig Moal, eus Kastell-Paol, a zo prizoniet e Doullens (Somme) ; an A. Tassel, eus Brest, a zo distro ivez.

Meur a lenner hon eus c'hoaz hag a skrive d'eomp hep miz kentoc'h, hag emaoamp hep kelou anezo.

Fizians hon eus da c'hellout klevet ivez, hep dale, ez int beo c'hoaz.

Yenienn ar c'horf

Yenienn ar spered

En deziou tremen e tigouezas gant Rener FEIZ HA BREIZ ar gartenn zoanius-man :

Le 27 Aotù 1940.

Cher ami. Je suis toujours en bonne santé. Je suis avec de très nombreux compatriotes. Faites-nous expédier des livres, des lainages, etc... Fondez au besoin « l'Œuvre des prisonniers amis du Bleun-Brug. » Ils sont en majorité ici, et manifestent une très grande bonne volonté. Je compte sur vous, malgré vos occupations.

Je vous embrasse fraternellement.

J. F. LE GOFF.

Setu eta eur bern kenvroiz, prizoniet, pell diouz o bro hag a en em erbed ouzoc'h.

Feiz ha Breiz a en em garg da gas d'ezo peadra da domma o sperejou hag a bed e lennerien hag holl vignoned ar " Bleun-Brug " da gas peadra da domma o c'horfou. Aotre a zo roet a nevez da gas pakadou d'ar brizonidi.

Setu aman ar chomlec'h a dle beza laket war al liziri hag ar pakadou saeou-stamm ha loereier a vefe c'hoant da gas :

Capitaine Le Goff, 348, Oflag III. A.

Deutschland

Nous croyons d'une foi robuste et invincible à l'avenir de notre Race.

J. BULÉON.

Curé-Archiprêtre de Vannes.

Re Ger! Re Verr!

Ar re ne gavont netra re ger pa vezont o werza eo a gav pep tra re ger pa 'z eont da brena.

E parreziou a zo, evel e Folgoat hag e Kernilis e kaver re ger *Feiz ha Breiz*, evit doare ha koulskoude, anez m'hon devez profou, goude ma labour hor skrivagnerien evit netra, ne baefemp ket ar paper a rankomp prena.

Feiz ha Breiz n'eo ket re ger, tamm ebet, diouz ma 'z a an traou all hag an arc'hant n'eo ket ker berr-se ken nebeut e Breiz, met eun dra a zo, avat, hag a zo berr e meur a barrez hag eo karantez ar barrisioniz evit yez o bro : gwir eo ne vez desket d'ezo nak e lenn nak e skriva.

Eur skrivagner gall a lavare gwechall goz :

*“ Cil est fol, lequel ayant sa grange
Pleine de grains cueillez, emprunte à son voisin
Laisant pourrir chez soi son propre magasin ”*

“ Diskiant eo an hini a zo leun e zolier a winiz
“ kras, ma ya da c'houlenn da bresta da di e amezog,
“ o lezel e ed e-unan da vreina en e irc'hier ! ”

Mat ! setu aze, dres, al labour diskiant a reomp aman, e Breiz-Izel, meur a gant vloaz a zo o lakaat hor spered da veva diwar ed ar re all ha lezel hon ed hon-unan da vont gant ar prenved !

Gwelloc'h eget evelse hon eus da ober hag eo en em vaga diwar hor gwiniz hon-unan pelloc'h ! Mall eo !

N'eo ket brao tamm ebet da dud hag o deus eur yez ker pinvidik hag ar brezoneg, ober ar paour, ha mont da glask an aluzen a-zor da zor.

AR RENER.

DAOU SKRIVAGNER BREIZAT DISTROET

An **A. Roparz Hemon**, rener « Gwalarn » hag an **A. Youenn Drezen** a zo nevez distroet da Vreiz.

Ar c'helou-se a laouenaio an holl vrezonegerien. Bennoz da Sent Breiz da veza diwallet an daou skrivagner-se.

EUR BREIZAD MAT MARO ER BREZEL.

Gant poan hon deus klevet ar c'helou doanuis-man e oa bet lazet e Watten hor c'henvroad **Pol Durivault** eus an Naoned. Daoust d'ezan da veza eus Breiz-Uhel e oa deuet da zeski ha da gomz brao bras yez e vro : ar brezoneg. Arzour e oa hag e roas an dourn da liva klinkaduriou goueliou Milvet bloaz adsavidigez Breiz e Bleun-Brug 1937. Gant e varo e kollomp eur Breizad mat.

Ra vezo laouen Sent Breiz ouz e ene.

BUGALE VREIZ O VLEUNIA

Meriadec Pol Ronan, c'houec'hvet krouadur an **A. James Bouillé**, rener « An Droellen » a zo bet ganet e Perros, d'ar 26 a viz east 1940.

Yec'hed mat d'ezan ha levenez d'e dud.

STUDI HAG OBER.

An Niverenn 11 a zo nevez moulet. Evit her c'haout skriva da : Moulerez Bro-Leon, Landerne. Evit kement tra a zell ouz ar Renerez, skriva d'an Ao. Bourdelles, skolaj St Jozeb Lanuon pe d'an Ao. L. ar Floc'h, Pontreo (Pontrieux).

Skouer vat tad eun tiad bugale.

Kerloroc, Gwitalmeze 3-9-40.

Digemerit, Aotrou Rener, ar prof dister-man evit FEIZ HA BREIZ. Nao baotr am eus ha diou verc'h ha c'hoant am eus e vefent hollgwir Vretoned evel o zadou hag o mammou en o raok'

J. SALAUN

PROFOU

Roll ar re o deus roet o ger da rei diner yez ar
no edoug ar bloaz, ha kaset beteg-hen :

Tri Breizad bihan : Ronan, Erwan ha Marivonig * Kemere, Kemper : 50 l. — A. Guivarc'h, kure Plogonneg, 10 l. (eil prof) — A. Dujardin, Lokournan-Leon, 15 l. — Itr. Jaouen, Kemper : 50 l. — A. Chapel, en arme : 20 r. — Hor c'henlabourer L. Breiz, 20 r. — Eur zoudard dizano, 20 r. — A. Y. Queguiner, en arme : 20 l. — Eynig Penn ar C'hoat, Gwerleskin : 10 l. — A. Conan, Chaudron (Eure) 12 l. — Itr. Jorjina Kerlann, St-Gwenole-Penmarc'h, 25 l. — A. Picart, Person Landudal : 25 l. — Peder merc'h Kerverziou : 18 l.

Roll ar re o deus kaset d'eomp lennerien nevez
ha profou ouspenn :

A. Cairou, rener kelc'h keltiek, Roazon : 32 l. — Dima Ro-parz, renerz Mesaerien Poullaouen, 7l. — A. Riou, person Montainville : 36 l. — A. Pattier, en arme : 20 r. — A. Roger Ab-grall, St. Mark : 7 l. — A. Seac'h, person Plogastel-St-J. — A. V. Favé, rener yaouankizou kristen ar Maeziou. — A. Creignou, Kemper. — Dr Menguy, Kaeraez — A. Jezekel, Goudelin. — A. Cudennec, en Oriant, pep a 8 real.

A. Riou, person Montainville: 150 l.(10 kourm); A. Poulchet, en arme : 20 r. — Alan Louarn, 30 l. (2 gourm.)

Alan Louarn, soudard, 5 gw. bemdez ; evit 30 dervez : 150 g. — Per Phillipou soudard, 5 gw. bemdez ; evit 30 dervez : 150 g. — Alexis 'r Bihan, 2 w. bemdez ; evit 30 dervez : 60 g.

Eynig Penn-ar-C'hoat, Gwerleskin : 10 lur — Fred Moaz, Roazon, 20 lur — Visant Seité, Naoned, 20 real — C. Déniel, Bréles, 20 lur — Nedeleg Speranz, Brest 7 lur — An Dr Rousseau, Naoned 20 lur — J. Salaun, Gwitalmeze, 20 lur — A. Batany, Montroulez, 8 real — F. Vallée, Roazon, 50 lur. — A. Guivarc'h, Landerne, 10 lur — J. Martin, prizonier, 10 lur.

Ar Merour : H. Caouissin, Moulerez Bro-Leon, Landerne.

Benn ha studia :

LA LANGUE BRETONNE en 40 lecons gant F. Vallée	15 fr.
GERIADUR BREZONEK-GALLEK gant H. Huel	18 fr.
GRAND DICTIONNAIRE FRANCAIS-BRETON gant F. Vallée	75 fr.
Les MOTS FRANCAIS et BRETONS CLASSES d'après le SENS, gant Vallée (levr I)	10 fr.
(levr II)	
NOTENNOU DIWAR-BENN AR GELTED, pep levrenn gant geriadur	4 fr.
SKELPA SEGOBRAN, pep levrenn	8 fr.
Mazoukas ouspenn E-gwerz H. Monieroz Bro-Leon Lontovetre, Landerne.	

Yec'hed ar Vugale ar SIROP FERRE

a eneb an Doken

Graat gant l'ar vugale gont hag a gaver er mod ar Sirop-man a ro nedezh hag a gaver er mod. Ouzhpenn ar re deus gant yez eus ar re wella-torzo, a gaver er mod nedezh gant ar vugale hag er mod.

Ar Ramplasi a c'hell gaver an emulsionoù an eol-mor, ar Sirop Paval ar Sirop Ferre, gant ar vugale. Ar vugale an deus da yec'hed ar gwad ouspenn ar verbez da zegas an nezh da zegas a zo peñs abeg an doker nezh gorse en amez da vugale kaset gant an doker an troid-dennou laez ar vugale an dokerer. Ar vugale ar-roue hag ar ramplacere a d'ar vugale ar vugale hag an doker.

En tont d'ar vugale les vugale.

Dépot général : GRANDE PHARMACIE DU PROGRES,
2, rue de Paris (au-dessus de l'Oratoire) BREST.

† FEIZ HA BREIZ †

Rener : Y. V. PERROT

AR PEOC'H e kreiz ar brezel

Ar pezh a glask an den war an douar-man eo ar peoc'h ; an
holl a hirvoud war e lerc'h.

Darn her c'hilask en danvez ha n'her c'havont ket : gouela
a c'heller war eur bern aour.

Darn her c'hilask en enoriou ha n'her c'havont ket :

Gloar an douar ne deo netra
Nemet tremen ebion ne ra

Darn her c'hilask er blijadur fall hag ar blijadur a vec'h tan-
vet a zo teuzet ha ne jom war he lerc'h nemet more'hed.

Darn her c'hilask er maro hag ar prenv a grign an ene, er bed-
man her c'hrigno ivez er bed-all.

E peléc'h eta her c'hilask ?

Ar bugel doaniet ne gav ar peoc'h nemet war galon e yamm,
an dra-se a zo eun dra hag hag a weler bemdez, hag an den
doaniet ivez ne gav ha ne c'hell kaout ar peoc'h nemet war ga-
lon e Zoue, setu ar pezh a garien diskleria o tenna va skouer
eus buhez an Doktor bras sant Aogustin.

Gwella-se, ma c'hell ar gentel-se ober vad da unan bennak,
e kreiz an trubuilhou diniver a wask breman ar bed.

I - Penaos e kavas sant Aogustin ar peoc'h.

Aogustin, mab da Bâdraig, eur pagan ha da Vonika, eur grisi-
tenez, a deuas er bed, e hanter-nnoz an Afrika, e Tagasta d'an
13 a viz du 354. Hep beza pividik-mor, e dud o devoa eun
tammig danvez hag an tad a oa unan eus pennoù bras kuzul ti-
ker Tagasta.

Aogustin goude beza bet e skolioù bihan Tagasta ha Madaur,

a voe kaset da skolioù bras Karhada ; endra m'edo eno, pell diouz lagad e vamm, ec'h en em gollas : ne glaske nemet karout ha beza karet ha d'e naontek vloaz en devoe eur mab digant eur plac'h ha n'oa ket e bried.

Gwasoc'h a en em gavas gantan c'hoaz : n'eo ket en e galon hepken eo e savas strafuilh ; en e spered e savas ivez hag, e lec'h heulia relijion e vamm, ec'h en em droas ouz eur relijion nevez, hini Manes, hag e oa toueziet enni ar religion gristen hag ar relijion bagan.

Monika a voe rannet he c'halon pa welas pebez diskar a oa deuet en he mab. Eun eskob o tremen a lavaras d'ezi : « N'it ket d'en em jala re, en holl ; eur mab hag a zo bet gouelet kement wannan ha m'ho peus c'houi graet war hoc'h hini, n'hell ket mont da goll ! »

D'e ugent vloaz, peurc'hraet e studi gantan, e stagas d'ober skoñ e Tagasta ha pa voe skuiz o klevout trouz gant e vamm, ez eas da Garhada ; ac'hano o veza ma ne bae ket o skol ar re a c'houlenne e gentelicoù, ez eas da Rom.

Endra m'edo er gêr mañ, e loje e ti unan hag a heulia relijion Manes ; en e zerr, e teuas da welet pegen heugus e oa ar relijion-se hag ec'h en em zistagas diouti.

Deuet abenn da c'hounit eur garg uheloc'h, e Milan, ez eas di ; eno e c'houneze mat hag e lakeas e vab Adeodat ha mamm henmañ da zont davetan : dem-goude, e vamm e-unan, Navigius e vréur, e zaou genderv, Rusticus ha Lastidianus hag e vignon Alypius a yeas ivez da vevañ en e di ; eno, e kêr an Impalaered, daoust m'en devoa eur garg uhel ha daoust ma oa o vevañ etouez ar re a gare ar muia, war an douar-man, Aogustin a oa debret atao e spered : klask a rae gouzout e pelec'h edo ar wirionez ha n'her c'have ket ; n'oa ket evit kredi e c'helle beza gant ar gatoliked, ha, koulskoude, ez eas da zelaou prezegen-nou Ambroaz, eskob kêr : ne gavas ket ar sklerijenn a glaske e-harz e gador.

E vamm a reas hano d'ezan, neuze, eus a zimezi ; gwaso peza zo ne gave ket e oa e vestrez eur plac'h a zoare evitan hag e klaskas e lakat da zellout uheloc'h ; Aogustin a asantas ganti, daoust ma voe eun diframm evitan en em zispartia diouz mamm Adeodat ; houman, dilezet, a zistroas d'he bro hag evit diskouez d'an Doktor en devoa he c'haret her pardone, e roas d'ezan he ger ne anavesje gwaz all ebet ken. Mont a eure da leanez.

Aogustin ne zimezas ket gant ar plac'h en devoa kaet e vamm d'ezan ; re yaouank en holl e oa hag ec'h en em droas, siouaz, ouz eun all hag « en hent-se, evel m'hen anzav, e leor e gofesion, niver va fec'hejou ne rae nemet kreski atao ! »

Koulskoude, e kreiz e zizursiou, e spered lemm a glaske atao ar sklerijenn hag ar gened dreist pep kened.

Laket e voe leoriou Platon etre e zourarn hag e tride ouz o lenn : « Platon, emezan, hel lake da welet, evel diwar gern eur menez uhel bro ar peoc'h, met n'hel lake ket da gerzout war an hent a gas d'ar vro-se ! »

Sant Ambroaz, dre e brezegennou helavar, iliz Milan, dre he c'hanaouennou dudius a lake e spered da zevel etrezek an nenn, met santez Monika dre he daerou ha sant Paol, dre e liziri eo hel lakeas da goueza war eienenn ar peoc'h ouz e lakat da ober anaoudegez gant an hini a lavaro « Deskit ganen ez oun mat hag izel a galon hag hoc'h eneo a vezo e peoc'h. »

Sant Vaze XI.20.

Sant Aogustin a bleustras kement war ar c'homzou-se mat tlee skriva kement-man, diwezatoc'h :

« Deuit d'ar skol ganen-me ha me a zesko d'eoc'h nann an doare da groui ar bed, na da groui an holl draou a weler hag an holl draou ne weler ket, na da ober er bed-man burzudou, na da lakat ar re varo da zevel eus o beziou, met me a zesko d'eoc'h beza mat hag izel a galon.

« C'hoant az peus da zevel eun ti uhel ; toull doun da genta araok ober da vogerioù ha seul uheloc'h az peus c'hoant d'e zevel ha seul dounoc'h e toulli da lakat da vein diazez... Pegen uhel az peuz c'hoant d'e zevel ? Uhel a-walc'h, na petra 'ta, evit ma c'helli diwar e gern gwelout Doue.

« Breman e weler pegen uhel e rank beza da zavadur ha pebez tra eo gwelout Doue.

« An hini en deus c'hoant d'her gwelout a entent mat ar peza lavaran hag ar peza glew.

« Lavaret ez eus d'eomp e weljemp Doue, ar gwir Doue, an hini a zo da uhela. Pebez tra gaer eo gwelout an hini a wel ; ar re a enor ar fals-doueoù o gwel, buan a-walc'h, met gwelout a reont doueoù hag o deus daoulagad ha ne welont netra ganto Ni a welo eun Doue hag a zo beo hag a wel ! »

(Dekvet sarmon war Gomzou Doue)

Sant Aogustin a welas en devoa kavet e Vestri gant feiz e vugaleach ha raktal e c'houlennas ar vadiziant.

Da zadorn-Fask warlerc'h, 25 a viz ebrel 387, e voe badezet hen hag e vab Adeodat hag e vignon Alypius, e iliz-veur Milan, gant sant Ambroaz.

Tri bloaz ha gregont en devoa ha lavaret a c'helle neuze ar gomz kaer a lakeas e leor kenta e gofesion hag e wela gwelloc'h eget den all ar wirionez a oa kuzet enni : « O va Doue, evidoc'h hoc'h unan eo ho peus hor c'hrouet hag hor c'halon ne jom ket en habaskder nemet pa c'hell diskuiza war hoc'h hini. »

Goude e vadiziant sant Aogustin a gemeras penn an hent da vont.

d'e vro, gand e dud; e vamm a gouezas klanv e Ostia, porz-mor Rom hag e varvas eno; bloaz goude e pigne el lestr evit distrei da Daga-sta hag o treuzi ar mor en divije gelllet kania ar c'homzou-man a oa ar vouedenn anezo en e spered :

Kavet em eus ar peoc'h hag an eurusted,
Yac'h eo breman ha laouen va ene,
Dindan va zreid an ifern a zo klozet,
Dreist an oabl glas me wel digor an nenv.

II. - Penaos e viras sant Aogustin ar peoc'h.

Goude e vadiziant sant Aogustin a venas beza eur c'hristen eus an dibab; pevar bloaz goude e zistro d'e vro, e oa beleg ha pevar bloaz goude e oa eskob e Hippon.

Gwelomp breman penaos ec'h en em gemeras evit mirout ar peoc'h en e ene.

Evit beza bet gwalc'het e dour ar vadiziant, techou fall an den n'int ket bet beuzet evit an dra-se; nevezi a c'hellont ma ne gerer diouall; war evez e ranker beza anezo eta dalc'h-mat.

Sant Aogustin a ouie ervat eo ar c'horf eul loen dreist da zougen an ene d'ar baradoz gant ma vezo gweskenn vat en e c'henou ha kabestr berr war e voue ha setu perak ne roe d'ezan nemet ar peza a oa ret ken evit an dibri ken evit an eva; ne veze kig war e daol nemet evit an diavaezidi hag ar re glanv; eur banne gwin, avat, a gaved atao; loaiou archant a oa evit an holl, met al listri-taol all a oa e pri, pe e koat pe e maen-glan. Epad ar pred e veze lennet pe bleustret war eur gentel bennak, evit ma c'hellje ar spered kaout eun tamm bennak endra m'en em vage ar c'horf.

Sant Aogustin, atao, a veze gwisket kempenn, met ne zouge ket a zilh had brao.

« Arabat eo d'eo, emezan d'e gristenien, degas d'in dilhad ken kaer ma ne vefent nemet diouz doare eun eskob; dereat e vefe gwelet eun eskob ouz o gwiska met ne vefe ket dereat gwelout Aogustin ouz o dougen rak paour eo, hen kouls hag e dud en e raok.

N'em eus ket a c'hoant e c'hellfe unan bennak lavarout em befe kavet en iliz dilhad pinvidikoc'h eget ar re am oa e ti va zad pe ar re am oa pa oan e kargou ar bed.

N'em eus ezomm nemet dilhad hag a c'hello beza douget gant eur beleg, eun avieler pe eun abostoler, rak kement a zegaset d'e-omp a vez atao laket e boutin hag ar peza ne vez ket mat da unan, a vez mat d'eun all »

356vet Sarmon.

Ma oa eveziant war e bredou ha war e zilh had e oa ken eveziant all war e zarem-predou; maouez ebet n'he deveze urz da loja en e di, zoken e c'hoar Perpetua hag a oa intanvez; pa veze merc'hed hag o deveze ezomm d'e welout e vezent digemeret met ne veze

ket e unan, eur beleg bennak a veze gantan atao.

Pa veze goulennet da welout tud klanv ez ae raktal, met a hent all n'ez ae da welout den nemet an dud doaniet, an intanvezed hag an emzivadad.

N'oa ket evit gouzañv klevout dispenn unan bennak e gaou di-razan ha setu perak en devoa laket skriva war e daol-dibri an urz-mañ :

Pa deuy, amañ, drouk-prezeger,
Prenn mat da veg pe gerz d'ar gêr,

Hag evelse, dre ar brezel arae d'an teodou fall e vire ar peoc'h en e di.

Miret a rae ivez ar peoc'h etre ar gristenien; en amzer ze an dud badezet pa zave trouz etrezo a ranke mont da zifuilha; o c'huden-nou rouestlet dirak lez-varn o eskob; sant Aogustin a gave torr-penn al labour-se ha buan a-walc'h en divije pellaet ar brosezou-rien dioutan hep o selaou, met ar re man n'oant ket taer da fallgalo-ni ha dal ma veze gwelet e tostaent outan, e pokent d'e zourn ha d'e skoaz evit diskouez o doujans en e genvar ha ne lezent peoc'h ebet gantan ken na zelaoue o c'hlemmou hag Aogustin a blege, ha daoust peger kasas e kave ar vicher a varner e varne.

Dies e kave gwelout e amzer o vont e sil hag e ber; karet en di-vije kaout tro da bedi ha da labourat gant e zaouarn muioc'h eget ne rae, met ne dije ket gant an youl skriva a verve en e galon ha pa n'her c'haved pennad ebet dibreder, an drouk-spered ne c'helle tapa peg ennan e tu ebet.

Pa weler ar peza en deus skrivet, n'oa ket evit kredi en defe gellet ober netra all ebet ha pa weler al labouriou all, en deus graet en tu all d'e skridou n'oa ket evit kompren penaos en divije gellet skriva kement all.

Pevar c'hant leor bennak a zavas, leoriou da ziskleria ha da skingna ar gwir relijion ha leoriou da zispenn ar fals-doktored, e barr o brud, en amzer-se: Manes, Donat ha Morvan; ar re-mañ a glaske kuzat o skridou ouz eskob Hippon, met henmañ a gave atao an tu da goueza warno ha neuze e responte d'ezo hag e lake staga e respontchou ouz mogeriou an ilizou.

E leor « e gofesion », a zo gant « *Kêr-Veur an Aotrou Doue* » e zaou leor kaera, e lavar: « Sellit ouzin el leor-mañ hag e ouezoc'h petra e oan ac'hanon va-unan ha drezon va-unan; ma kavet eur vad bennak ennon breman, meulit Doue, rak Hen eo an Hini en deus hen graet ha pedit Hen start ma peurc'hraio ennon e labour ha ma viro ouzin d'e zispenn. »

Sant Aogustin, brasa doktor Iliz ar C'huz-Heol, a oa di-lorc'husa den a weled o vale; mat e oa da pedi; evez a daole war ar peza a vije bet gouest d'e zougen d'ar peched hag epad ar pemp bloaz ha tregont ma voe eskob ne gollas ket eun dervez ha setu aze perak e viras atao ar peoc'h en e ene.

III - Penaos e rannas Sant Aogustin ar peoc'h

Sant Aogustin a zavas eur bern leoriou hag a gasas liziri Ga gement hini a en em erbede outan ; 270 anezo a virer c'hoaz met, e gwirionez, n'eo ket al leoriou, nak al liziri eo a c'hell dihuna eur bobl morgousket pe dallet he spered ; netra ne c'hell dihuna eur bobl nemet mouez eun den beo o kontiz d'ezi e yez ar vro ; al leoriou hag al liziri a zo traou maro ; Hor Zalver her gouie ervat ha setu perak n'en deus ket lavaret d'e Ebestel « Skrivit ! » met lavaret en deus d'ezo : « Prezegit d'an holl, *omni creaturae*, e pep lec'h, *super tecta*, betek penn pella ar bed, *usque ad fines terrae*, betek penn pella an amzer, *usque ad consummationem saeculi*. »

An Aotrou Doue hag en deus graet an den a ouie penaos dont a-benn eus an den.

Sant Aogustin a brezege koulz lavaret bemdez ; karout a rae ober skol d'ar baganed a c'houlenne beza badezet, d'ar re zistera anezo, kouls ha d'ar re uhela, ha deuet eo betek en-nomp ar brezegenn gaer a rae d'ar gristenien nevez d'ar zadorn warlerc'h ar zul-Fask, pa deuent d'an iliz da zegas dilhad gwenn o badiziant : « Gant a reoc'h, eme an eskob, taolit evez, ha war zigarez ma tennit hizio dilhad gwenn ho padiziant diwar ho korf, n'o zennit ket diwar hoc'h ene ! »

Diouz al leshanoioù kaer a ro d'ezo eo anat pegement o c'ha-re : « O nevezennou santelez, adganet en dour hag er Spered Santel, o gouenn kunv, hed nevez, bleun hon enor' frouez holl labour, va levenez ha va c'hurumenn, c'houi holl hag a jom e Doue ! »

Micher galet a-walc'h e oa micher ar prezeger evit eun den hag a oa blank e skevent evel hini sant Aogustin ha setu perak allies her c'hleved o lavarout d'e gristenien rei peoc'h evit ma n'en divije ket a ezomm da gomz ker krenv : « Taolit evez ouz ar pez a lavaran ; ken gwas pec'hed eo lezel komzou Doue da goueza eus ar gador-brezeg d'an douar ha ma'z eo korf Doue da goueza d'an douar, diwar an aoter. »

E gador a oa, evel m'edo ar c'hiz, en amzer-se, adre kein an aoter hag uheloc'h egeti ; an dud a veze, en o sav, ar wazed, en eun tu hag ar merc'hed, en eun tu all.

Fa wele merc'hed, re a liouach war o divorc'h pe re a zuad war o malvennou pe re a vraoigou war o diskonarn, e vezent gourdrouzet.

Sant Aogustin ne denne ket e zaoulagad diwar ar re a veze e-gador hag en hent-se e ouie pe her selaoued mat pe n'her graed ket.

Daoust ma oa kaera spered den a zo bet biskoaz ne glaske ket lavaret komzou re uhel.

Pa gave d'ezan e veze bet padet re hir e brezegenn e pede e zelaouerien d'hen digarezi : « A ! m'eus aoun, emezan, em eus ho skuzet hizio, keit all a zo m'emaoc'h aze, en ho sav hag hep tamm it, da zebri ho pred ! »

Eun dro all e wel ez eus nebeutoc'h a dud ouz-e zelaou dre ma oa redadeg-kezeg e kêr : « A ! mat, gwell a-ze ; en hent-se ne vezo ket da d'in en em skuiza kement ! »

Eur zadornvez, ar merc'hed juzev a en em laka da zansal ha da gana hag an trouz a raeit war al leur-gêr, a veze klevet eus an iliz : « Gwelloc'h e vije d'ezo, eme ar prezeger, mont ac'halese da labourat ha da neza gloan ! »

Komz a rae eus an darvoudou a zegoueza ; eur freuz difreuz a oa en amzer Aogustin, er bed, evel ma 'z eus breman.

Rouantelez Rom hag a yae he galloud eus Hanter-noz an Afrik, betek meneziou Bro-Skos, a oa o koueza en he fouil kentoc'h dre he breinadurez eget dre daolioù ar Varbarek.

Hag ar baganed a lavare : « ar gristenien eo o deus laket an doueou da gounnari ouzomp ha setu aze perak ez a ker fall an traou ; endra ma veze enoret an doueou, Rom ne oa den ebet eviti ; abaoe m'eo deuet ar gristenien d'en em leda, dre ar bed, an doueou o deus hon dilezet ! »

— « Ho toueou eo, sur, eme zant Aogustin, roit peoc'h d'in diwar o fenn : eun den, e-unan a zo barrek da ziuall dor eun ti ha c'houi a rank kaout tri doue da ober labour eun den : an doue Forculus, evit ar stalafou, an doue Cardea evit ar vidu-renn hag an doue Limentinus evit an treuzou ; penaos a gav d'eoc'h neuze e c'hellfe doueou ken didalvez difenn d'eoc'h ho rouantelez ? »

« N'eo ket o vont da ober geizou dirak aoteriou doueou maro eo e salvoc'h ho pro. Ar pez a ziskar rouantelez Rom eo ho techou fall : tec'hit diouz an hudurnez ha diouz ar vezventi ; bezit troet ouz al labour douar ha paour evel ho tud koz ; savit tiadou bugale ; gouzanvit mont da vrezelourien hag e trec'hoc'h hoc'h enebourien ! »

« Ha goude ma koesfe Rouantelez Rom, arabad eo fallgalo-ni ; holl draou an douar a vez taget gant ar gozni ha gant ar maro.

« Kêr Rom a varvo evel an traou all ; kêriou ar bed-mañ a dremen, met uheloc'h egeto em Kêr-Veur an Aotrou Doue ; hounnez hepken a bado da virviken ; bevomp, en hevelep doare, ma vezimp kavet mat da bignat enni, goude ma vezimp aet eus ar bed-mañ ! Eno em a dalc'h ! »

Setu aze hag a ziskouez d'eoc'h penaos e ranne sant Aogustin ar peoc'h gant e gristenien gwasket gant anken ha renzioù ar brezel hag e lake o eneou da veza evel e hini ya'h ha laouen.

Pa glevas edo ar Vandaled o tont da gilha kêr Hippon ne

gollas ket e benn ha ne glaskas ket redek en o raok :

« Ar gristenien, emezan, a c'hell tec'hout, ma keront, met an eskibien a dle chom en o ilizou ha lakat o fizians e Doue ! »

Setu ar pezh a reas.

D'an trede miz goude ma oa kilhet e gêr e krogas an der-sienn vras ennan hag e varvas e peoc'h, war galon e Zoue d'an 28 a viz eost 430.

C'houezek vloaz ha tri ugent en devoa ha tost da zaoù ugent vloaz a oa ma lintre evel eur steredenn vuzudus a-uz iliz Hippon. Siouaz, eun denvalijenn euzus hag a dlee padout meur a gant vloaz a gouezas war ar vro gristen-se raktal goude e varo.

Sant Aogustin a veve breman ez eus 1500 vloaz hag eun amzer a strafuilh e oa e amzer evel ma'z eo hon hini-ni.

Endra m'edo ar Vandaled oc'h ober o reuz en Afrik edo ar Zaozon o tiframma o bro digant hon tadou-ni, Bretoned.

Doue a oa neuze o kastiza ar poblou kablus gant gwalenti ar brezel evit degas gwellaenn enno evel m'ema bremañ.

Endra m'edo ar brezel en e wasa, sant Aogustin a oa e peoc'h. Perak ne vefemp ket evel dan, ni ivez ?

Doue eo Mestr bras ar bed, an hini ne roio biken e zilez ; n'en em gavo nemet ar pezh a fell d'ezan pe ar pezh a léz ober. Bezomp dienkreiz meur eta.

Pec'hejou ar poblou, piou n'o gwel ?

Nak a wiriou flastret hag a youc'h etrezek an nenv evel ma youc'he gwad Abel skuilhet gant Kain.

Plegomp dindan ar walenn a zo kouezet war hor c'hein ; pokomp d'an dourn hor sko rak Doue ne c'hloaz nemet evit parea hag, evel m'her goulenn Pius XII, « pedomp evit ma teuy eun urz henvel ouz eun urz da unani holl poblou an douar » ha neuze kleier ar peoc'h a zono skiltr ha laouen ; ar bed a vezo kaer warc'hoaz, rak ar peoc'h er bed-mañ a zo eun tanva eus ar baradoz.

Y.V. PERROT

1240-1940

700 vloaz a zo

ar yuzevien

a voe stlapel er maez

eus breiz

KEMENNADUREZ YANN AR ROUZ

E skridou koz Breiz, n'eus hano ebet eus ar Yuzevien a-raok an XIIIvet kantved. Neuze hepken eo o gweler oc'h en em zila dre ar vro hag o suna evel ma ouezont ker brao hen ober, danvez ar gristenien.

Kement a gounnar a zavas, en o eneb, ma tougas an duk Yann ar Rouz eur gemennadurez evit o stlapel er maez eus Breiz.

Ar gemennadurez-se eo kosa hini douget gand hon Duked ha deuet betek ennomp war ar baperenn end-eeun m'oa bet skrivet warni da genta ; an A. de la Borderie, istorier Breiz en devoe he miret etouez e baperou ; skrivet eo e latin ; setu aman an darn vrasa anezi troet e brezoneg :

Yann, Duk Breiz hag Aotrou Richemond a zalud kement hini a lenno al lizer-man. Klevit mat. Ni war goulenn Eskibien, abaded, tud-chentil ha gwizien Breiz, goude beza klasket piz, mad ar vro, a stlap er maez eus Breiz kement Yuzeo a zo enni

Na Ni, nak hon tud war hon lerc'h, ne c'houzanvimp eun unan anezo war hon douarou ha

ne fell ket d'eomp ken nebeut gwelet hini eus hor sujidi ouz o gouzanv war o re.

Ar re o deus dle e kenver ar Yuzevien a zo o chom e Breiz, n'eus fors penaos int deuet da dapa an die-se, ni a ra eur groaz warno.

An douarou bet lakat e kred, war goulenn ar Yuzevien, an arrebeuri ha kement mil mad o deus kemeret perz warnan evit en em baea a zistroio holl d'ar re o deus dle pe d'o heritourien, nemet an douarou pe ar madou all bet gwerzet d'ar gristenien goude eur varnedigez douget en hol lezvarn.

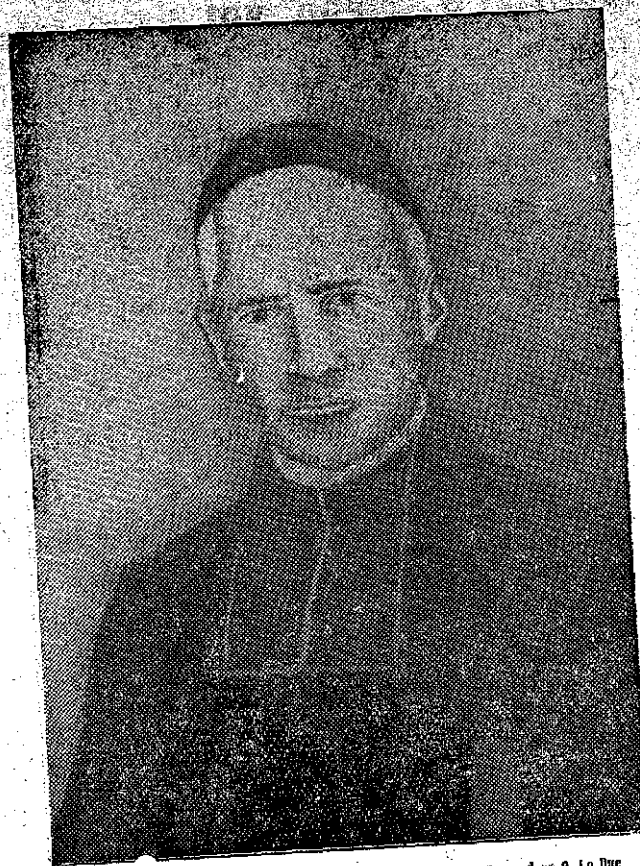
Den ebet ne dle beza tamallet na stlejet dirak ar varnerien evit ar Yuzevien a zo bet lazet betek hen . . .

Graete Ploarmel d'ar meurz a raok ar zul Fask. (10 a viz etrel 1240)

Sant Thomas (1226-1274) hag a veve e amzer an Duk Yann ar Rouz, a lavare e oa henvel ar Yuzevien ouz eun toullad tremenidi a bign war eur vag evit ober hent hag epad m'ema ar gristenien o rouenva a laer diwar o c'houst ar pezh a c'hellont hag a doull zoken korf al lestr; n'eus nemet eun dra da ober d'ezo, eme an Doktor bras hag eo o lakat da resteuler o laeronsiou da zigoll an dremenidi o deus diheiliet o fakadou hag ober d'ezo goudeze rouenva e lec'h ar gristenien

Setu dres ar pezh a glasker ober d'ezo adarre breman, eun tamm, e holl broiou an Europ.

Y. V. P.

Lu. Bessard. C. Le Duc.

An Aotrou ROUDAUT

Barz Bali an nenv

1817-1885

(Diwar eun daolenn vras miret e ti bugale Yvon ar ROUE, e Ranngrannok, e Plougerne).

Breiziz a ouenn vat :

Barz Bali an Nenv

Vad graet, ankounac'haet, a vez lavaret alies ha re wir eo. Piou a gomz hizio, kement-se, eus an Aotrou ROUDAUT, unan eus ar veleien o deus, er c'hantved diweza skrivet ar muia leoriou e brezoneg hag a oa leshantvet *Barz Bali an nenv* gant Y.V. ar Yann, *Eastig Koat an noz*, en e ganaouenn war *Barzed Arvor*.

Ma 'z eus tro da gaout abeg ennan, a-wechou, en e zoare-skriva. n'eus nemet meuleudi da rei d'ezan evit ar brezoneg yac'h a ziver eus e bluenn ker sklaer ha dourstivell ha setu aze perak e lakomp aman eun diverra eus e vuhez o lezel e bennadigou-skrid, a embannomp, skrivet evel ma oant bet skrivet gantan e-unan.

Buhez an Aotrou Visant Roudaut

An Ao. Visant ROUDAUT a deuas er bed war douar Kerlouan. War rollou badiziantou ar barrez, hon eus lennet :

« Vincent, fils légitime de Jacques Roudaut et de Marie Anne Bernard, son épouse, né le 23 mars 1817 à Kerliver sur cette paroisse, a été le même jour baptisé par le soussigné curé dans l'église de Kerlouan, ayant eu pour parrain et marraine, Vincent Mercelle et Margueritte Habasque qui ne savent signer et signons

« Jacques ROUDAUT ROLLAND curé desservant »

D'ar mare-ze, ez oa fresk-beo, c'hoaz, e kalon holl dud ar barrez, an traou sebezus a dremenas enni, epad an dispac'h bras. Araok ha dreist pep tra, tiegez Jakez Roudaut ha Marianna Bernez a oa kristen. Ar vamm he devoa zoken eur breur beleg, an Ao. Bernez, ha klevet hon eus o komz anezan Renan Fily eus a Langerc'h, ganet er bloavez 1851 ha dimezet da eun nizez d'an Ao.

Roudaut. Daoust hag ar vaeronez ne oa ket kar d'ar beleg kalonek an Aotrou 'n Habask en devoa skuilhet e wad evit ar feiz, war leur-gêr Lesneven, d'ar 14 a viz ebrel 1794? Hep mar ebet e dud a gomzas d'ezan abred eus maro kaer ar merzer. Ar skouer-man a oa evitan ar c'houlouenn hen blenie war hent ar furnez ha seul c'houekoc'h e oa d'e galon ma oa bet laket dirak e zaoulagad gant e vamm. Pet gwech en deus bet klevet ganti : « Bale war roudou an Aotrou 'n Habask, va mab ! »

Adrenv d'an Aotrou Roudaut, pa skrive ar c'homzou-man, e welomp skeud e vamm :

« An Aotrou Abasq, un denic mistr, ac izilied eaz, un ear devod deza, ha prest atao da redet eleac'h ma vise vad da ober, a oa ur scuer a zantelez. Mes peñi oa ar seurt devotion tosta d'e galon? Evit doare, e ranke beza an devosion da zonjal devod e glac'har ac e poaniou ar Verc'hez var an douar : rac, pa velas diraza reizou ar maro, dre ma tostee da vont dindan countell ar bourreo, e oe elevel o lavaret ar bedenn canvaux, pe denn an Itron Varia a druez, ar *Stabat*, e brezonec, en doare m'ema e Levr ar Briz : *Mam-Jesus a vouele dourec eharz ar Groaz gant e regret p'er guele outi staged*, setu petra a rea deza discuez un eveleb joa dirag ar maro, ec'hiz pa velse ar baradoz diouz-tu en tu all. » (Ar C'henta Miz Mari, p. 148).

Kenteliet ker mat, ar paotrig a c'hoanteas mont da veleg, ha pleustri a reas da veza henvel ouz ar merzer dre e aked da blijout d'ar Verc'hez ha da c'hounit ar baradoz. Ar bleuniou-kaer a lakeas da skedi en e vugaleaj hag en e yaouankiz a deuas da veza frouez dispar pa deuas war an oad. Al leoriou ken talvoudus en deus skrivet a ziskouez brao peger bras oa e ouiziegez hag e furnez.

D'an 31 a viz Gouere 1842, e voe beleget. D'ar c'enta a viz genver 1851, ec'h em gavas evel kure e Plouziri. Hantvet e voe da berson er barrez-se d'ar c'henta a viz Here

1859. Er bloavez 1885, o veza m'oa klanv, e roas an dilez eus e garg.

E youl da ober vad d'an dud a oa ker birvidik ma n'oa ket a walc'h d'ezan en en em zoursial eus eneou e barrez hepken. Evid ar Vretoned e skrivas meur a levr, hag al leoriou-man a zo bet digemeret c'houek p'eo gwir int bet moulet meur a wech, hiniennou anezo.

M'oarvat ar c'henta leor en deus skrivet eo « *Heuriou ar Christen mad* ; n'eo ket laket warnan piou en deus e skrivet, met an doare-skriva a ziskouez fraez a-walc'h ez eo graet gant an Aotrou Roudaut ; e miz genver 1862 her mouled evit ar bedervet gwech.

Eil leor an Aotrou Roudaut eo : *An ene christen e bali an Ee*, ha moulet eo bet da nebeuta c'houec'h gwech, hervez an testeni en deus bet an Aotrou Perennes ar vadelez da zegas d'eomp. Ar vouladenn genta a dle beza graet er bloaz 1860.

AR C'HENTA MIZ MARI, buez ar *Werc'hez diwar scridou an Tadou santel da vidita eur pennad bemdez epad ar miz, skrivet e latin er bloaz 1724* eo trede leor an Aotrou Roudaut hag er bloaz 1868 her mouled evit an trede gwech.

Ar pevare leor en deus savet an Aotrou Roudaut eo : *Supplément aux Dictionnaires bretons* ; henmañ a zo eus ar bloaz 1872.

An diweza leor a anavezomp evit beza bet skrivet gantan eo : *Sceul ar baradoz*.

Al leoriou-se a zo bet moulet holl e ti Desmoulins ef lec'h m'ema breman moulerez Feiz ha Breiz.

Meur a dra hon defe da lavarout diwarbenn al leoriou-se ; eur ger bennak hepken evit diskouez pegement en deus karet Breiz ha pegement en deus poaniet da greski enni ar Feiz.

Karantez an Aotrou Roudaut evit Breiz.

An Ao. Roudaut a zo unan eus ar skrivagnerien o deus labouret ar c'haloneka evit mirout yez hon tadou

koz. Difennet en deus ar brezoneg, her studiet hag her skignet en deus.

E meur a hini eus e leoriou, ez eus notennou e galleg evit diarbenn enebourien ar brezoneg. Evit kompren en deus graet kalz a vad, arabat ankounac'haat peger skrivet fall e oa hor yez er penn-kenta eus an 19^{ed} kantved.

Tud a oa hag a gave d'ezo skriva e brezoneg o rei eun tammig liou ar brezoneg d'ar geriou gallek. An Ao. Roudaut en deus stourmet ouz ar brezoneg fall-se en eur skigna leoriou skrivet e brezoneg yac'h. El leor : *An Ene christen* e skriv : « ..On a tâché d'employer le vieux langage de nos pères, l'antique breton, tel qu'il nous reste dans la tradition vivante... Ce breton usuel, par son tour naturel et sa noble simplicité, va bien à la manière naïve des anciens auteurs... Recevez donc ce modeste livre, écrit dans cette précieuse langue de nos pères, faite exprès pour parler au bon Dieu... »

Pa wel ar skoliou oc'h ober brezel d'ar yez presius-se « *cette précieuse langue* », en deus rann-galon. En e leor « *sceul ar baradoz* » e lavar : « Un nouveau venu parlait de notre vieux langage, à propos des écoles, comme si la science consistait à l'ignorer... Le demi-savoir, jadis si décrit, s'impose... Le préjugé scolaire qui retranche l'antique parler national de notre patrimoine intellectuel ne date pas d'aujourd'hui ; les anciens traducteurs bretons eux-mêmes s'en inspiraient, comme on le voit dans les avant-propos où ils exagèrent les difficultés de leur travail... » Ha dre e labour, e tiskouez e c'heller trei e brezoneg ar gwirioneziou uhela.

Met, abarz komz splann eur yez, e ranker he deski. An Ao. Roudaut a zeskas ar brezoneg war barlenn e vamm, met an deskadurez-se a c'heller da greski bepred, o selaou ar re a oar komz diroufenn.

Desket en devoa e vrezoneg mat e skol ar bobl ha nann e skol ar briz-skrivagnerien o devoa savet leoriou devot en e raok.

«Pa veze oc'h ober eur bale, eme an Aotrou Olier, person Plourin, her gweled alies o chom anzav da lakat war baper ar pezh a gleve pe a dreuze e spered ha pa ne veze ket a baper gantan e skrive e notennou war e vrevier ha kavet em eus bet en henmañ komzennou brezonek skrivet gant lizerennou gresiek; bez e voe unan eus ar re genta a ouezas skriva e brezoneg c'houek ha nann en eur yez dis-trantell hanter vrezoneg hag hanter c'hallez hag a zo bet ar c'hiz anezi epad meur a gant vloaz.»

Daoust hag e leor : «*Supplément aux Dictionnaires*» n'eo ket eur frouezenn eus al labour-se a rae o vont hag o tont etouez an dud ?

Goude beza lennet leoriou an Aotrou Roudaut, eo ret anzav, ez eo eun den hag a ouie skriva brao ar brezoneg, ha n'eus ket a ezomm da veza souezet pa glever tud o lavarout pegement e plij' e levriou d'ezo. Daoust ha n'eo ket **hen** eo a veze karget da skriva e brezoneg gant pennou an eskopti ? E «*Sceul ar baradoz*» e lennomp, p. 1 : «Unan boaz da drei latin e brezonec, a zo bet pedet da laaat e brezonec *Sceul an Nev.*» Brezoneg brao ha sklêr hor skri-vagner, en deus graet kals evit skigna e leoriou ha dreze evit mirout ha gwellaat yez karet hon tud. N'ankouna-c'haomp ket pegen alies eo bet moulet e labourou. M'en deus, dre e skridou, an Ao. Roudaut graet vad d'hor yez, en deus koulskoude graet muioc'h a vad c'hoaz d'ar feiz en hor bro.

an Aotrou Roudaut, prezeger ar feiz.

An Ao. Roudaut a oa beleg, hag e vrasa aked oa gou-nid, muioc'h-mui, a eneou d'hor Zalver Jezuz-Krist, hag o sikour da bignat uhel war bazennou ar Zantelez. Gant pe-bez aked e rae ar skol gatekiz ! An Aotrou Corr, person Plouziri a skriva d'eomp d'an 29 a viz gwengolo diweza : « Brud eur beleg gouziek ha santel ha troet da ober pini-jenn en deus lezet er barrez-man; klevet a raer hano c'hoaz a-wechou etouez an dud eus e genteliou katekiz d'ar vuga-le hag eus e vara du !»

Goude beza lennet «Heuriou ar C'hristen mad.» «an E-ne christen» ha beza saouret ar c'henteliou a ro war ar Bater, war an Ave, war an Gredo, e tleomp anzav pegement en divije plijet d'eomp her selaou o prezeg en eur brezoneg ker sklêr ha ker c'houek. E «Heuriou ar c'hristen mad» ez eus eur gentel diwarbenn ar Rozera «Curunen-Roz ar Verchez» hag a zispleg en eun doare dispar, dre c'houlennoù, respontchou ha skoueriou, peger kaer ha pegen talvoudek eo ar Rozera. Ar gentel-ze a embann : «Setu unan hag a ouie ober katekiz !»

Poania a rae da gelenn ervat ar re vhan, met gouzout a rae peger bras ezomm o devoa ar re yaouank hag ar re war an oad da veza harpet e kreiz follenteziou ar bed. Er rummoù-ze, eo e sonj, pa skriv «An ene christen e bali an Ee» Outo, dreist holl, eo e komz : «Iaouankiz, a c'hui ive, tud war an oad. Diez e cavit beza atao oc'h unan, ac ez iit da glasc compagnunez, aliez, siouas ! eb sellet gant piou mont. O ! gant a reoc'h, choazit mad ho compagnunez, setu ama, mar c'hoantait ur c'hompagnon a ne lavaro d'eo-c'h nemet traou mad.. D'eo-c'h e tesco ober mad oll deve-riou ur c'hristen, a caout berr an amzer en iliz ac el leac'h all ; a mar lez Doue ahanoc'h war an douar varlerc'h ar re eus oc'h oad, pa ne vezo den ebet var ho tro da lavaret d'eo-c'h ur gomz pe eun nevezenti bennac, pa rancoc'h beza evelse, oc'h unanic an darn vuia eus an amzer, ar c'hompagnon-man, mar ho pe graet anaoudegez gantan, a gonsol-fe ahanoc'h, betec en ho poaniou diveza, ac e ve grass ga-neoc'h e glevet o comz d'eo-c'h divar ben ar baradoz. evel ma vez grass gant ur zoudard, prest da echui e amzer, cle-vet ano divar ben e vro.»

Kas an eneou d'ar baradoz, deski d'ezo kerzout dre vali an nenv, setu youl an Ao. Roudaut, setu ar gelennadurez a gaver en e leoriou. Hag evit-se e tesk d'e lennerien derc'hel sonj eus o finveziou diweza, beza mat da bedi. C'hoant en deus dreist-holl da voaza an dud da ober ar bedenn a ga-lon, rak ar bedenn eo «alc'huez ar Baradoz» — «Ave-chou, emezan, en iliz ac el leac'h all, eleac'h lavaret kalz pe

dennou, e ve mad-choum var ur gomz verr, var eur beden-
nig verr benac evit he c'homprenn, he zaouri evel ma choum
ur venanen var ur boked da denna mel aneza. En eur
lenn, grit eanou da gompren mad. Grit evel al labouset
pa'z eont da eva dour, a zao, bep-en-amzer, o fennic da la-
caat an dour da zisken. Savit ive, ur veach-en-amzer, ho
taoutlagad divar hoc'h Eurieu, evit choum da gompren, ha
lacaat ar Zonjou mad da zisken douu en kalon ha setu e-
no ur c'hiz eaz da ober orezon, pedenn a galon...» (Heu-
riou ar Christen. p. 99) Ha n'eo ket kaer ha talvoudus eur
seurd doare da gelenn?

Penaos lavaret mat ar pedennou, heuilh an oferenn, ar
gousperou, kovez ha komunia evel m'eo dleet? Ar goulenn-
nou-ze holl a gav o respont e leoriou an Ao. Roudaut
Nag a aliou fur a gaver enno! Setu aman an aliou a ro-
d'ar c'hristen bet o kovez hag a ziskouez nag a vad en deus
gellet ober dre e skridou : «Arabat aspell ar binijen; e o-
ber ar c'henta amzer. Lacaat ive ho spered da gompren pe-
re eo an dud, ar plasou ac al labourou a laca ac'hanoc'h
da affeilli er pec'hed, abalamour d'eoc'h da lacat evez; ha
grit ho sonj da ober eur seurt pinijen bennac, da zioueret
eun dra, eur blijadur, da lavaret eur beden bennac beveach
ma couezoc'h en eur pec'hed; er c'hiz-ze sur, e teuoc'h da
veza ur c'hristen mad ha da c'hounid ho kurunen.» (Heu-
riou ar c'hristen . p. 86)

Kredi a reomp e poanias bepred an Ao. Roudaut da ve-
za henvel ouz ar merzer, an Aotrou'n Habask, dreist-holl
dre e garantez evid ar werc'hez. Pleustri a reas da zila eun
hevelep karantez e kalonou ar re all. Skriva a ra en Heu-
riou ar Christen p.XV) : «La plupart des livres que les
fidèles ont entre les mains, et qu'ils semblent préférer à
tort, les laissent étrangers aux meilleures pratiques de dé-
votion, par exemple à celle du Rosaire, la Reine
des dévotions indulgenciées, qui montre la véritable dé-
votion à la Sainte Vierge, répand parmi les fidèles la con-
naissance des mystères de l'Incarnation et de la Rédemption,
dont l'ignorance est la ruine des âmes, combiné doucement

la méditation avec la prière vocale et assure en grande par-
tie notre persévérance. » Kaout a ra d'eomp klevoud aze
komzou Tad santel ar Pab Leon XIII a lavaro, wardro
tregont vloaz diwezatoc'h ez eo ar Rozera ar gwella de-
votion evit trec'hi dizursiou hon amzer ha gounit ar bara-
doz. Pet gwech ha pet gwech ec'h all an eneoù da veza
devot d'an Itron Varia, dreist-holl d'an Itron Varia
an Druéz! Ar zonj eus e genvroad o vont d'ar maro, en
eur bedi an Itron Varia a c'hlac'har, a zo bepred en e spe-
red : « Var boaniou a glac'har ar Verc'hez, emezan, e
ve caer midita. Mam Jesus en deus bet en e buez muioc'h
a c'hlac'har ac a anken eget an holl verzerien : an eve-
ledigez-se a dlie da gaout gant e Mab ; brasoc'h a-se eo
e gloar en nenv, a muioc'h a-se a vir e deuz da zavel e
mouez evit ar bec'herien geiz. Ar Verc'hez a oue braz e
glac'har, braz evel ar mor, *velut mare..* Ar re a erru gan-
o darvoudou trist, bete coll o oll joa var an douar, a
c'halfe diana lavaret a galon : Va foaniou-me ne dint ne-
tra e scoaz poaniou ar Verc'hez, i dibec'h-caer, a me
n'euz nemet ar pec'hed ahanon! — Prometti a reer ur
gontrition barfet abenn eur ar maro dan nep a ve devot
da zonjal aliez e glac'har ar Verc'hez ; ac a zo caera
trugare a oufe den da c'houlenn.. Biskoaz den n'em
deus cleved e ve eat da goll servicher pe servichere vad
da Vari : pedomp-ni aliez da gaout sonj ahanomp-ni pe-
c'heurien brema ac en eur ar maro. » (Ene christen pp.16,
19).

Hag evit ma teuy an eneoù da bedi ar Werc'hez gant
muioc'h a feiz, an Ao. Roudaut a gelenn pegement « e
tleez, e creiz savarou an douar, sonjal aliez e fin ar vuez-
ma evit biza rag eun d'ar Baradoz a caout ur maro mat »
(E.C. p. 14)

Nag a vad a rafe d'ar re yaouank, a zo ken douget
da ankounac'haat e varvint, lenn pajennou evel houman :
« Baleit eme on Zalver, endra ma eo deiz sclear ; an noz
a deu, a neuze ne haller mui ober vad ebéd. Tostaat a
ra ar gozni, ar poaniou, tevalizen ar maro ; lacaomp e-

ta on amzer vella da dalvout, baleomp abred varzu an Ee. Evit caout dig'emer mad eno, eo red beza distag avoalh diouz ar bed-ma. Ar maro, o tiscuez petra deu an den da veza gant nerz ac e c'hened, a lavar d'eomp rei or c'harantez da Zoue, eleac'h e rei de grouadurien : er vered e vel un den pegement a diz a dlefe lacaat da gaeraat e ene, o velet ar c'horf petra deu da veza. » Enp pep tra a lavar d'eomp asta da lacaat hon ene caer, abenn ma vimp galvet da vont e compagnunez an Elez, o sacramanti aliez en aviz mervel e carantez Doue. Setu petra dle eun den da ober. endra ma ema war e iec'hed, ac en e amzer gaera. » E.C. p.9 « Ac ouspenn emezan ive, ne c'hell den ebed choum eb ur zonzj bennaceus ar maro : da bep-mare e clever ano eus unan bennac eat d'an Anaoun ; coulz lavaret bep pardaez, e clever cloc'h an anaoun, ar glaz-noz, evel oc'h ober caonv d'an deiz o tremen. Caer a zo eass ar vered pell diouz an Iliz. e tu pe du e ranc beza. Ac a draou all da zigass sonj eus an termen diveza ! An anv o tremen, an deiz o tiverra, an deliou o coueza, bemdez an eol o cuzat, a zo ken alies a skeuden eus ar maro... An nep a zonzj avoalh en e eur diveza a zalh mat da lezenn Doue en esper erruout en Ee, ac ar bed-ma a deu da veza evita evel ur penn eus a vali ar Baradoz.. Laouen en deuz tro da veza, pa ema o vont etrezec ur vro eleac'h n'euz na maro na cozni, na goanv na tevalizen, seurt poan ebed. » (E.C. p. 5. 6. 7)

Ar pennadou-skrud hon eus tennet eus e leoriou a ziskouez splann en deus an Ao Roudaut klasket dalc'h-mat, ober d'ar wirionez-man skedi en e vuhez hag e hini e genvroiz : « hor buhez d'eomp-ni a dle tremen er baradoz. » (S. Paol) En e brezegennou ive e komze alies eus ar Baradoz : « Meur a wech eme Renan Fily. em eus klevet an Ao. Roudaut o prezeg. Lavarout a rae alies « biza d'ar baradoz » hag e save e zourn warzu an nenv... Aes oa da entent, rak sklér oa e vouez. »

Er bloavez 1885, pa gouezas klanv, e teuas da Gerlouan, goude beza roet an dilez eus e garg a berson. Aman ec'h en em beurbreparas, da vont d'ar baradoz o sonjal moarvat en e genvroiz merzer. hag e kure e harrez an Aotrou Peton, merzeriet ive d'an dispac'h. O vont hag a tont e kichen ar vered ha wardro krec'hen Kilorn, e tete en e spered ar c'homzou en devoa skrivet en e « Viz Mari » :

« Cassed e oe (an Aot. 'n Habask), un all ac en, en un ti er bourg, ac eno, da c'hortoz mont var dachen ar maro. e leveront ofis an Anaoun, pedennou an Enterrant, evito o-unan (e ti Franceza Sanquer, dirag ar vered) ; rac neuze, mouez an Iliz, canticou ar c'haonv ne vesint ket cleved o laouenaat. o toussat ar maro d'an dud, ac o lacaat sclerder ar Baradoz, *lux perpetua*, da bara en dro d'ar bez. An Aotrou 'n Habask ac e gompaignon a ieas goude, gat an archerien da Lesneven. — Scrija a reen. eme unan. a oa o voalc'hi e traon ur grec'henj a anver Kilorn, scrija a rean o clevet anezo o vont abiou d'ar poull-canna, ha ne greden ket trei va daoulagad da zellet outo. E leal, o velet daou ha n'o doa greet nemet vad. o vont d'ar maro. etre daou archer, piou a vise bet eb encrez? » (1)

Nerz-kalon an daou verzer dirag ar maro, levezet an Ao. Habask o lavaret ar Stabat Mater araok beza dibennet a oa evid an Ao. Roudaut eur skouer krenv ha frealzus evit digemerout ar maro tost d'her skei. Muioc'h-mui e komprene ar wirionez-man : « Gounid ar Baradoz, diouall ouz an Ifern. eno ema tout ; an traou all a zo evel rambreou. pa zonjer en affer vras-se. » E.ch. p. 47.

Hag ec'h huanade warzu ar Baradoz : « Peur e ve-

(1) Evit kaout muioc'h a sklerijenn war an daou verzer lennit leor an A. Calvez, person Lesneven : Bro Leon sous la Terreur, Jean Habasque, Guillaume Peton, prêtres de Kerlouan, décapités à Lesneven en 1794.

lin scler va Doue? E velet a garg ar galon a bep seurt joausdet Va Doue, peur e velin, peur e carin ahanoc'h evel ma reer en Ee?... O ! caera deiz ! deiz caer atao, eb cuz eol na pardaez. Caera deiz, pa vezo lavaret d'in : — Deuit da joa an Ee. Eurussa bro ! eno ar iaouankiz ne dremen ket, ar gened, ar braoentez ne ziskar na ne zench ket, ar ieched ne guita ket, ar gozni ne deu mui, ar vuez ne ziverra tam, ar garantez ne deu nepred da ienaat ; eno, an oll vadou eb droug ebed, an oll joaiou eb clem ebed.. » (E. Ch p. 83)

An deiz-se a c'houlouas evid an Ao. Roudaut, d'ar c'henta a viz kerzu 1885. Kousk a ra e gousk diveza ebered Kerlouan dirak dor-dal an iliz koz. Diouz doare, n'eo ket eno edo e vez er penn kenta. Mari Corfa, eus Kervizouarn, eur c'hoar gaer da Vari Yvona Habask nizez d'an Ao. Roudaut, he deus lavaret d'eomp kement-man : «Bez-an Ao. Roudaut a zo bet chenchet plas d'ezan. War a lavarer, ar beleg-man, goude e varo, en em ziskouezas d'an Ao. Persoun hag a c'houlennas lakaat e relegou e bez e gerent. Ar bez-man a, zo dirag dor-dal an iliz koz, hag eno e c'helloc'h gwelet e hano.»
Bet omp o pedi war e vez ha war ar maen hon eus lennet :

Ama e kichen Jacques Roudaut
Mari Anna Bernard he dad hag
he vam, e repos ann aoutrou
Vincent Roudaut persoun Ploudiry
oaget a LXVII vloas
maro ar c'henta a viz kerzu
1885

CATOLIC A BREIZAD BEPRED
REQUIESCAT IN PACE

Renan Fily, hag en deus anavezet mat an Ao. Roudaut, en deus lavaret d'eomp n'oa ket bras e vent : «Eun denig-mistr, emedomp — Ya, emezan ; koulskoude, er ment-se, edo eun den start a walc'h. » E Kervizouarn, hon eus gallet gweled e boitred ; eur poltred hag a ziskouez ez oa eun

den a-zoare. Poa graet ar poltred e tlee kaout ouspenn hanter kant vloaz : e vleo a zo c'hoaz founnus, e dal a zo uhel ha ledan, e zaoulagad, dounik-brao en e benn, a zo lemm ha speredek ; e zell a zo evel savet dreist traou ar bed-man : e vuzellou a zo start an eil ouz ebenn hag a verk n'int ket boaz da c'hoarzin re ; war e zremm, e par roudou ar binijenn, hag e sked peoc'h ha madelez e galon. Hag e teu en hor spered ar c'homzou en deus skrivet diwarbenn an Ao'n Habask hag a zo ker gwir evitan : «un ear devot deza, ha prest atao da redet eleac'h ma visé vad da ober, ur scueter a zantelez ». Bez' e c'hellfed dispaka testeniou eus ar vad en deus graet dre e leoriou, eus ar vad a gendalc'h da ober, displega peger bras oa e zeskadurez. . met echui a reomp o tistrei, aman, ar geriou latin a lennomp, warlaez d'e hano, er bajenn ziweza eus « An Ene Christen e bali an Ee » :

Quot potui feci ; feci tibi, Christe, laborem
Hunc : tibi sit gratus, te precor, iste labor.
«Kement am eus gallet am eus graet ; graet em eus evidoc'h, O Krist, al labour-man : Ra blijo d'eoc'h me ho ped, al labour-ze»

Evit ar C'hrist eo en deus labourer ha setu perak eo bet ker kaer ha ken madelezus e vuhez ; buhez an Aotrou Roudaut « Catholic a Breizad bepred » a zo eur skouer eus ar c'henta evit eur Breizad hag eur C'hristen.

J. FICHOUX

Bennoz Doue d'ar re o deus hor sikouret da zovel ar vuhez-mañ : d'an A. Chaloni Perennes, d'an A.A. Corr, person Plouziri, Ollivier, person Plourin, da veleien Kerlouan, da Cesar Leduc, Renan Fily, Mari Corfa.

Eozenig

PE ISTOR AN HINI A C'HOULENNAS GWELET AR WERC'HEZ.

Klervet em eus penaoz, e Landreger, e vevas gwechall eur paotrig, Eozenig e hano, evel ar sant bras a zo e vez en iliz-veur.

E dad a oa kemener; abred e teskas d'e vab e z-veriou a gristen; ne ehane ket da lavaret d'ezan, dre e skoueriou hag e aliou : « beza eun den a Feiz war an douar evit mont, eun dervez, d'ar Baradoz. »

E vamm e lakeas abred ive, da bedi ha da zenti, hag Eozenig, dre ma kreske, e kreske ive en e galon, ar garantez en devoa evit Jezuz hag e vamm, ar Werc'hez santel. Alies e lavare pe e kane, evelhen :

Rouanez em nenv, va lenevz, ,

Ne ho salud gant karantez;

D'ar pôtr dister ho ped bemdez,

Plijet ganeoc'h en em ziskouez.

« Amen » a lavare goudeze, hag an amzer a dreme-ne, hag ar paotr a boantie, gwella ma c'helle, er skol ha wardro er gêr.

Breman, oa krog en e c'houezek vloaz, hag atao e kendalc'he gand e bedenn, evel Salaün ar Foll, e Lesneven, met biskoaz n'en devoa gwelet ar Werc'hez. Eun dervez, m'edo o pedi, pe o kana dirak skeudenn Mamm Jezuz, en iliz e teuas an dour en e zaoulagad, hag ec'h en em erbedas outi, eur wech muioc'h :

— « Itron Varia, emezan, daoust ha n'ouzoc'h ket pe gement a väll am eus d'ho kwelet ! Rei a rafen, heb keuz, ar pezh am eus, evit kaout ar c'hras-ze ! »

Neuze, e welas, en e gichen, eun aelig bihan, bleo alacouret endro d'e benn, diouaskell glas ha melen tano outan, a gomzas gand eur vouez, ken dous ha mel : — « Rouanez an nenv, emezan, he deus va c'haset betek ennoit da lavaret d'it he gweli, hep dale, gant

daoulagad da gorf. »

Eozen en em droas ous ar skeudenn venniget :

— « Ha gwir eo, va Mamm ? emezan »

Ar skeudenn, pe ar Werc'hez, da vihana, a respontas : — « Ya, va mab, gwir eo; ne zisklerian da zen, e bed eur e varo, rak ar vuhez a zo d'am Mab; met m'az peus kement a c'hoant d'am gwelet, e c'hellan se-laou da bedenn.

— « Ha petra rankin ober evit kaout an eur-vad-se ? »

— « Kleo ganen : peurliesañ an neb en deus va gwelet, a goll ar sklerijenn, raktal ! eun dra galet eo ! »

— « O ! eme an den yaouank, laoen-tre, piou ne asantefe ket, Mamm dous, chom dall epad e vuhez, evit kaout ar joâ d'ho kwelet ? »

Hogen, n'eo ket ken aez-se, evit doare, en em zistarga diouz madou an douar, hag ar paotr da sonjal outan e-unan :

— « Dall ? ha n'oun ket c'houezek vloaz ! ha ne welin mui na va mamm, na va zad, nag ar gwez, nag an dour, nag ar goulou endro d'an aoter em iliz kare ! »

Petra reas neuze ? lakaat e zourm war e lagad kleiz, ha sellet gand e lagad dehou !

Ar pezh a welas gand al lagad-se, avat, ne c'hell na beza skrivet, na beza lavaret !

Rouanez an nenv en em ziskouezas d'ezan gant he sae steredennet, liou an oabl en noz pa vez sklêr al loar; endro dezi Sent ha Sentezed, Elez o c'hoari gand o zelennou. Ar weledigez ne badas ket hirroc'h eged eul luc'hedenn; ar paotr yaouank a jomas sebezet... ha reuzeudikoc'h eged arciok ! rak beza gwelet ar Werc'hez eur wech a lakeas en e galon ar c'hoant d'he gwelet diou wech. E lagad kleiz a jome gantan, goloet gand e zourn : — « Rouanez kaer, va Mamm, emezan, ra gollin va lagad all evit ho kwelet eur wech all ! »

— « Sell ouzin eur wech c'hoaz, eta ! eme ar Werc'hez. En dro-ze e welas eur baourez, henvel ous ar

re a wele war an hentchou o klask o boued ; endro dezi n'oa nemet truilhou, hag he dremm a oa ken truezus, ken glac'harret, ma chomas Eozen dilavar... hag en denvlijenn an dro-man, avat !

Pa c'hellas degas eur ger bennak war e vuzellou e lavaras :

— « Rouanez a druez, va fardonit, me ho ped !

« Fallagriez am eus graet ouzoc'h, en eur lakat va dourn war va lagad, met, evelse am eus gelllet ho kwelet diou wech, ha, pa lakin eün an traou : kaeroc'h en hoc'h izelded eged en ho sked !

— « Da bardoni a ran, va mab, eme Vari; hag e vit diskouez e plij d'in da garantez em c'henver, e plij d'in adrei ar sklerijenn d'it adarre.

Hag Eozen a welas sklêr, evel kent, gand e zaoulagad ; met da betra? an neb en deus gwelet ar Werc'hez n'en deus mui a ezomm eus e zaoulagad ! ne gar ket sellet ouz netra ebet ken, war an tamm douar-man !

Pardaez oa ; ar poir a yeas d'ar gêr, en em daolas war e wele, hag, antronoz, goude beza bet o kommunia, e c'hourvezas adarre, e zaoulagad klozet gantan ; ne falvezas ket gantan digeri e c'henou da zebri tamm na da eva banne. Tri dervez e chomas evelse ; e dud a ouezas oa tremenet pa weljont e zaoulagad o tigeri, heb aoun breman da veza glazet gant traou an douar, p'e gwir oa nijet e ene glan d'ar baradoz, da welet, epad ar c'hantvejou da zont, e Vestrez, ar Werc'hez santel bepred aketus da zelaou pedennou he bugale.

TENTIN ANNA

« Labourerien Douar Breiz-Izel. »

D'an 20 a viz here diweza AR VRO GOZ he deus embannet ar skrid-man, savet e brezoneg, gant he Renner :

An nebeud geriou-man a zo evidoc'h, — evidoc'h hepken ; o skriva a ran e brezoneg, rak eus ar brezoneg e teuan da gomz d'eoc'h hirio.

Ar brezoneg ! E welet dispriet gant an darn vuia eus Breiziz ar c'hêriou hag alies, siouaz ! gant meur a hini eus re ar maeziou, daoust d'ezo d'ober etrezo, implij anezan bemdez, a zo evidon eur rann-galon.

Gwelet an holl Vreiziz o tiskouez e pep doare, eur garantez virvidik evit o bro ; o gwelet oc'h ober muioc'h a stad eus yez hon tadou koz ha beza muioc'h douget d'ezan, setu petra a garfen.

Beza evelse, gwir Vretoned a galon ha n'eo ket hepken a hano ne virfe tamm ebet ouzimp da veza Fransizien leal ha gwirion.

M'her goulenn diganeoc'h ; hag enor a reont d'hor yez koz ar gerent ne fell ket d'ezo deski ar brezoneg d'o bugaligoù hag a zifenn zoken ouz ar re all hen ober?

Peger stank ne 'z eo ket, koulskoude, ar gerent-se, hirio !

Ya ! siouaz ! kreski a ra bemdez ar c'hiz da gomz e galleg d'ar re vihan, ar c'hiz d'o c'has d'ar c'hotekiz gallek, ar c'hiz da ober kement ha ma c'heller evit miret outo da zerc'hel d'ar yez koz.

Ne vez nemet brezoneg gant ar gerent ha gant ar re-mañ hag ar mevelien, met biskoaz gant ar vugale.

Alies, pa c'houlenner eun dra bennek, e brezoneg, digant eur paotr pe eur baotrez, n'ho pezo respont ebet pe ma vez unan e vezo e galleg. Lavaret e vefe o deus mez o tiskouez ec'h anavezont yez kaer meurbet hor bro Breiz-Izel, ha glac'harus eo eur seurt tra !...

Daoust ha ne ouezit ket, va c'henvroiz ker, eo ar brezoneg, evel ma lavaren uheloc'h, eur yez eus ar vrudeta? Hor c'hontadennoù, hor sonjoù, hor holl skridoù koz a blij kals d'an estren, d'ar skrivagnerien vrudet o deus o studiet ha niverus bras eo ar re-mañ.

Ha sonjet ho peus, eur wech benniak, eo kals aesoc'h al labour-spered d'an hini a oar ar brezoneg hag ar galleg eget ne 'z eo d'an hini ne anavez nemet unan anezho hepken?

Netra ne zigor, ne gresk, ne lemm muioc'h ar spered eget gouzout meur a yez.

Daoust ha falvezout a ra d'eo, en eur heulia ar gizioù nevez, koll eur seurt talvoudegezh, eur seurt sikour?

Bez' c'hellit va c'hredi, ma ne zeskit ket ar brezoneg d'ho pugale, ar re-mañ ne ouezint ket gwelloc'h ar galleg; ar c'hontrol eo.

E Frans, alies, em eus klevet kouerieded o prezeg hag o tiviz ha bez'e c'hellan hel lavaret: n'em eus ket klevet alies tud ken helavar e galleg, ha re Breiz-Izel ha, koulskoude ar re-mañ ne gomzent kouls lavaret morse nemet e brezoneg pa en em gavent en o ziez.

Etouez ar re varo eus ar re-mañ ez eus meur a hini oc'h eus anavezet mat: Thomas eus Plougastel; an Ellegouet, eus Plabennec; ar C'hozannet, eus Penvenan; ar Morvan, eus Sant Segal ha meur a hini all c'hoaz a zo meulet bras er vro-mañ.

Labourerien-douar Breiz-Izel, va c'henvroiz, arabad eo heulia ar c'hiz fall am eus komzet anezi dirazoc'h hirio; bezit fier da veza Bretoned; bezit fier eus yez ho tadou ha m'ho peus kollet ar c'hustum da gaozeal, e brezoneg, gant ho pugale, en em lakit d'hen ober dizale, me ho ped; ar c'henta a vezo ar gwella ha biken n'ho pezo keuz d'ar pezh ho pezo graet.

Evel m'az eo ret, ho paotred hag ho paotrezed a zesko ar galleg, en tiez-skol, hag her gouzout a raint ker kouls ha n'eus fors piou.

Herve Budes de Guebriant.

Chapel ar brizonidi

Dont a ra d'eomp en abardaez-se, eur c'helou laouen. Endra ma reomp hor baleadenn dre ar c'hamp, eur beleg a lavar d'eomp :

— Eur varakenn-chapel a zo savet evit ar brizonidi e-kreiz ar c'hamp. Azalek warc'hoaz ar Sakramant meulet ravezo a deuo da chom enni; Jezuz, Prizoniad bras an eneoù a chomo aze.

Hag ar beleg a ziskouez d'eomp barakenn an Aotrou Doue.

Heñvel-mik eo ouz ar barakennou all. A-zioc'h an nor, war an talbenn, e lenner, skrivet e bras : Chapel.

Deomp e-barz.

Sevel a reomp diou pe deir bazenn, rak ar varakenn a zo dibradet eun tammik diouz an douar, hag ec'h en em gavomp en eur chapelig, ha n'eus e Breiz, sur oun, hini all ebet hag a vefe heñvel outi.

An nor a zo en eur penn, hag a-wel d'ezi, er penn all, emañ an Aoter. Eur beleg ijinus, gant skoazell e ar c'halvez, en deus labouret warni eun dervez pe zaou. Ar pezh labour o deus savet gant ken nebeut all a dra, a zo dispar.

Eur groaz vras, e paper kalet, a astenn he divrec'h a-us d'an Tabernakl, el lec'h ma teuo Jezuz da chom warc'hoaz vintin.

A bep tu d'ar chapel, a-hed an diou gostezenn, ez eus eun daol hir. Penn-da-benn d'an diou daol-se, bep mintin, ar veleien a c'hello oferenna etre c'houec'h heur hag eiz heur hanter.

« O dousder an oferennou en eur chapel,

« Eur chapelig didrouz e meziou Breiz-Izel. »

(Calloc'h)

Ha setu penaos, diwar an deiz-se ar brizonidi n'emaint mui o-unan. Jezuz, dasprener ar bed, a zo ganto, prizoniet muioc'h c'hoaz eget, e-barz an Tabernakl.

Bep mintin e vez eno ar veleien oc'h oferenna; bep mintin, meur a brizoniad a vez eno o klevet an oferenn hag o kommunia. Alies e-pad an deiz, dreist holl diouz an abardaez, c'houi' gavo eno daoulinet, war al leurenn

rak n'ez eus na kador na skabell, e-leiz a brizonidi. Pedi a reont, ha pedi ken kalonek o Mignon Jezuz, ma'z eo o sellou evel stag ouz an Tabernakl. Birvi'ra o c'halon gant karantez Doue, evel ma verv ar c'houlouen dister a luc'h dirak an Aoter.

— Va Doue, en eur c'hamp hag a zo peurvuia ken trouzus, ken skuizus, nag eo dudius kavout eur c'hornig siout da c'hellout pedi; nag eo frealzus kavout eur gwir vignon, hag a oare gwirionez ho kennerza, hag ho sikour da zougen ho kroaz pemdeziek. Eur mignon hag a oar sec'hi ho taoulagad, dinec'ha ho spered, mouga hoc'h anken, ha teuzi c'houervoni ar galon. Eur Mignon hag a oar hada laouenedigez hag eurusted e-kreiz ar gwasu trubuilhou. Eur Mignon hag a zesek eo ar boan lodenn wella an den da c'hounit ar bed all.

Hag e savont ac'hano, kreñv ha leun a feiz. Skedi a raint endro d'ezo, e kalon o c'henvrédeur, karantez ar C'hrist, levenez ar Baradoz.

Hor chapel a zo dister. Re vihan eo diouz niver ar brizonidi.

Met, n'eo ket eno eo e vez kanet an oferenn da sul.

E-kreiz eur frankizenn ez eus eur c'hoariva, uhel a walc'h da veza gwelet gant an holl. Warni, bep sul vintin, e saver eun aoter goad.

Eno, dindan bolz an neñv ha lagad an heol, eo e vez kanet an oferenn bep sul.

Eno, e-harz an Aoter-se, eo e youc'homp bep sul hor feiz, evel ma raemp en hon ilizou, er gêr : « *Credo in unum Deum...* »

Eun daolenn gaer eo gwelout eur boblad gwazed, unanet dre ar Feiz hag ar Garantez, o kana en eur vouez, kredennou o Relijion.

Met perak ez eus kement a re-all, hag a dremen aze, a bep-tu, disablant, evel tud ha ne gomprenont ket, a-wechou eur mousc'hoarz goapaüs war o muzellou ?

N'o deus ket a Feiz ! Setu ne gomprenont ket ! Enebourien int da Zoue, setu e c'hoapaont... Truezam eus outo. E-kreiz ar boan, war biou ec'h en em harpint ? Pebez talvoudegez eo evidomp hor Feiz kristen ! Mil bennoz d'eoc'h va Doue. Met, digorit o daoulagad d'an

dud keiz-se, da Feiz o Badiziant ; koulz lavaret holl int badezet.

Hag ar gristenien vat, dre ma lavar ar beleg an oferenn, a youc'h o Feiz ken e tregarn ar vro...

Jezuz a ziskenn war an Aoter, etre daouarn ar beleg ha war ar brizonidi, daoulinet war al leton, e tiskenn gant Jezuz, gliz santel an neñvou...

Echu eo an oferenn. Ne glevit ket ? Tridal a ra ar Vretoned, hag o moueziou a sav kreñv :

« Ni ho salud gant karantez,
« Rouanez ar Zent hag an Elez.
« C'houi a zo benneget
« O pia !
« Hag a c'hrasou karget,
« Ave Maria. »

Spered ar Vretoned a nij betek ar gêr, dre ma sav ar c'han-se Ouspenn unan a vezo an dour en e zaoulagad pa lavaro ar beleg ar « Gloria Patri ». Niverus eo ar re ne ganont ket an Anjelus. Souezet int hep kompren aetra... N'int ket Bretoned.

Warlerc'h an oferenn, an holl a ya a gleiz hag a zehou da heul ar Vignoned. Chom a ra evelato, war an dachenn, strolladou tud, amañ hag a-hont, hag aze e chomint pell amzer. Tostait outo. Holl e komzont brezoneg. Bretoned int. Derc'hel a reont da c'hiz ar gêr, hag emaint aze o konta keleier, evel ma vefent war blasenn o iliz parrez.

— Ac'hanta ! Fanch, penaos ez a ar bed ganez ?

— Mat a-walc'h, Per. Nemet gwelloc'h ez afe c'hoaz, evel just, ma vefen er gêr...

Hag ar gaoz da redek war ar vro garet : ar gêr. Na pegen c'houek ar ger-se da galon ar Breton !

Hor chapel a zo eun teñzor.

Eun toulladig mat a vrezonegerien a zo er c'hamp. Eur wech ar sizun omp kroget d'o boda dindan renadur eur beleg gredus, ken start e Feiz ha m'eo breizat e galon. Al lec'h dibabet evit se, eo barakenn an Aotrou Doue.

Mat-tre eo bet ar vodadenn genta.

« Mignoned, en deus lavaret d'ezo ar beleg, Breto-

ned omp holl, hag eun dra vat eo d'eomp en em anaout da c'hellout en em harpa an eil war egile ; kreñvoc'h e vezimp da zougen hor c'broaz, kreñvoc'h d'en em ziskouez katolik ha Breizad bepred... »

Paperennou, dourn-skrivet, a zo bet roet d'ezo ; unan etre daou pe dri.

Hag e kanomp ar pedennou diouz an noz :

- « *Konsakri a ran va nozvez*
- « *D'ho kloar ha d'am silvidigez*
- « *Hag ee h ofran va holl boaniou*
- « *E'pini jenn d'am fec'hejou...* »

Echu ar pedennou, ar beleg a sav ouz an Aoter hag a zigor an Tabernakl. N'eus ostansouer ebet, met an dra-se ne vir ket ouzomp da gaout bennoz ar Sakramant.

An holl a gan gant kalon ha feiz.

Goustad, meurdeuz, hor moueziou a sav :

- « *Adoromp holl e Sakramant an Aoter,*
- « *Eun Doue kuzet, Jezuz hor Mestr, hor Salver...* »

Kaer eo ar c'hantik-se, met biskoaz n'em oa tañvet ennañ kement a zouder hag a zudi, eget en abardaez-mañ ! Hor sperejou dibradet gantañ, a nij, a nij... Digas a ra en hor memor taolennou ken karet, taolennou-dispar : Bennoz ar Sakramant deiz pardon ar barrez, deiz sul ar Sakramant, deiz pask kenta ar vugale, deiz klozadur eur retred, eur mission... prosesionou kaer... banielou o ficha en avel... douget ganeomp... gan hon tud... O ! Pebez dudi !

- ... « *Meulomp hag adoromp tri ferson e Doue*
- « *Epad en holl amzer hag en eternite.* »

Goude e tistagomp an « *Ave Mari Stella* » hag an « *Tantum ego* » araok stoui hor penn dindan bennoz Hor Salver.

Warlerc'h ar meuleudiou, e kanomp Anjelus an Abar-dacz. An heol, ruz-giaou a zo diskennet dindan an dremmwei hag an noz a astenn he skeud warnomp-goustadik.

— Disul, eme ar beleg, en abeg da bardon ar Folgoat, e raimp eur vodadenn all. Deuit niverus gant ho mignoned, ha skignit ar c'helou endro d'eoc'h muia ma c'hellot. Unani a raimp hor c'halonou hag hor moueziou.

gant pelerined ar Folgoat en eur gana d'ar Werc'hez :

- « *Patronez dous ar Folgoat,*
- « *Hor Mamm hag hon Itron,*
- « *An dour en hon daoulagad*
- « *Ni ho ped a galon...* »

Ha breman, araek mont kuit, evit diskouez e chom ar Vretoned ken start en o Feiz ha m'eo ar c'herreg war o aotchou, kanomp a greiz kalon :

- « *Da Feiz hon Tadou koz, ni Paotred Breiz-Izel*
- « *Ni zalc'ho mat alao.* »

A ! m'ho pefe klevet ar strollad tud-se, o tistaga a bouez penn gant kement a galon, ar c'homzou nerzusañ :

- « *Feiz karet hon Tadou,*
- « *Morse ni ho nac'ho !*
- « *Kentoc'h ni a varvo !*
- « *Kentoc'h ni a varvo !*
- « *Kentoc'h ni a varvo !* »

ho peblavaret :

- « *En despet d'an amzer fall*
- « *Feiz ha Breiz a chom divrall.* »

Visant SEITE.

Keleier ar miz

Studi hag Ober, dastumadenn drimiziek, 10 lur ar bloaz. Skriva d'an Aotrou ar Floch, v'caire à N.-D. du Bon-Secours, Guingamp.

Gwalarn, dastumadenn vizek, 50 lur ar bloaz. Skriva d'an Aotrou L. Nemo, 12 Place de la Tour d'Auvergne, Brest. C. C. 12. 1110. Rennes.

Sav, dastumadenn drimiziek 10 lur ar bloaz. Skriva d'an Aotrou Daniel, 9 ter, rue de Rouvray, Neuilly (Seine). C. C. 1902. 50 Paris.

A zo teir gelaouenn vrezonek chomet a zav eur pennad gant ar brezel hag a zo krog adarre da vont en dro; ra gresko niver o lennerien ma kresko ivez ar vad a reont en dro d'ezo.

O io is! Journal illustré des Petits Bretons, paraissant le 1er et

e 15 de chaque mois, aux Editions du Léon, Landerneau. 1 an, 17 francs. C. C. H. Caouissin 27.165 Rennes.

O lo-lal! Kazetenn evit Bugale Breiz a zo savet gant eur gevredigez tadou ha mammou eus ar Vro.

Arvor a zo eur gazetenn nevez sizunveziek ha ne vezo graet tamm politik ebet enni; skrivet e vezo an haater e brezoneg hag an hanter all e galleg ha ne glasko nemet eun dra difenn ha skigna ar brezoneg.

Ar re o deus c'hoant da welet petra eo ar gazetenn se n'o deus nemet kas o ano hag o chomlec'h, d'an Aotrou Berthou, sekretour Gwalarn, 12 rue Puela, Lambézellec. (Finistère)

EUN DRA A BOUEZ BRAS :

Enzavadur Breiz (Institut breton) a zo bei krouet e Brest gant Roparz Hemon, abaoe ar c'henta a viz here. Setu aman e bal:

1° Aozañ embannerez yezadurioù, geriadurioù ha levrioù a bep-seurt da zeski brezoneg.

2° Dastum diellou a-zivout traou Breiz; yez, lennegezh, istor, gwerinoniezh, ha kudennou o sellout ouz hevoud ar bobl vrezon.

3° Lakaat an diellou-se da dalvezout evit ar c'helaouennou, ar skolioù, al lenndioù, ar mirdioù, ar strolladoù, al lennerien hag ar studierien vreziz.

Chomlec'h **Enzavadur Breiz** eo hini Gwalarn.

An dimezell **Jigouzou o' Gallagher**, renerez ar *Pan Celtic League* (Kevredad Hollgeltiek) a ro da anaout d'hor c'henvroiz e roio gant plijadur d'an neb a garo, diskleriadurioù diwarbenn Iwerzonn, he Bro, Bro-Gembre ha Bro-Skos *war n'eus forz pe seurt tra*; setu he chomlec'h: **Mlle Jigouzou O'Gallagher, présidente de la Pan Celtic League, Maligny (Yonne).**

RADIO BREIZ a ro breman bep gwener abadennou skingom-zerezh vreziek. Eun drugar eo klevet strewet dre ar bed, prezegennoù e yez hor Bro, distaget en eur brezoneg c'houek, kanaouennou Breiz-Izel ha Breiz-Uhel, tonioù ar biniou hag ar vombard ha pennadoù eus hon Istor evel Banvez Hengist, diskleriet en eun doare ampart.

N'eus nemet eun abeg : euriou an abadennou n'int ket bet dibabet mat: 18 eur da 18.30; d'ar mare-se meur a hini a zo c'hoaz war o labour, ar pezh a vir outo da selaou hor Radio.

Eur c'hanv

Erbedi a reomp ouz hol lennerien Anna Bozec, maro e Gouezec, d'an 8 a viz here diweza, d'an oad a nao bloaz ha tregont ha perzh a gemeromp e glac'har he fried hag e hini o bugale Anna, Mari Mikael ha Mari-Yvonna: Eur wreg hag eur vamm dreist o deus kollet.

Kasit lennadegoù brezonek d'hor prizonidi

Reseo a reomp a gartenn-man eus eur c'henvroad prizoniet :

Monseigneur l'Administrateur de Feiz ha Breiz,

En tant que bibliothécaire, et au nom de tous les camarades bretons du camp, je viens vous demander, si votre fonds de propagande le permet, de nous faire parvenir quelques ouvrages en langue bretonne. Peut-être pourriez-vous intéresser quelques généreux lecteurs de votre œuvre au sort des prisonniers bretons.

Charles TYNÉVÈS
Gefangenennummer : 26659
Stalag IX B - Deutschland

Ar re ac'hanoc'h o defe levrioù pe gelaouennou brezonek a re, a rafe mat o c'has da Ch. Tynévès. Talvoudus meurbet e vezint d'ezan ha d'e vignoned. F.-h.-B. a gaso ivez he lodenn...

Bennoz Doue d'an daou lenner mat o deus kinniget d'eomp o **MIGNON AR VRETONNET** a c'houlennemp er miz tremen.

Brezonegerien :

Skrivit e " Feiz ha Breiz "

PAPER LIZER

kartennou ano keltiek

goulenn skouerioù lizerennou
skeudennigoù keltiek, ha prizioù

da :

IMPIMERIE DU LÉON - LANDERNEAU

TAOLENN 1940

Kentellou

Donedigez hor Zalver, gant Y. V. Perrot	4
Merc'hed Breiz, gant L. B.	19
N'it ket d'a gaout aon, gant Y. V. P.	33
Lavarou-diazez gant Maodez Glanndour	35
Ar Vretoned hag ar Mor, gant R. er Mason	43
N'eus ket ken a blas en ti, gant Y. V. P.	44
Pask 33 ha Pask 1940, gant Y. V. P.	65
Eun Urz Nevez, gant Y. V. P.	129
St Erwan douger banniel Breiz, gant Gweltas	137
Mamm ar Breizad, gant Y. P. ar Skour	171
Ar peoc'h e kreiz ar brezel, gant Y.-V. Perrot	225
Chapel ar brizonidi, gant V. Seite	253

Istor

Gizioù koz, gizioù kaer Nedeleg	4
E harz ar Groaz gant N. Speranz	68
Barz ha Moulter ar Basion gant H. C.	74
Hon tud a Vor, gant an Amiral Laurens	97
St Erwan ar Vretoned gant N. Speranz	131
Eun dro e Minihi-Landreger, gant Ev. Penn ar Choat	134
Sant Charlez Bleiz ha Skouer vat e bried	166
Itron Varia Rekourans	195
Kemennadurez Yann ar Rouz a-zivout dre Yuzevien e Breiz	333

Breiziz a ouenn vat

F. V. an Uhel	87
V. P. ar Skour	101
Eujen Koroller	152
Arzur de la Borderie	161
Per Brélivet	209
V. Roudaut	235

C'hoariva

Mister Nedeleg gant E. Roparz hag H. Caouissin	13
Komzou an Test e Burzud Bras Jezuz gant Y. V. Perrot	77
Pegen kaer ez eo Mamm Jezuz, gant H.-J. L. Caouissin	145

Ar Merour; H. Caouissin. Moulerez Bro-Léon, Landerne

Marvailhoù

War reesthoù ar brezel	24
Antik gant Andersen	26
Ubban D'ant gant Y. V. P.	10
Levenszahn gant Y. V. P.	13
Ar Gwerc'h gant Y. V. P.	43
Ar Gwerc'h gant Y. V. P.	201
Ar Gwerc'h gant Y. V. P.	201
Ar Gwerc'h gant Y. V. P.	201
Ar Gwerc'h gant Y. V. P.	201
Ar Gwerc'h gant Y. V. P.	201
Ar Gwerc'h gant Y. V. P.	201

Gwerzioù

Ar Gwerc'h gant Y. V. P.	201
Ar Gwerc'h gant Y. V. P.	201
Ar Gwerc'h gant Y. V. P.	201
Ar Gwerc'h gant Y. V. P.	201
Ar Gwerc'h gant Y. V. P.	201
Ar Gwerc'h gant Y. V. P.	201
Ar Gwerc'h gant Y. V. P.	201
Ar Gwerc'h gant Y. V. P.	201

Yezh Arz

Ar Gwerc'h gant Y. V. P.	201
Ar Gwerc'h gant Y. V. P.	201
Ar Gwerc'h gant Y. V. P.	201
Ar Gwerc'h gant Y. V. P.	201
Ar Gwerc'h gant Y. V. P.	201

Yec'hed ar Vugale ar SIROP FRET

a eneb an Doken

Graet gant louzaotemigoù hag a gaver er mor ar sirop-mañ e ne nerez hag a yaeha ar gwad. Ouspenn ivez deus en vlag deus ar re wella lauzon all eber ne ro kement a nerez d'ar vugale hag hen.

Ramplasi a c'hell ervat an emulsionoù an eol-mor, ar sirop Porral, ar sirop Raffort, ead hag all, e ar vertuz en deus da yec'hed ar gwad, ouspenn ar vertuz da zic'hañ an nerez d'an izil, a zo deus d'evañ ma n'it roer morc'h en auzer d'ar vugale tigez, eant an doken, an trempladenn laez, ar werbel, an douzaer, kalla, aronz-a-rouz, hag ar trempladenn a den warlerc'h ar nuzel hag an drec.

En gont d'ar vugale ha d'ar vugale

Dépot principal : GRANDE PHARMACIE DU PROGRES,
2, rue de Paris (au-dessus de l'Éclair) BREST.

**FEIZ HA BREIZ lance un vibrant
appel à tous les Bretons ardents
pour étendre son rayon d'action.**

Soutenez propagez

**la Doyenne des Revues bretonnes
(fondée en 1865).**

**Elle doit être dans tous les
Foyers bretons.**

Abonnement : UV. AV. 13 francs.

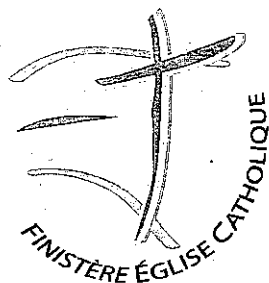
M. Y.-V. PERROT

Directeur de FEIZ HA BREIZ

SCRIGNAC (Finistère) C. C. 21802 Renne

Lenn ha studia :

LA LANGUE BRETONNE en 40 leçons, gant F. Vallée	18 fr.
GERIADUR BREZONEK-GALLEK , gant Ernault	18 fr.
GRAND DICTIONNAIRE FRANÇAIS-BRETON gant F. Vallée	75 fr.
Les MOTS FRANÇAIS et BRETONS CLASSES d'après le SENS , gant Vallée (levr I)	10 fr.
..... (levr II)	
NOTENNOU DIWA BENN AR GELTED , pep levrenn gant geriadur	4 fr.
SKELTA SEGOBRANI , pep levrenn	8 fr.
Mizou-kas ousspenn, E gwerz fi Moulerez Bro-Leon, ru Lafayette, Landerne.	

Archives et bibliothèque diocésaine de Quimper et Léon

Document numérisé

Source : <http://catholique-quimper.ccf.fr/diocese/bibliotheque-et-archives.html>

2011